

سخن پنجمست

بدون شک سخن راندن و پرداختن به شخصیت ممتاز و بلندمرتبه‌ای همانند «مصطفی اسماعیل» و بررسی ابعاد فنی و هنری تلاوت‌های وی در نوع خود آن قدر ارزشمند است که هر اهل ذوق و آشنای به فن و هنر تلاوت قرآن کریم بدان اشتیاق ورزد.

آن‌ها که با تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل انس دارند به خوبی بر تسلط و توانایی این استاد در ترسیم و طراحی معانی بلند مرتبه آیات وحی در ذهن مستمع آشنایی دارند و بر این مطلب صحنه خواهند گذاشت که این قاری بزرگ هر سوره‌ای را با توجه به موضوع و محتوای آن تلاوت کرده است، به گونه‌ای که مستمع احساس می‌کند این آیات هستند که با او سخن می‌گویند.

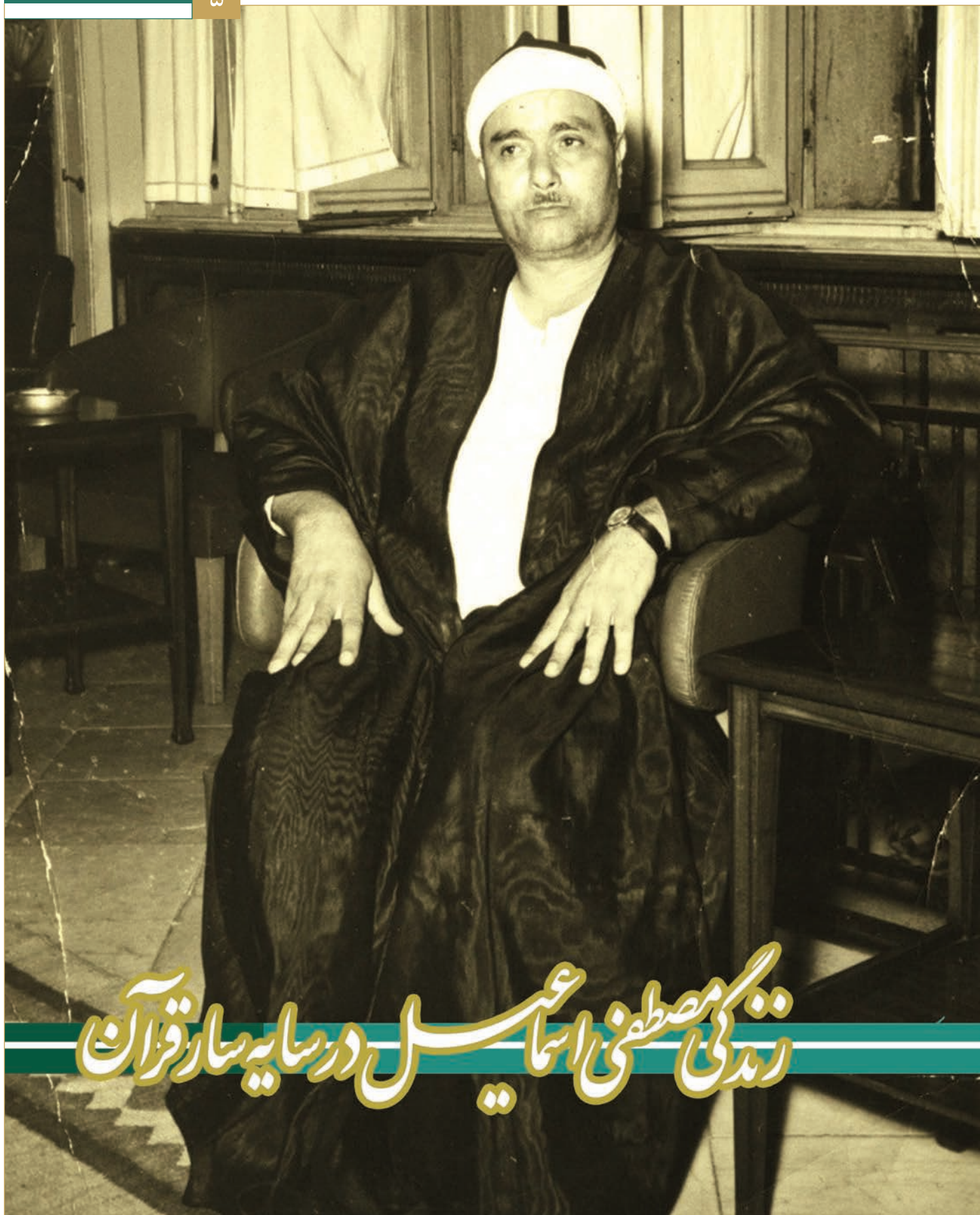
بررسی ابعاد شخصیتی، فنی و هنری تلاوت‌های این استاد بزرگ قرائت جهان اسلام به طور حتم در یک مقاله کوتاه نمی‌گنجد اما نقشی که «مصطفی اسماعیل»، استاد مسلم و نابغه لحن در باروری تلاوت نوین در مصر و عالم قرائت از خود بروز داده و تأثیر فراوانی که بر شیوه‌های مختلف تلاوت در عصر خود و پس از آن گذارده است، جایگاه بسیار ممتازی را در این هنر برای او به ارمغان آورده و او را تا اندازه یک مجدد بزرگ در لحن تلاوت قرآن بالا برده است.

به این منظور خبرگزاری قرآنی ایران با توجه به رسالت خبری خود و در راستای شناساندن ابعاد و ویژگی‌های فنی و هنری قاریان ممتاز و برجسته جهان اسلام بر آن شد تا به انتشار سلسه‌وار نظرات صاحب‌نظران فن تلاوت قرآن کریم درباره این استادان و بررسی ویژگی‌های فنی و هنری تلاوت‌های آن‌ها پردازد و به همین منظور انتشار این شماره از ویژه‌نامه «رایحه» به استاد مصطفی اسماعیل اختصاص یافت.

در این راه از تلاش کم‌نظیر کلیه همکاران جهادگرم‌ان در خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) بویژه همکاران سرویس فعالیت‌های قرآنی و حوزه بین‌الملل عربی ایکنا که برای آماده شدن و ارتقای کیفی و کمی این شماره از رایحه به صورت شبانه‌روزی تلاش کردند، نهایت سپاسگزاری را دارم و امیدوارم خداوند تبارک و تعالی توفیق عمل به آموزه‌های قرآنی را به همه ما عطا فرماید.

طاهره خیرخواه

دبیر تحریریه خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)

رشدی مصطفیٰ اسماعیل در سایه سار قرآن

«مصطفی اسماعیل»؛ مجدد بزرگ در صوت و لحن تلاوت قرآن

هرگز چنین کمبودی را احساس نمی‌کند.

بسط الحان در قرائت شاخصه کار این قاری بزرگ فن قرائت است که او را در تأدیه معنا، توانا و یگانه کرده و باعث شده آثار به جای مانده از او، غنی‌ترین و پربهره‌ترین آثار هنر تلاوت قرآن باشد.

مصطفی اسماعیل استادی بی‌بدیل در فن قرائت قرآن کریم است و سبکی بسیار ممتاز و منحصر به فرد در تلاوت قرآن دارد، او مردی است که تمامی قاریان جهان در آستان پر از معنویتش سر تعظیم فرود می‌آورند و همه به او عشق می‌ورزند.

به راستی که تلاوت شیوا و ممتازی چون او توأم با دلپذیرترین نعمات آسمانی و کلام روح‌بخش آیات الهی است که جان را طراوت و آرامش می‌بخشد و این چنین است که کلام رسول خدا صلی الله علیه و سلم که می‌فرمایند: «صدای نیکو زبنتی است برای قراء» درباره صدای ملکوتی او قابل انطباق است. قاریان مبرز و اهل فن بر این

امروز دوم دی‌ماه مصادف با سالروز درگذشت استاد «مصطفی اسماعیل» نابغه عصر طلائی تلاوت قرآن کشور مصر است؛ گزارش زیر به بررسی و تحلیل زندگی این استاد بزرگ فن تلاوت قرآن کریم می‌پردازد.

بی‌شک نقشی که «مصطفی اسماعیل»، استاد مسلم و نابغه لحن در باروری تلاوت نوین در مصر و عالم قرائت از خود بروز داده و تأثیر فراوانی که بر شیوه‌های مختلف تلاوت در عصر خود و پس از آن گذارده است، جایگاه بسیار ممتازی را در این هنر برای او به ارمغان آورده و او را تا اندازه یک مجدد بزرگ در لحن تلاوت قرآن بالا برده است.

نبوغ و قدرت خارق العاده این استاد در لحن به حدی است که با وجود نقیصه ذاتی که در قرار صدای او وجود دارد شنونده را آن چنان مسحور روح تحزن خود و تصویر معانی آیات قرار می‌دهد که مخاطب

و مادر و تحت نظر پدر بزرگش گذراند، پدرش کشاورز ساده‌ای بود و ۱۲ مزرعه داشت که بعداً به مصطفی و برادرانش به ارث رسید، با وجود این‌که اهل روستا حرفه زراعت را از پدران خود به ارث می‌بردند، پدر مصطفی از ابتدا او را به مکتب فرستاد تا قرآن را حفظ کند و خواندن و نوشتن یاد بگیرد.

نکنه‌ای که دوستان دوران کودکی او همیشه از آن یاد می‌کنند این است که او مخفیانه وارد جلسات مولودی‌خوانی می‌شد و با برای گوش دادن به سر و صدای پرهیجان فروشندگان دوره‌گردی که صدایشان او را مجذوب می‌کرد آن قدر دنبالش راه می‌رفت که گاهی مسیر برگشت به خانه را گم می‌کرد.

از آن جا که پدر مصطفی در وجود او آثار عظمت و برتری

نسبت به کودکان هم‌سن و سالش را می‌دید

تلاش می‌کرد او را از شغل کشاورزی دور نگه دارد، بنابراین هنگامی که فقط شش سال داشت او را در روستا به مکتبی با سرپرستی و مدیریت شیخ «عبدالرحمن ابوالعینین» فرستاد.

دو سال از رفتن مصطفی به این مکتب گذشت و او طی این مدت نوشتن را فرا گرفت و یک چهارم قرآن را به پایان رساند و خوشنویسی و خواندن و نوشتن را تکمیل کرد.

مصطفی فطرتاً در راه تلاوت قرآن

قرار گرفت به طوری که پس از ۱۰ سالگی در زمینه قرائت قرآن صاحب اسم و رسمی شد و پس از این مرحله به دست شیخ «ادریس فاخر» وارد مرحله یادگیری تجوید و علم قرائت شد.

وقتی که شیخ ادریس صوت مصطفی اسماعیل را شنید گفت: «در این صدا نعمتی خدادای است که سزاوار توجه و رسیدگی دارد» و تصمیم گرفت نسبت به تعلیم او دو برابر دیگران بذل توجه کند.

مصطفی اسماعیل در دفتر خاطرات خود با اشاره به این موضوع می‌نویسد: شیخ ادریس فاخر در مکتب از ما سؤال می‌کرد و من دو جزء دو جزء برایش می‌خواندم و او مرا نکه می‌داشت تا اشتباه‌هایم را اصلاح کنم، او به درس جواب دادن داخل مکتب رضایت نمی‌داد و هنگامی که به مزرعه‌اش می‌رفت مرا نیز با خود می‌برد و بین راه از من می‌پرسید و در طول مسیر فقط به شنیدن قرائت من قانع نمی‌شد و تا اشتباه می‌کردم می‌گفت که پسر جان... از اول شروع کن. به هر حال مصطفی اسماعیل تلاوت و تجوید قرآن را به پایان رساند و شیخ ادریس او را به ۳۰ بار ختم قرآن واداشت.

با آن‌که هر سال بسیاری از بچه‌روستایی‌های استان غربی مصر به آموزشگاه‌های دینی طنطا می‌رفتند، پدر بزرگ مصطفی

عقیده‌اند که صوت محزون مرحوم استاد مصطفی اسماعیل دارای صفا و پختگی و جذبه‌ای روحانی است که به دل‌های مستمعان می‌نشیند و از گیرایی خاصی برخوردار است.

وقتی سوره احزاب را می‌خواند مردم چنان فریاد به تحسین او می‌گشایند که مجلس به خود می‌لرزد و وقتی در اثنای قرائت با تواضع و افتادگی از مردم اجازه پایان قرائت خود را می‌خواهد، آن‌ها به او اصرار می‌کنند و از او ادامه قرائت را التماس می‌کنند، او نیز می‌خواند و آن‌گاه یکی از قرائت‌های استثنایی تاریخ را می‌آفریند و سوره الحاقه را چنان می‌خواند که مستمعان را هوش از سر به در می‌شود.

زمان تولد

«مصطفی محمد المرسی اسماعیل»

صبح روز ۱۷ ژوئن سال ۱۹۰۵ میلادی مطابق با ۲۸ خرداد سال ۱۲۸۴ هجری شمسی در روستای میت‌غزال واقع در مرکز السنطه از توابع استان غربی مصر در خانواده‌ای که زمانی طولانی پیش از تولد او دارای ثروتی بی‌شمار بود، دیده به جهان گشود.

روستای میت‌غزال، زادگاه مصطفی، از شهر طنطا مرکز استان غربی هشت کیلومتر فاصله دارد، روزی که مصطفی متولد شد تعداد ساکنان آن از ۷۰۰ نفر

تجاوز نمی‌کرد، اما امروز با گذشت بیش از ۸۵ سال قرار گرفت به طوری که پس از ۱۰ سالگی در زمینه قرائت قرآن صاحب اسم و رسمی شد و پس از این مرحله به دست شیخ «ادریس فاخر» وارد مرحله یادگیری تجوید و علم قرائت شد.

وقتی که شیخ ادریس صوت مصطفی اسماعیل را شنید گفت: «در این صدا نعمتی خدادای است که سزاوار توجه و رسیدگی دارد» و تصمیم گرفت نسبت به تعلیم او دو برابر دیگران بذل توجه کند.

مصطفی اسماعیل در دفتر خاطرات خود با اشاره به این موضوع می‌نویسد: شیخ ادریس فاخر در مکتب از ما سؤال می‌کرد و من دو جزء دو جزء برایش می‌خواندم و او مرا نکه می‌داشت تا اشتباه‌هایم را اصلاح کنم، او به درس جواب دادن داخل مکتب رضایت نمی‌داد و هنگامی که به مزرعه‌اش می‌رفت مرا نیز با خود می‌برد و بین راه از من می‌پرسید و در طول مسیر فقط به شنیدن قرائت من قانع نمی‌شد و تا اشتباه می‌کردم می‌گفت که پسر جان... از اول شروع کن. به هر حال مصطفی اسماعیل تلاوت و تجوید قرآن را به پایان رساند و شیخ ادریس او را به ۳۰ بار ختم قرآن واداشت.

دوران کودکی

مصطفی اسماعیل دوران کودکی را در میت‌غزال در کنار پدر

الهی است که خداوند به وی عطا کرده و او شیوه مخصوص تلاوتش را خودبه‌خود و با تکیه بر الهامات الهی و بدون تقلید از قراء پیش از خود ابداع کرده است، به علاوه سبک تلاوت قاریان پس از او نیز کاملاً با سبک وی تفاوت دارد و بسیاری از آن‌ها در مصر و دیگر سرزمین‌های اسلامی در واقع مقلد وی هستند و شیوه قرائت آن‌ها فاقد ریشه فنی صحیح است.

شیوه‌ای را که مرحوم مصطفی اسماعیل در علم قرائت مبتکر آن بوده است شاهکاری برجسته است که در آن قاری قرآن هم‌زمان با تلاوت و بیان علم تجوید قادر است تا مفاهیم آیات الهی را به مستمعان برساند و تجسم عینی مفاهیم عمیق قرآنی را ایجاد کند و این چنین است که جوهر و بطن قرآن کریم در لحن زیبای قاری گرانقدر و ارجمندی چون مرحوم استاد مصطفی اسماعیل می‌درخشد.

مرحوم استاد به کلیه قرائات سبعة و راویان قراء تسلط و چیرگی خاصی داشت و با قرائت گوناگون قرآن کریم را تلاوت می‌کرد، اما به طور معمول به روایت ورش مصری به تلاوت آیات مبادرت می‌ورزید، همچنین او به تمامی مقامات و الحان قرآنی مهارت و استادی وافری داشت به طوری که اهل فن او را یگانه قاری قرآن می‌دانند.

مصطفی اسماعیل نابغه تلاوت قرآن کریم

مصطفی یکی از اساتید مسلم علم قرائت است، استادی که با آشنایی با نغمات و مقامات موسیقی و علم تجوید، بهترین و بالاترین قرائت‌ها را آفریده است، مصطفی اسماعیل در باره فن تلاوت قرآن کریم می‌گوید: «طریقه تجوید و صوت قرآن کریم بر پایه حدود ۱۸ مقام استوار است که برخی از آنان عبارت‌اند از: بیات و مشتقات آن، صبا، شور، حجاز، رست، سه گاه، عجم، مرمل، نهاوند و عشاق».

از نظر مصطفی اسماعیل یک

قاری قرآن که دارای صوتی زیباست ناگزیر است که با موسیقی آشنا باشد و نیز وقف و ابتدارا بداند، اما این همه در شرایطی است که قاری به اصول تلاوت خللی وارد نساخته و حق آیات را ادا کند.

مصطفی اسماعیل همیشه از خداوند می‌خواست که تا لحظه مرگ بتواند قرآن را با صدایی سالم و بدون نقص بخواند، خداوند نیز دعای وی را اجابت کرد، با وجود این‌که آن مرحوم از فشار خون بالا رنج می‌برد جز در موارد ضروری دوست نداشت که نزد دکترها برود، بنابراین در طول عمرش تنها دو بار

فکر نمی‌کرد نوه‌اش نیز بتواند در آینده وارد آن جا شود، تا این‌که یک روز پدر بزرگ مصطفی برای عیادت یکی از بستگان بیمارشان مصطفی را همراه خود به شهر طنطا مرکز استان غربی برد.

پس از ملاقات آن مریض، پدر بزرگ و نوه‌اش برای نماز به مسجد عطیف واقع در میدان ساعت طنطا می‌روند و بعد از نماز، مصطفی در صحن مسجد نشست و به نظرش می‌رسد که آیاتی از قرآن را تلاوت کند.

وقتی مصطفی شروع به تلاوت قرآن می‌کند، مردم پشت سرهم دورش حلقه زده و مجذوب صوت و تلاوت او می‌شوند، وقتی تلاوت مصطفی به پایان می‌رسد یکی از شیوخ الأزهر نزدیک پدر بزرگ مصطفی آمده و می‌پرسد: این پسر کیست؟ پدر بزرگ مصطفی در پاسخ می‌گوید: پسر من، شیخ به او گفت: نگذار در روستا بماند و فوراً او را به آموزشگاه الاحمدی طنطا بفرست تا در آن علوم دینی و قرآن را بیاموزد.

مصطفی اسماعیل در آموزشگاه الاحمدی طنطا

پدر بزرگ و نوه‌اش همراه آن شیخ که «امین حنتیره» نام داشت به اداره آموزشگاه رفتند و پدر بزرگ اقدام به ثبت نام نوه خود در آموزشگاه کرد و این‌گونه بود که مصطفی اسماعیل ۱۴ ساله، گامی دیگر در جهت پیشرفت در زمینه تلاوت قرآن کریم نهاد.

مصطفی اسماعیل در اوایل دهه دوم

عمر خود، یعنی هم‌زمان با استقرار در منزلی واقع در شهر طنطا آمادگی داشت تا از عهده گسترش شهرت خود در تمام استان غربی برآید، وی در سن ۱۶ سالگی سابقه قرائت در مناسبت‌ها و مجالس ختم به همراه همه قاریان معروف و درجه یک طنطا نظیر شیخ «عوض»، شیخ «شهبه»، شیخ «محمد السعودی» و شیخ «محمد العقله» را داشت.

خصوصیات اخلاقی مصطفی اسماعیل

مصطفی اسماعیل مردی نابغه و در عین حال انسانی ساده و خوش اخلاق و دارای عفت کلام بود، وی در همه حال مراقب عزت نفس خود بود و می‌گفت: اولین چیزی که قاری قرآن کریم باید مراقب آن باشد کرامت او است، همان چیزی که از حاملان کتاب خدا انتظار می‌رود.

قدرت و تسلط این نابغه قرائت قرآن کریم در اجرای مقامات هیچ توضیحی ندارد مگر آن‌که نوعی الهام و توفیقی

زمان تولد

«مصطفی محمد المرسی اسماعیل» صبح روز ۱۷ ژوئن سال ۱۹۰۵ میلادی مطابق با ۲۸ خرداد سال ۱۲۸۴ هجری شمسی در روستای میت غزال واقع در مرکز السنطه از توابع استان غربی مصر در خانواده‌ای که زمانی طولانی پیش از تولد او دارای ثروتی بی‌شمار بود دیده به جهان گشود

به پزشک مراجعه کرد، یک بار به علت بیماری آنفلوانزا در سال ۱۹۵۳ و بار دیگر در سال ۱۹۷۰ که هنگام بازگشت از مراسم تلاوت در شهر رشید دچار عارضه قلبی شد.

وی پس از بهبودی، رژیم غذایی بسیار سختی را اجرا کرد و در مدت کمتر از سه ماه وزنش از ۱۱۵ کیلوگرم به ۸۰ کیلوگرم کاهش یافت و به سبب این کاهش وزن سریع، تأثیر قابل توجهی در نیروی بدنی و صدای کم نظیر او ایجاد شد.

برنامه‌هایی که ما هم اکنون از طریق رادیو و تلویزیون می‌شنویم، همگی در این دوران سخت از زندگی استاد مصطفی اسماعیل اجرا شده و در واقع این تلاوت‌ها مربوط به بخش ناچیزی از این صوت جاودانی است.

وفات استاد

سرانجام این قاری بزرگ قرائت پس از عمری پر بار در حالی که شیفتگان بی‌شماری از تلاوت‌های دلنشین خویش برجای گذاشته بود در روز ۲۲ دسامبر سال ۱۹۷۸ مطابق با دوم دی‌ماه سال ۱۳۵۸ هجری شمسی در شهر قاهره به سوی معبود شتافت و بدین سان جهان اسلام در غم از دست دادن نابغه‌ای

که سراسر جهان به عظمتش معترف بود سوگواری شد. دولت مصر با صدور بیانیه‌ای محل دفن استاد مصطفی اسماعیل را منزل آن مرحوم واقع در روستای میت‌غزال اعلام کرد، این در حقیقت وصیت و خواسته خود

مصطفی اسماعیل بود که در منزلش مسجدی بنا شده و او در آن جادفن شود.

صبح روز تشییع پیکر مرحوم مصطفی اسماعیل شیخ «محمد متولی الشعراوی» مراسم وداع با آن مرحوم را در مسجد «عمرمکرم» به‌جا آورد و هنگام شب هزاران نفر در خیمه بسیار بزرگی که در میدان التحریر برپا شده بود حضور به‌هم رساندند.

شیخ مصطفی اسماعیل در منزل خود به خاک سپرده شد و در همان مکانی که اقامت داشت مسجد بزرگی بنا شد و زیارتگاهی برای عاشقان و دوست‌داران مرحوم مصطفی اسماعیل از سراسر دنیا شد؛ فردی که با صوت و لحن دلنشینش توانست بسیاری از غیر مسلمانان را به سوی دین مبین اسلام رهنمون کند، همان‌گونه که خود بارها گفته بود یک قاری قرآن، بزرگ‌ترین سفیر قرآن عزیز است. روحش شاد و روانش قرین رحمت الهی باد.

شیوه مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن:

شیوه‌ای را که مرحوم مصطفی اسماعیل در علم قرائت مبتکر آن بوده است شاهکاری برجسته است که در آن قاری قرآن هم‌زمان با تلاوت و بیان علم تجوید قادر است تا مفاهیم آیات الهی را به مستمعان برساند و تجسم عینی مفاهیم عمیق قرآنی را ایجاد کند

تحلیل تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل

همان‌گونه که در مطلع کلام گفته شد نبوغ و قدرت خارق‌العاده استاد مصطفی اسماعیل در لحن به حدی است که با وجود نقیصه ذاتی که در قرار صدای او وجود دارد شنونده را آن‌چنان مسحور روح تحزن خود و تصویر معانی آیات قرار می‌دهد که مخاطب‌هرگز چنین کمبودی را احساس نمی‌کند.

در واقع مصطفی اسماعیل بیش از آن‌که از صوت خود و عناصر موجود در آن برای تأثیرگذاری بر مخاطب بهره جوید با خلق الحان مختلف و متناسب با معنا، آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، این ضعف در قرار صوت، از جمله ایراداتی است که منتقدان وی بر او وارد می‌سازند و معتقدند او در شروع تلاوت از نوعی فریب شنوایی استفاده می‌کند و به همین دلیل است که در بسیاری از موارد در همان استعاذه و بسمله به قدری با پرده صوتی پایین آغاز می‌کند که صدا از گوش شنوندگان قطع می‌شود.

البته به نظر می‌رسد همین پرده صحیح شروع تلاوت است که وی را در استفاده از ظرفیت‌های لحنی تمامی مقامات و خلق درجات مختلف یک مقام توانا ساخته

را به شکلی شایسته همراه ساخته و هیچ کدام را فدای دیگری نسازد.

۴- ویژگی‌های مهم لحنی وی این چنین است: «خلق و ابداع شیوه‌ای به طور کامل متمایز و جدید در لحن که مملو از ردیف‌ها و الحان بدیع و ترکیبات تازه‌ای است که تا آن زمان در تلاوت سابقه نداشته است»، «استفاده از روش صعود درجه به درجه صوت در مقام بیات تا جواب آن و سپس بازگشت به قرار صوت (فرود در بیات) و پس از آن انتقال به مقامات بعدی»، «مهارت شگرف در به کارگیری ردیف‌ها و الحان مختلف و انطباق آن‌ها بر قرائات و روایات مختلف همچون، حفص، ورش، حمزه و ابوعمر که نظیر آن در شیوه‌های دیگر با این کمال و زیبایی کمتر دیده می‌شود».

است، از دیگر انتقاداتی که به مانند استاد «ابوالعینین شعیش» بر وی وارد ساخته‌اند این است که وی را متهم به زیاده‌روی‌های ارادی در هنر تلاوت (یعنی ترجیح دادن جنبه‌های موسیقی بر اصول تلاوت نظیر تجوید) کرده‌اند. اما خود استاد مصطفی اسماعیل در پاسخ به این انتقاد می‌گوید: «خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد و ما برای این که قرآن را به شکلی عرضه کنیم و به سمع مردم برسانیم که مورد پسند و خوشایند آنان قرار گیرد ناگزیریم از تاکتیک انعام و مقامات استفاده کنیم تا در هنر تلاوت، جنبه‌های جمال و زیبایی را همراه با ارزش‌های رسایی و سرودنی صوت با روحی توأم با خشوع و خضوع که به معانی عظیم قرآنی توجه دارد بروز دهیم. (روزنامه الشرق، ۲۵ ژانویه ۱۹۹۸)

مصطفی اسماعیل در زمانی طلوع کرد که جهان

قرائت با فقدان و رحلت رفعت و شعشاعی

و بیماری حنجره و گرفتگی صدای

شعیش مواجه بود و در چنین

دورانی همچون خورشیدی تابناک

درخشید و پرچمدار هنر تلاوت در

مصر شد.

تحلیل تلاوت‌های استاد مصطفی

اسماعیل

۱- صدای مصطفی اسماعیل را باید

صدایی با انعطاف‌پذیری بالا و تحریردهی بسیار خوب

اما با قوت متوسط و طنین نه چندان قابل توجه دانست،

مساحت صدای وی در حدود دو اکتاو به اندازه‌ای است که

برای تکمیل الحان و ردیف‌های خود نیاز دارد.

۲- قدرت خارق‌العاده وی در بیان معانی و تصویرگری

آیات - به طور عام - و به‌ویژه در قصص قرآنی به گونه‌ای

است که مخاطب، تصویری به طور کامل روشن همراه با

روایتی بسیار ماهرانه از داستان را در مقابل خود احساس

می‌کند.

۳- دنبال کردن یک خط بیانی مشخص در تلاوت که هم

توجه به معانی و القای مفاهیم را در دستور کار خود قرار

داده و هم به کمال جنبه‌های موسیقایی تلاوت نظر دارد

ویژگی دیگر تلاوت اوست، در حقیقت او شاید نخستین

قاری از میان اسلاف قرائت باشد که موفق شده است این دو

همچنین زاینده‌گی فراوان او در الحان

به گونه‌ای است که در هر تلاوت

وی می‌توان مطالب به طور کامل

جدید و تازه‌ای یافت.

«استفاده از تمامی مقامات

اصلی عربی و ظرفیت‌های موجود

در آن‌ها به شکلی کاملاً مبسوط و

گسترده و در تمامی طبقات

صوتی»، «استفاده ویژه از مقام

بیات و درجات مختلف آن در تلاوت که

رنگ خاصی به تلاوت وی بخشیده است»، «به کارگیری

ترکیبات جدید در تلاوت همچون ترکیب رست و سیکا در

اوج، نهایند و بیات در اوج، صبا و سیکا (بستنکار)، عجم،

عشیران و نهایند، به کارگیری نغمه حجاز کار در مقدمه

مقام حجاز و نغمه شوری در شروع تلاوت و نیز اوج بیات

برای نخستین بار در تاریخ تلاوت» از دیگر ویژگی‌های

مهم لحنی استاد مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن کریم

است.

همچنین از برجسته‌ترین آثار بر جای مانده از این قاری

بی‌بدیل عصر طلایی تلاوت کشور مصر می‌توان به

تلاوت‌های مختلف سوره «بقره» و سوره‌هایی نظیر «آل

عمران»، «یوسف»، «قصص»، «نمل»، «فرقان»، «مریم»،

«اسراء»، «قدر»، «نجم»، «قمر»، «رحمن»، «نازعات»،

«شمس» و «حاقه» را می‌توان نام برد.

ویژگی‌های مهم لحنی تلاوت‌های

استاد مصطفی اسماعیل :

خلق و ابداع شیوه‌ای به طور کامل

متمایز و جدید در لحن که مملو از ردیف‌ها

و الحان بدیع و ترکیبات تازه‌ای است که تا

آن زمان در تلاوت سابقه نداشته است

تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل»؛ دریایی مملو از گوهرهای درخشان

استاد مصطفی اسماعیل در سایه سار قرآن، تألیف کمال نجمی) فرزند مصطفی اسماعیل همچین با اشاره به تلاوت‌های پدرش و مقایسه آمار و ارقام آن می‌افزاید: «پدرم طبق یک محاسبه باید حدود پنجاه و سه هزار و ۶۹ ساعت قرائت کرده باشد که از این همه، فقط ۳۰۰ ساعت بر جای مانده است».

به هر روی آثاری که از استاد مصطفی اسماعیل به جا مانده با آن‌که زیاد نیست، اما به قدر کافی بیانگر عظمت شأن او در علم قرائت قرآن کریم می‌تواند باشد، البته تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» را باید جزء آثاری به حساب آورد که مستمعان و علاقه‌مندان آن از طبقه عوام قدری فراتر هستند، ثانیاً تعداد و دفعات استماع هر تلاوت این استاد از میزان عرف بیشتر است و دلیل آن جز غنای تلاوت و بعضاً دشواری فهم در عین زیبایی کار، چیزی دیگری نیست.

چند تلاوت برتر استاد مصطفی اسماعیل

۱. تلاوت سوره‌های «لقمان، نازعات، علق»: به تأیید اکثر صاحب‌نظران و کارشناسان فن تلاوت قرآن کریم، این تلاوت اثری جامع و بدون نقص است که از هر حیث حائز بالاترین کیفیت است، شاید اگر این اثر جزء آثار برتر هنری به ثبت رسانده شود، شایسته

ابعاد، گستردگی و نقاط درخشان زندگانی استاد «مصطفی اسماعیل» به حدی زیاد است که سخن گفتن از آن‌ها در یک مقاله کوتاه نمی‌گنجد، گزارش زیر آمار مربوط به تلاوت‌های این استاد را بررسی و تحلیل می‌کند.

بدون گزاف می‌توان گفت قرائت‌های استاد «مصطفی اسماعیل» دریایی است که مملو از گوهرهای فراوان و نکات دقیق، ریز و فنی درباره هنر تلاوت قرآن کریم بوده و هر کس یک تلاوت خوب و فنی از تلاوت‌های این قاری برجسته را داشته باشد، دایرة‌المعارف فن قرائت را دارا خواهد بود.

از استاد مصطفی اسماعیل تلاوت‌های فراوانی بر جای مانده، هر چند که بسیاری از تلاوت‌ها نیز مفقود شده است. فرزند او «محمد عاطف مصطفی اسماعیل» در این باره می‌گوید: «تعجب کردم هنگامی که دیدم در بعضی از شرکت‌های صوتی و تصویری در پاریس نوارهایی از پدرم موجود است، بر من معلوم شد که این نوارها در رادیو و تلویزیون مصر ضبط شده است، حالا چگونه این نوارها به پاریس رسیده و در خود مصر مفقود یا مخفی شده، قصه‌ای است که بازگو کردن آن باعث غم و اندوه فراوان است». (به نقل از کتاب زندگانی

باشد.

تلاوت استاد مصطفی اسماعیل را در این اثر می‌توان به طلا تشبیه کرد که از آن مفتول‌هایی با ظرافت اعشار میلی‌متر می‌توان در آورد و انصافاً در برخی موارد این استاد عملیاتی در صوت و لحن انجام داده که در اعلی مراتب ظرافت و نفیس بودن است.

۲. تلاوت سوره‌های «حجرات، ق، انشراح، اخلاص»: بسیاری از اهل فن، تلاوت مذکور را جزء آثار برجسته «مصطفی اسماعیل» می‌دانند، قوت و یک‌دستی و غنای این قرائت بسیار چشم‌گیر است و آن را در شمار آثار برتر اعلام قرائت قرار داده است.

۳. تلاوت سوره «آل عمران» از آیه ۱۷۱ الی ۱۹۵: این تلاوت از مشهورترین تلاوت‌های این استاد مسلم علم قرائت قرآن کریم است که روحانیت، صفا و حزن از مختصات آن است، همه‌آشنایان با فن قرائت، این تلاوت را نیز جزء آثار برتر به حساب می‌آورند.

۴. از فرازهای کوتاهی که از خلال تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل می‌توان انتخاب و استخراج کرد به سوره علق (بعد از

تلاوت سوره قصص) و به غاشیه (بعد از تلاوت سوره‌های ابراهیم و نازعات) و طارق (بعد از تلاوت سوره بقره) اشاره کرد.

تلاوت‌هایی پر از گوهرهای درخشان:

قرائت‌های استاد «مصطفی اسماعیل»

دریایی است که مملو از گوهرهای فراوان و

نکات دقیق، ریز و فنی درباره هنر تلاوت

قرآن کریم است و هر کس یک تلاوت خوب و

فنی از تلاوت‌های این قاری برجسته را

داشته باشد دایره‌المعارف فن قرائت را دارا

خواهد بود

به طور قطع این فرازهای تلاوت استاد مصطفی اسماعیل جزء گران‌بهارترین آثار این استاد به حساب می‌آیند و هر کدام یک مروارید قیمتی در عالم هنر محسوب می‌شود و باید آن‌ها را با شناسنامه و ممیزات مربوطه، به عنوان آثار برتر به ثبت رساند، اما این بدین معنی نیست که استاد مصطفی اسماعیل فقط در این آثار خلاصه شده است، بلکه چه بسا تلاوت‌ها و قطعاتی در لابه لای آثار او موجود باشد که همچنان به عنوان اثر برتر و اوج قله هنر قرائت محسوب می‌شوند.

لزوم توجه مجدد به آثار استاد مصطفی اسماعیل

این یک واقعیت است که لحن‌ها در گذر زمان، حداقل در صفات و عوارض خود دستخوش تغییر می‌شوند و عوامل متعددی در این تغییر تأثیر دارند که بیان آن‌ها از مقصد ما خارج است، این تغییرات در زمان حاضر بیشتر شده و دلیل آن چیزی جز افزایش

وسائل ارتباط جمعی نیست، یعنی رسانه‌های صوتی توانسته‌اند بیش از هر زمان، قریحه صاحبان ذوق و هنر را دستخوش هجمات خود کنند.

این تکاثر در شنیده‌ها به طور طبیعی باعث افزایش دانش اهل ذوق شده، اما موضوع این است که همواره دانش افزون منجر به آفرینش اثر برتر نمی‌شود، بلکه علل و عوامل متعدد در به وجود آمدن یک اثر هنری بزرگ دخیل‌اند، به همین دلیل ملاحظه می‌شود آثار برتر هنری لزوماً متأخر نیستند، بلکه چه بسا متقدم باشند.

اینک در عالم قرائت نیز باید گفت علی‌رغم فراوانی صداها و نوارها قرآنی و امکان دریافت و برداشت بسیاری از آثار بزرگان، اکثر قاریان بر این عقیده‌اند که ستارگان آسمان قرائت دیگر همچون گذشته نورافشانی نمی‌کنند.

این سخن هنگامی که از سوی قاری بزرگی مانند

«ابوالعینین شعیب» که عمر بابرکتش در برگزیده چند دهه اخیر قرائت بوده مطرح می‌شود شک و تردیدی برای ما باقی نمی‌گذارد. در دیداری که در آبان ماه سال ۱۳۸۷ با استاد ابوالعینین شعیب در جریان برگزاری دومین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن کریم دانشجویان مسلمان داشتیم، وی با تأکید بر این نکته گفت: ما سابق در هر روستا قاریان ممتازی داشتیم که سبک تلاوت آن‌ها با قاری روستای دیگری متفاوت بود، اما اینک در یک کشور همه به یک سبک می‌خوانند و این امر معلول چیزی نیست، جز آن چه وسائل ارتباط جمعی به ارمغان آورده‌اند.

در دیداری نیز که با «فرح‌الله شاذلی» معاون نقاب‌القرء مصر در بهمن ماه سال ۱۳۸۷ و در جریان برگزاری نشست قاریان جمهوری اسلامی ایران داشتیم وی با اشاره علل افول قرائت در مصر، تنوع ذوق مردم را عامل اصلی این مسئله دانست و افزود: یاد می‌آید زمانی که کودکی بیش نبودم فقط دو شبکه رادیویی در مصر فعالیت می‌کرد و مردم نیز برنامه‌های دینی و قرآنی را از طریق آن دو شبکه پی‌گیری می‌کردند، اما الان بنگرید! خواهید دید که هزاران شبکه رادیویی و تلویزیونی و ماهواره‌ای فعالیت می‌کنند و این امر باعث شده تا ذوق مردم نیز متنوع شود و هر قشر فقط برنامه مورد علاقه خود را پی‌گیری کند.

این موضوع بدین جهت مطرح شد که از یک طرف تعلق و وابستگی موجود به رادیو و نوار و امثال آن مورد ارزیابی و تجدید نظر قرار گیرد و از طرفی به محصولات هنری قرائت که مولود این پدیده هستند دوباره نظر کرده شود و ببینیم قاریانی که قریحه آن‌ها

منعکس‌کننده دریافت‌های آن‌ها از امواج رادیو و تلاوت‌های دیگر استادان است در چه مرحله و درجه‌ای قرار دارند.

اگر ما معدل قرائت نسل جدید در مصر را اندازه‌گیری کنیم و قاریان بزرگ و سبک قرائت آن‌ها را ارزیابی کنیم، به طور قطع ملاحظه خواهیم کرد که این قاریان رو به توحید در سبک‌ها دارند و این مسئله به حدی رسیده که قاریان بعضاً فاقد سبک مستقل بوده و هیچ لحنی نمی‌تواند تداعی‌کننده قاری به خصوصی باشد، بلکه لحن‌ها مشترک شده و قاریان با اندک اختلافی که آن هم ناشی از وضعیت تلفظ و ساختمان فیزیکی حنجره آن‌ها است قرائت می‌کنند.

این سیر نزولی زمانی بیشتر خواهد شد که قاریان در دیگر کشورها الگوی خود را از این دست از قاریان مصری برداشت کنند، بدیهی است ضعف‌ها

اضعاف مضاعف خواهد شد و کم طعم بودن، سخن جدید نداشتن و محصور و محکوم بودن به لحن‌های غالب و شایع زمان بدون در نظر گرفتن شرایط و اقتضانات و استعداد‌های ذاتی افراد از جمله شاخصه‌های این واقعیت خواهد بود.

اینک آن‌که و آن چه همگی بر برتری آن اتفاق دارند بدون شک «مصطفی اسماعیل» و تلاوت او در میان سایرین است، سبک این استاد در تلاوت قرآن کریم به دلیل جامعیت اطراف در جایگاهی است که هر کس سمع خود را مطیع آن کند به قریحه خود نه تنها ظلم نکرده، بلکه انواع نغمه‌های ملکوتی را مسخر آن ساخته است.

از این رو در زمان و مکان حاضر که احتمال ابداع یک طریقه کاملاً بدیع و در عین حال مقبول، لااقل برای غیر اهل مصر تقریباً منتفی است، بهترین و صحیح‌ترین کارها اقتدا به سبک جامع و کامل این استاد فن تلاوت قرآن کریم است و رو آوردن به سایر شیوه‌ها که اکثر آن‌ها به طور معمول بدون برنامه وارد حافظه انسان می‌شوند باعث مخدوش شدن صورت منظم و فنی تلاوت می‌شود.

البته در این میان باید یادآوری کرد منظور ما از سایر شیوه‌ها هرگز تلاوت بزرگانی همچون استاد «عبدالفتاح شعشعی»، استاد «عبدالباسط محمد عبدالصمد»، استاد «محمد صدیق منشاوی»، «محمد رفعت» و استاد «محمود خلیل الحصری» و امثال آن‌ها نیست، که هر کدام از این قاریان دارای شأنی هستند که می‌توانند برای شخص مصطفی اسماعیل قابل مقایسه باشند.

نگاهی به هنر «مصطفی اسماعیل» در تلاوت قرآن کریم

خلیل الحصری» در محضر استاد «ابراهیم سلام» که از بزرگان آن زمان در کشور مصر بود به تحصیل علوم عالی قرائت پرداخت و از کار و تمرین بر روی اصول فنی قرائت قرآن و اختلاف قرائات، غافل نشد.

شاخصه‌های تجوید و اختلاف قرائات در قرائت مصطفی

اسماعیل

در میان قاریان مصری، مصطفی اسماعیل از جمله کسانی است که تجوید و اختلاف قرائات را به خوبی فرا گرفت و اگر چه گاهی به اقتضای صوت و لحن، قواعد تجویدی را به نحو کم‌رنگ‌تری رعایت می‌کند، ولی به طور قطع یکی از قاریانی است که زیاد از اختلاف قرائات استفاده کرده است و به ویژه آیه‌ای را که از نظر قوانین تجوید و یا «فرش الحروف» توسط راویان و مطابق با قرائت‌های مختلف نقل شده است را با تسلط هر چه تمام‌تر تلاوت می‌کند.

«مصطفی اسماعیل»: نابغه تلاوت قرآن

مهم‌ترین و درخشان‌ترین نکته در باب قرائت مصطفی اسماعیل، تسلط بی‌بدیل او بر روی الحان است که به مدد این تسلط عالی توانسته

«مصطفی اسماعیل» قاری است که قرائت‌هایش در محدوده زمان و مکان نمی‌گنجد و توانسته است با نبوغ ذاتی و به مدد لطف الهی، دل‌های میلیون‌ها عاشق صدای ملکوتی‌اش را با ترنم آیات روح‌بخش وحی جلا بخشد.

استاد «مصطفی اسماعیل» یکی از نوابغ فن تلاوت قرآن کریم و از مشاهیر بزرگ عالم قرائت است و در میان تمامی قاریان مصری که تا کنون قرائت آن‌ها را شنیده‌ایم، فنی‌ترین قاری قرآن کریم است و از سبکی بسیار بدیع و زیبا در تلاوت برخوردار است.

جایگاه رفیع این استاد در میان قاریان سبب شده که وی را «اکبر القراء» یعنی بزرگ‌ترین قاری لقب دهند، لقبی که بدون شک براننده استاد مصطفی اسماعیل است که با این که بیش از دو دهه از درگذشت این استاد و به میدان آمدن قاریان دیگر می‌گذرد، باز هم کسی در اکبر القراء بودن مصطفی اسماعیل، شک نمی‌کند.

مصطفی اسماعیل در ناحیه طنطا در کشور مصر به دنیا آمد، آموزش‌های اولیه قرائت قرآن را زیر نظر استاد «سید البدوی» فرا گرفت، سپس در مؤسسه الأحمدي در طنطا به همراه استاد «محمود

است سبکی ممتاز و بسیار فنی بنا نهد و مشتاقان قرائت قرآن را از هر سو به طرف سبک خویش جذب کند.

این استاد متبحر در فن تلاوت قرآن کریم ضمن مطلبی که در سال ۱۹۷۲ میلادی در مجله المصور چاپ قاهره، شماره ۲۱، از وی به چاپ رسیده است در باب الحان قرآنی می‌گوید: «قرائت قرآن کریم بر هجده مقام استوار است که بعضی از آن مقام‌ها عبارتند از: بیات و مشتقات آن، صبا، شور، حجاز، رست، سه گاه، عجم، رمل، نهاروند، عشاق و...» در دیدگاه وی، هر قاری قرآن که دارای صدای زیبا است، ناگزیر باید با موسیقی قرآن نیز آشنا باشد.

قرائت‌های شیخ مصطفی اسماعیل، گنجینه الحان قرآنی است و اکثر نعمات رایج در قرائت قرآن و دستگاهی موجود را، خواننده است، سبک مصطفی اسماعیل اگر چه به ظاهر، کمی خشک به نظر می‌رسد، ولی با دقایق و ظرافت‌های فنی که در قرائت وی وجود دارد، سبک این استاد در تلاوت قرآن یکی از پر طرفدارترین سبک‌های قرآنی است.

از دیگر نکاتی که درباره تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل باید بدان اشاره کرد، استخدام بسیار خوب «صوت و لحن» در القای معانی و مضامین قرآنی به شنونده است تا آن جا که شاید هیچ قاری به اندازه این استاد در القای عالی مفاهیم آیات الهی و تجسم معانی قرآن، موفقیت کسب نکرده باشد.

اهتمام ویژه مصطفی اسماعیل به برخی نعمات

هر کس که آشنایی مختصری با «فن قرائت» و «صوت و لحن» داشته باشد، تأیید می‌کند که این استاد مسلم هنر تلاوت قرآن کریم متبحر در اجرای تمامی الحان قرآنی است، ولی در میان همه الحان، دو نغمه در قرائت وی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

نخست، نغمه بیات که به زیباترین صورت و کامل‌ترین شکل ممکن در قرائت قرآن، در قرائت‌های مصطفی به چشم می‌خورد، همان‌گونه که می‌دانید مقام بیات در قرائت بیشتر قاریان، تنها مقدمه‌ای برای شروع قرائت و پایان دادن به

قرائت است، ولی همین مقام در قرائت مصطفی اسماعیل، زمان زیادی را به خود اختصاص می‌دهد و به صورت مفصلی به اجرا در می‌آید.

مقام دومی که مصطفی اهمیت ویژه‌ای برای آن قائل است نهاروند است که در میان قاریان مصری، این استاد در اجرای زیبایی این نغمه نیز از شهرت خاصی برخوردار است و در بعضی از تلاوت‌های خود فرازهای بسیار زیبایی را در این مقام خلق کرده و از خود به یادگار گذاشته است.

به هر روی، مصطفی اسماعیل قاری است که قرائت‌هایش در محدوده زمان و مکان نمی‌گنجد و توانسته است با نبوغ ذاتی و به مدد لطف الهی دل‌های میلیون‌ها عاشق صدای ملکوتی‌اش را با ترنم آیات روح‌بخش الهی جلا بخشد.

است سبکی ممتاز و بسیار فنی بنا نهد و مشتاقان قرائت قرآن را از هر سو به طرف سبک خویش جذب کند.

بررسی شاخصه وقف و ابتدا در تلاوت‌های مصطفی اسماعیل

از جمله کارهای کم‌نظیری که توسط مصطفی اسماعیل انجام شده است رعایت «وقف و ابتدا» با استفاده از آهنگ و نغمه است، به این صورت که به دلیل طولانی بودن یک عبارت یا به خاطر زیباتر شدن قرائت، مجبور می‌شود در جایی وقف کند که برای وقف مناسب نیست، صوتش را به گونه‌ای در می‌آورد و اجرا می‌کند که شنونده متوجه می‌شود که جمله تمام نشده و مطلب هنوز ادامه دارد، یعنی ضعف و نامناسب بودن محل وقف را با لحن و نغمه مناسب، جبران می‌کند.

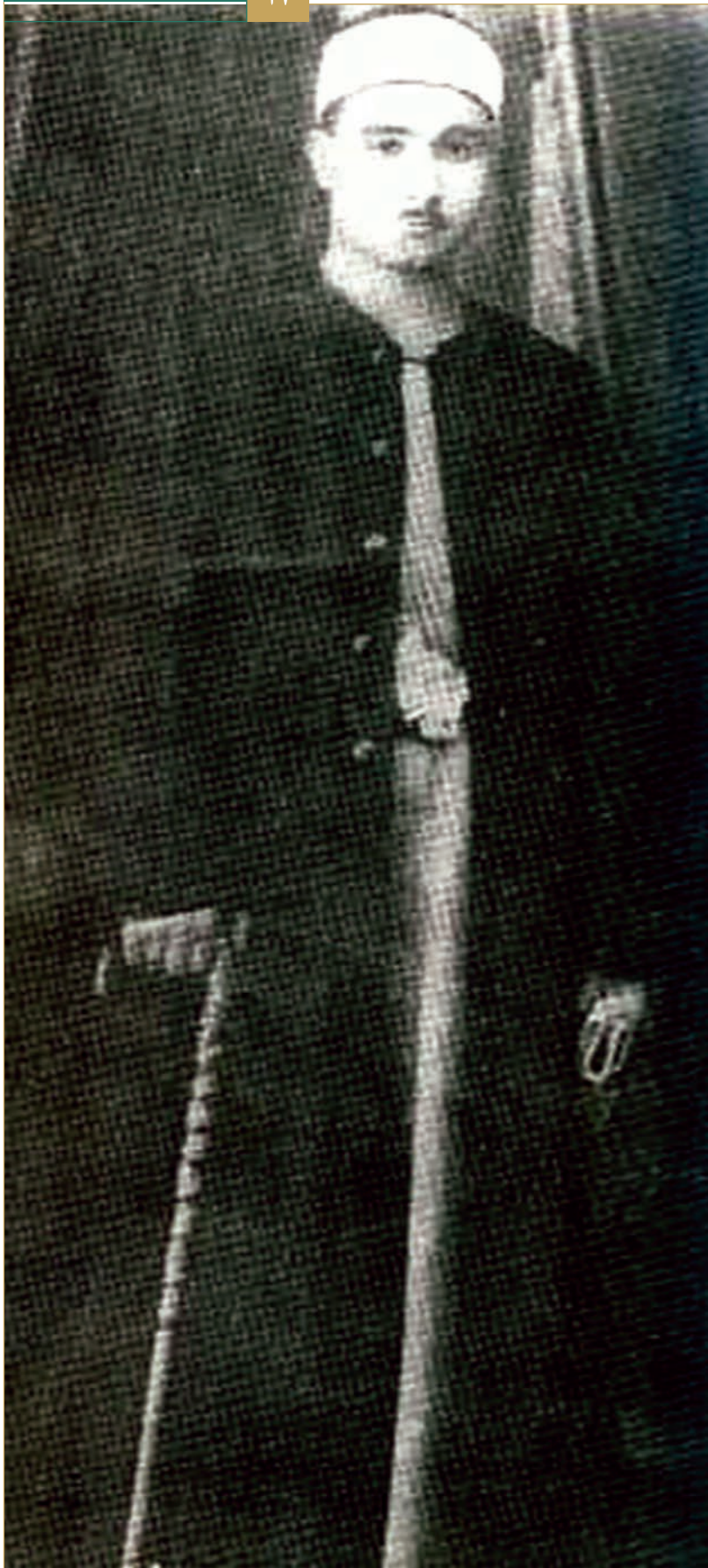
بررسی شاخصه صوت در تلاوت مصطفی اسماعیل

صوت، هدیه‌ای است الهی که خداوند آن را در وجود انسان به ودیعه گذارده است و بدین جهت نمی‌توان آن را مانند سایر علوم قرائت قرآن اعم از تجوید، وقف و ابتدا و غیره کسب کرد و فرا گرفت، اما می‌توان با تمرین و ممارست آن را مهار کرده، پرورش داد.

استاد مصطفی اسماعیل اگر چه دارای صدای صاف و شفاف نیست، اما با استادی تمام صوت خود را پرورش داده و در اختیار گرفته است و از آن در راستای تمامی الحان و نعمات استفاده می‌کند و لذا صدایی که از وی در قرائت‌هایش شنیده می‌شود نه تنها آن چنان بد به نظر نمی‌رسد، بلکه بسیار قوی، منعطف (از نظر تحریر) و پخته است، به شکلی که او می‌تواند هر لحنی را با هر پرده و گامی به راحتی به اجرا درآورد.

بررسی شاخصه لحن در تلاوت‌های مصطفی اسماعیل

مهم‌ترین و درخشان‌ترین نکته در باب قرائت مصطفی اسماعیل، تسلط بی‌بدیل او بر روی الحان است که به مدد این تسلط عالی توانسته

«مصطفی اسماعیل»؛ قاری متزین به اخلاق قرآنی

استاد مصطفی اسماعیل به قرائت قرآن عشق می‌ورزید و در منزل به خواندن کتب حدیث و سیره نبوی (ص) می‌پرداخت، گزارش زیر ابعاد شخصیتی و اخلاقی استاد «مصطفی اسماعیل» را بررسی و تحلیل می‌کند.

استاد «مصطفی اسماعیل» مردی نابغه، و در عین حال انسانی ساده و خوش اخلاق و دارای عفت کلام بود، او در همه حال مراقب عزت نفس خود بود و می‌گفت: اولین چیزی که قاری قرآن کریم باید مراقب آن باشد کرامت او است، همان چیزی که از حاملان کتاب خدا انتظار می‌رود.

مصطفی اسماعیل در بین بزرگان، بزرگ بود و در کنار افراد ساده و معمولی و کسانی که از هر طبقه و جنس که عاشق صدایش بودند، بسیار تواضع به خرج می‌داد و برخی از مردم وقتی تواضع این استاد بزرگوار را مشاهده می‌کردند تصورشان بر این بود که وی حقیقت عظمت خود را نمی‌داند.

استاد مصطفی اسماعیل از همان وقتی که خود را شناخت و در روستای میت غزال از کنار مزارع سرسبز می‌گذشت و به نگهداری اسب، شور و شوق مخصوصی نشان می‌داد، راه سعادت و خوشبختی را می‌پیمود، او لباس‌هایی با رنگ‌های شاد و متنوع می‌پوشید و ظاهر آراسته‌اش برخی از همکاران او را به حیرت وادامی داشت، به خصوص وقتی که ساعت او را به جای قرار گرفتن در جیب قفطان یا لباده، در دست چپش می‌دیدند و یا می‌دیدند که رنگ کفش‌هایش متناسب با رنگ لباس‌های او است، خلاصه تمام چیزهایی که به تن می‌کرد در کمال پاکیزگی و زیبایی بود.

این استاد متبحر در فن تلاوت قرآن کریم در عین سادگی و مهربانی و علاقه‌مندی به زندگی آرام و بدون دغدغه، در تربیت فرزندان خود یعنی سه پسر و سه

بعضی از مسائل خانه و بچه‌ها صحبت کند. قدرت و تسلط این استاد بزرگ فن تلاوت در اجرای مقامات هیچ توضیحی ندارد مگر آن که نوعی الهام و توفیق الهی است که خداوند به وی عطا کرده و او شیوه مخصوص تلاوتش را خود به خود و با تکیه بر الهامات الهی و بدون تقلید از قراء پیش از خود ابداع کرده است، به علاوه سبک تلاوت قاریان پس از او نیز به طور کامل با سبک وی تفاوت دارد و بسیاری از آن‌ها در مصر و دیگر سرزمین‌های اسلامی، در واقع مقلد وی هستند و شیوه قرائت آن‌ها فاقد ریشه صحیح است.

استاد مصطفی اسماعیل به قرائت قرآن عشق می‌ورزید و در منزل به خواندن کتب حدیث و سیره نبوی (ص) می‌پرداخت و کتابخانه بزرگی که تعداد زیادی از کتب علوم قرآنی و حدیث و کتاب‌های تاریخی و لغت در آن موجود بود نیز در منزل این استاد وجود داشت.

او اوقات فراغت خود را به مطالعه روزنامه و مجلات می‌گذراند و اگر فرصت زیادتری می‌یافت، روزانه چهار ساعت یا بیشتر از وقت خود را صرف این کار می‌کرد، او همچنین ذوق سرشاری در حفظ و سرودن شعر داشت و قصیده‌های قدیمی و جدید را که همگی دارای الفاظ زیبا و معانی عمیقی بودند برمی‌گزید، مفاهیم ظاهری و باطنی آنها را تفسیر می‌کرد و این قصاید را با زبانی فصیح می‌خواند.

به هر روی، شاخصه‌های اخلاقی استاد مصطفی اسماعیل همانند شاخصه‌های فنی تلاوت‌های او آن قدر زیاد است که بر شمردن همه آن‌ها در توان یک مقال و کتاب نیست، اما چیزی که در این بین مهم است این است که مصطفی اسماعیل همه عمر پربرکت خود در راه قرآن صرف کرد و جز در راه عمل به دستورات آن گام بر نگذاشت.

دختر بسیار سخت‌گیر و جدی بود و با وجود این که همه آن‌ها در مدارس خارجی درس خوانده بودند او به دخترانش اجازه نمی‌داد که بدون حجاب بیرون بروند یا در مجامع عمومی حاضر شوند، در عین حال محبت او همیشه شامل حال آن‌ها بود.

اما علت این همه سخت‌گیری این بود که استاد مصطفی اسماعیل به علت کثرت برنامه‌هایی که در شهرها و روستاهای دور دست و گوناگون اجرا می‌کرد و اقامت طولانی در کشورهای خارجی، اغلب اوقات از منزل دور بود و مراقبت از فرزندان خود را به همسرش واگذار می‌کرد.

همسر این استاد نیز غیبت طولانی او را تحمل می‌کرد و یک‌تنه بار سنگین تربیت اولاد و رسیدگی به امور خانه و مدرسه آن‌ها را به دوش می‌کشید، او درباره استاد مصطفی اسماعیل می‌گوید: وقتی با او از دواج کردم

هفده سال داشتم و او برای من هم شوهر بود و هم پدر، من او را همیشه فراتر از هر شک و شبهه‌ای تصور می‌کردم و اکنون نیز بر این باورم.

مصطفی اسماعیل شوهر خوب و لایقی بود، با همسرش به مهربانی و توأم با احترامی عمیق و خالصانه رفتار می‌کرد و همیشه از همسرش به خاطر سختی‌ها و زحماتی که در غیاب او متحمل می‌شد تشکر و قدردانی می‌کرد، این استاد انسانی بزرگوار و دست‌ودل‌باز بود و در تهیه نیازهای خانه، همسر، فرزندان و خویشاوندان بخل نمی‌ورزید.

همسر استاد مصطفی اسماعیل از اعتقاد شوهرش مبنی بر این که بلند فریاد زدن، صدای اصف و تارهای صوتی را محکم می‌کند خبر داشت، به همین سبب زمینه را طوری فراهم می‌کرد تا دانسته یا ندانسته، در حالی که خود را برای رفتن به مجلس تلاوت قرآن آماده می‌کرد با صدای بلند راجع به

«مصطفی اسماعیل»: نابغه فن تلاوت

«مصطفی اسماعیل» مردی نابغه، و در عین حال انسانی ساده و خوش اخلاق و دارای عفت کلام بود، او در همه حال مراقب عزت نفس خود بود و می‌گفت: اولین چیزی که قاری قرآن کریم باید مراقب آن باشد کرامت او است

«مصطفی اسماعیل» به روایت روزنامه الشرق قطر

استاد مصطفی اسماعیل در سال ۱۹۰۵ در روستای «میت غزال» از توابع طنطا در کشور مصر به دنیا آمد، روستای میت غزال به برکت این جوان که حلقه جدیدی در امتداد زنجیره طولانی قاریان برجسته کشور مصر بود درخشید، شروع کار این استاد متبحر در فن تلاوت قرآن کریم مثل دیگران از مکتبخانه بود، خواندن و نوشتن را در آن جفا گرفت، بعد به قاهره رفت و در محضر درس استاد بزرگ «محمد رفعت» شاگردی کرد و تمامی رموز و فنون تلاوت قرآن وی را آموخت.

مصطفی اسماعیل سپس وارد دانشگاه الازهر و مشغول به خواندن علوم قرآنی شد، همچنین مانند بعضی از استادان پیشین فن قرائت، نواختن آلات موسیقی از جمله کمان و قانون را آموخت تا گوشه‌های دستگاه‌ها و نغمه‌ها را در شیوه تلاوت منحصر به فردش کامل کند و پس از کسب مقدماتی درباره فنون بارز تلاوت، اندکی پس از ظهور استاد «ابوالعینین شعیب» به عنوان چهره‌ای شاخص در هنر تلاوت قرآن کریم شناخته شد.

شخصیت «مصطفی اسماعیل» در جهان اسلام آن قدر برجسته و شناخته شده است که در اقصی نقاط دنیا به مناسبت‌های مختلف، قلم صاحب‌نظران مطالب گوناگونی را درباره این شخصیت عظیم به رشته تحریر در آورده است، گزارش زیر روایت روزنامه الشرق قطر از «مصطفی اسماعیل»، قاری بزرگ جهان اسلام است.

«مصطفی اسماعیل» را می‌توان یکی از ارکان چهارگانه فن نو در تلاوت قرآن کریم در مصر به حساب آورد که سه رکن دیگر آن عبارت بودند از بزرگانی چون «محمد رفعت»، «عبدالفتاح شعشعی» و «ابوالعینین شعیب»، اما «محمد عبدالوهاب» موسیقی‌دان بزرگ مصری، نام قاری دیگری را به این جمع می‌افزاید، کسی که روزگار به او فرصت نداد تا به شهرت برسد، کسی که استاد «عبدالباسط محمد عبدالصمد» نزد او شاگردی کرد، یعنی استاد «محمد الراضی».

متعصبان در امان نبود، چرا که او را به تندروی‌های ذوقی در فن تلاوت متهم می‌کردند، زیرا اساس تلاوت او شیوه ترجیح نغمه بر اصول تلاوت بود.

البته پاسخ استاد مصطفی اسماعیل نیز به این اتهام این بود که خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد و برای این‌که قرآن را به شیوه‌ای خوشایند به گوش‌ها برسانیم باید از تاکتیک نغمه‌ها و دستگاه‌های موسیقی بهره بگیریم تا جنبه زیبایی در هنر تلاوت همراه با ارزش صوتی و آهنگین متناسب شأن معانی بلند قرآن با روحی منقطع و خاشع، ظاهر شود.

مصطفی اسماعیل؛ طلایه‌دار قاریان متقدم فن تلاوت

استاد مصطفی اسماعیل به طور کامل جای خالی استاد «محمد رفعت» و استاد «عبدالفتاح شعشعی» را پر کرد و صدای استاد «ابوالعینین شعشعی» را در انزوا قرار داد و به‌عنوان شیخ قراء مصر انتخاب شد و شهرتش همه جهان را پر کرد، این استاد بارها به بغداد رفت و بزرگترین اثری که تلویزیون بغداد از صدای او دارد، تلاوتی است که در کاظمین اجرا کرد و برای همه یادآور تلاوت‌های نفیس شعشعی و شعشعی بود.

استاد مصطفی اسماعیل تنها کسی است که سوره بقره را در

عالی‌ترین و بالاترین سطح تلاوت کرده و حتی یک

بار هم سوره نمل را خواند، اما وقتی یکی از

دوستانش از او خواست دوباره آن را با همان

زیبایی و کمال هنری تلاوت کند، عذر

خواست و گفت شاید نتوانم آن حد و

درجه‌ای را که در اولین قرائتم به آن رسیدم

ادا کنم.

ارتباط مصطفی اسماعیل و

موسیقیدانان بزرگ مصر

مصطفی اسماعیل با «محمد عبدالوهاب»

موسیقی‌دان بزرگ مصر دوستی نزدیک و ارتباط

تنگاتنگی داشت، از موسیقی‌دانان دیگری که با استاد مصطفی

اسماعیل ارتباط نزدیکی داشتند یکی «فرید الأطرش» بود که وقتی

می‌خواست سرود زیبای اسلامیش با عنوان «علیک صلاه الله و

سلامه» را آهنگسازی کند، به استاد مصطفی اسماعیل مراجعه کرد

و از او پرسید: در کدام پرده از مقام «بیات» می‌توان توقف کرد،

همان‌گونه که در تلاوت قرآن هنگام وقف از آن استفاده می‌شود؟ و

دیگری «ریاض سنباطی» بود که در آهنگسازی سروده‌های دینی

«سلوا قلبی»، «نهج البرده» و «ولد الهدی» از تجربه استاد مصطفی

اسماعیل استفاده‌های بسیاری کرد.

شاخص‌های فنی سبک مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن

از مزایای مهمی که استاد «مصطفی اسماعیل» در فن تلاوت داشت، تسلط عجیب وی بر الحان گوناگون به ویژه الحان حزن‌انگیز در تلاوتش بود، آن هم نه حزن کمرنگ و پنهان، بلکه حزنی آشکار و شفاف که باعث برانگیختگی عواطف انسانی می‌شود.

از ویژگی‌های سبک تلاوت این استاد این بود که توانست مانند استاد «ابوالعینین شعشعی»، هنرمند برجسته‌ای در وارد کردن مقامات بدیع در فن تلاوت قرآن کریم باشد، او دستگاه‌هایی چون «حجازکار»، «حجاز دیوان»، «صبا»، «رست»، «عجم» و «نهماوند» را در تلاوت قرآن به کار برد و در وارد کردن این مقامات از خطی نموداری پیروی کرد که در آن تأکید بر عدم امکان جدایی بین تلاوت و مقامات است.

شاخص‌های صوتی مصطفی اسماعیل

گستره صوتی استاد مصطفی اسماعیل به بیش از دو «اکتاو» صدا یعنی ۱۶ پرده صوتی می‌رسد و نقطه ضعف او در عدم توانایی در اجرا خوب پرده‌های بم است که با ملاحظه گذرایی در هر کدام از تلاوتهایش می‌توان دریافت که از پرده‌های بالا آغاز

می‌کند و وقتی می‌خواهد از پرده پایینی

شروع کند، «بسم الله الرحمن الرحیم»

بریده بریده به گوش می‌رسد، زیرا پرده‌ای را

می‌خواهد بخواند که در صدایش وجود

ندارد، لذا به گونه‌ای به خطای شنیداری

شونده پناه می‌برد مثل خطای دید بیننده

در سراب و این یکی از نکات قابل نقدی است

که به صاحب چنین صوت با ارزشی وارد

است.

پیشرفت و شهرت خیره‌کننده استاد

مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن بعد از اختراع

میکروفون در سال ۱۹۳۲ میلادی به اوج خود رسید و پیشرفت

تکنولوژی انتقال صدا، به صدای او کمک کرد تا کمبود موجود در

صدای این استاد جبران شود.

استاد مصطفی اسماعیل مهارت و توانایی فوق‌العاده‌ای در تدبر

آیات قرآن از طریق نطق صحیح مخارج حروف و مهارت در گنجاندن

عناصر تصویری در فن قرائت داشت، وی در تلاوتش یک‌بار به روایت

«حفص» می‌خواند و بار دیگر به روایت «ورش» و در همه قرائت‌هایی

که از آیات قرآن داشت تلاوت‌هایش از نوآوری، قالب مشخص،

مهارت و تلاوت بر پایه اصول فنی دقیق بود، اما با این حال از نقد

واکاوی چالش‌های فراروی «مصطفی اسماعیل» در تلاوت قرآن کریم

بنا به گفته «عاطف مصطفی اسماعیل» پسر استاد مصطفی اسماعیل، یکی از همکارانی که خود این استاد به او خوبی کرده و او را به رادیو رسانده بود، پس از استقرار در رادیو و دستیابی به پستی که مربوط به امور قرائت و قاریان بود به یکی از مخالفان مصطفی تبدیل شد، او از هر طرف، به طور علنی و مخفی، مخالفت با مصطفی اسماعیل را آغاز کرد و آشکارا از قدرت خود علیه او سوء استفاده کرد.

این شخص درخواستهایی را که از طریق وزارت اوقاف می‌آمد و صاحبان این درخواست‌ها از مصر یا کشورهای عربی و سایر کشورهای بیگانه، استاد مصطفی را برای مسافرت به آن کشورها و تلاوت در مجالس خود فرا می‌خواندند، به نفع خود تغییر می‌داد.

این مرد همچنین در جواب درخواست کنندگان، نامه‌ای رسمی و دروغین می‌نوشت مبنی بر این که استاد مصطفی بیمار است و قاری دیگری را به جای او می‌فرستاد، همه آن کارها بدون اطلاع استاد مصطفی اسماعیل ترتیب داده می‌شد، و به طور معمول وقتی استاد مصطفی خبردار می‌شد که دیگر کار از کار گذشته بود.

عاطف حکایت دیگری را نیز در این باره بازگو می‌کند: سال ۱۹۷۴ میلادی در فرانکفورت آلمان با استاد «محمد توفیق عویضه»، رییس شورای عالی امور اسلامی، مواجه شدم و او به من گفت: پدرت یک ماه بعد در کنفرانس بین‌المللی اسلامی که در پایتخت انگلستان برگزار می‌شود همراه ما خواهد

شاید یکی از دلایلی که باعث ماندگاری «مصطفی اسماعیل» در عالم تلاوت قرآن کریم و محبوبیت او در دل‌های میلیون‌ها مسلمان و غیر مسلمان شده است همین قرآنی بودن این استاد بود که جز برای قرآن و رضای خداوند قرآن نخواند، گزارش زیر چالش‌های فراروی «مصطفی اسماعیل» در تلاوت قرآن کریم را بررسی و تحلیل می‌کند.

«مصطفی اسماعیل»، بنا به نظر عامه مردم، انسانی شکیب و خونسرد بود، از زمانی که ستاره اقبال او در جوانی ظاهر شد تا وقتی که در دهه‌های ۳۰ و ۴۰ و پس از آن چون خورشید درخشید، حتی یک روز را فارغ از درگیری سپری نکرد.

درگیری‌های پنهان و آشکار که او را از هر سو محاصره کرده و همکارانش علیه او برپا کرده بودند، متأسفانه در بین آنان افرادی وجود داشتند که خود استاد مصطفی زمینه حضور آن‌ها را در رادیو فراهم کرده بود.

البته باید اقرار کرد که درگیری میان همکاران در یک حرفه، گاهی اوقات به حدی می‌رسد که عقل و ذوق انسان آن را زشت و ناپسند می‌شمارد، شاید مقوله تلاوت قرآن نیز از سایر حوزه‌ها مستثنی نباشد، بنابراین در چنین فضایی، کسی مانند استاد «مصطفی اسماعیل» که آدمی دل‌نازک و احساساتی و دارای اعصابی ظریف است تحت فشار قرار می‌گیرد و چاره‌ای جز خونسرد بودن ندارد.

بود.

تکلیفش برای قرائت در ال‌زهر روشن شود اما آن دعوتنامه نیامد، این ماجرا مربوط می‌شود به تابستان سال ۱۹۴۷ میلادی که مصطفی در اوج شهرت قرار داشت و از نظر صوت و اجرای تلاوت، شاداب و جوان بود و شنوندگان زیادی در همه جا گرد او حلقه می‌زدند. مصطفی اسماعیل در مورد این قضیه سکوت اختیار کرد، اما «مراد محسن پاشا» وزیر دربار و «محمد حیدر پاشا» فرمانده کل ارتش، داستان را شنیدند و هر دو نفرشان با وزارت اوقاف تماس گرفتند و مواعی را که عده‌ای بر سر راه استاد مصطفی قرار داده بودند، کنار زدند در نتیجه مصطفی قاری ال‌زهر شد و تا هنگام وفاتش بیش از ۳۰ سال، در این سمت باقی ماند.

توطئه علیه مصطفی اسماعیل در دانشگاه ال‌زهر

هنگامی که قرار شد اولین بار در ال‌زهر قرائت کند، به همراه چند نفر از طرفداران خود به آن جا رفت و ناگهان در داخل مسجد با جوی دلهره‌آور مواجه شد، او به دنبال جایگاه و نیز میکروفون می‌گشت در حالی که اثری از این چیزها در آن جا نبود.

طرفداران و علاقه‌مندان او احساس کردند که نقشه‌ای در کار است، «اوستا فتوح» یکی از دوستان استاد مصطفی اسماعیل هم که در کنار او بود گفت: همین جا بنشین و قرائت را بدون بلندگو شروع کن، استاد مصطفی اسماعیل نیز شروع به خواندن کرد در حالی که نزدیک به چهل مرد آن جا ایستاده بودند و یک نفر را بر دوش خود حمل می‌کردند، آن مرد از شنوندگان درخواست می‌کرد که به این آوازخوان که کار خود را تلاوت قرآن می‌نامد اجازه ندهید قرائت را شروع کند.

استاد مصطفی اسماعیل روی زمین نشسته بود و دوست‌داران گرداگرد او ایستادند و اوستا فتوح خود را روی استاد مصطفی انداخت تا آسیبی به وی نرسد، آن روز در ال‌زهر معرکه‌ای برپا شد که طی آن گروه نمازگزاران بر افراد اخلاک‌گر که فرد دیگری آن‌ها را اجیر کرده بود، غلبه کردند، فقط ۱۰ دقیقه به اذان ظهر باقی مانده بود که جایگاه و بلندگو پیدا شدند و پس از نماز جمعه، نمازگزاران اطراف استاد مصطفی

اجتماع کرده، درخواست قرائت بیشتر می‌کردند و او نیز بلافاصله بعد از نماز تا موقع اذان عصر قرائت کرد و بدین ترتیب صدای استاد مصطفی اسماعیل از داخل محوطه ال‌زهر به تمام نقاط جهان رسید.

به هر روی آن چه گفته شد نمونه‌هایی از صدها مورد مخالفت‌هایی بود که توسط برخی افراد حسود بر علیه شخصیت بزرگی مانند مصطفی اسماعیل اعمال می‌شد، اما این استاد با متانتی مثال‌زدنی همراه با اخلاقی نیکو که زینده یک قاری قرآن است از این اعمال فشارها می‌گذشت و حتی به اندازه ذره‌ای ناراحتی به خود راه نمی‌داد.

آری، شاید یکی از دلایلی که باعث ماندگاری مصطفی اسماعیل در عالم تلاوت قرآن کریم و محبوبیت او در دل‌های میلیون‌ها مسلمان و غیر مسلمان شده است همین قرآنی بودن این استاد بود که جز برای قرآن و رضای خداوند قرآن نخواند.

پسر مصطفی اسماعیل می‌افزاید: بعداً متوجه شدم، کسی که عازم لندن شده همان مرد عجیب و غریبی است که دعوت‌های مربوط به پدرم را دستکاری می‌کند، از قضا مدتی پس از آن، برای دین اقوام به قاهره آمدم و سری به دفتر استاد عویضه زدم تا جزئیات ماجرا را از او بپرسم، او بدون مقدمه به من جواب داد: این آقای در اصل بنا به تمایل استاد «بیصار» نماینده ال‌زهر، که با شورای عالی امور اسلامی تماس گرفت، به لندن مسافرت کرده است، استاد عویضه ضمناً ادعا کرد که این سفر به میل و خواسته رئیس ال‌زهر نیز بوده است.

عاطف مصطفی اسماعیل در تکمیل این داستان عجیب می‌گوید: پدرم تلفنی با استاد بیصار تماس گرفت تا راجع به این قضیه از او سؤال کند، بیصار نیز قسم خود که از این داستان بی‌خبر است و ابدأ با شورای عالی تماس نداشته و رئیس ال‌زهر نیز به او تلفن نزده است، در ضمن قسم خورد که نه او و نه رئیس ال‌زهر چیزی از لغو شدن سفر استاد مصطفی اسماعیل و این‌که آن مرد به جای عازم لندن شده است نمی‌دانند.

استاد مصطفی اسماعیل علی‌رغم این درگیری‌ها، همواره به قرائت خود ادامه می‌داد و از خطای این اشخاص چشم‌پوشی می‌کرد، او به عنوان یک قاری قرآن که در همه حال با دیگر قاریان همکاری به نیکی رفتار می‌کرد، از خود تصویر خوبی در اذهان باقی گذاشت.

استاد مصطفی اسماعیل برای دستیابی به چیزهایی که حق مسلم او بود تلاش نمی‌کرد و حتی زمانی که پست «قاری السوره» (یعنی قاری مخصوص و اصلی ال‌زهر) در ال‌زهر خالی شد، به

وی پیشنهاد شد که برای اشغال این پست قدم پیش بگذارد اما او پاسخ داد: اگر مسئولان بخواهند، این کار را انجام می‌دهم، در غیر این صورت جوابم منفی است.

مدتی بعد استاد «ابراهیم شحاته» مدرس آموزشگاه قرائات و استاد «عبدالفتاح القاضی»، مدرس ال‌زهر همراه عده‌ای دیگر نزد او آمدند و گفتند: ال‌زهر از وجود قراء خالی شده و بر تو لازم است که برای پر کردن جای خالی قاری ال‌زهر اقدام کنی،

مصطفی اسماعیل نیز در پاسخ گفت: برای این کار لازم است که به وزارت اوقاف بروم و درخواست بدهم، و من چنین کاری نمی‌کنم!

آنها گفتند: اگر مشکل تو درخواست است ما آن را برایت نوشته‌ایم و تو فقط باید آن را امضا کنی، بعد ما آن را پیش استاد «علی الضباع» رئیس کانون قراء مصر می‌فرستیم، بدین ترتیب استاد مصطفی پای درخواست نامه را امضا کرد و رئیس کانون قراء هم وقت ملاقاتی به او داد.

رأس موعده مقرر آن دو باهم دیدار کردند و مصطفی اسماعیل برای او کمی قرآن تلاوت کرد، رئیس کانون قاریان مصر از قرائت او ابراز خوشحالی کرد و گفت: خداوند درهای نعمتش را به روی تو بگشاید، باعث افتخار همگی ماست که تو در ال‌زهر قرائت کنی، سپس برای مصطفی دعای خیر کرد و هنگام خداحافظی به او گفت: دو روز بعد دعوتنامه‌ات در وزارت حاضر می‌شود.

مصطفی اسماعیل منتظر ماند تا آمدن دعوتنامه از وزارت اوقاف،

نگاهی به آمار و ارقام موجود از تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل»

گروه فعالیت‌های قرآنی: آن چه از پنجاه و سه هزار ساعت تلاوت استاد مصطفی اسماعیل باقی مانده فقط ۳۰۰ ساعت است که بخش عمده آن مربوط به سال‌های آخر عمر استاد مصطفی اسماعیل است، در نتیجه بیش از ۵۲ هزار ساعت از این گنج ارزشمند نابود شده است!

ایجاد، گستردگی و نقاط درخشان زندگی استاد مصطفی اسماعیل بسیار زیاد است و نشان دادن تمام زوایای زندگی او امکان پذیر نیست و این مسئله‌ای است که ما در حال حاضر با آن رو به رو هستیم، هنر این استاد در تلاوت مورد بحث کلاس‌های دانشگاهی، مطبوعات و کتب ادبی و دینی بسیاری قرار گرفته است و دست اندرکاران هر رشته تلاش و موشکافی فراوانی را در این باره مبذول داشته‌اند، به ویژه مباحث دانشگاهی که ابتکارات او را در زمینه مقامات با ارقام و اصطلاحات دقیق ثبت کرده است.

با وجود این، در نوشتار حاضر سعی بر آن شده که آمار قابل توجه و دقیقی که «عاطف مصطفی اسماعیل»، فرزند استاد مصطفی اسماعیل تهیه کرده است ارائه شود، در حقیقت عاطف اسماعیل از نظر احاطه به هنر پدر خود و نیز شناخت صدای او و اشکال گوناگون آن و مراحل اجرای استاد مصطفی اسماعیل که تابع همین اشکال مختلف صوتی بوده است شایسته‌ترین فرد به شمار می‌رود.

استاد «مصطفی اسماعیل» در ۱۵ سالگی، یعنی در سال ۱۹۲۰ میلادی شروع به خواندن قرآن کرد و در سال ۱۹۳۴ میلادی وارد قاهره شد، در خلال این ۲۳ سال، او تقریباً هر هفته در چهار مجلس قرائت می‌کرد که زمان آن به طور متوسط بین چهار تا پنج ساعت بود، بنابراین در یک هفته تقریباً ۲۰ ساعت تلاوت می‌کرد.

از آن جا که سال ۵۲ هفته دارد، ساعات تلاوت‌های سالانه مصطفی اسماعیل برابر خواهد بود با هزار و ۴۰ ساعت تلاوت و با توجه به این که در این مرحله او ۲۳ سال قرائت کرده است بنابراین نتیجه نهایی این بخش از تلاوت‌های وی برابر خواهد بود با بیست و سه هزار و ۹۲۰ ساعت تلاوت.

در دوره دوم زندگی مصطفی اسماعیل یعنی از سال ۱۹۴۳ میلادی تا سال ۱۹۵۳ میلادی او به طور متوسط هفته‌ای شش جلسه و در هر جلسه دو نوبت و در مجموع ۵ ساعت قرائت می‌کرد، پس نتیجه قرائت‌های او در هر هفته مساوی خواهد بود با ۳۰ ساعت که جمع یک سال آن برابر خواهد بود با یک هزار و ۵۶۰ ساعت تلاوت و مجموع این ارقام طی ده سال از ۱۹۴۳ تا ۱۹۵۳، صرف نظر از تلاوت‌های او در نماز جمعه و نیز تلاوت‌های نیم ساعته رادیو در هر هفته، برابر است با بیش از پانزده هزار و ۶۰۰ ساعت تلاوت.

در سومین مقطع از زندگی استاد مصطفی اسماعیل یعنی از سال ۱۹۵۳ تا سال ۱۹۷۰ میلادی تعداد تلاوت‌های او به چهار جلسه کاهش یافت و ساعات آن طی هر شب به سه ساعت تنزل یافت، بنابر این او در هر هفته ۱۲ ساعت و در سال ۶۲۴ ساعت تلاوت کرده است و جمع تلاوت‌های این مقطع که ۱۷ سال است یک هزار و ۶۸۰ ساعت تلاوت خواهد بود.

اما آخرین دوره از سال ۱۹۷۰ تا سال ۱۹۷۸ میلادی، دوره‌ای است که متوسط جلسات تلاوت مصطفی اسماعیل در هر هفته فقط سه جلسه و در هر جلسه فقط دو ساعت است، بنابراین حاصل ضرب این مقدار در هر هفته شش ساعت و جمع ساعات یک سال آن ۳۱۲ ساعت و نتیجه حاصل از آن در این دوره ۹ ساله دوهزار و ۸۰۸ ساعت خواهد بود.

اگر ارقام به دست آمده طی این سه مرحله را با هم جمع کنیم، خواهیم دید که استاد مصطفی اسماعیل در طول زندگی خود بالغ بر پنجاه و سه هزار و ۹۶ ساعت تلاوت تحقیق و ترتیل اجرا کرده و یا به عبارتی، بیش از شش سال پیاپی به طور شبانه روزی تلاوت کرده است.

در حقیقت پنجاه و سه هزار و ۹۶ ساعت تلاوت رقم خیلی بالایی است، حال سؤال این است که چند ساعت از این رقم قابل توجه که مقدار آن در مقایسه با تلاوت‌های قراء مشهور از حد معمول بیشتر است، باقی مانده است؟! آن چه از این پنجاه و سه هزار ساعت باقی مانده فقط ۳۰۰ ساعت است که

بخش عمده آن مربوط به سال‌های آخر عمر استاد مصطفی اسماعیل است، در نتیجه بیش از ۵۲ هزار ساعت از این گنج ارزشمند نابود شده است! و چه گران است بار خسارتی که در اثر فقدان استاد مصطفی اسماعیل و از دست رفتن تقریباً کل نوارهای تلاوت او، بر قلب ما سنگینی می‌کند! به هر روی، تنها چیزی که می‌توان در این باره گفت آن است که این نوارها با وجود تعداد بسیار کم آن بر وجود صاحب خود دلالت دارد، همان‌گونه که شعاع خورشید، حتی اگر خورشید پشت ابر پنهان باشد دلیلی بر موجودیت آن است.

زندگانی مصطفی اسماعیل در سایه سار قرآن

اسماعیل» دریایی است که مملو از گوهرهای فراوان و نکات دقیق، ریز و فنی درباره هنر تلاوت قرآن کریم بوده و هر کس یک تلاوت خوب و فنی از تلاوت‌های این قاری برجسته را داشته باشد، دایرة‌المعارف فن قرائت را دارا خواهد بود.

آثاری که از استاد مصطفی اسماعیل به جا مانده با آن‌که زیاد نیست، اما به قدر کافی بیانگر عظمت شأن او در علم قرائت قرآن کریم می‌تواند باشد، البته تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» را باید جزء آثاری به حساب آورد که مستمعان و علاقه‌مندان آن از طبقه عوام قدری فراتر هستند، ثانیاً تعداد و دفعات استماع هر تلاوت این استاد از میزان عرف بیشتر است و دلیل آن جز غنای تلاوت و بعضاً دشواری فهم در عین زیبایی کار، چیزی دیگری نیست.

مهم‌ترین و درخشان‌ترین نکته در باب قرائت مصطفی اسماعیل، تسلط بی‌بدیل او بر روی الحان است که به مدد این تسلط عالی توانسته است سبکی ممتاز و بسیار فنی بنا نهد و مشتاقان قرائت قرآن را از هر سو به طرف سبک خویش جذب کند.

به هر روی، مصطفی اسماعیل قاری است که قرائت‌هایش در محدوده زمان و مکان نمی‌گنجد و توانسته است با نبوغ ذاتی و به مدد لطف الهی دل‌های میلیون‌ها عاشق صدای ملکوتی‌اش را با ترنم آیات روح‌بخش الهی جلا بخشد.

منابع:

۱. «زندگانی شیخ مصطفی اسماعیل در سایه سار قرآن کریم» نوشته «کمال نجمی»
۲. «نگاهی به زندگانی قاریان مشهور قرآن کریم» نوشته «مریم قاسم‌احمد»
۳. وبسایت استاد مصطفی اسماعیل
۴. «پژوهشی در جلوه‌های موسیقایی هنر تلاوت» نوشته «غلامرضا شاه‌میوه»
۵. مصاحبه‌های استاد مصطفی اسماعیل با رادیو قاهره
۶. روزنامه الشرق قطر، چاپ ۲۵ ژانویه ۱۹۹۸

«مصطفی اسماعیل» را می‌توان یکی از ارکان چهارگانه فن نو در تلاوت قرآن کریم در مصر به حساب آورد که سه رکن دیگر آن عبارت بودند از بزرگانی چون «محمد رفعت»، «عبدالفتاح شعشاعی» و «ابوالعینین شعیشع».

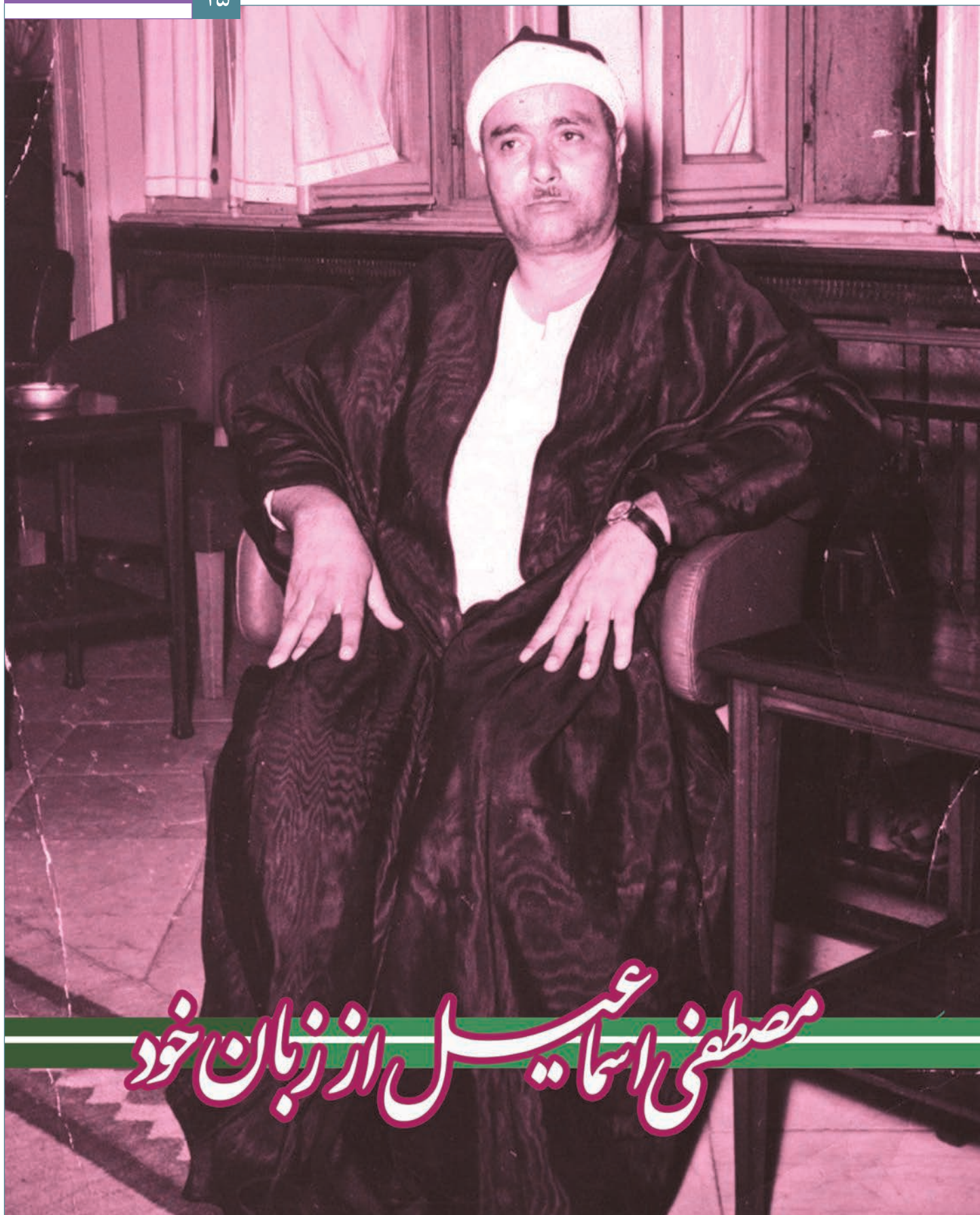
از مزایای مهمی که استاد «مصطفی اسماعیل» در فن تلاوت داشت، تسلط عجیب وی بر الحان گوناگون به ویژه الحان حزن‌انگیز در تلاوتش بود، آن هم نه حزن‌کمرنگ و پنهان، بلکه حزن‌آشکار و شفاف که باعث برانگیختگی عواطف انسانی می‌شود.

استاد مصطفی اسماعیل به طور کامل جای خالی استاد «محمد رفعت» و استاد «عبدالفتاح شعشاعی» را پر کرد و صدای استاد «ابوالعینین شعیشع» را در انزوا قرار داد و به عنوان شیخ قراء مصر انتخاب شد و شهرتش همه جهان را پر کرد.

جایگاه رفیع این استاد در میان قاریان سبب شده که وی را «اکبر القراء» یعنی بزرگ‌ترین قاری لقب دهند، لقبی که بدون شک برانزنده استاد مصطفی اسماعیل است که با این که بیش از دو دهه از درگذشت این استاد و به میدان آمدن قاریان دیگر می‌گذرد، باز هم کسی در اکبر القراء بودن مصطفی اسماعیل، شک نمی‌کند.

قرائت‌های شیخ مصطفی اسماعیل، گنجینه الحان قرآنی است و اکثر نغمات رایج در قرائت قرآن و دستگاهی موجود را، خوانده است، سبک مصطفی اسماعیل اگر چه به ظاهر، کمی خشک به نظر می‌رسد، ولی با دقایق و ظرافت‌های فنی که در قرائت وی وجود دارد، سبک این استاد در تلاوت قرآن یکی از پر طرفدارترین سبک‌های قرآنی است.

بدون گزاف می‌توان گفت قرائت‌های استاد «مصطفی

مصطفی‌اشعری از زبان خود

مصطفی اسماعیل: تجوید مقدم بر مقامات است

هستند و آنان با صدای خویش در دل مخاطبان نفوذ می‌کنند. مصطفی اسماعیل را خانواده‌اش به حق (مصطفی) نامیده چرا که خداوند وی را برگزید و قاری برجسته‌ای ساخت که کم‌تر کسی در مقام قرائت هم‌پایه وی شد. مصطفی اسماعیل در ابتدا با تشکر از کسانی که وی را تکریم نمودند گفت: من هیچ وقت خود را برتر از دیگران ندانسته و موهبت قرائت قرآن کریم را خداوند منت نهاده و به من بخشیده است. وی خطاب به کسانی که مراسم تکریم را برپا نموده‌اند گفت: پرداختن به هیچ امری بالاتر از پرداختن به امر قرآن و اهل قرآن نیست.

از ابتدای مسیر نورانی و همراهی خویش با آیات الهی بگوئید؟

مصطفی اسماعیل: در سال ۱۹۰۵ در روستای «میت غزال» از توابع شهر «طنطا» استان غربی جمهوری مصر متولد شدم. در ابتدا قرآن و به قولی ابجد قرآن را در مکتب «شیخ عبدالرحمن» آموختم. سپس به مکتب «شیخ عبدالناهی» رفتم و دلیل این جابه‌جایی، نزدیک بودن مکتب شیخ عبدالناهی به منزل ما بود و قرآن را نزد ایشان به صورت کامل حفظ نموده و پس از حفظ قرآن، تجوید آن را نیز آموختم. در ادامه مصطفی اسماعیل با ذکر خاطرات خویش گفت: جد من حق بزرگی بر گردنم دارد، وی خیلی چیزها را به من آموخت و تشویق وی باعث گام

قاری قرآن باید علم به نغمه‌ها و مقامات قرائت قرآن را در مرحله بعد از علم به حروف و تجوید قرار دهد.

عامل مهم جذابیت قرآن در سبک، نظم و آهنگ آن است و این سه عامل، سنگ بنیادین ساختار سحرآمیز قرآن را تشکیل می‌دهند و چنان بهم آمیخته‌اند که نمی‌توان نقش هریک را در جذابیت قرآن، نادیده گرفت. آهنگ که از دو عامل سبک و نظم به وجود آمده باید در تلاوت قاریان جلوه‌گر شود تا اعجاز بیانی قرآن هرچه برانده‌تر تجلی نماید. از جمله قاریان برجسته در سرزمین تلاوت، شیخ «مصطفی اسماعیل» است.

مصاحبه زیر، خلاصه‌ای از سخنان شیخ مصطفی اسماعیل در مراسم تکریمی است که رادیو قرآن مصر در زمان حیاتش برای وی برگزار نمود:

در ابتدای این مراسم رئیس رادیو قرآن مصر با تجلیل از شخصیت شیخ مصطفی اسماعیل گفت: امیدواریم بتوانیم با نشر قرائات استاد اسماعیل نسل‌هایی را طبق قرائت و احساس والای او پرورش دهیم. وی شیخ مصطفی اسماعیل را «امیر القراء» عصر خویش خواند و بیان کرد قاریان مأمور نشر قرآن در سراسر جهان و حتی فراتر از آن در آسمان‌ها

محمد رفعت به نزد مشایخ جامع احمدی رفتیم این اولین ملاقات من با شیخ محمد رفعت بود.

در آن زمان در گروهی به نام «رابطه القراء» که سه چهارم قراء آن زمان مصر، در این گروه عضویت داشتند، عضو شدم و در حقیقت خود را فرد کوچکی میان آن همه قاری بزرگ می‌دیدم که مرا به نحوی بسیار خوب میان خود پذیرا شدند.

روزی در جامع «الحسین» مشغول قرائت بودم که از قضا «ملک فاروق» قرائت مرا از رادیو شنید و پس از شنیدن تلاوت من، برای قرائت قرآن در قصر دعوت شدم. پس از این شهرت جهانی من آغاز شد و مردم مرا از سراسر مصر و جهان اسلام برای تلاوت قرآن دعوت نمودند.

در مورد نحوه ورود خود به رادیوی مصر توضیح دهید.

مصطفی اسماعیل: پس از انتقال به قصر و تعیین شدنم به عنوان قاری رسمی حکومت مصر، به عنوان قاری الازهر نیز برگزیده شدم، سپس در سال ۱۹۴۸ به عنوان قاری رادیو قرآن انتخاب شدم و این انتخاب بر خلاف روش معمول آن زمان بود زیرا هیچ قاری قبل از آن که چند سالی را در رادیو به قرائت قرآن نپردازد به عنوان قاری الازهر انتخاب نمی‌کردند.

از قراء معاصر تلاوت کدام قاری را می‌پسندید؟

مصطفی اسماعیل: من قرائت همه قراء را گوش می‌دهم و هیچ تفاوتی میان قراء جوان قائل نمی‌شوم.

توصیه شما به قراء جوان چیست؟

مصطفی اسماعیل: آنان را به تقوای الهی نصیحت می‌کنم. قاری باید در ابتدا به مخارج حروف و تجوید قرآن تسلط یابد و سپس به صوت و لحن قرآن بپردازد. قراء باید در قرائت قرآن مقدم بر همه چیز، تقوا را برگزینند و تواضع داشته باشند و در راه خود به عنوان خادم و قاری قرآن اخلاص داشته و دعای «اللهم اقبل منی ما اقرئه» همیشه و از صمیم دل بر زبانشان جاری باشد. تأکید می‌کنم که علم به نغمه‌ها و مقامات قرآن را در مرحله بعد از علم به حروف و تجوید قرآن قرار دهند.

قراء نباید قرائت قرآن را به استهزاء بگیرد، آن‌گونه که رسول خدا (ص) می‌فرماید: «لیس منا من لم یتغن بالقرآن: از ما «مسلمانان - نیست، آنکس که قرآن را با لحن موسیقی اش دوست ندارد». قاری، خدمت به قرآن را باید سرلوحه اهداف خویش قرار دهد.

برداشتن من در مسیر قرآن شد...

در چند سالگی قرآن را حفظ نمودید و به تجوید روی آوردید؟

مصطفی اسماعیل: در سن ۱۲ سالگی قرآن را حفظ و قرائت قرآن را به صورت تجویدی از ۱۲ سالگی آغاز کردم.

نزد چه کسی تجوید قرآن را آموختید؟

مصطفی اسماعیل: علمای قرآن «میت الغزال» قرآن را به بهترین وجه تعلیم می‌دادند و در این امر غنای روستای میت الغزال مرا از مهاجرت به شهر برای تعلیم قرآن بی‌نیاز می‌کرد. «شیخ عبدالحمید النجار» استاد اول من توصیه کرد برای تعلیم قرآن نزد «شیخ ادريس» که از علمای برجسته در زمینه قرآن بودند بروم و من بنا به توصیه ایشان، به مذاکره قرآن با این شیخ پرداختم.

وفات «حسین پاشا القصبی» در «استانبول» که از تجار معروف مصر بود از جمله دلایل معروف شدن من بود زیرا در مجلس وی به قرائت قرآن دعوت شدم و قرائت من در این مراسم سه روز به طول انجامید و در این مجلس وفات، شخصیت‌ها و گردهمایی زیادی حضور داشتند و همین امر باعث شهرت من در شهرها و استان‌های دیگر شد. من برای قرائت قرآن در مراسم مختلف پاداش می‌گرفتم. از خصوصیت مردم برجسته آن زمان این بود که برای تکریم قاریان قرآن مسجدی به وی پاداش می‌دادند و این امری معمول بین قراء بزرگ آن زمان به شمار می‌آمد.

اولین باری که «شیخ محمد رفعت» را ملاقات نمودید کی بود؟

مصطفی اسماعیل: در مجلس ختم یکی از دوستان مشترک من شیخ محمد رفعت را ملاقات نمودم، پس از قرائت ایشان، من به قرائت قرآن پرداختم، وی که از تلاوت من خوش‌شان آمده بود تقاضا کردند که قرائت قرآن را تا زمانی که ایشان دستور ندهند متوقف نسازم. این تقاضای ایشان بر اعتماد به نفس من افزود و پس از اتمام قرائت به من تبریک و در نصیحتی به من گفتند: اگر می‌خواهی قاری بزرگ و صاحب سبکی شوی، مراحل تجوید قرآن را نزد شیخ بزرگی از مشایخ جامع احمدی، اعاده نما. شیخ به من گفت: خداوند به تو موهبتی بخشیده که به فرد دیگری نداده است، علاوه بر آن که تو از کسی تقلید نمی‌کنی و دارای صدایی زیبا و مسلط به موسیقی هستی بدون آنکه آن را به صورت آکادمیک بیاموزی. و من بنا به توصیه شیخ

مصطفی اسماعیل:

آهنگین بودن قرآن یک امر الهی است

آیا نغمات بعد از شروع قرائت به ذهن شما می‌رسد و یا قبل از آغاز آن، نغمه‌ها را انتخاب می‌نمایید؟

مصطفی اسماعیل: قرآن در اصل آهنگین است و هر شخص به هر شکلی که قرآن را بخواند با نغمه می‌خواند و این یک امر الهی و همیشگی است و نمی‌توان تصور کرد که قاری پیش از مبادرت به تلاوت، برنامه‌ریزی برای لحن خویش داشته باشد. در تأکید این گفتار، مثلاً رادیو نمی‌تواند از قاری بپرسد که از کدام نغمه قرائت خویش را آغاز می‌کنی؟ و با کدام نغمه آن را به پایان می‌رسانی؟ و به چند نغمه مسلط هستی و در قرائت خویش چند نغمه را به کار خواهی برد؟

قرآن در اصل آهنگین است و هر شخص به هر شکلی که آن را بخواند، آن را با نغمه و آهنگ می‌خواند و این یک امر الهی و همیشگی است.

ضروری است موسیقی روحانی قرآن، باید برای همه و همیشه زنده و جاوید بماند و استوار جلوه نماید. در حدیث شریفی از حضرت رسول اکرم (ص) آمده است: «لکل شیء حلیه وحلیه القرآن الصوت الحسن، هر چیز را زینتی است و زینت قرآن آوای نیکوست». از جمله قراء برجسته که صدای وی کلام الهی را زینت می‌بخشد، مرحوم مصطفی اسماعیل است.

مصطفی اسماعیل: جملگی مقامات را فقط از

طریق استماع فرا گرفتم

من پیش از قرائت به نغمه‌های مشخصی فکر نمی‌کنم و برای آن برنامه‌ریزی مشخصی ندارم. جملگی مقامات را فقط از طریق استماع فرا گرفتم، سپس آن‌ها را بر قرائتم تطبیق دادم و این‌گونه مقامات و نغمه‌ها را شناختم.

فروزان‌ترین بعد اعجاز بیانی قرآن، هم‌سازی با نغمه‌ای دل‌نشین و آهنگ‌های وزین صوتی است، آنگاه که با صدایی گرم و زیبا و آوایی نرم و فریبا، دم‌ساز گردد آتشی بر خرم‌ن دل‌ها افکند که شعله‌های تابناکش جهانیان را به سوز و گداز

مصطفی اسماعیل:

من دوستان بسیاری دارم که مورد اعتمادم هستند. دوستان همیشه نسبت به من لطف داشته و در هر مکانی مرا پیشاپیش خود قرار می‌دهند. «مصطفی کامل» از جمله اشخاصی است که اگر در حالت ناخوشی، بر من وارد شود و صدای وی را بشنوم، همه چیز را فراموش می‌کنم

گذارد.

دوستان نزدیک شما چه کسانی هستند؟

مصطفی اسماعیل: من دوستان بسیاری دارم که مورد اعتماد هستند. دوستان همیشه نسبت به من لطف داشته و در هر مکانی مرا

نوشتر زیر مصاحبه‌ای کوتاه و تخصصی است که رادیو قرآن کشور مصر با مصطفی اسماعیل در زمان حیات آن بزرگ‌مرد تلاوت انجام داده است:

گفتاری است که بیان می‌کند: جایز نیست قاری قرآن، طرق قرائتی مختلف را در قرائت خویش دنبال نماید و باید قرائت خویش را به یک طریق بخواند، در حالی که ما می‌بینیم شما در یک قرائت، طرق مختلف را اجرا می‌کنید؟

مصطفی اسماعیل: شاید منظور از این قول این باشد که قرائت ورش یا قرائت کسایی و یا قرائت‌های دیگر را در طول تلاوت خویش رعایت نماید، ولی اگر قاری بخواهد هر آیه را هر بار به روشی از قرائت تکرار نماید، در این زمینه اشکال وارد نشده است. برای مثال من آیه ۱۳ سوره «اسراء» را در یک قرائت به طرق مختلف قرائتی تلاوت کرده‌ام.

پیشاپیش خود قرار می‌دهند. «مصطفی کامل» از جمله اشخاصی است که اگر در حالت ناخوشی، بر من وارد شود و صدای وی را بشنوم، همه چیز را فراموش می‌کنم.

چگونه با استاد مصطفی کامل آشنا شدید؟

مصطفی اسماعیل: از طریق یکی از دوستان قدیمی مشترکمان به نام «فتوح» که از خیاطان ماهر قاهره است، با ایشان آشنا شدم. این دوست مشترک پیشنهاد رفتن و آشنا شدن با مصطفی کامل و شنیدن موسیقی وی را به من داد و من که به مقدار کم با موسیقی آشنایی داشتم از این پیشنهاد استقبال کردم. در حقیقت من مبهوت صدای سرزنده و شاداب و ادای زیبای مصطفی کامل شدم و در حد دانش خودم تشخیص دادم که وی ماهرانه از نغمه‌ای به نغمه دیگر منتقل می‌شود و در این کار به تمام معنا استاد بود. من رو به دوست مشترکمان کردم و گفتم: این مرد، سرانجام مشهور خواهد شد.

مصطفی کامل می‌گوید که شما می‌توانید عود

بنوازید. آیا این مطلب صحت دارد؟

مصطفی اسماعیل: این از امور خصوصی است که نمی‌خواهم بیان کنم.

عودی که در منزلتان است متعلق به کیست؟

مصطفی اسماعیل: این عود متعلق به فرزندان من است و گاهی که به منزل پدری‌شان می‌آیند، با آن می‌نوازند.

یعنی شما هیچ وقت عود نواخته‌اید و همراه با نواختن آن آوازی

نخوانده‌اید؟

مصطفی اسماعیل: طبعاً می‌توانم عود بنوازم اما، نواختن آن از

مسائل خصوصی است که مایل نیستم به آن بپردازم.

از دواج دخترتان به چه صورت بود؟

مصطفی اسماعیل: من این جوان را از قبل می‌شناختم و برای اینکه وی و دخترم را تحت فشار قرار ندهم و برای آگاهانه بودن انتخابشان، این پیشنهاد را دادم و معتقدم اگر کسی در همان اولین دیدار، دختری را بیسندد، کمتر اتفاق می‌افتد که از خاطر وی بیرون رود.

داماد شیخ مصطفی اسماعیل: من با خانواده شیخ آشنایی قدیمی داشتم، هنگامی که به خواستگاری دختر ایشان رفتم، شیخ با روی باز از من استقبال کردند. خاطره خواستگاری من از دختر شیخ، برایم بسیار ارزشمند است، زیرا سرنوشت به گونه‌ای رقم خورد که من انتظار آن را

مصطفی اسماعیل: از روستای میت غزال.

برای ما از اولین باری که به قاهره آمدید و مسیر زندگی و سختی‌های راهی را که طی کردید، بگویید.

مصطفی اسماعیل: من ساکن «طنطا» بودم که به صورت ناگهانی برای رفتن به قاهره از من دعوت به عمل آمد و گفتند که این یک دستور رسمی از سوی دولت است، من گفتم که غیر از من اشخاص دیگری نیز وجود دارند؛ پس از آن به قاهره رفتم ... بعد از آن عضو «رابطه القراء» (انجمن قاریان) شدم. اتفاقاً مراسمی به مناسبت میلاد حضرت رسول اکرم (ص) داشتند که از من خواسته شد به مدت نیم ساعت در رادیو به تواشیح خوانی بپردازم. تمام این اتفاقات در سایه عنایت الهی رخ داد.

آیا نغمه‌ها ناگهانی به ذهن شما می‌رسند؟

مصطفی اسماعیل: من پیش از قرائت به نغمه‌های مشخصی فکر نمی‌کنم و برای آن برنامه‌ریزی مشخصی ندارم. تمام مقامات را

داشتم. شیخ به من گفت: در یک مکان عمومی و در حضور همه، همدیگر را ببینید و حتی صدای دخترم را بشنو. من پیشنهاد شیخ را پسندیدم و بالاخره به توافق رسیدیم.

آیا شما با عشق ازدواج کردید؟

مصطفی اسماعیل: همسرم «دمیاط» را خیلی اتفاقی دیدم و از او خوشم آمد و سپس به خواستگاری ایشان رفتم و با عشق ازدواج کردم.

آیا فرزند پسر دارید؟ کجا زندگی می‌کنند؟

مصطفی اسماعیل: فرزندان پسرم دکتر «عاطف» در آلمان زندگی می‌کند؛ «سمیر» در یک شرکت هواپیمایی کار می‌کند و کوچک‌ترین پسرم مهندس «وحید» است.

اولین بار از شهر طنطا به قاهره آمدید و یا از روستای میت غزال؟

مصطفی اسماعیل: همیشه تیم‌هایی را که بازی خوبی ارائه دهند، تشویق می‌کنم و هرگز طرفدار تیم و باشگاه خاصی نبودم.

آیا در خانه تلویزیون دارید؟ کدام برنامه‌ها را بیشتر تماشا می‌کنید؟

مصطفی اسماعیل: بله، در خانه تلویزیون داریم و هر برنامه خوبی که پخش شود را تماشا می‌کنم مثل قرائت قرآن و نمایش‌هایی را که بپسندم.

آیا به سینما می‌روید؟

مصطفی اسماعیل: زمانی می‌رفتم ولی اکنون نه.

اوقات فراغت خویش را چگونه می‌گذارید؟

مصطفی اسماعیل: اگر شبی برنامه قرائت در مکان خاصی نداشته باشم در خانه می‌مانم و یاد در جایی خلوت برای دست‌یابی به آرامش تلاش می‌کنم. دوست دارم ساعت‌ها با خود خلوت کرده و در آرامش و سکوت، غرق در افکار خویش شوم.

در کشورهای خارجی چگونه با دیگران ارتباط برقرار می‌کردید؟

مصطفی اسماعیل: اکثر سرزمین‌هایی را که به آن‌ها مسافرت کرده‌ام، کشورهای عربی بودند. بنابراین مشکل خاصی در برقراری ارتباط نداشتم. اما یادم می‌آید قبل از مسافرت به کشور «فرانسه» یکی از دوستانم روی کاغذ جملاتی به زبان فرانسوی نوشت تا بتوانم با یادگیری آن‌ها امور خویش را در آنجا پیش ببرم.

اتفاقا در هتل احتیاج به چیزی پیدا کردم و هر چه به متصدی هتل در باره آن توضیح دادم منظور مرا نفهمید تا این‌که مجبور شد شخصی را بیابد که منظور مرا بفهمد و در برقراری ارتباط کمک نماید.

فقط از طریق استماع اخذ کردم، سپس آن‌ها را با قرائتم تطبیق دادم و این‌گونه مقامات و نغمه‌ها را شناختم.

به کدام سرزمین‌ها مسافرت داشته‌اید؟ آیا خاطره خاصی به خاطرتان می‌رسد که برای ما بیان کنید.

مصطفی اسماعیل: اولین کشوری که برای قرائت به آنجا رفتم، «لبنان» بود. سوریه، حجاز، تونس، لیبی، فرانسه، آلمان و ژنو نیز از جمله کشورهای هستند که در آنجا به قرائت قرآن پرداختم. خاطره‌ای که به ذهنم می‌رسد این است که در سفر لبنان، به تنهایی از هتل خارج شده و درحالی‌که به منطقه آشنایی

نداشتم در خیابان‌ها شروع به قدم‌زدن کردم، وقتی تصمیم به برگشتن گرفتم، متوجه شدم که راه را گم کرده‌ام، وارد قهوه‌خانه‌ای در مسیر شدم و از شخصی کمک خواستم تا مسیر برگشت به هتل را نشانم دهد.

آن شخص مرا شناخت و بدون آن‌که خود را معرفی کنم، به اسم صدا زد و مرا در برگشت به هتل راهنمایی نمود.

آیا به ورزش یا کار خاصی علاقه دارید؟

مصطفی اسماعیل: بله، من به‌طور غیرحرفه‌ای، ورزش «بوکس» کار می‌کردم و همیشه با برادرانم به صورت تفریحی این ورزش را انجام می‌دادیم.

در نوجوانی علاقمند به چه بازی‌هایی بودید؟

مصطفی اسماعیل: در نوجوانی، «فوتبال» بازی می‌کردیم. این بازی میان طبقه کشاورزان معمول بود. حدود ۳۰ نفر در دو گروه در یک زمین وسیع گردهم می‌آمدند و با توپی که به صورت دستی درست کرده بودند، فوتبال بازی می‌کردند.

کدام تیم‌ها را تشویق می‌کنید؟

مروری گذرا بر «استاد مصطفی اسماعیل از زبان خود»

را به پایان می‌رسانی؟ و به چند نغمه مسلط هستی و در قرائت خویش چند نغمه را به کار خواهی برد؟

تأکید می‌کنم که علم به نغمه‌ها و مقامات قرآن را در مرحله بعد از علم به حروف و تجوید قرآن قرار دهند. قراء نباید قرائت قرآن را به استهزاء بگیرد، آن‌گونه که رسول خدا (ص) می‌فرماید: «لیس منا من لم یتغن بالقرآن: از ما مسلمانان - نیست، آنکس که قرآن را با لحن موسیقی اش دوست ندارد». قاری، خدمت به قرآن را باید سرلوحه اهداف خویش قرار دهد.

من ساکن «طنطا» بودم که به صورت ناگهانی برای رفتن به قاهره از من دعوت به عمل آمد و گفتند که این یک دستور رسمی از سوی دولت است، من گفتم که غیر از من اشخاص دیگری نیز وجود دارند؛ پس از آن به قاهره رفتم ... بعد از آن عضو «رابطه القراء» (انجمن قاریان) شدم. اتفاقاً مراسمی به مناسبت میلاد حضرت رسول اکرم (ص) داشتند که از من خواسته شد به مدت نیم ساعت در رادیو به تواشیح خوانی بپردازم. تمام این اتفاقات در سایه عنایت الهی رخ داد.

اگر شبی برنامه قرائت در مکان خاصی نداشته باشم در خانه می‌مانم و یا در جایی خلوت برای دست یابی به آرامش تلاش می‌کنم. دوست دارم ساعت‌ها با خود خلوت کرده و در آرامش و سکوت، غرق در افکار خویش شوم.

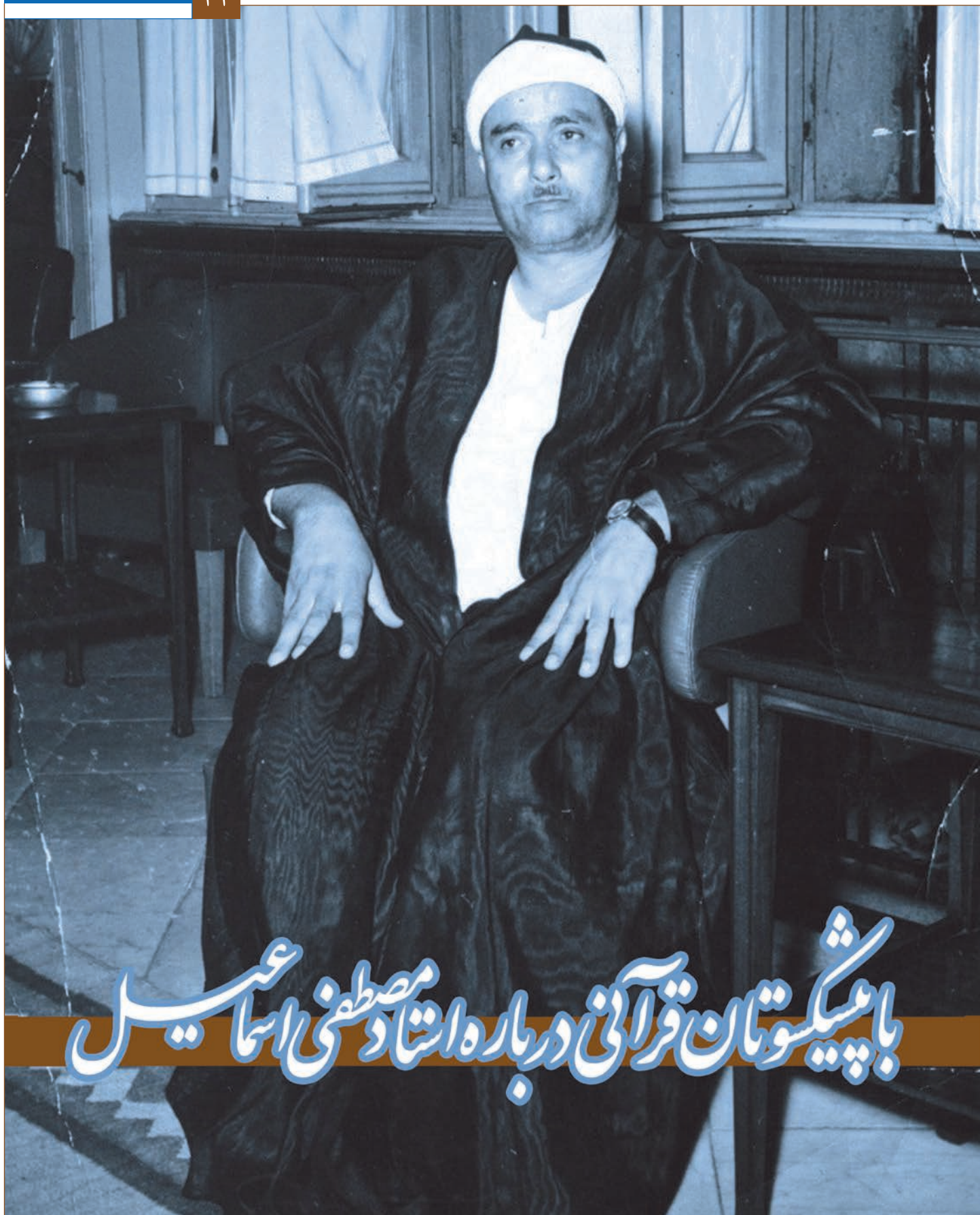
اکثر سرزمین‌هایی را که به آن‌ها مسافرت کرده‌ام، کشورهای عربی بودند. بنابراین مشکل خاصی در برقراری ارتباط نداشتم. اما یادم می‌آید قبل از مسافرت به کشور «فرانسه» یکی از دوستانم روی کاغذ جملاتی به زبان فرانسوی نوشت تا بتوانم با یادگیری آن‌ها امور خویش را در آنجا پیش ببرم. اتفاقاً در هتل احتیاج به چیزی پیدا کردم و هر چه به متصدی هتل در باره آن توضیح دادم منظور مرا نفهمید تا این‌که مجبور شد شخصی را بیابد که منظور مرا بفهمد و در برقراری ارتباط کمک نماید.

در سال ۱۹۰۵ در روستای «میت غزال» از توابع شهر «طنطا» استان غربی جمهوری مصر متولد شدم. در ابتدا قرآن و به قولی ابجد قرآن را در مکتب «شیخ عبدالرحمن» آموختم. سپس به مکتب «شیخ عبدالناهی» رفتم و دلیل این جابه‌جایی، نزدیک بودن مکتب شیخ عبدالناهی به منزل ما بود و قرآن را نزد ایشان به صورت کامل حفظ نموده و پس از حفظ قرآن، تجوید آن را نیز آموختم. در ادامه مصطفی اسماعیل با ذکر خاطرات خویش گفت: جد من حق بزرگی بر گردنم دارد، وی خیلی چیزها را به من آموخت و تشویق وی باعث گام برداشتن من در مسیر قرآن شد.

وفات «حسین پاشا القصبی» در «استانبول» که از تجار معروف مصر بود از جمله دلایل معروف شدن من بود زیرا در مجلس وی به قرائت قرآن دعوت شدم و قرائت من در این مراسم سه روز به طول انجامید و در این مجلس وفات، شخصیت‌ها و گردهمایی زیادی حضور داشتند و همین امر باعث شهرت من در شهرها و استان‌های دیگر شد.

قاریان قرآن را به تقوای الهی نصیحت می‌کنم. قاری باید در ابتدا به مخارج حروف و تجوید قرآن تسلط یابد و سپس به صوت ولحن قرآن بپردازد. قراء باید در قرائت قرآن مقدم بر همه چیز، تقوا را برگزینند و تواضع داشته باشند و در راه خود به عنوان خادم و قاری قرآن اخلاص داشته و دعای «اللهم اقبل منی ما اقرئه» همیشه و از صمیم دل بر زبانشان جاری باشد.

قرآن در اصل آهنگین است و هر شخص به هر شکلی که قرآن را بخواند با نغمه می‌خواند و این امر الهی و همیشگی است و نمی‌توان تصور کرد که قاری پیش از مبادرت به تلاوت، برنامه‌ریزی برای لحن خویش داشته باشد. در تأکید این گفتار، مثلاً رادیو نمی‌تواند از قاری بپرسد که از کدام نغمه قرائت خویش را آغاز می‌کنی؟ و با کدام نغمه آن

باشکون قرآنی درباره استاد مصطفی اسماعیل

مرحوم «مصطفی اسماعیل» و «محمدتقی مروت» پیشکسوت و قاری بین‌المللی - عکس مربوط به سال ۱۳۵۵ در منزل استاد مصطفی اسماعیل در مصر

شخصیت و ویژگی‌های تلاوت قرآن مصطفی اسماعیل به روایت «محمدتقی مروت»

گروه فعالیت‌های قرآنی: خوشبختانه من و همراهم را در همان مکانی که از استاد مصطفی اسماعیل پذیرائی می‌کردند اسکان دادند، نهضت جدیدی در نحوه تلاوت صحیح قرآن در ایران به وجود آمد. به طور معمول روزها در سالن وسیعی که اغلب خلوت بود در خدمت این استاد و مرحوم استاد «فؤاد العروسی» می‌نشستیم و از فیض مصاحبت با آنان بهره‌مند می‌شدیم.

اولین ملاقات با استاد «مصطفی اسماعیل» مروت تصریح کرد: در رابطه با اولین ملاقاتم با مرحوم استاد «مصطفی اسماعیل» باید بگویم من در سال ۱۳۴۶ هجری شمسی که ایران برای نخستین بار برای شرکت در مسابقات بین‌المللی مالزی دعوت شده بود به این کشور اعزام شدم، در آن جا بود که برای اولین بار صوت

«محمد تقی مروت»:
صدا و نحوه تلاوت عرفانی این استاد ذهن و جان و وجودم را تسخیر کرد به نحوی که تصمیم گرفتم از آن لحظه به بعد در صورت فراهم بودن شرایط برای تقلید از این استاد از وی تقلید کنم

ملکوتی این بزرگوار هنگامی که امامت نماز جمعه در مسجد «مردیکا» در کوالالامپور را برعهده داشت شنیدم، قبل از آن که چهره وی را نیز دیده باشم. این پیشکسوت قرآنی کشورمان تأکید کرد: صدا و نحوه تلاوت عرفانی این استاد ذهن و جان و وجودم را تسخیر کرد به نحوی که تصمیم گرفتم از آن لحظه به بعد در صورت فراهم بودن شرایط برای

«محمدتقی مروت» پیشکسوت و قاری بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: در گذشته به علت شهرت جهان‌گیر استاد «عبدالباسط محمد عبدالصمد» نخستین تلاوتی که از قاریان مصری به ایران راه یافت، تلاوت‌های این استاد بود و بنده و اغلب قاریان ایرانی در تلاوت‌های خود از ایشان تقلید می‌کردیم.

وی افزود: همین موضوع سبب شد که سؤال‌های متعددی در رابطه با تغییر تلاوت قرآن در ایران و تلاوت‌های استاد عبدالباسط در ذهنم به

تقلید از این استاد از وی تقلید کنم.

مروت ادامه داد: خوشبختانه من و همراهم «ابراهیم عارفی» را در همان مکانی که از استاد مصطفی اسماعیل پذیرائی می‌کردند اسکان دادند، به طور معمول روزها در سالن وسیعی که اغلب خلوت بود در خدمت این استاد و مرحوم استاد «فؤاد العروسی» می‌نشستیم و از فیض مصاحبت با آنان بهره‌مند می‌شدیم.

این قاری بین‌المللی عنوان کرد: در آن نشست‌ها سخنان بسیاری درباره مسائل قرآنی و تلاوت آن پیش می‌آمد که من از آن‌ها بسیار استفاده می‌کردم، از جمله مسائل جالبی که در آن شرفیابی‌ها در خدمت استاد مصطفی اسماعیل پیش می‌آمد، موضوعات متعلق به دانش قرآن و قرائات مختلفه بود.

مروت افزود: استاد مصطفی اسماعیل می‌گفت که روایت حفص دارای ۶۳ طریق است ولی گویا بیش از ۵۳ طریق به دست ما نرسیده و در آن جلسات تلاوت‌های زیبا و کوتاه و «موال»‌های بسیار شیرین و دلچسب برای ما اجرا می‌کرد که از شنیدن آن‌ها واقعاً لذت می‌بردم.

این کارشناس فن تلاوت قرآن کریم در ادامه در توضیح «موال» می‌گوید: به تصور من بسیار به ندرت اتفاق افتاده که

کسی موال‌های استاد مصطفی اسماعیل را شنیده باشد، موال مصری را می‌توان در ردیف آوازهای ایرانی که در آن چهچه‌های بسیار و کلماتی مانند «ای عزیز من... ای جان من» وجود دارد مقایسه کرد.

مروت ادامه داد: پس از بازگشتم به ایران در صدد آن برآمدم تا به هر نحوی که باشد رد پای تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل را به دست آورم و سرانجام به مصداق آیه شریفه «من جاهد فینا لنهدهنهم سبلنا» دریافتم که رادیو قاهره هفته‌ای یک بار تلاوت‌های استودیویی این استاد را

پخش می‌کند و لذا به منظور شنیدن و استفاده از آن‌ها یک رادیوی ترانزیستوری تهیه کرده و شب‌های شنبه به پشت بام خانه‌مان که سه طبقه بود می‌رفتم تا بتوانم موج‌های قوی‌تر و صدای بهتری را دریافت کنم و به یاد دارم در یکی از این شب‌ها شیخ تلاوت خود را از آیه «ان الله فالق الحب والنوی» سوره مبارکه «الانعام» آغاز کرد و من چنان به تلاوت آن شب ایشان دقت داشتم که تمامی نیم ساعت تلاوت را از نظر الحان و مقامات به طور کامل حفظ کرده و غالباً آن را به تقلید از وی می‌خواندم و بدین ترتیب ارتباطم با مرحوم شیخ مصطفی به طور غیابی بود تا زمانی که موفق شدم وی را در مصر ملاقات کنم.

ملاقات با «مصطفی اسماعیل» در مصر

محمد تقی مروت افزود: اولین اقدامم پس از ورود به مصر یافتن این استاد بود و در اولین شب اقامتم در مصر افتخار حضور در یکی از مجالسی که استاد در آن به تلاوت قرآن می‌پرداخت را داشتم و باور نمی‌کردم که من هم اکنون روبروی وی نشسته و به آیات قرآن کریم که با صوت ملکوتی این استاد تلاوت می‌شد، گوش می‌دهم.

این پیشکشوت قرآنی در ادامه تعریف نحوه ملاقات خود با شیخ مصطفی اسماعیل در مصر گفت: از همان شب این استاد اجازه داد که من به طور نامحدود به خدمت وی برسم و من نیز از این رخصت حسن استفاده را کرده و اغلب به خدمت این استاد در مجالس تلاوتش و یاد در منزلش می‌رسیدم و از وی بهره می‌بردم.

این کارشناس قرآنی کشورمان تصریح کرد: حتی مرا به محافلی که قرار بود تلاوت وی به طور زنده از رادیو پخش شود، با خود می‌برد و در جایگاه مرتفع مخصوصی که ویژه قاریان برای جلوگیری از نزدیک شدن مردم به قاری ساخته بودند، می‌برد و در کنار خود می‌نشاند.

وی ادامه داد: به طور اتفاقی یکی از این محافلی که شیخ در آن

سوره «قاف» را از آیه «وَأزلفت الجنة للمتقين غیر بعید» تا آخر سوره تلاوت می‌کرد و من نیز در کنار او نشسته بودم و مرتب در فواصل میان آیات صلوات می‌فرستادم را استاد سید «محسن موسوی بلده» به هنگام پخش مستقیم آن ضبط کرد و سپس جریان را به بنده اطلاع داد.

مروت با یادآوری خاطره‌ای عنوان کرد: مصطفی اسماعیل و همسرش «فاطمه» دو بار به ما افتخار داده و دعوت ما را برای صرف غذا در منزلمان پذیرا شدند و اتفاقاً از غذاهای ایرانی بسیار خوششان آمده بود.

وی افزود: متقابلاً من و خانواده را چند بار در قاهره و یک بار نیز به مسقط الرأس، روستای باصفای «میت غزال» در نزدیکی شهر مذهبی «طنطا» دعوت کردند و راننده خود را برای بردن ما را از قاهره به میت غزال فرستادند.

این قاری بین‌المللی یادآور شد: در آن روز موضوع بامزه‌ای اتفاق افتاد که بسیار شنیدنی است، قضیه از این قرار بود که پس از ورود ما، شیخ به یکی از کارگزارانش دستور داد که روستا و املاک خود را به ما نشان دهد و آن شخص وسیله نقلیه‌ای که شبیه به درشکه بود با یک چتر که از آن برای جلوگیری از گرمای شدید آفتاب استفاده می‌کنند را آورد تا به وسیله آن از بخش‌های مختلف آن روستای زیبا دیدن کنیم. از جمله جاهائی که از آن دیدن کردیم باغ میوه‌ای بود متعلق به شیخ

«محمد تقی مروت»:

استاد مصطفی اسماعیل می‌گفت که روایت حفص دارای ۶۳ طریق است ولی گویا بیش از ۵۳ طریق به دست ما نرسیده و نیز در آن جلسات تلاوت‌های زیبا و کوتاه و «موال»‌های بسیار شیرین و دلچسب برای ما اجرا می‌کرد

«محمد تقی مروت»:

اغلب هرگاه در محضر مصطفی اسماعیل حضور داشتم، شاهد بودم مسلمانانی را که از نقاط مختلف جهان برای دیدن مصر و زیارت عتبات مقدسات آن و اهرام به مصر می‌آمدند و به ملاقات مصطفی اسماعیل نیز نائل می‌شدند و از او بسیار کسب فیض می‌کردند

که تا امروز آوازه و شهرتش عالم‌گیر است، شیخ مصطفی اسماعیل قطب و محور قاریان قرآن و مشکل‌گشای آنان بود و همگی به وی اعتماد داشته و برای نظرش احترام ویژه‌ای قائل بودند و داوری‌های او را با دل و جان پذیرا بودند و بوسه‌زدن بر دستانش را افتخاری بزرگ برای خود می‌دانستند.

وی عنوان کرد: روزی در منزل استاد مصطفی اسماعیل بودم که استاد «عبدالباسط محمد عبدالصمد» که در آن زمان من را خوب می‌شناخت وارد شد و پس از سلام و علیک به سوی مصطفی آمد و استاد نیز به‌پا خواست و به پیشواز او رفت و شیخ عبدالباسط دست وی را با نوعی تواضع و احترام بوسید و مصطفی اسماعیل نیز صورت او را با مهربانی مانند فرزند خود بوسید، این صحنه برای من بسیار شگفت‌انگیز بود که چقدر صفا و صمیمیت و احترام متقابل در میان این بزرگواران وجود دارد.

این قاری بین‌المللی کشورمان بیان کرد: از جمله مسائل قابل تذکر، برقراری ارتباط ویژه‌ای میان مرحوم مصطفی اسماعیل و موسیقی‌دانان، آهنگسازان و خوانندگان مصری به ویژه «محمد عبدالوهاب» موسیقیدان و خواننده معروف مصری که خود نخست با حفظ و تلاوت قرآن آغاز کرده و سپس به آهنگسازی و خوانندگی روی آورده بود و این دو شخصیت اغلب بر اساس دوستی و رفاقت و نیز همکاری با یکدیگر در خلق آثار ماندگار همکاری می‌کردند، همان‌گونه که پیش از آن عبدالوهاب در ساختن بسیاری از آهنگ‌های خود به طور حضوری در محافل تلاوت مرحوم «محمد رفعت» شرکت می‌کرد و از تلاوت او برای خلق آثار خود الهام می‌گرفت.

قاریان مصری بر برتری مصطفی اسماعیل بر دیگر قراء معترف بودند

مروت تصریح کرد: از جمله خصوصیات مرحوم مصطفی اسماعیل این بود که قاریان مصری عموماً بر امتیاز و برتری وی معترف بودند و کسی را از او بهتر نمی‌دانستند، به یاد دارم در ایران پس از این‌که نام مرحوم مصطفی اسماعیل بر سر زبان‌ها افتاده بود، بر اساس سلیقه‌های مختلف قاریان ایرانی، همیشه فقط در مورد برتری او نسبت به دیگر قرای بزرگ مصری بحث می‌شد.

وی ادامه داد: گروهی که پیش از مصطفی اسماعیل به طور عمده به تلاوت مرحوم عبدالباسط عادت و از او تقلید می‌کردند، حاضر به پذیرش برتری مصطفی اسماعیل نبودند و شاید به علت صعب‌التقلید بودن اسلوب پیچیده تلاوت مصطفی اسماعیل بود که خود را نسبت به وی

دارای میوه‌های متنوع و گرمسیری و در میان میوه‌ها میوه‌ای بود شبیه به گلابی که به آن گوافه (جوافه) می‌گویند، این میوه دارای طعم بسیار دلپذیری است و ماقبلاً نیز بارها در قاهره از آن میوه خورده بودیم ولی تا آن روز طعم واقعی آن را نجشیده بودیم.

وی ادامه داد: این یک حقیقت است که چیدن میوه تازه از درخت و تناول آن در زیر همان درخت به مراتب از خریدن آن از بازار و سپس خوردن آن بسیار گوارا و دلچسب‌تر است و لذا در آن روز اختیار خود را از دست دادم و در تناول آن میوه زیاده‌روی کردم تا جایی که دیگر جایی برای غذا باقی نمانده بود.

این یار و هم‌نشین استاد مصطفی اسماعیل خاطره شیرین خود را این‌گونه ادامه می‌دهد: مصیبت من زمانی آغاز شد که استاد مصطفی اسماعیل ما را برای صرف غذا به سفره دعوت کرد و وقتی من آن غذاهای متنوع و اشتهابرانگیز موجود در سفره را دیدم از کرده خود یعنی گوافه خوری زیاد به شدت پشیمان شدم.

مروت افزود: مصطفی اسماعیل که متوجه دست نبردن من به آن همه غذاهای لذیذ شده بود پرسید: «مبتأکُلش لیه یا شیخ محمد؟» ما تقشاش بخیل! یعنی شیخ محمد چرا غذا نمی‌خوری؟ بخیل نباش، من در جواب دست بر روی شکمم گذاشته و گفتم: البرکة فی الجوافة الحلوة بتاعتکم یا مولانا! یعنی آقای ما، از برکت گوافه‌های خوشمزه شما دیگر جایی برای غذا باقی نمانده است، مصطفی اسماعیل خنده‌ای کرد و سپس یک تکه از گوشت پرنده‌ای که گویا غاز بود به من داد و گفت: کل الحته دی الی قلبک حیحبها، یعنی این تکه گوشت را بخور که حتماً گوشت خواهد آمد و من هم با خوردن آن تکه غاز متبرک شده اشتهایم دوباره تحریک شد و به غذا خوردن مشغول شدم.

این کارشناس قرآنی کشورمان گفت: خداوند متعال این انسان والا، سخاوتمند، وارسته، مردم‌دوست، خدوم و مورد احترام همگان، بی‌پیرایه و مهربان را به حق کلام مجیدش ببخشد و بیامرزد، مصطفی اسماعیل کعبه قرآنی قاریان و عاشقان وحی الهی در سراسر جهان بود و اغلب هرگاه در محضر وی حضور داشتیم، شاهد بودم مسلمانانی را که از نقاط مختلف جهان برای دیدن مصر و زیارت عتبات مقدسات آن و اهرام به مصر می‌آمدند و به ملاقات مصطفی اسماعیل نیز نائل می‌شدند و از او بسیار کسب فیض می‌کردند و او نیز با خوش‌روئی تمام و سخاوتمندانه از آنان پذیرائی می‌کرد.

مروت تأکید کرد: با وجود شخصیت‌هائی مانند مرحوم «محمود خلیل الحصری» و شیخ القراء و رئیس کمیته تصحیح مصاحف و رئیس رابطه قراء جهان و قاریانی چون مرحوم «عبدالباسط محمد عبدالصمد»

از سمت چپ نفر دوم استاد «مصطفی اسماعیل» - «محمد تقی مروت» - استاد «فؤاد العروسی» - عکس مربوط به سال ۱۳۴۴ در کوالالامپور

بی تفاوتی نشان می‌دادند. مروت افزود: در سال ۱۳۵۲ هجری شمسی که «محمد طوخی» به همراه مرحوم «حسین ابوزید» به ایران آمد، همه مایل بودند تا نظر استاد طوخی را درباره این‌که قاری اول مصر چه کسی است بدانند و لذا با پافشاری فراوان استاد طوخی را احاطه کردند تا پاسخ این سؤال را از یک قاری معتبر مصری بشنوند.

این کارشناس قرآنی ادامه داد: استاد طوخی هم برای این‌که وجهه دیگر قاریان را حفظ کند در آغاز بسیار مقاومت کرد و پاسخی نداد ولی سرانجام پس از چند روز مقاومتش را از دست داد و ناگهان فریاد زد استاد مصطفی اسماعیل ... و سپس با لحن محترمانه‌ای که در آن احترام عمیقی احساس می‌شد، بر گفته خود تأکید کرد.

وی افزود: گروه مخالفان مصطفی اسماعیل که هنوز هم در ایران وجود دارند تلاش کردند شأن این قاری بزرگوار را تقلیل دهند، از این افراد هنوز در محیط قرآنی ایران یافت می‌شوند که در خلال این مصاحبه به دلائل آن نیز اشاره خواهد شد.

این پیشکسوت قرآنی کشورمان تصریح کرد: در این جا باید نکته‌ای را

ذکر کنم و آن این است که مفهوم کلمه «مطرب» - که برخی به استاد مصطفی اسماعیل نسبت می‌دادند - در عرف کشورهای عربی به ویژه مصر با مفهوم آن در ایران به طور کامل متفاوت است، در نظر مصری‌ها مطرب کسی است که در هنر خوانندگی دارای تمکنی بسیار چشمگیر باشد و از رموز و عمق دانش موسیقی آگاه بوده و آن را به طور عملی به کار بندد.

در ادامه این گفت‌وگو استاد مروت با اشاره به تسلط استاد مصطفی اسماعیل بر علم موسیقی گفت: مرحوم مصطفی اسماعیل بسیار زیاد از این هنر خدادادی و تمکنی شگرف در موسیقی برخوردار بود و آن را در تلاوت قرآن کریم به کار می‌گرفت و شنوندگان حاضر و غائب تلاوت‌هایش، چه در زمان حیاتش و نیز اکنون که چند دهه از خموشی وی می‌گذرد را به وجد و طربی روحانی که منشأ آن کلام خداست سوق می‌دهد.

مصطفی اسماعیل از محبوبیت بسیاری در بین قاریان مصری برخوردار بود

وی افزود: از خلال تجربیات اقامت پنج ساله‌ام در مصر دریافتم که

«محمد تقی مروت»:

مصطفی اسماعیل حتی مرا به محافلی که قرار بود تلاوت وی به طور زنده از رادیو پخش شود، با خود می‌برد و در جایگاه مرتفع مخصوصی که ویژه قاریان برای جلوگیری از نزدیک شدن مردم به قاری ساخته بودند، در کنار خود می‌نشاند

استاد محمد تقی مروت

مصطفی اسماعیل از زبان «راغب مصطفی غلوش»
این پیشکسوت قرآنی عنوان کرد: «راغب مصطفی غلوش» نیز در بخشی از خاطراتش می‌گوید که من همیشه آرزو می‌کردم یک قاری مشهور و محبوب باشم و در آغاز بسیار به خود مغرور بودم و فکر می‌کردم که چون صدای من شبیه صدای استاد «مصطفی اسماعیل» است، من نیز مانند او مشهور و محبوب خواهم شد.

مروت ادامه داد: مرحوم استاد «طه الفشنی» قاری و مبتهل معروف و صاحب ابتهال ملکوتی «حب‌الحسین» که متأسفانه قبل از وصولم به مصر رحلت کرده بود، علاقه مفراطی به استاد مصطفی اسماعیل داشت و اغلب هنگام ورود مصطفی به محافل وی، مناسبت ابتهال خود را تغییر می‌داد و در مدح و ثنای استاد مصطفی اسماعیل ابتهال می‌گفت، این موضوع را برادر استاد طه الفشنی که در جوار مسجد حضرت سیدالشهدا ابا عبدالله الحسین (ع) یک دکان داشت با چشمانی پر از اشک برای من تعریف می‌کرد.

این کارشناس قرآنی و یار و همنشین استاد مصطفی اسماعیل با اشاره به ویژگی‌های شخصیتی این استاد تأکید کرد: استاد مصطفی اسماعیل فردی باوقار، بامتانت، خوشرو و در عین حال شوخ طبع و بذله‌گو و مؤدب بود که گذشته از تبحر و استادی وی در تلاوت کلام حضرت حق، مردم و به خصوص افراد عادی را شدیداً شیفته خود می‌کرد به طوری که هنگام تلاوتش سعی می‌کردند حتی المقدور به او نزدیک‌تر باشند و پس از تلاوتش او را احاطه کرده و تا زمانی که در میان مردم بود از او دور نمی‌شدند.

مصطفی اسماعیل از محبوبیت بسیاری در بین قاریان مصری برخوردار بود و همگی از کوچک و بزرگ مایل بودند خود را به نحوی به وی مربوط کنند، از جمله یکی از هفته‌نامه‌های مصری به نام «المصور» در خلال ماه مبارک رمضان با قاریان مصری درباره رخدادهای با اهمیت زندگی‌شان مصاحبه می‌کند و آنان بیشتر از خاطرات خود با استاد مصطفی اسماعیل سخن می‌گویند.

مروت تصریح کرد: یکی از مصاحبه‌شوندگان قاری و علامه بزرگ

قرآنی مرحوم استاد «محمود خلیل الحصری» بود که در

مصاحبه‌اش با مجله المصور ضمن بیان خاطراتش از دوستی‌اش با مصطفی اسماعیل در دوران کودکی چنین می‌گوید: با این‌که ۱۲ سال جوان‌تر از استاد مصطفی اسماعیل بودم ولی با او در یک آموزشگاه درس قرآن را فرا می‌گرفتم و شیرین‌ترین لحظات زندگی‌ام زمانی بود که پس از فراغت از درس‌های روزانه پیاده به دنبال او تا خانه‌اش که مسافت چند کیلومتری بود می‌رفتم تا از تلاوتش لذت ببرم زیرا استاد عادت داشت به هنگام بازگشت به منزلش در راه قرآن بخواند.

«محمد تقی مروت»:

از خلال تجربیات اقامت پنج ساله‌ام در مصر دریافتم که مصطفی اسماعیل از محبوبیت بسیاری در بین قاریان مصری برخوردار بود و همگی از کوچک و بزرگ مایل بودند خود را به نحوی به وی مربوط کنند

مصطفی اسماعیل فراگیری موسیقی

تلاوت را مدیون مستمعان تلاوتش می‌داند

مروت تصریح کرد: مصطفی اسماعیل نیز این مردم را عزیزان خود می‌دانست، وی در یکی از مصاحبه‌های رادیویی‌اش در پاسخ به پرسش مصاحبه‌کننده که پرسیده بود موسیقی قرآنی را چگونه فرا گرفته است گفت که من مقامات و دانش موسیقی قرآنی خود را از مردم، این عزیزانم که به گردن من خیلی حق دارند فرا گرفتم و مدیون آنان هستم زیرا وقتی قرآن می‌خواندم در جلوی من می‌نشستند و به طور مثال می‌گفتند این «بیات شور»

شهید شده بود و بعضی از افراد ساده‌دل نیز بدون هیچ‌گونه تحقیق و پیگیری این شایعات را می‌پذیرند، در حالی که آن مرحوم چهار سال پیش از جنگ مصر با رژیم غاصب صهیونیستی بر اثر بیماری تورم سرخ‌نای در ۴۹ سالگی به رحمت ایزدی می‌پیوندد.

مروت تأکید کرد: این موردی که عرض کردم یکی از موارد قهرمان‌سازی است و عکس آن شایعاتی را علیه استاد و عالم مسلم قرائت قرآن کریم مرحوم «مصطفی اسماعیل» ساخته‌اند که هدف آن‌ها فقط و فقط بدنام کردن او است و این آقایان فراموش کرده‌اند که استاد مصطفی اسماعیل و دیگر قاریان عصر طلایی تلاوت قرآن چه حق بزرگی بر گردن همگی ما بلااستثنا - اولین آنان خود من - دارند که ادای آن تا قیام قیامت غیر ممکن است.

وی خاطر نشان کرد: از جمله یکی از رفقا از من سؤال می‌کرد که آیا صحت دارد استاد مصطفی اسماعیل به روایت یکی از فرزندان شصت هزار دلار آمریکائی را تنها برای اطاق خوابش خرج کرده بود؟ این شایعه یکی از شایعاتی است ولو از زبان پسرش نقل شده باشد و حتی اگر پسرش شخصاً این موضوع را به خود من گفته باشد، نه این‌که هرگز آن را نخواهم پذیرفت بلکه با دلائلی ثابت خواهم کرد که چنین گفتاری کاملاً کذب و افترائی ناجوانمردانه و (بقول عوام) دروغی شاخدار است.

مروت تصریح کرد: درباره «عبدالباسط محمد عبدالصمد» نیز ادعا می‌کنند که وی ژنرال نیروی زمینی بوده است، همچنین وجود ارتباط خانوادگی بسیار نزدیک میان استاد «عبدالفتاح الشعشاعی»، استاد «ابوالعینین شعیشع» و استاد «عبدالباسط عبدالصمد» کاملاً بی‌اساس است، حال اگر کسی در ارتباط با زندگی قاریان بزرگ کتابی تألیف کرده و شایعات و مضامینی این‌چنینی در آن‌ها آورده باشد، به تحقیق از تراوشات فکری و قریحه شخصی وی و یا شنیدن از دیگر شایعه‌سازان شکل می‌گیرد که در بسیاری از موارد ربطی با واقعیت نیز ندارد.

شایعه‌سازی بر علیه استاد عبدالباسط عبدالصمد

این قاری بین‌المللی کشورمان تأکید کرد: برخی از ایرانیان خوش قریحه نیز از این قاعده مستثنی نیستند و بنابر سلیقه خود یا قهرمان‌پروری می‌کنند و یا اهریمن می‌سازند، مثلاً پس از گذشت سال‌ها از وفات استاد عبدالباسط عبدالصمد مطلبی را در مورد این استاد شنیدم که واقعاً حیرت‌کردم.

وی ادامه داد: قضیه بدین گونه است که در اوائل دهه اوائل ۱۳۳۰ در مراسم ختم خاله «ملک فیصل» شاه آن وقت عراق که در صحن مطهر کاظمین (ع) برگزار شده بود هنگامی که مرحوم عبدالباسط مشغول تلاوت معروف خود (اواخر سوره الحشر و سوره التکویر و دو آیه آخر سوره

است، این «حجاز کار» است، این «هزام» است، این «چهارگاه» است و ...

این پیشکسوت قرآنی کشورمان افزود: وی از این‌که هرگز به مدرسه موسیقی نرفته بود در همان مصاحبه می‌گفت که من آلات موسیقی مانند عود، قانون، کمانچه (ویلون) و پیانو را هرگز ننواخته‌ام و حتی نام این مقامات را هم از مردم یاد گرفته‌ام، ضمن این مصاحبه که در منزل استاد مصطفی اسماعیل انجام می‌شد، مصاحبه‌کننده به پیانویی که در گوشه‌ای قرار داشت اشاره کرد و پرسید پس این پیانو برای چیست؟ و استاد نیز در جواب گفت که این پیانو برای زمانی است که فرزندان و نوه‌هایم برای دیدن من می‌آیند و خود را با نواختن آن سرگرم می‌کنند.

مروت عنوان کرد: لازم به یادآوری است که خود من در ملاقات‌هایی که با بعضی از قاریان و مبتهلان مصری در منازل آنان داشتیم، شاهد وجود آلت موسیقی «عود» بودم و أحياناً بعضی‌ها آن را در حضور من می‌نواختند.

وی در ادامه با اشاره به سخنی جالب از مصطفی اسماعیل درباره فوتبال گفت: در همان مصاحبه رادیویی یکی از حاضران به استاد مصطفی اسماعیل می‌گوید که همان‌طور که همه می‌دانیم مردمی‌ترین ورزش در مصر فوتبال (کره القدم) است و هر گروه و صنفی برای خود یک تیم فوتبال به وجود آورده است، حال فرض کنیم اگر قاریان مصری هم تصمیم بگیرند تیمی برای خود تشکیل دهند ترکیب آن تیم به چه صورت خواهد بود؟

تیم فوتبال قرآنی از نگاه مصطفی اسماعیل

مروت افزود: مصطفی اسماعیل نیز پس از لحظاتی درنگ گفت که دروازه‌بان استاد «محمود علی‌البناء»، یک استاد «محمود عبدالحکم»، ابوالعینین شعیشع در خط وسط، استاد «محمود خلیل الحصری» هافبک چپ، استاد «فؤاد العروسی» و استاد «عبدالباسط محمد عبدالصمد» در خط حمله و استاد «عبدالفتاح شعشاعی» و پسرش «ابراهیم شعشاعی» و من هم در گوشه راست ... و من تصور می‌کنم بدین ترتیب تیم خوبی خواهیم داشت و حتماً جام جهانی را کسب خواهیم کرد!!! و خنده شدید حاضران.

قهرمان‌سازی و دروغ‌پردازی

وی عنوان کرد: گروهی را قهرمان می‌کنند، به طور مثال خود من وقتی در ایران بودم کسانی را می‌دیدم که شایع کرده بودند مرحوم استاد «محمد صدیق منشاوی» افسر خلبان نیروی هوایی مصر بوده که در جنگ ۱۳۵۲ هجری شمسی (۱۹۷۳ میلادی) بر اثر سقوط هواپیمایش

راضیه مرضیه، فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی) که عبدالباسط در پایان قرائت خود در آن مناسبت تلاوت کرد، بنابر تفسیر آیت الله «سید مرتضی قزوینی» از علمای عراق در شأن سیدالشهداء حضرت امام حسین (ع) نازل شده و قاریان مصری نیز در مراسم ترحیم، این آیه و آیاتی مانند (کل من علیها فان و یبقی وجه ربک ذوالجلال و الاکرام) و یا (ان الی ربک الرجعی) و یا (ثم ردوا الی مولاهم الحق) و امثال آن‌ها را تلاوت می‌کنند.

الفجر) بود، یکی از حاضران از فرط زیبا بودن تلاوت و صوت وی جان به جان آفرین تسلیم می‌کند و از دنیا می‌رود!

مروت افزود: کسی که این شایعه را ساخته به تصور خود وقفه تلاوت را دلیل وفات آن بنده خدا می‌داند و شیخ نیز به همین دلیل تلاوت خود را متوقف می‌کند، حال بنده متحیرم که این قضیه را چگونه تلقی کنم، قهرمان پروری یا اهریمن سازی؟! در حقیقت عبدالباسط تلاوت خود را در آن لحظه به خاطر ورود شاه عراق به مجلس و ایجاد همه‌همه از سوی

مردم و تا برقراری نظم و آرامش به مدت ۷۰ ثانیه قطع

می‌کند که این حقیقت مطلب است و از جانب دیگر برای اثبات ادعای خود استناد می‌کنند که شخصی آب می‌طلبد تا با آن تازه درگذشته را به زندگی باز گرداند!

این پیشکسوت قرآنی عنوان کرد: هم اکنون استاد «حبیب صحاف» از قاریان ممتاز که در همان مراسم حضور داشت و شاهد قضیه بود، می‌تواند بر این مسأله صحه بگذارد، ثانیاً دو آیه آخر سوره مبارکه الفجر (یا أیتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربک

شایعه ساخته شده در رابطه با

درگذشت استاد مصطفی اسماعیل

مروت بیان کرد: ماجرای شایعه‌سازی بر علیه استاد مصطفی اسماعیل به این جا ختم نمی‌شود بلکه شایعه‌سازان شایعه ناجوانمردانه دیگری را که به مراتب از شایعه قبلی بدتر است در رابطه با درگذشت این استاد ساخته و پرداخته‌اند که به یقین هدفشان جز بدنام کردن این اسطوره تلاوت قرآن

محمد تقی مروت:

برخی آقایان فراموش کرده‌اند که استاد

مصطفی اسماعیل و دیگر قاریان عصر طلایی

تلاوت قرآن چه حق بزرگی بر گردن همگی ما

بلااستثناء - اولین آنان خود من - دارند که

ادای آن تا قیام قیامت غیر ممکن است

استاد ساخته و پرداخته‌اند که به یقین

هدفشان جز بدنام کردن این اسطوره تلاوت قرآن

محرم ایة الایة اللی بعد الایة دی» یعنی محرم، ترا به پیغمبر بگو آیه بعدی چیست؟

این قاری بین المللی کشورمان یادآوری کرد: من نیز در قاهره به تلاوت وی از سوره مبارکه کهف که به طور مستقیم از رادیو پخش می شد گوش می دادم که ناگهان متوجه شدم آیه ۱۹ «قال قائل منهم کم لبثتم قالوا لبثنا یوماً أو بعض یوم» را که جمع است با افراد خواند و گفت: «قال کم لبثت قال لبثت یوماً أو بعض یوم» یعنی آیه ۲۵۹ سوره البقره را به طور اشتباه به جای آیه ۱۹ سوره کهف خواند.

مروت ادامه داد: در آن جا بود که احساس ناراحتی غریبی به من دست داد که چرا امام القراء باید چنین اشتباهی در تلاوتش باشد، شاید بدین طریق می خواسته به مستمعان و عاشقان تلاوتش بگوید که دیگر برای آنان قرآن نخواهد خواند.

وی افزود: در همین لحظات بود که یک جواب جواب را با اوجی بسیار بلند خواند و ناگهان صدایش به تدریج افول کرد و همان لحظه تلاوتش پایان گرفت، به طور معمول قاری که تلاوت نماز جمعه را بر عهده دارد، اذان را هم می گوید ولی اذان آن روز را شخص دیگری گفت و به همین سبب نگرانی من بیشتر شد.

محمد تقی مروت در ادامه این گفت و گو گفت: آن مرحوم از راننده اش خواست او را به روستای محل

مجید که او را به حق «امام القراء» لقب داده اند، چیز دیگری نیست.

این کارشناس قرآنی تصریح کرد: سؤال حیرت برانگیز این است که چرا این قدر شایعات مغرضانه، منفی و بدنام کننده برای این بزرگوار می سازند؟ به طور قطع با توجه به مسائلی که هم اکنون در جریان است، شاید بتوان پاسخی برای آنان به دست آورد که من استنتاجات شخصی خود را در پایان این مطالب اعلام خواهم کرد.

محمد تقی مروت با اشاره به آخرین روز زندگانی استاد مصطفی اسماعیل و آخرین تلاوت وی که در این روز انجام داد، یادآوری کرد: وی در روز جمعه اول دیماه ۱۳۵۶ برابر ۲۲ دسامبر ۱۹۷۸ برای تلاوت قرآن در مراسم افتتاح مسجد «البحر» شهر دمیاط واقع در ساحل دریای مدیترانه که «انور سادات» نیز در آن مراسم حضور داشت دعوت شده بود.

محمد تقی مروت:

سؤال حیرت برانگیز این است که چرا این قدر شایعات مغرضانه، منفی و بدنام کننده برای این بزرگوار می سازند؟ به طور قطع با توجه به مسائلی که هم اکنون در جریان است، شاید بتوان پاسخی برای آنان به دست آورد

مروت افزود: مصطفی اسماعیل روستای خود میت غزال را در ساعت ۹ صبح پس از وداع با دخترش که در روستا با وی زندگی می کرد به سوی دمیاط ترک کرد، در راه نیز طبق عادتش با راننده خود «محرم» مزاح و ضمناً آیاتی از قرآن را زمزمه می کرد، راننده متعجبانه می گوید: شیخ ظاهراً دچار حواس پرتی شده بود و بعضی از آیاتی را که می خواند فراموش می کرد و از من می پرسید که آیه بعدی چیست؟ «والنبی قل لی یا

این کارشناس قرآنی کشورمان یادآور شد: پیشخدمت مصطفی اسماعیل نقل می‌کند که در آن لحظه ناگهان استاد از سعادت و خوشبختی خود در دنیا سخن به میان آورد و گفت من بسیار خوشبختم و خود را در عرش می‌بینم که همه جهان برای من دست می‌زنند و سپس سعی کرد به طبقه اول که اطاق خواب او در آن جا بود برود.

مروت ادامه داد: پیشخدمت از مصطفی می‌پرسد که آیا قصد دارد بخوابد و استاد نیز در پاسخ می‌گوید: دارم برای تشییع جنازه فاطمه (همسرش) می‌روم، پیشخدمت به شدت تعجب می‌کند، زیرا همسر استاد هنوز در قید حیات بود، استاد مصطفی اسماعیل سپس بر روی تخت‌خواب می‌نشیند و دختر خود را که با او در میت غزال بود صدا می‌کند، پیشخدمت به او می‌گوید دختر شما در اینجا نیست من «سراری» پیشخدمت شما هستم.

وی افزود: آخرین کلماتی که بر زبان مصطفی اسماعیل جاری می‌شود این است که به پیشخدمت خود می‌گوید: ببین این چیست که در داخل سرم است؟ و دست خادمه را می‌گیرد تا آن بخش از سر را که

زندگی خود بازگرداند ولی بین راه تصمیم گرفت به اسکندریه برود، در راه اسکندریه دچار سردرد بسیار شدیدی شده بود و از راننده‌اش خواست توقف کند و برایش چند قرص مسکن و غذا بگیرد.

این قاری بین‌المللی کشورمان تصریح کرد: پس از خوردن غذا، وقتی به اسکندریه می‌رسند، مصطفی از راننده می‌خواهد اتومبیل او را با پوشش پلاستیکی بپوشاند ولی راننده از درخواست استاد تعجب می‌کند زیرا مصطفی همیشه به خاطر آن که مبادا پوشش پلاستیکی در گرما به اتومبیل بچسبد و سبب از بین بردن رنگ آن شود، او را از این کار منع می‌کرد، وقتی مصطفی اسماعیل علائم تعجب را در راننده می‌بیند به او با قاطعیت می‌گوید: آقای من، من دیگر از خانه خارج نخواهم شد!

مروت در توضیح ادامه ماجرا عنوان کرد: مصطفی اسماعیل داخل منزلش می‌شود و از پیشخدمت‌های خود می‌خواهد تا با وی در سالن پذیرائی بنشینند، وی از علاقه خود به آنان سخن می‌گوید و از آنان می‌خواهد تا با وی چای بنوشند.

«محمدتقی مروت»:

تلاوت مصطفی اسماعیل از کامل‌ترین تلاوتهائی است که تا به حال تاریخ قرائت قرآن به یاد داشته و برخلاف آثار باقی‌مانده دیگر قاریان عصر طلائی، تلاوت او اینک بیش از هر وقت دیگر مورد مطالعه و تحقیق و بررسی دانشمندان موسیقی قرار دارد

بعضی از مناسبت‌های یادبود او در قاهره، میت‌غزال، طنطا و اسکندریه که اغلب قاریان بزرگ حضور داشتند، شرکت کردم و در همه آنان به درخواست مرحوم «محمود علی البنا» (که همیشه مرا «علا» می‌خواند) قرآن تلاوت کردم، ضمناً مراسم مشابهی نیز در بسیاری از شهرهای مصر برگزار شد که متأسفانه موفق به شرکت در آن‌ها نشدم.

مروت در ادامه با اشاره به شایعه دروغی که علیه استاد مصطفی اسماعیل از سوی بدخواهان او ساخته و پرداخته شد گفت: این شایعه فقط از چند کلمه ساخته و پرداخته شده،

ولی تأثیر آن بسیار مخرب و عمیقاً اهانت‌بار است؛ شایعه این است: «جنازه شیخ مصطفی اسماعیل پس از مرگش به مدت چند روز بر زمین ماند تا آن‌که همسایگان از بوی جسدوی به مرگش پی بردند!»، آیا این است پاداش و تشکرمان از او برای عمری آموزش تلاوت قرآن به من و امثال من؟ آیا این است سپاسگزاری از او برای بعضی افراد که هرچه از راه تلاوت قرآن دارند از او وامثال او دارند؟

این کارشناس قرآنی کشورمان تأکید کرد: به عقیده من سازندگان این گونه شایعات به طور قطع کسانی هستند که همیشه به دیگران که از آنان بهتر بودند حسادت می‌ورزند و عقده شکست‌های خود را بدین وسیله باز می‌کردند تا

احساس می‌کرد چیزی در آن است به او نشان دهد که ناگهان هر دو دست وی به پایین می‌افتند.

مروت افزود: پیشخدمت استاد فکر می‌کند مصطفی اسماعیل از فرط خستگی به خواب رفته است ولی پس از گذشت چند ساعت مشاهده می‌کند که استاد برای نماز بیدار نمی‌شود و پس از آن‌که تلاش او برای بیدار کردن وی به نتیجه نمی‌رسد، به یکی از دوستان او جریان را خبر می‌دهد و آن شخص نیز چند پزشک را بر بالین مصطفی می‌آورد و فوراً وی را به بیمارستان منتقل می‌کند.

این یار استاد مصطفی اسماعیل تصریح کرد:

پزشکان بیماری مصطفی اسماعیل را خونریزی شدید مغزی اعلام کردند، جرائد شامگاهی و صبحگاهی مصر همگی این خبر را بلافاصله با تیتر بزرگ منتشر کردند و سرانجام مصطفی اسماعیل به رحمت ایزدی می‌پیوندد، این بود شرح مختصری از آخرین روز زندگی شیخ مصطفی اسماعیل و آخرین باری که قرآن را تلاوت کرد پس از آن‌که ثروتی بی‌نظیر از تلاوت کلام‌الله مجید با آوای ملکوتیش بر جای گذارد که تکرار آن به سادگی میسر نخواهد بود.

مروت تأکید کرد: شرح کوتاهی که درباره رحلت مصطفی اسماعیل از نظر شما گذشت من خودم از نزدیک شاهد آن بودم و در

«محمدتقی مروت»:

من در بعضی از مناسبت‌های یادبود مصطفی اسماعیل در قاهره، میت‌غزال، طنطا و اسکندریه که اغلب قاریان بزرگ حضور داشتند، شرکت کردم و در همه آنان به درخواست مرحوم «محمود علی البنا» قرآن تلاوت کردم

روح پلید خود را تسلی دهند، در گذشته خود من نیز دچار این مسائل و هدف آماج تهمت‌های بعضی‌ها بوده و از روحیه این گونه اشخاص به خوبی آگاهم، تلاوت قرآن مانند تلاوت استاد مصطفی اسماعیل برای هر کسی میسر نیست و همین سبب حقد و حسد و کینه به او شده است.

مروت تصریح کرد: تلاوت مصطفی اسماعیل دارای عمق و روحانیتی است که حتی در تلاوت قاریان بزرگ هم نمی‌توان آن را یافت، تلاوت وی مانند موسیقی کلاسیکی است که سازندگان آن غالباً در دوران زندگی‌شان گمنام بوده و چندی پس از مرگ‌شان اسطوره‌های موسیقی می‌شدند.

محمدتقی مروت در پایان گفت: میل دارم عقیده شخصی خود را در رابطه با تلاوت مرحوم استاد مصطفی اسماعیل ابراز کنم و آن این‌که تلاوت وی از کامل‌ترین تلاوت‌هائی است که تا به حال تاریخ قرائت قرآن به یاد داشته و برخلاف آثار باقی‌مانده دیگر قاریان عصر طلایی، تلاوت او اینک بیش از هر وقت دیگر مورد مطالعه و تحقیق و بررسی دانشمندان موسیقی قرار دارد و

تلاوت او همان طور که همه شاهد هستیم روز به روز جهانی‌تر شده و علاقه‌مندان بیشتری را به خود جذب می‌کند و ماندگارترین تلاوت‌ها بوده و خواهد بود.

«محمدتقی مروت»:

با «محمدتقی مروت» بیشتر آشنا شوید

«محمدتقی مروت» از سن ۹ سالگی و با راهنمایی‌های پدر خود به وادی قرائت قرآن کریم گام نهاد، وی موفقیت‌های خود را در زمینه تلاوت قرآن کریم مدیون مرحوم «محمدباقر فانی» می‌داند.

استاد مروت اولین قاری ایرانی است که موفق شد در سال ۱۹۷۳ میلادی مطابق با ۱۳۵۲ هجری شمسی مقام اول مسابقات بین‌المللی قرآن کریم مالزی در رشته قرائت را به خود اختصاص دهد، وی همچنین در سال ۱۳۵۱ به مقام دوم این مسابقات دست یافته بود.

این پیشکسوت قرآنی کشورمان هم‌اکنون در تورنتو کانادا اقامت دارد و در جلسات قرآن هفتگی خود، به امر آموزش قرآن به مسلمانان آن دیار مشغول است.

من در بعضی از مناسبت‌های یادبود مصطفی اسماعیل در قاهره، میت‌غزال، طنطا و اسکندریه که اغلب قاریان بزرگ حضور داشتند، شرکت کردم و در همه آنان به درخواست مرحوم «محمود علی‌البنّا» قرآن تلاوت کردم

سید مرتضی سادات فاطمی: گسترده‌گی لحن در تلاوت قرآن «مصطفی اسماعیل» سرآمد همه قاریان است

این استاد پیشکسوت قرآنی یادآور شد: معتقدم مصطفی اسماعیل از صدای زیبا و بانمکی برخوردار است و قدرت صوت وی فوق العاده است که کمتر در قاریان دیگر دیده می‌شود، به طور مثال تلاوت‌های شحات انور این قدرت صوتی را ندارد و این‌که ناگهان از بم به اوج برود در مرحوم شحات دیده نمی‌شود.

سادات فاطمی ادامه داد: حالت صدای مصطفی اسماعیل ایجاب می‌کند که این قاری این‌طور قرآن را تلاوت کند و هر کس هم نمی‌تواند از وی تقلید کند و البته در بحث صوت وی نیز سلیقه مخاطب شرط است و ممکن است برخی از صوت قاری دیگری لذت ببرند اما من به عنوان یک کارشناس معتقدم صدای مصطفی اسماعیل خوب و بانمک است و از انعطاف صوتی بسیار عالی برخوردار است و در مجموع تلاوت این قاری با قاریان دیگر قابل مقایسه نیست.

وی با اشاره به ویژگی‌های لحنی تلاوت قرآن مصطفی اسماعیل اظهار کرد: مصطفی اسماعیل از نظر لحن سرآمد همه قاریان است و گسترده‌گی لحن وی در هیچ جای دیگری دیده نمی‌شود و به طور مثال مقام بیات را در سوره حجرات به مدت ۲۵ دقیقه مداوم می‌خواند که این موضوع در تلاوت‌های دیگر قاریان حداکثر تا مدت پنج الی شش دقیقه دیده می‌شود و گاهی به اوج هم نمی‌رسد.

این استاد قرآنی تصریح کرد: بنابراین از نظر لحنی هر فردی قادر به تقلید از مصطفی اسماعیل نیست و اگر چه وی الگوی خوبی برای آموزش لحن محسوب می‌شود ولی مانند وی خواندن کار هر کسی نیست و قاری در صورتی که پخته باشد و در رشته‌های مختلف تبحر داشته باشد آن وقت می‌تواند از مصطفی اسماعیل تقلید و بهره‌برداری کند.

سادات فاطمی در پایان علت برتری مصطفی اسماعیل را نسبت به سایر قاریان توجه به مفاهیم و مجسم کردن آیات در هنگام تلاوت برای مخاطب عنوان کرد و گفت: همه تلاوت‌های مصطفی اسماعیل فنی و شاهکار است ولی تلاوت‌های وی از سوره‌های مبارکه یوسف، نجم و قمر و الرحمن سرآمد دیگر قرائت‌های این استاد است.

یک از پیشکسوتان قرآنی کشورمان که شاگردان بسیاری را در رشته قرائت قرآن کریم آموزش داده است با اشاره به ویژگی‌های تلاوت قرآن مصطفی اسماعیل، گفت: گسترده‌گی لحن در تلاوت قرآن «مصطفی اسماعیل» در قاریان دیگر دیده نمی‌شود و این قاری در زمینه لحن سرآمد تمام قاریان است.

«سید مرتضی سادات فاطمی» خادم قرآن و استاد پیشکسوت قرآنی، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: من مصطفی اسماعیل را از نزدیک ندیدم اما قبل از انقلاب اسلامی به توصیه مقام معظم رهبری اولین بار به نوار تلاوت وی گوش دادم و بعد از مدتی با این صدا و سبک قرائت که خود مقام معظم رهبری نوار آن را در اختیار من قرار داده بودند، مأنوس شدم.

وی افزود: این قاری بزرگ موسیقیدان بسیار بزرگی هم بوده است و در به‌کارگیری موسیقی برای تلاوت قرآن یک نابغه بوده است و لحن گسترده و خوبی هم که دارد خود از نبوغ مصطفی اسماعیل ناشی می‌شود.

سادات فاطمی با اشاره به ویژگی‌های تلاوت قرآن مصطفی اسماعیل اظهار کرد: از نظر قرائت ویژگی ممتاز مصطفی اسماعیل آن است که قرآن را با توجه به معنا می‌خواند و از این نظر مورد تأکید مقام معظم رهبری هم بوده است به طوری که گویی در هنگام تلاوت با مردم حرف می‌زند و به طور دقیق جریان را برای مخاطب مجسم می‌کند که از این طریق گوی سبقت را از دیگر قاریان ربوده است.

این خادم قرآن کریم تصریح کرد: مصری‌ها مصطفی اسماعیل را اکبر القراء می‌نامند و حتی شیخ الحصری و عبدالباسط نیز به این موضوع اعتراف کرده‌اند و تمام این‌ها به علت عنایت ویژه وی به مفاهیم قرآن کریم است و البته این تأثیر را همه کس نمی‌فهمند و لازم است که شنوندگان بالحن قرآن مأنوس باشند و مفاهیم را نیز تا حدودی بفهمند، بنابراین مبتدی‌ها ممکن است درک درستی از تلاوت مصطفی اسماعیل نداشته باشند.

حنیفی، استاد پیشکسوت قرآنی: تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» همچون موزه‌ای برای آیندگان است

تلاوت و حزن همچون تیری رها شده بر دل، سبب دلنشینی و اندوه تلاوت می‌شود و این دو ویژگی در تلاوت‌های مصطفی اسماعیل به طور کامل مشهود است.

این داور بین‌المللی قرآن کریم مصطفی اسماعیل را استاد بلامنازع فن قرائت دانست و درباره نحوه تقلید قرآن‌آموزان مبتدی از استادان برجسته قرآن کریم تأکید کرد: من همواره برای افرادی که در ابتدای راه آموزش قرائت قرآن کریم هستند یک پیشنهاد علمی دارم و آن توجه به تشابه ابزار لحنی مقلد و الگو است.

وی در ادامه افزود: ابزارهای لحنی مانند تحریر، طول صدا و طنین صدا است که قاریان مبتدی برای شروع کار باید از لحاظ این ابزارها توسط کارشناسان متخصص آزمایش شوند تا بتوانند بهترین الگو را از بین قاریان برجسته انتخاب کرده و از آن الگو تقلید کنند.

این پیشکسوت قرآنی کشورمان عنوان کرد: به منظور موفقیت و ماندگاری تلاوت قرآن کریم، قاریان بدانند تقلید با عنایت به سیر صحیح آموزشی باید از مراحل آسان به مراحل سخت باشد و متناسب با شرایط پیشرفت آنان باید به مراحل ترکیب و تکمیلی وارد شد.

حنیفی با اشاره به شاخصه‌های

لحنی مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن کریم یادآور شد: عامل اثرگذاری تلاوت‌های مصطفی اسماعیل بر مخاطبان بهره‌مندی از احساس، حرارت و حزن این

گروه فعالیت‌های قرآنی: یک استاد پیشکسوت قرآنی «مصطفی اسماعیل» را استاد برجسته فن قرائت عنوان و تصریح کرد: تلاوت‌های به جا مانده از این قاری استثنائی جهان اسلام همچون موزه‌ای برای آیندگان است.

«علی اکبر حنیفی» پیشکسوت و داور بین‌المللی قرآن کریم در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: برخی از قاریان برجسته جهان اسلام جنبه نمادین دارند و مصطفی اسماعیل نیز یکی از قاریانی است که نمادی واضح، روشن، مقتدر و قوی برای الگودهی در زمینه آموزش فنون قرائت قرآن کریم است.

وی افزود: نحوه اجرای نغمات و الحان مصطفی

اسماعیل، این استاد بزرگ دنیای قرائت،

از ویژگی‌های خاصی برخوردار است در حالی که برخی از قراء نغمات و تحریرهای معمولی را در تلاوت خود اجرا می‌کنند و برای مدت زمان طولانی نمی‌توانند مخاطب را به دنبال قرائت خود بکشانند و حفظ کنند.

حنیفی با اشاره به شاخصه‌های تلاوت مصطفی اسماعیل تصریح کرد: به طور کلی

یک تلاوت قابل قبول و ماندگار باید از دو ویژگی «حسن» و «حزن» برخوردار باشد که در تلاوت قرآن کریم، حسن از جمله عواملی است که موجب زیباسازی

حنیفی، داور بین‌المللی قرآن:

عامل اثرگذاری تلاوت‌های مصطفی

اسماعیل بر مخاطبان بهره‌مندی از

احساس، حرارت و حزن این قاری

برجسته متناسب با مفاهیم آیات قرآن

کریم در کنار القاء الحان زیبا است چرا

که قرائت بدون حس همچون جسدی

بدون روح خواهد بود

لحنی مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن کریم یادآور

شد: عامل اثرگذاری تلاوت‌های مصطفی اسماعیل بر مخاطبان بهره‌مندی از احساس، حرارت و حزن این

قاری در تلاوت قرآن کریم متناسب با مفاهیم آیات در کنار القاء معانی آیات به ذهن مخاطب است چرا که قرائت بدون حس همچون جسدی بدون روح خواهد بود. وی در پاسخ به این پرسش که صدای مصطفی اسماعیل از چه ویژگی‌هایی برخوردار است، با اشاره به عناصر موجود در صدای ماندگار در تلاوت قرآن کریم همچون انعطاف صدا، پرده صدا و طنین صدا تصریح کرد: با وجود این‌که صدای مصطفی اسماعیل طنین ممتازی ندارد اما انعطاف و پرده صدای وی فوق ممتاز است و این ویژگی باعث شده است الحان را به زیبایی هر چه تمام‌تر ادا کند.

وسیعی از تلاوت‌های مصطفی اسماعیل در دسترس همگان نیست، عنوان کرد: در ابتدای راه تلاوت این قاری بی‌بدیل مصری به دلیل کمبود و در برخی شرایط نبود سیستم صوتی و تصویری، بسیاری از تلاوت‌های وی محو شده است و برخی از تلاوت‌های ضبط شده این استاد نیز به دست ما نرسیده است.

وی در پاسخ به این پرسش که از دیدگاه شما کدام تلاوت مصطفی اسماعیل فنی‌ترین و زیباترین تلاوت برجای مانده از وی است، گفت: به نظر من تلاوت سوره‌های «نجم، قمر، رحمن و نازعات» توسط مصطفی اسماعیل از زیبایی خاصی برخوردار است.

حنیفی، استاد پیشکسوت قرآنی؛ حضور مصطفی اسماعیل در کشوری چون مصر با فرهنگ غنی قرآنی در کنار تلاش و تمرین اصولی وی از جمله عواملی است که در مجموع از این قاری قرآن کریم شخصیتی بارز و ماندگار به یادگار گذاشته است

مصطفی اسماعیل میان متخصصان فن قرائت قرآن کریم شهره است

حنیفی مصر را مهد و حوزه قرائت تخصصی قرآن کریم عنوان کرد و افزود: مردم کشور مصر از فرهنگ بالایی در استماع تلاوت‌های قرآن کریم برخوردار هستند و این توجه و حضور مستمر آنان در جلسات قرائت قرآن کریم سبب شده است تا قاریان در اجرای قطعات از تنوع و خلاقیت بهره‌جویند.

این پیشکسوت قرآنی کشورمان در پایان گفت: حضور مصطفی اسماعیل در کشوری چون مصر با فرهنگ غنی قرآنی در کنار تلاش و تمرین اصولی وی، از جمله عواملی است که در مجموع از این قاری قرآن کریم شخصیتی بارز و ماندگار به یادگار گذاشته است.

این داور بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این پرسش که تلاوت‌های مصطفی اسماعیل بیشتر مورد توجه کدام قشر جامعه قرار می‌گیرد، عنوان کرد: به طور نسبی تلاوت‌های این قاری برجسته جهان اسلام در میان متخصصان فن قرائت قرآن کریم شهره است و به دلیل بهره‌مندی تلاوت‌های وی از فنون قرائت از محبوبیت خاصی برخوردار است.

این داور بین‌المللی کشورمان در پاسخ به این پرسش که چرا حجم

«محمد رضا ابوالقاسمی»، داور بین المللی:

قاریان مصری و ایرانی مدیون هنرنمایی‌های «مصطفی اسماعیل» هستند

وی با اشاره به صحبت‌های استاد «محمد بسیونی»، از قاریان مطرح کشور مصر اظهار کرد: به قول استاد بسیونی هرکاری و هر فنی را بخواهیم در تلاوت قرآن پیاده کنیم مصطفی اسماعیل آن را قبل از ما و به بهترین نحو اجرا کرده است.

ابوالقاسمی با اشاره به تسلط استاد مصطفی اسماعیل بر علم موسیقی خاطرنشان کرد: تسلط این استاد بر موسیقی چنان قوی است که لحنی را برای آیه‌ای برمی‌گزیند گویی معنای آن آیه را در ذهن مخاطب خود به تصویر کشیده است. وی در پایان برگزاری کنگره‌ای برای بزرگداشت استاد مصطفی اسماعیل را امری بسیار مثبت ارزیابی کرد و افزود: برگزاری چنین کنگره‌هایی با دعوت از اساتید اهل فن از کشور مصر می‌تواند بستر مناسبی را برای رشد کیفی سطح تلاوت‌های قاریان ایرانی فراهم سازد.

یادآوری می‌شود، ۲۸ خرداد ماه (۱۷ ژوئن) سالروز تولد مصطفی اسماعیل، استاد بی‌بدیل قرائت و تلاوت جهان اسلام است، وی در روستای میت‌غزال از توابع استان غربی مصر رشد و پرورش و از قاریان صاحب سبک و مشهور کشور مصر شد که با صدا و لحن دلنشین‌اش توانست بسیاری از غیر مسلمانان را به سوی دین مبین اسلام رهنمون کند.

گروه فعالیت‌های قرآنی: مصطفی اسماعیل از اساتید بزرگ مصر است که همه شگردها و فنون قرائت قرآن کریم را در تلاوت خود اجرا کرده و قاریان مصری و ایرانی مدیون هنرنمایی‌های او هستند.

«محمد رضا ابوالقاسمی»، پیشکسوت و داور بین المللی قرآن کریم در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: مصطفی اسماعیل را بیشتر خواص می‌شناسند تا عوام و از این رو است که در بین مردم عادی زیاد شناخته شده نیست هر چند هرکسی و با هر سلیقه‌ای تلاوت و صدای مصطفی اسماعیل را بشنود مجذوب وی خواهد شد. ابوالقاسمی با اشاره به ویژگی‌های صدای استاد مصطفی اسماعیل تصریح کرد: مصطفی در تلاوت‌های خود از تمام پرده‌های صوتی سود می‌برد و قادر است پرده‌های بالای صوتی را بیاورد که کمتر قاریی جز او قادر به انجام چنین کاری است.

وی قاریان مصری و ایرانی را مدیون مصطفی اسماعیل دانست و تأکید کرد: اکثر تلاوت‌های قاریان ممتاز مصری و ایرانی متأثر از تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل بوده و در این زمینه قاریان مصری و ایرانی مدیون هنرنمایی‌های مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن کریم هستند.

«عبدالرسول عبایی» استاد پیشکسوت قرآنی:

«مصطفی اسماعیل» مکتبی در لحن ایجاد کرد که اکثر قراء از وی تقلید می‌کنند

عبایی در پاسخ به این پرسش که استاد مصطفی اسماعیل چه نعمات قرآنی و الحانی را مدنظر داشت، بیان کرد: وی گاهی از مسائل تجوید خارج می‌شود که نقطه ضعف او بود، نعمات و الحان نباید به تجوید ضرر بزنند، البته هیچ کس تسلطی مانند او در نعمات و الحان دل‌نشین قرآنی ندارد.

وی با بیان این مطلب که این استاد قرآنی از صدای قدرتمندی برخوردار نبود، افزود: موهبتی که خداوند به او داده بود در الحان بود و بیشترین تاثیر بر روی مخاطب را به وسیله لحن داشت، وی از زیبایی، گیرایی، شفافیت و انعطاف صدا برخوردار بود و با صدای خود مفاهیم قرآن را منتقل

عبایی:

موهبتی که خداوند به مصطفی اسماعیل داده بود در الحان بود و بیشترین تاثیر بر روی مخاطب را به وسیله لحن می‌گذاشت

می‌کرد.

این پیشکسوت قرآنی حضور مصطفی اسماعیل در جامعه‌ای قرآنی و علاقه‌مند به کتاب آسمانی را از عوامل ظهور چنین قاری دانست و افزود: در یک جامعه قرآنی که حتی «عبدالفتاح فاروق» برای محبوب شدن، قاری دربار انتخاب می‌کرد ظهور چنین افرادی دور از انتظار نیست.

وی در پایان در پاسخ به این پرسش که چرا از بیش از ۵۰ هزار ساعت تلاوت استاد مصطفی اسماعیل، تلاوت‌های کمی از او بر جای مانده است، تصریح کرد: در آن زمان دستگاه‌های صوتی و ضبط کم بوده است و طبیعی است که تمام تلاوت‌های وی به دست ما نرسیده باشد.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یک پیشکسوت قرآنی با اشاره به تلاوت‌ها و نعمات قرآنی استاد مصطفی اسماعیل، بیان کرد: این استاد بزرگ مکتبی در لحن ایجاد کرد که اکثر قراء از او تقلید می‌کنند.

«عبدالرسول عبایی» استاد پیشکسوت قرآنی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب به شاخص‌های سبک تلاوت مصطفی اسماعیل اشاره و تصریح کرد: این موهبت به وی اعطا شده که لحن را در اختیار معانی کلام الهی قرار دهد، وی به گونه‌ای قرآن می‌خواند که شنونده را با تصویرهای متنوع همراه می‌کرد.

وی با اشاره به این مطلب که مصطفی اسماعیل در زمینه نغمه و الحان استاد است و الحان را به تصویر می‌کشد، گفت: مصطفی اسماعیل گاهی وقف‌هایی انجام می‌داد که جذابیتی خاص برای شنونده دارد.

این استاد قرآنی تنوع در نعمات، الحان و استفاده از چندین دستگاه ابداعی همراه با انتقال مفاهیم را از ویژگی‌های تلاوت مصطفی اسماعیل عنوان و اظهار کرد: در بیان نعمات نظیر وی را نداریم، مصطفی اسماعیل در لحن و نعمات سرآمد است.

حبیب مهکام، پیشکسوت قرآنی:

«مصطفی اسماعیل» تسلط کاملی در پیاده کردن مقامات و نعمات قرآنی داشت

وی شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل را لحن او دانست و گفت: لحن بسیار جذاب و بی بدیل مصطفی اسماعیل زیباتر از آوای بلبل در گلستان و شیواتر از گل‌های خندان است، زیرا استاد مصطفی اسماعیل هم‌زمان با تلاوت آیات کریمه قرآن با ارائه صوت و لحن فراگیر خود تعبیرات ده‌گانه در فن تلاوت و تفسیر را به مستمع و مخاطب القاء می‌کند.

مهکام در ادامه اظهار کرد: در گلستان پهناور قرآن عظیم و در بوستان قرائت کلام وحی هر گلی بویی دارد، ولی عطر تلاوت مصطفی اسماعیل دارای دل‌انگیزی خاصی است که مشام هر مستمع را عطرآگین می‌کند و مفهوم تجسمی این بیت شعر در ذهن آدمی متبادر می‌شود:

دل از تلاوت قرآن تو چنین پنداشت

که جبرئیل دمی پیش با تو صحبت کرد

این داور بین‌المللی قرآن در پاسخ به این سؤال که چرا مصطفی اسماعیل به لحن توجه ویژه‌ای داشته است، عنوان کرد: لحن معانی مختلفی دارد اما معنای اصی آن منطبق بودن معنای الفاظ قرآن در صوت و لحن است و عمده تلاش مصطفی اسماعیل این بود که معنا و مفهوم کلام وحی را به خوبی انتقال دهد.

وی در پایان تصریح کرد: همت والا و اخلاص بالا که

مرحوم مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن از خود نشان داده سبب شد تا مصطفی اسماعیل یکی از بزرگترین قاریان جهان شناخته شود.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از داوران و پیشکسوتان قرآنی کشورمان با اشاره به چگونگی تلاوت قرآن توسط استاد مصطفی اسماعیل، گفت: این قاری بزرگ جهان اسلام تسلط کاملی در پیاده کردن مقامات و نعمات قرآنی داشت.

«حبیب مهکام»، استاد پیشکسوت قرآنی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) تلاوت مصطفی اسماعیل را دارای ویژگی‌ها و امتیازات خاصی برشمرد و عنوان کرد: تحریرهای او در تلاوت قرآن کریم به گونه‌ای است که هر مستمع را مجذوب می‌کند، همچنین کلماتی که تلفظ و زیبا ادا کردن آن برای بسیاری از قاریان سخت و دشوار است، وی به گونه‌ای تلاوت می‌کند که گویی بهتر از آن امکان اجرا نداشته است.

حبیب مهکام:

مرحوم مصطفی اسماعیل تسلط کامل در پیاده کردن مقامات و نعمات قرآنی دارد و از نظر قدرت صوتی به گونه‌های فن تلاوت را پیاده می‌کند که گویی در ذات کلام وحی همان نغمه و مقام باید وجود داشته باشد

مهکام افزود: مصطفی اسماعیل آیات قرآن کریم را طوری تلاوت می‌کند که هم‌زمان با تلاوت، مفهوم و معنای عبارات را نیز به مخاطب القاء می‌کند.

این پیشکسوت قرآنی، تقلید اغلب قراء از مصطفی اسماعیل را به سبب جمال و کمال خاص سبک وی دانست و تأکید کرد: مرحوم مصطفی

اسماعیل تسلط کامل در پیاده کردن مقامات و نعمات

قرآنی دارد و از نظر قدرت صوتی به گونه‌ای تلاوت را اجرا می‌کند که گویی در ذات کلام وحی همان نغمه و مقام باید وجود داشته باشد.

هاشم روغنی، قاری بین‌المللی: هیچ آهنگی جز تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» انسان را به آرامش نمی‌رساند

این قاری بین‌المللی قرآن کریم شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل را تکیه بر معنا عنوان کرد و افزود: تلاوت‌های وی انسان را به وجد آورده و از جلب توجه به سایر امور باز می‌دارد، اگر شخصی به دنبال تلاوتی است که با ظهور سبک‌های بعدی دلباخته نشود و جایگاه خود را از دست ندهد باید به تلاوت‌های مصطفی گوش دهد.

وی مصطفی اسماعیل را دارای صوت برآزنده‌ای ندانست و تصریح کرد: وی صدا را با لحن زنده، پویا و بی‌بدیل خود همراه کرد و توانست چنین تلاوت‌های ماندگار و ابدی را به یادگار گذارد، لحن قوی او و تربیت صدا سبب شد تا شنونده متوجه صدای خوب یا بد نبوده و تنها مجذوب لحن شود.

روغنی عظمت تلاوت مصطفی را در قرائت سوره‌های مبارکه «نجم، قمر، نازعات و یوسف» برشمرد و گفت: از استاد نوارهای خوب و زیادی به یادگار مانده است اما یقیناً تلاوت‌های دیگری هم موجود بوده که به دست ما نرسیده است.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این سوال که چه امری باعث شد تا مصطفی به عنوان یکی از بزرگترین قاریان جهان شناخته

شود، اظهار کرد: وقتی یک جامعه پذیرایی از افراد بزرگ را تجربه می‌کند این افراد مرتب تولید می‌شوند، زمانی که مصطفی اسماعیل مشهور شد جامعه مصر

عصر طلایی خود را از باب تلاوت قرآن سپری می‌کرد.

وی در پایان یادآور شد: اگر می‌خواهیم در کار قرآن حرفه‌ای شویم باید کار کلاسیک را در خود تقویت کنیم، موسیقی قرآن زیباترین موسیقی است و نغماتی که در هستی وجود دارند باید با بهترین نوع در قرآن اعمال شوند که این امر مستلزم توکل و ایمان و یقین فراوان در قاری است تا سبب لغزش و گمراهی او نشود.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان گفت: مصطفی اسماعیل دریای موج نغمات است و کسی که به دنبال موسیقی، خوش‌خوانی و اعتلای درون است نمی‌تواند با هیچ آهنگی جز تلاوت‌های وی به آرامش برسد.

«هاشم روغنی» قاری بین‌المللی قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) ضمن بیان این مطلب و با بیان نحوه آشنایی خود با تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل گفت: آموزش قرآن کریم را با تلاوت‌های «عبدالباسط و منشاوی» شروع کردم اما با شنیدن نوار حاوی تلاوت سوره بقره و آل عمران مصطفی اسماعیل جرقه‌ای در من بوجود آمد که تمامی نوارهای قبلی را کنار گذاشتم.

وی اظهار کرد: چیزی که تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را نسبت به قاریان دیگر ممتاز می‌کند برداشت‌های به‌جا و دقیقی است که از معنا گرفته و در وجود خود ساخته و پرداخته می‌کند و در قالب آهنگ‌ها به حالت دکلمه‌وار معنا را تا مغز استخوان به طرف مقابل القاء می‌کند.

روغنی جایگاه بی‌بدیل و رفیعی را برای مصطفی اسماعیل نزد خواص یادآور شد و تاکید کرد: برای درک تلاوت مصطفی اسماعیل باید بارها و بارها به تلاوت او گوش بسپاریم، همچنین هر چقدر مستمع با مفاهیم آیات قرآن آشنا تر باشد از تلاوت وی لذت بیشتری می‌برد.

هاشم روغنی:

چیزی که تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را نسبت به قاریان دیگر ممتاز می‌کند برداشت‌های به‌جا و دقیقی است که از معنا گرفته و در وجود خود ساخته و پرداخته می‌کند و در قالب آهنگ‌ها به حالت دکلمه‌وار معنا را تا مغز استخوان به طرف مقابل القاء می‌کند

حسین سبزعلی، پیشکسوت قرآنی: «مصطفی اسماعیل» جواهر دنیای قرائت قرآن کریم است

تلاوت‌های مصطفی اسماعیل رهنمون می‌کنند. این پیشکسوت قرآنی کشورمان با اشاره به شاخصه‌های لحنی استاد مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن کریم عنوان کرد: وی در تمامی مقامات تسلط دارد، اما بیشترین هنرنمایی این استاد را می‌توان در اجرای دو مقام «رست» و «نهادند» ملاحظه کرد.

وی در پاسخ به این سؤال که صدای مصطفی اسماعیل را تأثیرگذارتر بر شنونده می‌دانید یا لحن وی را، تصریح کرد: صدا و لحن هر دو با هم و در یک زمان ارائه می‌شوند و تفاوت چندانی برای آن‌ها نمی‌توان قائل شد.

سبزعلی تأکید کرد: استادان و قاریان به عنوان خواص به جهت آشنایی با هنر تلاوت بیشتر متوجه تلاوت زیبایی مصطفی اسماعیل می‌شوند و درک صحیح‌تری از آن دارند و این درک و توجه به ویژگی‌های فنی تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل در عوام کمتر است.

این پیشکسوت قرآنی در پایان با اشاره به فنی‌ترین تلاوت مصطفی اسماعیل گفت: تلاوت بسیار زیبایی از این استاد بزرگ از آیاتی که دیگر قراء به سختی تلاوت می‌کنند، وجود دارد، همچنین از فنی‌ترین تلاوت‌های مصطفی اسماعیل می‌توان به تلاوت سوره‌های مبارکه «نجم و الرحمن» این استاد اشاره کرد.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از پیشکسوتان قرآنی کشورمان بیان چگونگی آشنایی خود با مصطفی اسماعیل، گفت: وقتی با این جواهر دنیای قرائت قرآن آشنایی پیدا کردم دیگر نتوانستم هیچ قاری را در ذهن خود بگنجانم.

«حسین سبزعلی» پیشکسوت و کارشناس قرآنی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: «مصطفی اسماعیل» جواهر دنیای قرائت قرآن است و حتی هنرنمایی‌هایی که قاریان بعد از او از خود به نمایش می‌گذاشتند برگرفته از تلاوت‌های بی‌نظیر این استاد است.

وی با اشاره به انتقال معنا به شنونده در تلاوت مصطفی اسماعیل تصریح کرد: شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل که سبب متمایز شدن این استاد با دیگر قاریان می‌شود توجه به معنا و انتقال آن در هنگام تلاوت به شنونده آیات نورانی قرآن است.

سبزعلی در پاسخ به این سؤال که چرا استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای آموزش لحن شنیدن تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند؟ اظهار کرد: در گذشته استادان شاگردان را به آموختن تلاوت‌های «عبدالباسط محمد عبدالصمد» و «محمد صدیق منشوی» هدایت می‌کردند اما امروزه به طور مستقیم افراد را به سمت

حسین سبزعلی:

شاخصه اصلی تلاوت ایشان که سبب متمایز شدن وی با دیگر قراء میشود توجه به معنا و انتقال آن در هنگام تلاوت به شنونده آیات قرآن کریم است

ویژگی اصلی تلاوت «مصطفی اسماعیل» در لحن وی است

گروه فعالیت‌های قرآنی: ویژگی اصلی تلاوت «مصطفی اسماعیل» نه در صوت و نه در تجوید بلکه در لحن او است که قدرت تنگیم و پردازش آهنگ‌ها در تلاوت، او را به عنوان قاری بسیار برجسته‌ای در زمینه لحن مطرح کرده است.

سید «محسن موسوی بلده» پیشکسوت و داور بین‌المللی قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: آشنایی من با استاد «مصطفی اسماعیل» به سال‌های قبل از انقلاب اسلامی و آن زمان که به عنوان شاگرد در جلسات قرآن استاد «محمدتقی مروت» حاضر می‌شدم بر می‌گردد.

وی افزود: سالی که استاد مروت به عنوان نماینده ایران در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم مالزی حاضر شد و رتبه نخست را نیز به دست آورد، استاد «مصطفی اسماعیل» به همراه یکی دیگر از قاریان مصری به نام «فؤاد العروسی» در آن مسابقات در ترکیب هیئت داوران حضور داشتند.

موسوی بلده تصریح کرد: استاد مروت هنگام بازگشت به ایران به طور دائم از شخصیت و تلاوت‌های مصطفی اسماعیل سخن می‌گفت و چنان مجذوب و شیفته این استاد شده بود که به جمع‌آوری تلاوت‌هایش پرداخت و پی‌گیر این بود که تلاوت‌های این استاد را هرچو که شده است، جمع‌آوری کند.

این کارشناس قرآنی ادامه داد: استاد مروت حتی در جلسات به شاگردان خود توصیه می‌کرد که حتماً تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل را گوش دهند و حتی برای تشویق قاریان بعضی از تلاوت‌های این استاد را تکثیر می‌کرد و به صورت رایگان به شاگردان خود می‌داد.

موسوی بلده تأکید کرد: این‌گونه بود که با استاد مصطفی اسماعیل آشنا شدم، البته در ابتدای کار نه تنها من بلکه اکثر شاگردان استاد مروت علاقه‌ای به تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل نشان نمی‌دادیم اما این علاقه با شنیدن تلاوت معروف سوره‌های «بقره و طارق» این استاد در مانیز به وجود آمد.

شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل

این کارشناس قرآنی درباره شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل عنوان کرد: شاخصه اصلی تلاوت این استاد نه در صوت و نه در تجوید بلکه در لحن او است که قدرت تنگیم و پردازش آهنگ‌ها در تلاوت، او را به عنوان قاری بسیار برجسته‌ای در زمینه لحن مطرح کرده است.

وی افزود: مصطفی اسماعیل بسیار روان و بدون تکلف به تلاوت قرآن مبادرت می‌کند و شاید همین بی‌تکلفی در تلاوت منجر به این می‌شود که وی در فرازهایی از تلاوت قواعد تجویدی را به صورت کاملاً دقیق اجرا نکند که البته این نکته هم نقطه ضعفی برای وی محسوب نمی‌شود.

موسوی بلده اظهار کرد: مصطفی اسماعیل در تلاوت خود از همه گوشه‌های یک مقام استفاده می‌کند و این باعث می‌شود که وی بتواند معانی آیات الهی را به صورتی دقیق در ذهن مخاطب به تصویر بکشد و این یکی از نکته‌های بسیار ممتاز تلاوت وی به حساب می‌آید.

این داور بین‌المللی قرآن کریم جمهوری اسلامی ایران ادامه داد: رهبر معظم انقلاب نیز علاقه خاصی به تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل دارد و همواره در دیدار با قاریان قرآن کریم به این امر اشاره کرده و قاریان را به الگوبرداری از تلاوت‌های این استاد توصیه می‌کنند.

تحلیلی جالب درباره تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل

وی تصریح کرد: مرحوم استاد «عربی القبانی» از پیشکسوتان تلاوت قرآن کریم کشور سوریه نیز در تحلیلی جالب درباره تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل می‌گوید: «بعضی وقت‌ها که تلاوت مصطفی اسماعیل را گوش می‌کنم وقتی استاد آیه «انزل من السماء ماء» را تلاوت می‌کند احساس می‌کنم که آب در همان لحظه بر روی سرم سرازیر می‌شود.

موسوی بلده ادامه داد: مصطفی اسماعیل از نظر ارتفاع صوتی نیز از ارتفاع بالا و بسیار خوب صوتی بهره می‌برد و اجرای وی در پرده بم نیز بسیار ممتاز است و به طور کلی شنیدن تلاوت وی را برای کسانی که به مدارج عالی در زمینه تلاوت رسیده‌اند توصیه می‌کنم.

وی در پایان گفت: البته باید بگویم که استفاده از سبک استاد مصطفی اسماعیل را برای کسانی که در ابتدای راه تلاوت قرآن کریم هستند به هیچ وجه توصیه نمی‌کنم، زیرا با توجه به این‌که وی در تلاوت خود در زمینه تجوید تکلف چندانی ندارد ممکن است قرآن‌آموزان مبتدی به اشتباه نحوه اداء الحروف را از وی بیاموزند که این امر مطلوب نیست و برای تصحیح آن باید وقت زیادی را صرف کرد.

علی سیاح‌گرچی، کارشناس قرآنی:

تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» فرا زمانی است

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از کارشناسان قرآنی کشور تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» را دارای لحنی بی‌نظیر دانست و افزود: تلاوت‌های این استاد قرآنی در تمام زمان‌ها قابل استفاده است.

«علی سیاح‌گرچی» کارشناس قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب تصریح کرد: تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل دارای لحنی بی‌نظیر است که در تمامی زمان‌ها قابل استفاده است و قاریان می‌توانند به عنوان الگویی موفق از وی بهره‌گیرند.

کریم قرار گیرد. گرچی در پاسخ به این سؤال که چرا استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند، تصریح کرد: مصطفی اسماعیل را می‌توان به عنوان مادر الحان شناخت و کسانی که صدای خوب و معمولی دارند اگر بتوانند از تلاوت‌های وی استفاده کنند، از تلاوت‌های تاثیرگذاری برخوردار می‌شوند.

این کارشناس قرآن کریم تلاوت‌های استاد عبدالباسط و منشای را عوام پسندتر خواند و گفت: درک سبک‌های قرآنی مصطفی اسماعیل برای عوام مشکل است و بیشتر خواص می‌توانند از آن بهره‌

کامل ببرند. وی با اشاره به ویژگی‌های صدایی مصطفی اسماعیل تأکید کرد: وی صدای گیرایی ندارد اما استفاده ایشان از لحن موجب تطبیق این دو شده به طوری که شنونده متوجه کمبود صدای وی نمی‌شود.

گرچی فنی‌ترین تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را مربوط به سوره‌های «نجم»، «قمر» و «نازعات» دانست و اظهار کرد: استعداد درونی،

ابتکار و پشتکار او در تلاوت قرآن کریم سبب شد تا وی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین قاریان جهان اسلام شناخته شود.

سیاح‌گرچی در ادامه بیان کرد: بیشتر قاریانی که پس از وی بروز پیدا کرده‌اند، گوشه‌ای از تلاوت‌های او را برداشته‌اند، تلاوت «مصطفی اسماعیل» دارای لحنی شیرین است که معنا را هم به شنونده القاء می‌کند به ویژه اگر شنونده از معنای آیات قرآن کریم مطلع باشد، تأثیر بیشتری از این تلاوت بی‌نظیر می‌برد.

وی اظهار کرد: شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل به کارگیری درست الحان و توجه به معنای آیات در تلاوت و القاء آن به مخاطب است که این القاء معنا باید مورد توجه تمامی قاریان قرآن

سیاح‌گرچی:

شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل به کارگیری درست الحان و توجه به معنای آیات در تلاوت و القاء آن به مخاطب است که این القاء معنا باید مورد توجه تمامی قاریان قرآن کریم قرار گیرد

محسن بادپا، پیشکسوت قرآنی: «مصطفی اسماعیل» در قرائت‌هایش گویاتر از زبان شنونده صحبت می‌کند

بادپا در پاسخ به این پرسش که توصیه استادان قرآنی در استفاده از تلاوت‌های مصطفی اسماعیل برای آموزش لحن به شاگردان خود از نظر شما تا چه حد مناسب است، تأکید کرد: به نظر من اگر فردی توان صوتی و استعداد لحنی داشته باشد، باید برای اكمال درجات خود به سراغ مصطفی اسماعیل برود، البته تلاوت‌های این استاد قرآنی به قدری متنوع است که هر فردی با هر میزان بهره از صوت می‌تواند در گوشه‌ای از تلاوت‌های خود از وی تقلید کند.

این پیشکسوت قرآنی در ادامه لحن مصطفی اسماعیل را عامل تأثیرگذاری تلاوت‌های وی عنوان کرد و گفت: او از صدای قدرتمندی نیز برخوردار بود به صورتی که مصری‌ها به او عنوان «پرنده خوش صدا» را اطلاق می‌کردند.

وی در پاسخ به این پرسش که نظر شما درباره زیبایی صدای مصطفی اسماعیل چیست، تأکید کرد: صدای وی

جزء صداهایی است که به خودی خود زیبا نیست اما وقتی با این صدا به خاطر قدرت، انعطاف و روحانیت موجود در صدا، قرآن می‌خواند فوق‌العاده زیبا می‌شود.

بادپا ملاک‌های زیبایی صدا را متفاوت دانست و تصریح کرد: مصطفی اسماعیل برای بسیاری از قاریان زیباترین صدا را دارد و صدای این قاری زمانی که در قالب قرآن بیان می‌شود، زیباترین می‌شود.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از پیشکسوتان قرآنی به تمایز سبک استاد «مصطفی اسماعیل» از دیگر قاریان اشاره کرد و گفت: ویژگی منحصر به فرد وی این است که گویا از زبان شنونده صحبت می‌کند.

«محسن بادپا» از پیشکسوتان قرآنی در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب اظهار کرد: دو ویژگی خاص این استاد قرآنی؛ استفاده از تنوع در لحن، همچنین تأکید روی کلمات کلیدی هر آیه است که با لحن و صوت ویژه خود باعث جلب توجه شنونده می‌شود که در مورد دیگر قاریان این ویژگی وجود ندارد.

وی در ادامه بیان کرد: دیگر قاریان زیبایی‌ها را به طور یکنواخت در آیه تقسیم می‌کنند ولی استاد مصطفی اسماعیل علاوه بر این که لحن زیبایی دارد، کلمات کلیدی را نیز برجسته و درخشان بیان می‌کند گویا از زبان شنونده صحبت می‌کند.

این پیشکسوت قرآنی ادامه داد: مصطفی اسماعیل استفاده از تنوع در لحن را به دو صورت؛ استفاده از ترکیب لحن‌ها و فراز و فرودهای منحصر به فرد پیاده می‌کرد، وی با اضافه کردن مواردی به تلاوت‌های استادان پیشین، تنوع زیادی در اجزای لحن به وجود آورد، همچنین بسیاری از گوشه‌ها و ریزنغمه‌ها ابداع مصطفی اسماعیل است که عیار او را به حداکثر رسانده است.

محسن بادپا:

دیگر قاریان زیبایی‌ها را به طور یکنواخت در آیه تقسیم می‌کنند ولی استاد مصطفی اسماعیل علاوه بر این که لحن زیبایی دارد،

کلمات کلیدی را نیز برجسته و درخشان بیان می‌کند گویا از زبان شنونده صحبت می‌کند

شما درباره زیبایی صدای مصطفی اسماعیل چیست، تأکید کرد: صدای وی

جزء صداهایی است که به خودی خود زیبا نیست اما وقتی با این صدا به خاطر قدرت، انعطاف و روحانیت موجود در صدا، قرآن می‌خواند فوق‌العاده زیبا می‌شود.

بادپا ملاک‌های زیبایی صدا را متفاوت دانست و تصریح کرد: مصطفی اسماعیل برای بسیاری از قاریان زیباترین صدا را دارد و صدای این قاری زمانی که در قالب قرآن بیان می‌شود، زیباترین می‌شود.

مروری بر

«با پیشکسوتان قرآنی درباره استاد مصطفی اسماعیل»

بیشتر قاریانی که پس از مصطفی اسماعیل بروز پیدا کرده‌اند، گوشه‌ای از تلاوت‌های او را برداشته‌اند، تلاوت «مصطفی اسماعیل» دارای لحنی شیرین است که معنا را هم به شنونده القاء می‌کند به ویژه اگر شنونده از معنای آیات قرآن کریم مطلع باشد، تأثیر بیشتری از این تلاوت بی‌نظیر می‌برد.

مصطفی اسماعیل را می‌توان به عنوان مادر الحان شناخت و کسانی که صدای خوب و معمولی دارند اگر بتوانند از تلاوت‌های وی استفاده کنند، از تلاوت‌های تاثیرگذاری برخوردار می‌شوند.

فنی‌ترین تلاوت مصطفی اسماعیل مربوط به سوره‌های «نجم، قمر و نازعات» است و استعداد درونی، ابتکار و پشتکار این استاد در تلاوت قرآن کریم سبب شد تا وی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین قاریان جهان اسلام شناخته شود.

شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل به کارگیری درست الحان و توجه به معانی آیات در تلاوت و القاء آن به مخاطب است که این القاء معنا باید مورد توجه تمامی قاریان قرآن کریم قرار گیرد.

«مصطفی اسماعیل» جواهر دنیای قرائت قرآن است و حتی هنرنمایی‌هایی که قاریان بعد از او از خود به نمایش می‌گذاشتند برگرفته از تلاوت‌های بی‌نظیر این استاد است.

استادان و قاریان به عنوان خواص به جهت آشنایی با هنر تلاوت بیشتر متوجه تلاوت زیبای مصطفی اسماعیل می‌شوند و درک صحیح‌تری از آن دارند و این درک و توجه به ویژگی‌های فنی تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل در عوام کمتر است.

حضور مصطفی اسماعیل در کشوری چون مصر با فرهنگ غنی قرآنی در کنار تلاش و تمرین اصولی وی، از جمله عواملی است که در مجموع از این قاری قرآن کریم شخصیتی بارز و ماندگار به یادگار گذاشته است.

تحریرهای مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن کریم به گونه‌ای است که هر مستمع را مجذوب می‌کند، همچنین کلماتی که تلفظ و زیبا ادا کردن آن برای بسیاری از قاریان سخت و دشوار است، وی به گونه‌ای تلاوت می‌کند که گویی بهتر از آن امکان اجرا نداشته است.

لحن بسیار جذاب و بی‌بدیل مصطفی اسماعیل زیباتر از آوای بلبل در گلستان و شیواتر از گل‌های خندان است، زیرا استاد مصطفی اسماعیل هم‌زمان با تلاوت آیات کریمه قرآن با ارائه صوت و لحن فراگیر خود تعبیرات ده‌گانه در فن تلاوت و تفسیر را به مستمع و مخاطب القاء می‌کند.

همت والا و اخلاص بالا که مرحوم مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن از خود نشان داده سبب شد تا مصطفی اسماعیل به عنوان یکی از بزرگترین قاریان جهان اسلام شناخته شود.

مصطفی اسماعیل را بیشتر خواص می‌شناسند تا عوام و از این رو است که در بین مردم عادی زیاد شناخته شده نیست هرچند هرکسی و با هر سلیقه‌ای تلاوت و صدای مصطفی اسماعیل را بشنود مجذوب وی خواهد شد.

قاریان مصری و ایرانی مدیون مصطفی اسماعیل هستند و اکثر تلاوت‌های قاریان ممتاز مصری و ایرانی متأثر از تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل بوده و در این زمینه قاریان مصری و ایرانی مدیون هنرنمایی‌های مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن کریم هستند.

تنوع در نغمات، الحان و استفاده از چندین دستگاه ابداعی همراه با انتقال مفاهیم آیات به مخاطب از ویژگی‌های تلاوت مصطفی اسماعیل است و در بیان نغمات نظیر وی را نداریم، مصطفی اسماعیل در لحن و نغمات سرآمد است.

باتاریان و کارشناسان بین الملل درباره استاد مصطفی اسماعیل

نعینع:

مفتخرم که از پیروان مکتب «مصطفی اسماعیل» هستم

گروه بین‌الملل: بدون شک بسیاری از قاریان در جهان اسلام از مکتب «مصطفی اسماعیل» تأثیر پذیرفته‌اند و با افتخار می‌گویم که بنده از پیروان مدرسه این استاد بزرگ هستم و قرائت ایشان تأثیر بسیاری بر قرائت من داشته است.

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، «أفصح القراء»، «أمیر القراء»، «قاری مصر الأول»، «صاحب الحنجره الذهبیه»، «القاری الموسیقار» و «قاری القصر الملکی» گوشه‌ای از القاب و صفتهایی که بزرگان جهان تلاوت به مرحوم مصطفی اسماعیل پیش‌کش کردند، ایکنا بنا به رسالت قرآنی خود زندگانی این بزرگ‌مرد قرائت را در سایه‌سار قرآن به گفت‌وگو با دیگر ابرمرد تلاوت امروز مصر دکتر «احمد احمد نعینع» نشسته است که از نظر می‌گذرد.

ویژگی‌های صدایی استاد مصطفی اسماعیل را بفرمائید؟
نعینع: استاد صدای فوق‌العاده متفاوت و زیبایی داشت و پردازش و ترکیب نغمه‌ها و مقامات را در قرائت خویش به گونه‌ای دور از انتظار شنونده می‌آورد و این کار اعجاب‌شنونده را بر می‌انگیخت، ایشان به سهولت از نغمه‌ای به نغمه دیگر منتقل می‌شد و به گستره قدرت صدای خود آشنایی کامل داشت و این توانایی‌ها را در هنگام ضرورت به کار می‌برد، شیخ مصطفی مصداق این حدیث نبوی است که می‌فرماید: «قفوا عند عجائبه وحرکوا به القلوب» و ایشان بر سر عجائب قرآن وقف می‌کرد و با صدای حزین خویش دل‌های شنوندگان را به لرزه در می‌آورد.

شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل چیست؟
نعینع: شیخ مصطفی اسماعیل با قرآن می‌زیست، وی قرآن را با تدبیر

مصطفی اسماعیل هستم و قرائت ایشان تأثیر بسیاری بر قرائت من داشته است، تقلیدکنندگان صدا و الحان و یا به عبارت دیگر پیروان و شاگردان مدرسه قرائت استاد در مصر بسیارند که در بین آنان قاریان صاحب‌نام را نیز می‌توان یافت.

شاگردان برجسته مدرسه مصطفی اسماعیل چه کسانی هستند؟

نعینع: از جمله شاگردان ایشان «شیخ راغب مصطفی غلوش»، «استاد فتحی البلیجی» و دیگر قاریان مصری و جهان اسلام که من اسم بسیاری از آنان را نمی‌دانم.

آیا تکریم و بزرگداشت قاریان باعث گسترش آموزه‌های قرآنی در جامعه خواهد شد؟

نعینع: ما سالانه مراسم بزرگداشت قاریان برجسته مصری از جمله مصطفی اسماعیل را برگزار می‌کنیم این مراسم با قرائت قرآن، پخش و شنیدن تلاوت‌های استاد همراه است و مطمئناً این‌گونه مراسم در جهت تقویت مقوله ذکر شده تأثیر خویش را خواهد گذارد.

همان‌گونه که می‌دانید شیخ مصطفی اسماعیل به برخی شاگردان خود اجازه قرائت می‌دادند، آیا امروزه این روش هم‌چنان نزد قاریان بزرگ وجود دارد؟

نعینع: البته ذکر این نکته لازم است که فقط قاریان این اجازه را صادر نمی‌کنند بلکه معلمان قرآن نیز قادر به صدور اجازه در این زمینه می‌باشند و من این اجازه را از معلمان قرآن خویش «الشیخه ام اسعد» و همسرش «شیخ فرید نعمان» کسب کردم و این روش تا به امروز در مصر وجود دارد.

به نظر شما شباهتی از جهت

استحکام صدا میان قرائت شیخ شعیب و استاد مصطفی اسماعیل وجود دارد؟

نعینع: شیخ شعیب از پیروان مدرسه شیخ محمد رفعت است که بعدها خود صاحب سبک و مدرسه خاص در قرائت شد، وی اشتراکات قرائتی بسیاری با استاد مصطفی

اسماعیل دارند، شنوندگان صدای این دو استاد،

صدای مصطفی اسماعیل را به «طلا» و صدای شعیب را «برلیان»

تشبیه می‌کنند، علاوه بر این استاد شعیب از نغمه‌های زیبای شیخ

مصطفی در تلاوت خویش بهره می‌گرفت، عکس این مطلب نیز

صادق است و می‌توان این بهره‌مندی را دو طرفه دانست.

صدای استاد مصطفی اسماعیل را در تأثیر گذاری تلاوت بر

مستمع موثر می‌دانید یا لحن او را؟

نعینع: تأثیر تلاوت استاد در هر دو بعد مذکور نمود پیدا می‌کند، یعنی ایشان هم با الحان خویش تأثیر می‌گذارد و نیز با تسلطی که به الحان داشت مستمع را با مجسم کردن معنای آیات به وجد می‌آورد، شیخ با صدای بسیار زیبا و الحان مختلف، به تصویرسازی معانی آیات برای شنونده می‌پرداخت، مثلاً ایشان آیات وعده و وعید و انذار را در مقام «صبا» که نغمه حزینی است می‌خواند و هنگام تلاوت این لحن گویی گریه می‌نمود و آیات ترغیب، تشویق و فردوس را در مقام‌هایی مثل «نهادند» و «راستگاه» تلاوت می‌کردند که طرب، سعادت و حس زندگی را به شنونده منتقل نماید و در این کار مهارت ستودنی داشت، پس می‌توان گفت که هم معنا و هم لحن را برای ترغیب و رضایت شنوندگان تلاوت خویش به کار می‌گرفت و در این کار کاملاً موفق بود، هر شخصی که بخواهد از دو عنصر لحن و صدا در قرائت قرآن بهره ببرد، برجستگی این دو را در تلاوت‌های مصطفی اسماعیل به وضوح خواهد دید.

به نظر شما شیخ مصطفی اسماعیل روش قرائتی ویژه خویش را داشت و یا از «شیخ محمد رفعت» و قاریان قبل از خود تأثیر پذیرفته است؟

نعینع: قولی است که می‌گوید هر شخص دستاورد ده‌ها فردی است که قبل از وی می‌زیسته‌اند و شیخ مصطفی اسماعیل بدون شک از قاریان قبل از خود تأثیر پذیرفته است، سخن گفتن نوزادی که مادرزاد ناشنوا متولد می‌شود هرگز قابل تصور نیست، پس اگر شیخ قرائت قاریان پیش از خود را نشنیده بود قطعاً نمی‌توانست به تلاوت قرآن بپردازد، مطمئناً قرائت مصطفی اسماعیل دستاورد

استماع وی به ده‌ها قاری قبل از خود است قاریانی همچون «شیخ محمد رفعت»، «شیخ علی محمود»، «شیخ عبدالفتاح الشعشعی» و «شیخ احمد ندی»، شیخ مصطفی اسماعیل از میان موسیقی دانان، به موسیقی «طارق عبدالحی» علاقه‌مند بود و گاهی از موسیقی وی در الحان خویش اقتباس می‌کرد.

آیا سبک صدا و الحان مصطفی اسماعیل توسط قاریان امروزی تقلید می‌شود؟

نعینع: بدون شک بسیاری از قاریان در جهان اسلام از مدرسه وی تأثیر پذیرفته‌اند و با افتخار می‌گویم که بنده از پیروان مدرسه استاد

الطاروطی: سبک تلاوت «مصطفی اسماعیل» محصور به زمان خود نبود

سراسر قرآنی داشت و با روحانیت و نغمه‌های موسیقایی خاصی قرآن را قرائت کرد؛ استاد، مدرسه‌ای بود که قاریان مصر و جهان اسلام از وی بهره‌مند شدند و سبک تلاوت استاد از زمان خود سبقت گرفت و تأثیر پذیری از تلاوت او همچنان ادامه دارد.

ایکنا: ویژگی‌های لحن استاد مصطفی اسماعیل را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

الطاروطی: استاد در موسیقی قرآنی خود از الحان شرقی بهره‌مند شد و با استفاده از بهترین و زیباترین موسیقی قرآنی لحن را به گونه‌ای اجرا کرد که مخاطب ساعت‌های متوالی با گوش دادن به تلاوت استاد خسته نمی‌شود؛ زیرا وی قرائت را با موسیقی و نغمه‌های قرآنی هماهنگ می‌کند.

ایکنا: ویژگی‌های صوتی قرائت را در سبک مصطفی اسماعیل چگونه می‌بینید؟

الطاروطی: استاد از صدایی دلنشین و هماهنگ با مقامات قرآنی استفاده می‌کند؛ شاید بسیاری از قاریان علم مقامات را فرا گرفته باشند اما صدای خوبی ندارند و نمی‌توانند با نغمه‌های زیبا شنونده را به اوج لذت برسانند اما، استاد با زیبایی هر چه تمام‌تر از صوت بهره‌مند شده و با شنونده ارتباط برقرار می‌کند.

گروه بین‌الملل: استاد «مصطفی اسماعیل» مدرسه‌ای بود که قاریان مصر و جهان اسلام از آن بهره‌مند شدند؛ او با جذابیت و صدای دلنشین خود قرائتی به جهان هدیه کرد که محصور به زمان خود نبود.

الطاروطی: استاد آیات نخست سوره «الحاقه» را به گونه‌ای تلاوت می‌کند که عظمت روز قیامت برای شنونده مجسم می‌شود. مصطفی اسماعیل، در منطقه «طنطا» در مصر متولد شد، آموزش‌های اولیه قرائت قرآن را زیر نظر استاد «سید البدوی» فرا گرفت، سپس در مؤسسه «الأحمدی» در طنطا به همراه استاد «محمود خلیل الحصری» در محضر استاد «ابراهیم سلام» که از بزرگان آن زمان در کشور مصر بود به تحصیل علوم عالی قرائت پرداخت و از کار و تمرین در زمینه اصول فنی قرائت قرآن و اختلاف قرائات، غافل نشد.

خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) به عنوان تنها رسانه بیست و یک زبانه قرآنی، به پاسداشت تلاش‌های این استاد و نابغه قرآنی با شماری از اساتید و مدرسان برجسته جهان اسلام به گفت‌وگو نشست که در این میان شیخ «عبدالفتاح علی الطاروطی» * از ستارگان تلاوت مصر، استاد مصطفی اسماعیل را این‌گونه توصیف کرد: مصطفی اسماعیل زندگی

الطاروطی: من معتقدم لحن استاد پس از صوت می‌آید، زیرا اگر زیبایی در صوت وجود نداشته باشد لحن نیز شکل نمی‌گیرد و قرائت در مخاطب تأثیرگذار نخواهد بود.

الطاروطی:

استاد در موسیقی قرآنی خود از الحان

شرقی بهره‌مند شد و با استفاده از بهترین و زیباترین موسیقی قرآنی لحن را به گونه‌ای اجرا کرد که مخاطب ساعت‌های متوالی با گوش دادن به تلاوت استاد خسته نمی‌شود؛ زیرا وی قرائت را با موسیقی و نغمه‌های قرآنی هماهنگ می‌کند

ایکنا: تأثیر مصطفی اسماعیل در نسل‌های مختلف قاریان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

الطاروطی: استاد تأثیر بسزایی بر قاریان گذاشت و شمار زیادی از قاریان معاصر همچون «احمد نعینع» به شدت از مصطفی اسماعیل تأثیر پذیرفته و حتی قاریان غیر مشهور نیز تحت تأثیر زیبایی

صوت و لحن استاد بوده‌اند؛ استاد در قلب جهان اسلام جای دارد و بسیاری از قاریان، مدیون قرائت استاد بوده و هستند.

ایکنا: در پایان توصیه شما به قاریانی که از سبک استاد تقلید می‌کنند چیست؟

الطاروطی: هر قاری باید بداند که تقلید نخستین مرحله قرائت است و هر قاری باید سبک خاصی را برای قرائت انتخاب کند اما، نباید گفت نهایت قرائت تقلید است؛ بلکه این ویژگی باید به عنوان مرحله‌ای از قرائت مورد توجه قرار گیرد؛ قاریان باید از اساتیدی که از لحاظ صوت، تفکر و نَفَس با آنان همخوانی دارند، تقلید کنند تا بتوانند در شنونده اثرگذار باشند.

الطاروطی:

هر قاری باید هنگام قرائت به معنا توجه کند، زیرا بدون فهم آیات قرآن ارتباط با مخاطب ممکن نیست و قاریان ابتدا باید معانی کلام وحی را با تمام وجود درک و سپس این معانی را در الحان خود منعکس کنند

عبدالفتاح علی الطاروطی در بیست‌ونهم آوریل سال ۱۹۶۵ میلادی در مصر متولد شد و تحصیلات خود را در رشته تبلیغ اسلام گذراند و اکنون به عنوان یکی از قاریان برجسته در رادیو و تلویزیون مصر مشغول فعالیت است.

الطاروطی دکترای افتخاری قرائت را به عنوان دومین قاری جهان اسلام پس از «عبدالباسط عبدالصمد» از دانشگاه اسلامی «بنوریه» پاکستان دریافت کرد. از سال ۲۰۰۱ به مدت سه سال متوالی به عنوان سرپرست گروه اعزامی وزارت اوقاف مصر برای احیای شب‌های قدر به ایران آمد و در نخستین شب از شب‌های قدر در مسجد «امام خمینی (ره)» برای حاضران به قرائت پرداخت.

ایکنا: آیا تنها لحن مصطفی اسماعیل در جذابیت قرائت وی تأثیر گذار است یا عوامل دیگری نیز در این میان مؤثر بوده؟

الطاروطی: اگر تمامی قاریان حتی مصطفی اسماعیل تمام تلاش خود را برای ادای الحان به کار گیرند نمی‌توانند قرائت موفقی ارائه دهند؛ زیرا قرآن کتابی آسمانی و سراسر روحانیت و معنا است و اگر قرائت کلام وحی از روحانیت خالی باشد، عظمت و رسالت حقیقی این کتاب مقدس به مخاطب منتقل نخواهد شد.

ایکنا: مصطفی اسماعیل در قرائت خود به معنای آیات

توجه می‌کند؛ نظر شما در این باره چیست؟

الطاروطی: هر قاری باید هنگام قرائت به معنا توجه کند، زیرا بدون فهم آیات قرآن ارتباط با مخاطب ممکن نیست و قاریان ابتدا باید معانی کلام وحی را با تمام وجود درک و سپس این معانی را در الحان خود منعکس کنند.

معنا در قرائت بسیار مهم است و دلیل تأثیر پذیری بسیاری از قاریان از استاد نیز همین مسأله است؛ مثلاً استاد آیات نخست سوره «الحاقه» (الحاقه × ما الحاقه × وما أدراك ما الحاقه) را به گونه‌ای تلاوت می‌کند که عظمت روز قیامت برای شنونده مجسم می‌شود و این توجه معنایی، نبوغ استاد را در مقایسه با دیگر قاریان نشان می‌دهد.

ایکنا: قرائت استاد عام پسند است یا

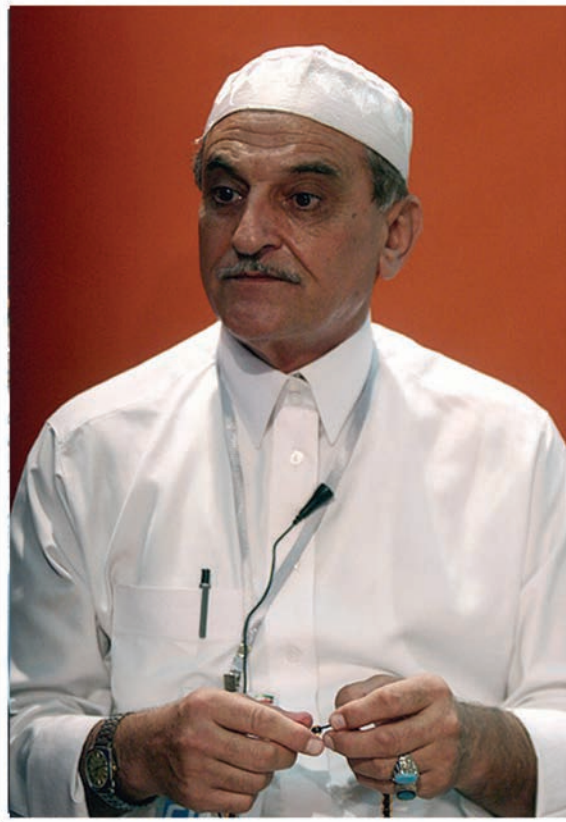
خاص پسند؟

الطاروطی: عامه مردم همواره طرفدار زیبایی و شکل قرائت بوده‌اند و توجه چندانی به محتوا ندارند اما، شیخ مصطفی اسماعیل توجه خود را در معنا به کار گرفته و برای انتقال معنا به مخاطب تلاش می‌کند و کسی که این جنبه از قرائت استاد را درک نکند، هرگز نمی‌تواند با قرائت استاد ارتباط برقرار کند و از سوی دیگر نیز خواص طرفدار عمق و معنا بوده بنابراین در مقایسه با عوام از تلاوت استاد بیشتر لذت برده و بهره‌مند می‌شوند.

ایکنا: لحن استاد مصطفی اسماعیل در مخاطب بیشتر

تأثیر گذار است یا صوت او؟

قاری ملی عراق: «عبدالرحمن توفیق» و «ناظم الموصلی» بهترین شاگردان مکتب «مصطفی اسماعیل» هستند

النعمی با اشاره به سنت حسنه استادان و قاریان بزرگ مصری در اعطای اجازه قرائت به شاگردان خود، افزود: شیخ مصطفی اسماعیل فقط به دو نفر از قاریان مطرح عراقی، مرحوم «خلیل اسماعیل» و مرحوم «محمی الدین ابن الشیخ عبدالقادر الخطیب» امام جماعت و خطیب مسجد الامام الاعظم در بغداد، اجازه قرائت داد.

النعمی که قاری رسمی رادیو و تلویزیون عراق محسوب می‌شود، معتقد است: مصطفی اسماعیل پیشقراول و پیشتاز تلاوت در عصر طلایی مصر بود. او از مکتب قاری شهیر «الشیخ طه الفشنی» امام جماعت و خطیب مسجد حضرت یونس (ع) در مصر، بهره‌های فراوانی برد.

محمد سعید النعمی، تلاوت‌های این قاری مصری را بیش از دویست قرائت عنوان و اظهار کرد: علاوه بر تلاوت‌های رسمی، اسماعیل به هفت قرائت و روایت، قرآن تلاوت می‌کرد. وی یک هنرمند و یک موسیقیدان به تمام معنا و مورد احترام جملگی موسیقیدانان مصری بود.

وی در بخش دیگری از این گفت‌وگو، مصطفی اسماعیل را در زمینه‌های فنون تجوید و علم تفسیر پیشگام توصیف کرد و یادآور شد: از ویژگی‌های منحصر به فرد این قاری، حنجره قدرتمند، ترکیب دستگاه‌ها و مقامات و بکارگیری هنرمندانه ردیف‌های موسیقی است. النعمی با تأکید بر این که شیخ مصطفی اسماعیل شاگردان زیادی را در مصر تربیت کرد، گفت: او شب‌های ماه مبارک رمضان را در مالزی، پاکستان و مراکز اسلامی اروپا احیا نگاه می‌داشت.

قاری ملی عراق در پایان این گفت‌وگو نکوداشت و پاسداشت ستارگان تلاوت را موجبات گسترش آموزه‌های قرآنی در جوامع اسلامی دانست.

گروه بین‌الملل: «عبدالرحمن توفیق البغدادی» و «ناظم کامل الموصلی» امروز ادامه‌دهنده روش و سبک و تلاوت مصطفی اسماعیل و بهترین شاگردان مکتب این استاد در عراق هستند.

النعمی:

شیخ مصطفی اسماعیل تنها به دو تن از قاریان مطرح عراقی، مرحوم «خلیل اسماعیل» و مرحوم «محمی الدین ابن الشیخ عبدالقادر الخطیب» امام جماعت و خطیب مسجد الامام الاعظم در بغداد، اجازه قرائت دادند

النعمی: حنجره قدرتمند، ترکیب دستگاه‌ها و مقامات و به کارگیری هنرمندانه ردیف‌های موسیقی از ویژگی‌های اسماعیل است «محمد سعید النعمی» قاری پیشکسوت، مدرس سبک سنتی «بغدادی» و استاد برجسته علوم قرآنی در گفت‌وگوی تلفنی با خبرنگار بین‌الملل خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) به سفر تاریخی مرحوم «مصطفی اسماعیل» به عراق در سال ۱۹۶۷ میلادی اشاره کرد و گفت: من به همراه دو قاری بزرگ عراقی «الحاج علاء الدین القیسی» و «عبدالرحمن توفیق البغدادی» به زیارت او شتافتیم و او را بزرگ مردی در اخلاق، انسانیت و تواضع یافتیم. وی ادامه داد: مصاحبت و مجالست با استاد شیرین‌بین مصری و همچنین تلاوت سحرآمیز او همگی را مشعوف خود کرده بود. او در آن محفل قرآنی به مدت یک ساعت تلاوت کرد. مصطفی اسماعیل همواره با شیخ القرای موصل مرحوم «محمد صالح الجوادی» مکاتبه می‌کرد.

رئیس کمیته بررسی قرآن اردن: مصطفی اسماعیل در علم مقامات از «درویش الحریری» پیروی کرده است

گروه بین الملل: مرحوم مصطفی اسماعیل از قاریانی همچون «عبدالفتاح شعشاعی»، «محمد رفعت» و «عبدالفتاح القاضي» تأثیر پذیرفته و در علم مقامات نیز از «شیخ درویش الحریری» پیروی کرده است و به عنوان بارزترین شاگرد مکتب الحریری به شمار می آید.

«سمیح أحمد عثمانه»* رئیس کمیته برگزارکننده مسابقات بین المللی قرآن اردن، رئیس کمیته بررسی قرآن کریم اردن و مدیر مسئول مجله «هدی الاسلام» وابسته به وزارت اوقاف اردن در گفت و گوی اختصاصی با خبرنگار بخش بین الملل خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به ویژگی های قرائت مرحوم «مصطفی اسماعیل» گفت: زمانی که از استاد پرسیده شد، چگونه سبک نوینی در قرائت ایجاد کردید، در پاسخ گفت: تمام عمر، گوش خود را به شنیدن اصوات گوناگون عادت دادم و سرانجام صدایی جدید برای خود استنباط کرده و به کار گرفتم.

وی عنوان کرد: استاد مصطفی اسماعیل گوش موسیقایی ممتازی داشت و با شنیدن هر صدایی به راحتی از آن تقلید می کرد، وی در علم مقامات مهارت بسیاری داشته و تأثیر زیادی در شنونده بر جای می گذاشت همچنین قادر بود به مدت زیادی و بدون وقفه قرآن تلاوت کند.

رئیس کمیته برگزارکننده مسابقات بین المللی قرآن اردن با اشاره به سخنان شیخ حریری در این باره بیان کرد: هیچ مرکز، مکتب و قاری قرآن تاکنون نتوانسته سبکی همچون سبک استاد به وجود آورد، وی از مشهورترین قاریان جهان اسلام در قرن گذشته بود که از زیبایی خاصی در صوت و تجوید برخوردار بود و بیش از نیم قرن از زندگی خود را برای قرائت قرآن صرف کرد و از موسیقی قرآنی بسیار زیبایی بهره مند بود، این قاری بزرگ قرآن با شناخت کامل موسیقی و مقامات قرآنی کلمات قرآن را به زیبایی و همزمان با تفسیر آیات ادا می کرد به گونه ای که مخاطب احساس می کرد استاد در کنار قرائت قرآن تفسیری زیبا از کلام وحی ارائه می دهد، وی همچنین با رعایت مخارج حروف سبکی بسیار زیبا در قرائت ایجاد کرد.

سمیح أحمد عثمانه در ادامه افزود: استاد به عنوان قاری مسجد «احمدیه» مصر قرائت های زیبایی برای علاقمندان ارائه می کرد، وی به عنوان قاری مقرب «ملک فاروق» فعالیت خود را آغاز کرد و در الأزهر نیز به عنوان قاری به قرائت قرآن می پرداخت و مورد توجه بسیاری از محافل، اساتید و رؤسای کشورها قرار گرفت.

وی در پاسخ به این سؤال که آیا جاذبه استاد تنها به موسیقی و لحن

او مرتبط است یا معنا هم در این میان تأثیر گذار بوده، اظهار کرد: تأثیر معنایی استاد بر مخاطب بر کسی پوشیده نیست، از پیامبر بزرگوار اسلام (ص) نقل شده است که هر کس قرآن را بدون تدبر در معانی آن قرائت کند از ما نیست، بنابراین معنا در اولویت قرار می گیرد و علم مقامات و موسیقی در مرحله بعد و از مهمترین امتیازاتی که استاد از آن بهره مند بود سوق دادن مخاطب به سوی تدبر در معانی قرآن است.

رئیس کمیته بررسی قرآن کریم اردن با اشاره به میزان تأثیر استاد بر نسل قاریان تصریح کرد: بسیاری از قاریان مبتدی و مشهور به شیوه های مختلف از تلاوت استاد تأثیر پذیرفته و قاریان مصری و غیر مصری از زیبایی صوت و لحن استاد تقلید می کنند.

مدیر مسئول مجله «هدی الاسلام» با اشاره به تأثیر قرائت این استاد برجسته مصری بر عوام یا خواص تأکید کرد: به نظر من عامه مردم و خواص هر یک به نحوی از قرائت وی بهره مند می شوند اما برخی استادان مشهور که جزء خواص هستند، بیش از دیگران از ویژگی های صوتی و لحنی مصطفی اسماعیل استفاده می کنند.

وی در پایان با توصیه به تمام کسانی که از سبک این قاری مصری پیروی می کنند، یادآور شد: هر قاری باید ابتدا احکام تجوید و مخارج حروف را بشناسد و سپس از اساتید برجسته ای همچون «عبدالباسط»، «منشوی» و «مصطفی اسماعیل» تقلید کند.

* «سمیح أحمد عثمانه» رئیس کمیته برگزارکننده مسابقات بین المللی قرآن اردن، رئیس کمیته بررسی قرآن کریم اردن و مدیر مسئول مجله «هدی الاسلام» وابسته به وزارت اوقاف اردن است که تألیفاتی همچون «اصول فقه»، «العله فی القیاس»، «احکام التلاوه و التجوید» در سه جلد را در کارنامه کاری خود دارد.

«حسین حمدان»:

«مصطفی اسماعیل» میراث عظیم جهان اسلام در علم قرائت است

گروه بین الملل: استاد «مصطفی اسماعیل» با نغمه‌های زیبا و دلنشین خود هر شنونده‌ای را تحت تأثیر قرار می‌دهد و استاد میراث عظیم جهان اسلام در علم قرائت قرآن کریم است.

«حسین حمدان» داور و قاری لبنانی در گفت‌وگوی تلفنی با خبرنگار بخش بین الملل خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) ضمن بیان این مطلب گفت: استاد مصطفی اسماعیل به عنوان میراث عظیم جهان اسلام توانست با مهارت کامل علوم تجوید، مقامات و قرائت را فرا گرفته و نسل‌های مختلف قاریان را تا ابد تحت تأثیر قرار دهد.

ایکنا: ویژگی‌های تلاوت استاد مصطفی اسماعیل به نظر شما

چیست؟

استاد مصطفی اسماعیل به «امیرالقراء» معروف است لقبی که برارنده اوست؛ وی در میدان قرائت تنها قاری بود که توانست رضایت سلیقه‌های مختلف را جلب کند، خداوند استعداد فوق‌العاده‌ای در وجود استاد قرار داد و استاد با تلاوت زیبای خود توانست قلوب شیفتگان کلام وحی را تسخیر کند و با شایستگی هر چه تمام‌تر در عرصه قرائت کلام وحی گام بردارد.

«رتبیه الخفی» رئیس مرکز جهانی موسیقی مصر هنگام ملاقات با استاد و شنیدن صدای وی از صوت

زیبای او تعجب کرده و می‌گوید: «ای شیخ به خدا قسم تو با این صدای زیبا مرکز کامل موسیقی هستی».

ایکنا: چرا استاد به یکی از بزرگ‌ترین

قاریان جهان اسلام تبدیل شد؟

استاد به دلیل موهبت الهی به عنوان دومین قاری جهان اسلام پس از «محمد رفعت» مشهور شد و در سنین کودکی به قرائت قرآن روی آورد؛ با تلاوت‌های زیبای خود در حضور خاص و عام به «قاری ملوک» مشهور شد، استاد محصور به جهان عرب و اسلام نیست؛ بلکه در تمامی جهان قلب‌های شیفتگان کلام وحی را حیران می‌کند.

ایکنا: قرائت مصطفی اسماعیل عام پسند است یا خاص پسند؟

مصطفی اسماعیل فقط برای خواص قرائت نکرد؛ بلکه با صدایی

دلنشین خاص و عام را تحت تأثیر قرار داد و حتی میان پادشاهان و سران حکومتی آن زمان به قاری ملوک مشهور شد.

ایکنا: آیا استاد در قرائت، لحن خود را براساس معانی آیات

تغییر می‌دهد؟

استاد با لحنی فنی و هنرمندانه آیات را برای شنونده به تصویر می‌کشد؛ گویی که شنونده زیبایی و معانی آیات را

احساس کرده و احساساتی همچون ترس، ناراحتی یا سرور به او دست می‌دهد.

استاد مصطفی اسماعیل به «امیرالقراء»

معروف است لقبی که برارنده اوست؛ وی در میدان قرائت تنها قاری بود که

توانست رضایت سلیقه‌های مختلف را جلب کند، خداوند استعداد فوق‌العاده‌ای

در وجود استاد قرار داد و استاد با تلاوت زیبای خود توانست قلوب شیفتگان کلام

وحی را تسخیر کند و با شایستگی هر چه تمام‌تر در عرصه قرائت کلام وحی

گام بردارد

ایکنا: ویژگی منحصر به فرد لحن

مصطفی اسماعیل در چه چیزی نهفته است؟

لحن استاد با نغمه‌هایی زیبا وی را از سایر قاریان متمایز ساخته است؛ انسان با شنیدن

صدای استاد احساس می‌کند در بوستانی پر از گل‌های مختلف سیر می‌کند، استاد با هنر نمایی

خاص خود از گلی به گل دیگر و از منظره‌ای زیبا به منظره‌ای دیگر می‌رود و این همان امتیاز بارز

تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل است؛ میدان و شیفتگان استاد خوشبخت‌ترین انسان‌هایی هستند که از زیبایی

سحرآمیز صدای استاد بهره‌مند شده‌اند.

ایکنا: توصیه شما به کسانی که از سبک استاد تقلید

نیز گریبان می‌شدند.

ایکنا: در پایان اگر خاطره‌ای از زندگی استاد به یاد دارید بفرمایید:

استاد در سن ۱۸ سالگی برای نخستین بار پس از قرائت شیخ «محمد سلامه» از قاریان مشهور آن زمان در محفلی به تلاوت کلام وحی پرداخت هنوز مدت زیادی از قرائت وی نگذشته بود که سالن مملو از جمعیت شد و حاضران مبهوت صدای استاد شدند. قرائت استاد تا چهار صبح به طول انجامید.

شیخ «درویش الحریری» که از حاضران آن مجلس بود از تلاوت استاد به وجد آمد و از وی پرسید: «چگونه چنین سبکی را فرا گرفتی؟» مصطفی اسماعیل پاسخ داد: «گوش‌هایم صداهای زیادی را در طول زندگی شنیدم و سرانجام سبک قرائت خویش را از این صداها استخراج کردم» شیخ حریری ادامه داد: «موهبت الهی در قرائت تو نمایان است و هیچ مرکز علمی و آکادمیکی نمی‌تواند تو را این چنین آموزش دهد».

می‌کنند، چیست؟

قاریان توانمند قرآن کریم که می‌خواهند سبک

مصطفی اسماعیل را برای قرائت برگزینند باید

همچون استاد کلام وحی را به شیوه‌ای تلاوت کنند که شنونده با تمام وجود محو زیبایی قرائت شده و با تدبیر در معانی قرآن و خشوعی بی‌نظیر با خالق هستی ارتباط برقرار کند؛ زیرا در حدیث آمده است: «قاری متدبر کسی است که قرآن را به گونه‌ای تلاوت کند که خدا ترسی در وجودش بیدار شود».

ایکنا: تأثیر پذیری نسل‌های مختلف از سبک استاد را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

تأثیر استاد بر نسل زمان خود و دیگر نسل‌ها مانند خورشیدی است که هیچ‌کس نمی‌تواند آن را

خاموش کند؛ استاد با سفرهای متعدد به کشورهای اروپایی، عربی و

آفریقایی در جمع اقلیت‌های مسلمان ساعت‌ها قرآن تلاوت می‌کرد

گویی که بارانی از رحمت الهی را برای آنان به ارمغان می‌برد و حاضران از

نوای دلنشین تلاوت استاد متأثر شده؛ گروهی مسرور و شادمان و برخی

* حسین حمدان به عنوان یکی از برجسته

ترین داوران بین‌المللی قرآن تاکنون حضور در محافل قرآنی متعددی را تجربه کرده است و بیش از بیست سال است که در راستای نشر کلام وحی به عنوان استاد وقاری قرآن فعالیت می‌کند.

این داور لبنانی کسب رتبه سوم مسابقات بین‌المللی قرآن ایران در سال ۱۹۸۹ میلادی و مقام دوم مسابقات بین‌المللی قرآن لبنان در سال ۱۹۹۶ میلادی را در کارنامه خود دارد و در دومین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن دانشجویان جهان اسلام به عنوان یکی از

اعضای کمیته داوری، نظارت بر این رقابت‌ها را بر

قاریان توانمند قرآن کریم که می‌خواهند

سبک مصطفی اسماعیل را برای قرائت

برگزینند باید همچون استاد کلام وحی را

به شیوه‌ای تلاوت کنند که شنونده با

تمام وجود محو زیبایی قرائت شده و با

تدبیر در معانی قرآن و خشوعی بی‌نظیر با

خالق هستی ارتباط برقرار کند؛ زیرا در

حدیث آمده است: «قاری متدبر کسی

است که قرآن را به گونه‌ای تلاوت کند که

خدا ترسی در وجودش بیدار شود»

عده داشت.

همچنین عضویت در کمیته داوری مسابقات بین‌المللی شبکه

ماهواره‌ای «الکوثر» و ارائه سه نوار از صوت مرتل خود از دیگر

فعالیت‌های قرآنی این قاری بین‌المللی بوده است.

قاری بین المللی امارات: مهم ترین ویژگی «مصطفی اسماعیل» توجه به معنا هنگام قرائت بود

بدون در نظر گرفتن لحن کلام وحی را با ترتیل خاص خود قرائت می‌کند. قاری اماراتی در پاسخ به این سؤال که «آیا جاذبه صوت استاد فقط منحصر به لحن است یا معنا هم در آن تأثیرگذار بوده؟» گفت: استاد هم از لحن و موسیقی استفاده می‌کند و هم معنا و مفهوم کلام وحی را در نظر می‌گیرد؛ در واقع او بهره زیادی از موسیقی برده و شاید بتوان گفت استاد موسیقی قرآنی بوده است. وی توجه زیاد مصطفی اسماعیل به موسیقی قرآنی و مقامات صوتی را که ماندگاری نام او در طول زمان را در پی داشته، مهمترین عامل شهرت استاد در سطح بین المللی دانست.

الحوسنی میزان تأثیر پذیری نسل های مختلف از استاد مصطفی اسماعیل را بسیار زیاد توصیف و اظهار کرد: سبکی که استاد در قرائت در پیش گرفته بود بسیاری از قاریان کلام وحی را مجذوب کرد، به گونه‌ای که از زمان خود تا عصر حاضر تأثیر استاد بر قاریان کاملاً مشهود بوده است و همانگونه که بسیاری از قاریان از استادانی چون منشاوی و عبدالباسط تقلید می‌کنند، گروهی نیز از زیبایی صوت و لحن استاد مصطفی اسماعیل استفاده و تقلید می‌کنند.

وی اضافه کرد: به نظر من جذابیت صدای استاد برای همگان لذت بخش است اما با آن که گروهی بر این باورند که خواص قاریان قرآنی بیش از عامه به صدا و لحن استاد توجه می‌کنند، به نظر من عامه مردم از نغمه‌های قرآنی استاد بیش از خواص بهره‌مند شده‌اند.

قاری اماراتی در پایان به کسانی که سبک استاد را در پیش می‌گیرند، توصیه کرد: هر قاری که بخواهد از سبک خاصی پیروی کند بیش از هر چیز باید به احکام و اصول تجوید توجه کند و با گوش دادن به شیوه استادی که از وی تقلید می‌کند، برای تقویت قرائت خود تلاش کرده و اسلوب قرائت استاد خود را به خوبی یاد بگیرد.

* عبدالعزیز حسین علی الحوسنی، قاری ۳۰ ساله اماراتی که در رشته مهندسی کامپیوتر تحصیل کرده هم اکنون به عنوان قاری و مدرس قرآن در محافل قرآنی امارات مشغول فعالیت است.

گروه بین المللی: مهم ترین ویژگی استاد «مصطفی اسماعیل» توجه به معنا بود و با استفاده از مقامات سبعة آیات قرآن را با توجه به معنا و مفهوم آن قرائت می‌کرد.

«عبدالعزیز حسین علی الحوسنی» از قاریان برجسته و بین المللی امارات در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: هر قاری که بتواند چنین سبکی را در پیش بگیرد به راحتی می‌تواند آیات کلام وحی را هنگام قرائت تفسیر کند.

وی درباره ویژگی های قرائت استاد مصطفی اسماعیل تصریح کرد: همانگونه که می‌دانید استاد از بزرگترین قاریان جهان اسلام است و در کنار اساتیدی همچون «منشاوی» و «عبدالباسط» از

جایگاه ویژه‌ای برخوردار است؛ او با جاذبه و صدای زیبای خود کلام وحی را قرائت و با روحانیت خاصی قرآن و معانی این کتاب مقدس را با صدای خود تفسیر می‌کند، مثلاً هنگام قرائت آیات عذاب یا رحمت از مقامات قرآنی خاصی بهره می‌برد و شیوه خاصی برای قرائت انتخاب می‌کند.

الحوسنی افزود: استاد اسماعیل از اساتیدی همچون «شعشایی» و «محمد رفعت» بهره برد اما در نهایت شیوه‌ای خاص برای قرائت خود انتخاب کرد؛ استاد هم قرائت مرتل و بدون لحن دارد و هم از قرائت همراه با لحن استفاده می‌کند، وی گاهی به لحن توجه می‌کند و گاهی نیز

مدیر مرکز قرآنی حضرت رقیه (س) شیعیان عربستان:

اجرای مقامات قرآنی گوناگون از ویژگی‌های صوتی «مصطفی اسماعیل» است

گروه بین‌الملل: مهارت زیاد استاد «مصطفی اسماعیل» در اجرای مقامات و الحان قرآنی و نیز به تصویر کشیدن معانی آیات برای مستمعین تلاوت خویش از جمله برجستگی‌های الحان این استاد بزرگ است که جز عده کمی آن را درک نمی‌کنند، وی به قرار مقام‌ها و جواب آن‌ها کاملاً مسلط بود و این امر (شایستگی در ترکیب مقامات) در بررسی الحان استاد، در فواصل آیات به خوبی نمایان است.

و این ویژگی را به ندرت نزد قراء دیگر می‌بینیم به همین دلیل برگزیدن یکی از دو مورد لحن و یا صوت استاد مصطفی اسماعیل کاری مشکل است.

چرا تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را بیشتر خواص می‌پسندند تا عوام؟

المکرانی: اشخاص دارای قدرت درک صدای استاد، بسیار کم هستند به همین دلیل می‌توان گفت قاریانی که از الحان مصطفی اسماعیل تقلید می‌کنند، پیروان قرائت صحیحی هستند که از اسلوب قرائتی وی لذت می‌برند اما عامه مردم، شاید قرائت «استاد عبدالباسط» را بیشتر پسندند زیرا فهمیدن برجستگی‌ها و قرائت دقیق استاد مصطفی اسماعیل برای آنان ممکن نیست.

شاخصه‌های اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل چیست؟

المکرانی: استاد مصطفی اسماعیل ۵۰ سال برجسته‌ترین قاری مصر باقی ماند، از ویژگی‌های اصلی تلاوت استاد، می‌توان ادای شایسته آیه از نظر لایه‌های صوتی و ترکیب مقامات و تصویرسازی معانی آیاتی که تلاوت می‌کرد را ذکر کرد، شیخ مصطفی اسماعیل در هنگام تلاوت، گویی قرآن را به صورت موسیقی اجرا می‌کرد و این موهبتی است که به عده کمی بخشیده می‌شود، این ویژگی‌ها را به خوبی می‌توان در قرائت سوره‌های «هود»، «بقره» و «داوود» مشاهده نمود.

چرا اساتید در مرحله فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن، مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند؟

المکرانی: دلیل توصیه اساتید، عدم تقلید شیخ مصطفی اسماعیل از قراء دیگر در قرائت است، در حقیقت ایشان الحان را از راه استماع نیاموخت بلکه مبانی موسیقی را به صورت خودآموز فراگرفت و آن‌ها را در مقامات قرآنی به کار می‌برد و تسلط ایشان به مبانی موسیقی، سبب مهارت وی در ترکیب مقامات و نغمه‌ها شده بود، وی در زمان قرائت علاوه بر الحان، تبحر ویژه‌ای در تشخیص زمان وقف و ابتداء داشت.

اساتیدی را که شیخ مصطفی اسماعیل از آنان تاثیر پذیرفت، ذکر کنید.

المکرانی: ایشان در قرائت از «شیخ محمود حشیش» از قراء مرکز قرآن «الاحمدی» تاثیر پذیرفته است.

المکرانی: مصطفی اسماعیل در قرائت از «محمود حشیش» تاثیر پذیرفت ه‌است

خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) در راستای تجلیل از چهره‌های برتر قرآنی این بار بر آن شد تا استاد «مصطفی اسماعیل» از قاریان بزرگ مصری را در قالب مجموعه مصاحبه‌هایی با قاریان داخلی و خارجی و شاگردان این استاد به شیفتگان و دوستداران قرآن بشناساند، از این رو مصاحبه «حجت‌الاسلام و المسلمین عبدالجلیل المکرانی» مدیر مرکز قرآنی حضرت رقیه (س) شیعیان عربستان در قم با این موضوع از نظر علاقمندان می‌گذرد.

ویژگی‌های صدایی استاد مصطفی اسماعیل را بفرمایید.

المکرانی: از ویژگی‌های تلاوت شیخ مصطفی اسماعیل درخشش و حضور برجسته ایشان در زمان تلاوت است، اگرچه زمان تلاوت ساعت‌ها طول می‌کشد، استاد، قرآن را بسی عمیق‌تر از اقیانوس‌ها می‌دانست و این عمق را می‌توان در قرائت ایشان لمس کرد.

شاخصه‌های لحنی قرائت استاد مصطفی اسماعیل چیست؟

المکرانی: صدای بسیار زیبا و تسلط ایشان به مقامات، از جمله دلایلی است که منجر به این امر شد، استاد مصطفی اسماعیل بنا به شهادت قاریان از جمله افرادی بود که موهبت موسیقی به ایشان بخشیده شده و دارای «گوش موسیقایی» بود، وی به خوبی می‌توانست در تلاوت‌ها میان صدای زیبای خود و مقامات هماهنگی ایجاد کند، نکته قابل ذکر دیگر، در مقایسه شیخ با قاریان دیگر، تسلط کامل ایشان به تجوید است، به‌عنوان مثال «استاد حصری» در تجوید بسیار برجسته است، اما مصطفی اسماعیل علاوه بر تجوید، به جوانب دیگر قرائت هم چون صوت و لحن نیز احاطه کامل داشت.

صدای استاد مصطفی اسماعیل را در تاثیرگذاری تلاوت بر مستمع موثر می‌دانید یا لحن او را؟

المکرانی: از لحاظ صوت، صدای محکم و با قدرتی داشت و الحان مصطفی اسماعیل گوش موسیقایی وی را برای ما به خوبی نمایان می‌سازد

مسئول جمعیت قرآن کریم لبنان: «مصطفی اسماعیل» برخلاف قاریان معاصرش، اجرتی برای تلاوت شرط نمی‌کرد

می‌پردازد که مستمع احساس می‌کند در صحنه حضور دارد و کلام را به صورت تصویری می‌بیند.

وی برای ترسیم فضای حزین آیات از نغمه «صبا» استفاده و کلمات را آهسته ادا می‌نماید و برای تصویر حالت تحیر مقام «سه‌گانه» را در تلاوت خویش به کار می‌برد و خیال‌پردازی را در این قسمت به اوج می‌رساند. آنگاه برای خسته نشدن مستمع خویش و ایجاد تنوع از صبا به «عجم» منتقل می‌شود. شنونده با شنیدن این تلاوت احساس می‌کند قاری مشغول بیان خاطرات خویش است و خود را کاملاً در فضای خاطرات او می‌یابد.

فولادی دلیل پیشرفت و شهرت شیخ مصطفی اسماعیل را چنین بیان کرد: شیخ مصطفی، پس از طی سطوح تجوید، به قرائت در جوامع مختلف از جمله جامع مهم «الحسین» پرداخت و پس از آن که «ملک فاروق» صدای وی را پسندید، برای قرائت قرآن به قصر دعوت شد و بعد از آن به قرائت قرآن در رادیو مشغول شد.

وی افزود: حکام مصر همگی به قرائت مصطفی اسماعیل علاقمند بودند، وی با «انور سادات» سفر تاریخی به «قدس» داشت که در مسجد آن شهر به تلاوت مشهور خویش پرداخت.

فولادی که معتقد است، اسماعیل، تلاوت‌ها و سوره‌های انتخابی را با دقت به مکان و مخاطبین انتخاب می‌کرد و این از جمله رازهای ماندگاری قرائت‌های وی است، می‌گوید: دلیل انتخاب «احمد نعینع» را به عنوان قاری رسمی حکومت مصر، تقلید این قاری از صدا و الحان مصطفی اسماعیل است و این تقلید نتیجه استمرار و بالندگی مدرسه استاد شمرده می‌شود.

حجت‌الاسلام حمید فولادی، دلیل اعجاب خواص نسبت به قرائت شیخ مصطفی اسماعیل را فخیم و سنگین بودن آن بیان کرد و گفت: تقلید از قرائت وی کار مشکلی است. قرائت شیخ دارای ویژگی‌هایی است که قابلیت «مکتب شدن» را به آن می‌بخشد.

فولادی دلیل این تأثیر که منجر به ماندگاری تلاوت‌های استاد شده را شناخت کامل وی از روحیات مخاطب می‌داند که عده کمی از قاریان، این ویژگی را دارا هستند.

ترسیم معانی آیات قرآن به صورت فیلمی مستند، از ویژگی‌های برجسته قرائت استاد است که وی با بهره‌گیری از دو عامل صدای زیبا و تسلط به الحان، بسیار هنرمندانه این تصویرسازی را اجرا می‌نمود. از دیگر ویژگی‌های برجسته قرائت مصطفی اسماعیل هدف‌مندی در وقف و ابتداها است، و دلیل آن نیز، تسلط کامل استاد به مفاهیم آیات است. فولادی در پایان، تجوید کامل، صدای مهربان و دلنشین و استفاده از تحریرهای درست و بجار از دیگر خصوصیات قرائت شیخ مصطفی اسماعیل برشمرد.

گروه بین‌الملل: نیت خالص شیخ در تلاوت قرآن سبب جلب عنایت الهی شد؛ استاد، فردی متواضع بود و برخلاف قراء هم‌عصر خویش، اجرتی را برای تلاوت‌های خویش، شرط نمی‌کرد و این‌کار را نهی کرده و از عواقب آن می‌ترسید و شرط کردن اجر تلاوت توسط قاری را مصیبتی بزرگ می‌دانست.

«مصطفی اسماعیل» بدون تردید از بزرگ‌ترین قاریان مصر به ویژه از لحاظ فنی و هنری در دوران طلایی تلاوت مصر به شمار می‌رود و شیوه مخصوص تلاوت خویش را با تکیه بر الهامات الهی و بدون تقلید از قراء پیش از خود ابداع کرده بود؛ بسیاری از قاریان جهان اسلام مقلد وی به شمار می‌آیند. به مناسبت بزرگداشت یاد این قاری بزرگ قرآن به گفت‌وگو با حجت‌الاسلام «حمید فولادی» مسئول جمعیت قرآن کریم لبنان نشستیم که مشرح آن به صورت زیر می‌آید.

مسئول جمعیت قرآن کریم در ابتدا با شرح مختصری از زندگانی مصطفی اسماعیل گفت: مصطفی اسماعیل در سال ۱۹۰۵ در روستای «میت الغزال» از توابع شهر «طنطا» متولد شد و در ۱۲ سالگی قرآن را حفظ کرد. ملاقات وی با «شیخ محمد رفعت» در مجلس ختم یکی از دوستان مشترک، در تصمیم‌گیری شیخ مصطفی اسماعیل برای آینده خویش بسیار تأثیرگذار بود. محمد رفعت با تأکید بر امتیاز عدم تقلید مصطفی اسماعیل از قراء دیگر، انگیزه‌ای را در او ایجاد نمود تا به دنبال قرائت تخصصی قرآن برود.

استاد برای خسته نشدن مستمع از «صبا» به «عجم» منتقل می‌شد وی ادامه داد: مصطفی اسماعیل صاحب یک مدرسه و روش قرائتی بود که می‌توان آن را پایه‌ای برای قرائت قرآن به شمار آورد.

مسئول جمعیت قرآن کریم لبنان با تحلیل یکی از تلاوت‌های استاد (سوره قصص)، ویژگی ترسیم معانی آیات به کمک صدا و الحان شیخ را به صورتی گسترده این‌گونه شرح داد: قاری فقید مصر طوری به تلاوت

به نظر من هم عامه مردم و هم خواص از قرائت‌های استاد لذت می‌برند و کسانی که به علم مقامات، معانی، صوت و نظم توجه می‌کنند از جنبه‌های فنی قرائت استاد تأثیر پذیرفته و عامه مردم کمتر به این جنبه توجه می‌کنند.

ایکنا: به نظر شما چرا استاد به شهرتی جهانی دست یافت؟
استاد موهبتی الهی است که به عنوان نابغه‌ای قرآنی در جهان اسلام حضور یافت و به لطف و عنایت ویژه پروردگار از تمامی استعدادهایی که خداوند به وی عطا کرده بود همچون صدا، لحن و موسیقی بهره‌مند شد و توانست به یکی از قاریان بزرگ جهان اسلام تبدیل شود.

ایکنا: آیا خاطره‌ای از استاد به یاد دارید؟
بله من در سن ۱۲ سالگی یک بار به خدمت استاد مصطفی اسماعیل رسیدم و در مسجد «اموی» مصر وی را ملاقات و با شنیدن صدای استاد، قرائت وی را با دیگر قاریان جهان اسلام مقایسه کردم و به این نتیجه رسیدم که جاذبه خاصی در صدای استاد وجود دارد و او با نظم خاصی به قرائت کلام وحی می‌پردازد و هر شنونده‌ای از تلاوتش لذت می‌برد.

ایکنا: توصیه شما به کسانی که از سبک استاد پیروی می‌کنند چیست؟
قاریان باید توجه داشته باشند که نباید فقط از سبک استاد پیروی کنند بلکه باید به سبک اساتید مختلف توجه کرده و بهترین قاری و استاد کلام وحی را برای تقلید انتخاب کنند. در عصر حاضر اساتیدی همچون «ابو العینین شعیب» از استعداد‌های قرآنی در مصر هستند و قاریان می‌توانند از سبک و صدای زیبای این قاری برجسته نیز بهره‌مند شوند.

خادم القرآن سوری: «مصطفی اسماعیل» مدرسه کامل نغمه‌های آسمانی بود

گروه بین‌الملل: روحانیتی که در صدای استاد مصطفی اسماعیل وجود دارد بیانگر این است که چیزی غیر از لحن در صوت استاد تأثیر گذار بوده و استاد مدرسه کامل نغمه‌های آسمانی بود.

«احمد الباری» خطاط سوری قرآن کریم در گفت‌وگوی تلفنی با خبرنگار بخش بین‌الملل خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) ضمن بیان این مطلب گفت: من ارادت خاصی به استاد دارم و هنگام گوش دادن به قرائت استاد روحانیت خاصی در من ایجاد و لذت خاصی نصیبم می‌شود و احساس می‌کنم در فضایی معنوی قرار گرفته‌ام.

ایکنا: قرائت استاد مصطفی اسماعیل را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

استاد نفس و صدای منحصر به فردی دارد به گونه‌ای که آیه‌ای بسیار بلند را یک نفس می‌خواند؛ با توجه ویژه به معانی قرآن مخاطب و شنونده را در حالتی قرار می‌دهد که گویا قرآن را با تمام وجود احساس می‌کند، وی مقامات قرآن را به خوبی اجرا می‌کند و در یک قرائت چندین مقام را با یکدیگر به کار می‌برد.

ایکنا: آیا قرائت استاد بر نسل‌های بعدی قاریان تأثیرگذار بوده است؟

استاد مدرسه کامل نغمه‌های آسمانی بود و انعکاس قرائت بی‌ظنیر استاد در جهان اسلام نشان می‌دهد که صوت او همچنان زنده و ماندگار است و موسیقی قرآنی و صوتش مورد توجه قاریان مختلف بوده است.

ایکنا: آیا موفقیت قرائت استاد فقط ناشی از لحن زیبایی وی بوده است؟

به نظر من روحانیتی که در صدای استاد وجود دارد بیانگر این است که چیزی غیر از لحن در قرائت استاد تأثیرگذار بوده و موفقیت استاد نمی‌تواند فقط ناشی از توجه به لحن باشد.

ایکنا: آیا جاذبه قرائت استاد فقط منحصر به موسیقی استاده بوده یا معنا هم تأثیرگذار بوده است؟

استاد توجه ویژه‌ای به معنا داشت مثلاً در سوره «یوسف» با جذابیت‌های خاص و بهره‌مندی از لحنی مناسب به معنای آیات توجه کرده و داستان حضرت «یوسف» (ع) را برای مخاطب مجسم کرده و الحان و معانی را به زیبایی هر چه تمام‌تر با یکدیگر هماهنگ می‌کند.

ایکنا: قرائت‌های استاد عام‌پسند است یا خاص‌پسند؟

مروری گذرا بر « با قاریان و کارشناسان بین الملل درباره استاد مصطفی اسماعیل »

را قرائت و با روحانیت خاصی قرآن و معانی این کتاب مقدس را با صدای خود تفسیر می‌کند.

سبکی که استاد مصطفی اسماعیل در قرائت در پیش گرفته بود بسیاری از قاریان کلام وحی را مجذوب کرد، به گونه‌ای که از زمان خود تا عصر حاضر تأثیر استاد بر قاریان کاملاً مشهود بوده است و همانگونه که بسیاری از قاریان از استادانی چون منشاوی و عبدالباسط تقلید می‌کنند، گروهی نیز از زیبایی صوت و لحن استاد مصطفی اسماعیل استفاده و تقلید می‌کنند.

استاد مصطفی اسماعیل یکی از اساتید برجسته قرآن و از نوابغ علم قرائت است که با آهنگ‌هایی لطیف و دلنشین و هماهنگ با معانی قرآن، کلام وحی را تلاوت می‌کند، استاد بر قرائت قرآن با توجه به معنا و حتی نحوه چینش کلمات قرآن و تعداد کلمات در یک آیه توجه ویژه‌ای داشت.

موسیقی و قرائت آهنگین کلام وحی از ویژگی‌های مهم یک قاری و موهبتی الهی است و استاد مصطفی اسماعیل نیز از چنین موهبتی برخوردار بود و با موسیقی بسیار زیبا با مخاطب ارتباط برقرار می‌کرد.

خواص و عوام هر یک به نوعی از قرائت استاد مصطفی اسماعیل لذت می‌برند و قرائت این استاد برای عوام جذبه مفهومی دارد، مثلاً جذابیت مفهومی سوره یوسف هر شنونده‌ای را به وجد می‌آورد و از سوی دیگر خواص نیز از صوت استاد بهره‌های دیگری می‌بردند و حتی موسیقی دانان در مجالس استاد حاضر شده و نغمه‌های جدیدی از قرائت استاد استنباط می‌کردند.

استاد مصطفی اسماعیل با علم تجوید آشنایی کامل داشت و با توانمندی بالای خود به قرائت بر اساس تجوید می‌پرداخت هر چند استاد بیشتر از روش «ورش» استفاده می‌کرد اما، در عین حال با تمامی روش‌های قرائت آشنا بود و گاهی نیز از این روش‌ها بهره‌مند می‌شد.

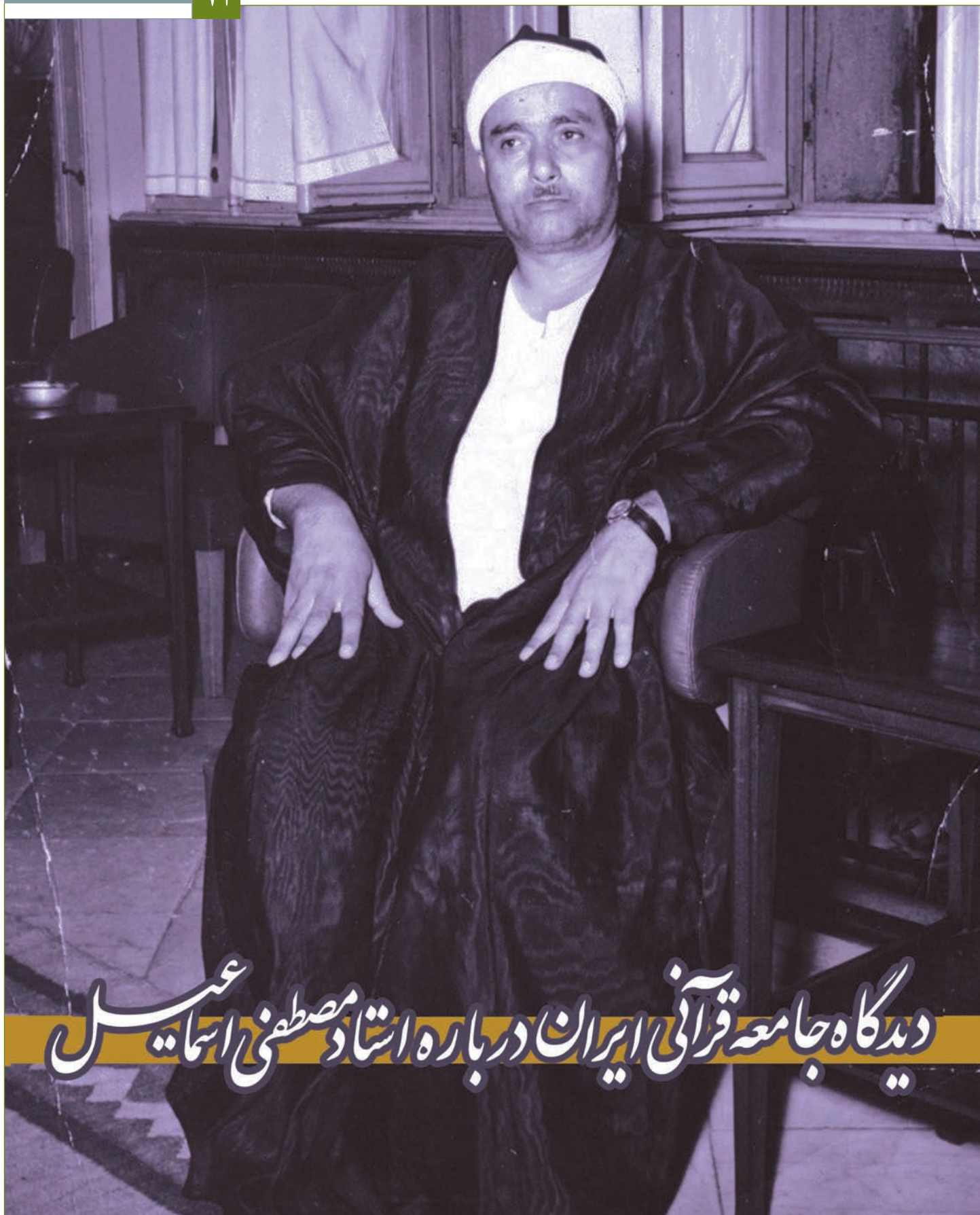
شیخ مصطفی اسماعیل با قرآن می‌زیست، وی قرآن را با تدبر و احساسی بالا قرائت می‌کرد، استاد مصطفی الحان و نغمات را به گونه‌ای در تلاوت‌های خویش اجرا می‌نمود که احساس آن از بین نمی‌رفت، وی با صدای زیبای خویش به ابداع و خلق الحان می‌پرداخت.

استاد مصطفی اسماعیل صدای فوق‌العاده، متفاوت و زیبایی داشت و پردازش و ترکیب نغمه‌ها و مقامات را در قرائت خویش به گونه‌ای دور از انتظار شنونده می‌آورد و این کار اعجاب شنونده را بر می‌انگیخت، ایشان به سهولت از نغمه‌ای به نغمه‌دیگر منتقل می‌شد و به گستره قدرت صدای خود آشنایی کامل داشت و این توانایی‌ها را در هنگام ضرورت به کار می‌برد.

مصطفی اسماعیل با صدای بسیار زیبا و الحان مختلف، به تصویرسازی معانی آیات برای شنونده می‌پرداخت، مثلاً ایشان آیات وعده و وعید و انذار را در مقام «صبا» که نغمه حزینی است می‌خواند و هنگام تلاوت این لحن گویی‌گریه می‌نمود و آیات ترغیب، تشویق و فردوس را در مقام‌هایی مثل «نهاد» و «راست‌گاه» تلاوت می‌کردند که طرب، سعادت و حس زندگی را به شنونده منتقل نماید و در این کار مهارت ستودنی داشت.

عامه مردم همواره طرفدار زیبایی و شکل قرائت بوده‌اند و توجه چندانی به محتوا ندارند اما، شیخ مصطفی اسماعیل توجه خود را در معنا به کار گرفته و برای انتقال معنا به مخاطب تلاش می‌کند و کسی که این جنبه از قرائت استاد را درک نکند، هرگز نمی‌تواند با قرائت استاد ارتباط برقرار کند و از سوی دیگر خواص طرفدار عمق و معنا بوده بنابراین در مقایسه با عوام از تلاوت استاد بیشتر لذت برده و بهره‌مند می‌شوند.

استاد مصطفی اسماعیل از بزرگترین قاریان جهان اسلام است و در کنار اساتیدی همچون «منشاوی» و «عبدالباسط» از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است؛ او با جاذبه و صدای زیبای خود کلام وحی

دیدگاه جامعه قرآنی ایران درباره استاد مصطفی اسماعیل

«ابوالقاسمی»، قاری بین‌المللی: عظمت مصطفی اسماعیل نه برای لحن بلکه به علت صدای زیبایش بود

گروه فعالیت‌های قرآنی: عظمت مصطفی اسماعیل را باید در صدا و نه لحن زیبای او جستجو کرد. از تلاوتش باعث انتقال معانی و مفاهیم آیات به مخاطب خود می‌شود و این کار فقط مختص مصطفی اسماعیل است.

«احمد ابوالقاسمی» قاری و داور بین‌المللی در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: نکته‌ای که از دید اکثر قاریان و دوست‌داران تلاوت‌های مصطفی اسماعیل مورد غفلت قرار گرفته صدای مرحوم مصطفی اسماعیل است. وی افزود: اکثر قاریان مصطفی را به خاطر لحن زیبای او دوست دارند اما نکته حائز اهمیت این است که عظمت مصطفی اسماعیل بیشتر مربوط به صدای اوست نه به لحن او.

«احمد ابوالقاسمی»: وی در پایان با اشاره به آشنایی مصطفی اسماعیل به علم موسیقی تأکید کرد: آن چه حائز اهمیت است بحث ذوق هنری مصطفی اسماعیل است و نه علم موسیقی او که ذوق هنری با علم تفاوت داشته و در مرتبه و درجه بالاتری نسبت به احاطه او بر علم موسیقی قرار دارد.

یادآوری می‌شود، ۲۸ خردادماه سال‌روز ولادت این قاری بزرگ مصری است. وی از مشاهیر و نوابغ علم قرائت قرآن در جهان اسلام است که کلام خدا را با آهنگی بسیار لطیف و دلنشین و با الحانی منطبق با معانی و مفاهیم الهی تلاوت می‌کرد.

ابوالقاسمی تصریح کرد: مصطفی اسماعیل با رنگ و طنین صدایش و با بهره‌گیری از طبقات بالای صوتی در فرازهای مناسب

پیشنهاد دغاغله به فرزند مصطفی اسماعیل : موزه آثار «مصطفی اسماعیل» در مصر تأسیس شود

گروه فعالیت‌های قرآنی: در سفری که به مصر و دیدار با فرزند مصطفی اسماعیل داشتیم به این امر تأکید کردم که کشور مصر باید موزه‌ای را برای گردآوری آثار اشخاصی مانند مصطفی اسماعیل که تاریخ دیگر هیچ‌گاه امثال آن‌ها را به خود نخواهد دید برپا کند.

«مهدی دغاغله»، داور بین‌المللی و سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» اهواز در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب درباره مصطفی اسماعیل گفت: استاد مصطفی اسماعیل از قاریان برجسته کشور مصر بودند که در سال ۱۹۰۵ میلادی در روستای میت‌غزال مصر متولد شد.

وی افزود: استاد مصطفی اسماعیل به‌گونه‌ای قرآن را تلاوت می‌کند که مستمع را غافلگیر و مسحور تلاوت خود می‌سازد، زیرا مخاطب توقع دارد که در فرازی که مصطفی اسماعیل در حال تلاوت آن است لحن خاص آن فراز اجرا شود، ولی مصطفی به لحنی دیگر گریز می‌زند و آن فراز را با زیبایی هرچه تمام‌تر اجرا می‌کند و باعث شگفتی مخاطب می‌شود و این از ویژگی‌های خاص تلاوت‌های مصطفی اسماعیل است.

دغاغله تصریح کرد: از القابی که به مصطفی اسماعیل

داده می‌شود «صاحب الصوت الذهبی» یعنی

صاحب صدای طلایی و «قاری المصر الاول» یعنی اولین قاری مصر است که این امر نشان‌دهنده عظمت و شهرت این قاری برجسته است.

وی افزود: مصطفی اسماعیل به دعوت مرحوم رفعت در سال ۱۹۴۳ برای اولین بار به قاهره سفر می‌کند و در حضور «درویش الحریری» از موسیقیدانان به‌نام و برجسته آن زمان کشور مصر به تلاوت قرآن می‌پردازد.

سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» اهواز ادامه داد:

محمد الحریری مبهوت تلاوت زیبا و فنی مصطفی اسماعیل

شده و از «محمد خمیس»، مسئول ضبط تلاوت‌ها در رادیو می‌خواهد که تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را ضبط کند که اکنون اکثر تلاوت‌هایی که از آن زمان از مصطفی اسماعیل به‌جا مانده همان تلاوت‌هایی است که توسط محمد خمیس ضبط شده است.

دغاغله تأکید کرد: مصطفی اسماعیل بدون این‌که به‌صورت آکادمیک علوم موسیقی را بیاموزد باعث شده است که بسیاری از موسیقیدانان در برابر تسلط وی در اجرای دقیق و موزون نت‌های

موسیقی در تلاوت خود سر تعظیم فرود آورند.

وی خاطر نشان کرد: باید به این نکته توجه کرد که صدای معمولی را

همه دارند، اما فرد موفق در استفاده از صدایش کسی است که با

ویژگی‌های صدای خود آشنا باشد و بتواند از بم و زیر

صدای خود به‌خوبی استفاده کند که مصطفی

اسماعیل به‌خوبی از عهده این کار برآمد.

این پیشکسوت قرآنی افزود: صدای

مصطفی اسماعیل در اصطلاح «چپ‌کوک»

است یعنی نمی‌تواند از بم صدای خود شروع

کند و همیشه اگر توجه کنیم می‌بینیم که وی

در تلاوت‌هایش کاری نمی‌کند که تلاوتش

نیازمند صدای بم باشد.

دغاغله در پایان گفت: من در سفری که

چندی پیش به مصر داشتیم و حتی در دیداری که با

مهندس «وحید» از فرزندان مصطفی اسماعیل داشته‌ام به این امر

تأکید کردم که کشور مصر باید موزه‌ای را برای گردآوری آثار اشخاصی

مانند مصطفی اسماعیل که تاریخ دیگر هیچ‌گاه امثال آن‌ها را به خود

نخواهد دید برپا کند.

یادآوری می‌شود، ۲۸ خردادماه سال‌روز ولادت این قاری بزرگ مصری

است. وی از مشاهیر و نوابغ علم قرائت قرآن در جهان اسلام است که

کلام خدا را با آهنگی بسیار لطیف و دلنشین و با الحانی منطبق با معانی

و مفاهیم الهی تلاوت می‌کرد.

«مهدی دغاغله»:

از القابی که به مصطفی اسماعیل داده

می‌شود «صاحب الصوت الذهبی» یعنی

صاحب صدای طلایی و «قاری المصر

الاول» یعنی اولین قاری مصر است که این

امر نشان‌دهنده عظمت و شهرت این

قاری برجسته است.

لحن تلاوت قرآن «مصطفی اسماعیل» برای دیگر قراء حجیت دارد

دارای تنوع و حرف جدیدی برای گفتن است.

وی مقاماتی چون بیات را به عنوان شاخصه لحنی مصطفی اسماعیل نام برد و تاکید کرد: چیزی که در تلاوت ایشان محور قرار گرفته است، استفاده از مقام «بیات» به خاطر ظرفیت‌های موجود در این مقام برای بیان مفاهیم آیات است.

شاه‌میوه مصطفی اسماعیل را لحن محور دانست و گفت: وی از

نظر طنین صوت در پرده‌های توسط و اوج یکی از

بهترین طنین‌ها را دارد و از کسانی محسوب

می‌شود که در اوج نیز احساس فشار و تنگنا به

مستمع راه پیدا نمی‌کند، همچنین از نظر تحریر

بسیار منعطف و پر تحریر قرائت می‌کند و تنها

نقطه ضعف را می‌توان پرده‌های بم و نداشتن

قوت صوتی در بم که باید یک قاری دارا باشد،

دانست.

این داور بین‌المللی قرآن با اشاره به ترکیب اعجاز

آمیز صدا، لحن و اداء الحروف و تاثیر شگرف آن بر روی انسان تصریح

کرد: نمی‌توان اظهار کرد که صدا از لحن فارغ است، بعضی از قراء از صدا

و لحن خوبی برخوردار هستند اما در مجموع تاثیرگذاری کمی در تلاوت

دارند و این به سبب عدم شناخت الفاظ و خواص کلمات و حروف از لحاظ

آوایی است.

این کارشناس قرآن کریم در پایان تمامی تلاوت‌های مصطفی

اسماعیل را فنی و زیبا خواند و یادآور شد: تلاوت سوره مبارکه «بقره،

یوسف، نازعات و رعد» از مصطفی اسماعیل از بهترین و ماندگارترین

تلاوت‌های او به شمار می‌آید.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان با اشاره به لحن «مصطفی اسماعیل» در تلاوت قرآن، گفت: در بخش لحن، قرائت وی برای تمامی قراء به لحاظ گستردگی نعمات، تنوع ردیف‌ها و رویکرد معنایی در تلاوت حجیت دارد.

«غلام‌رضا شاه‌میوه» کارشناس و داور بین‌المللی قرآن کریم، در

گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این

مطلب گفت: استاد مصطفی اسماعیل از

بزرگترین قاریان کشور مصر است که در کشور ما

نیز از دیرباز مورد استقبال و تقلید قاریان ایرانی

بوده است.

وی اظهار کرد: زمانی که مصطفی اسماعیل

ظهور کرد بسیاری او را متهم به زیاده‌روی در

کارهای لحنی می‌کردند ولی سبک او به مرور

جایگاه بالایی در میان مردم پیدا کرد، وی در زمان خود

نوآوری‌های زیادی انجام داد و سبب تحول در سبک‌های قرائت

قرآن شد.

شاه‌میوه شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل را جمع

کردن جمال و زیبایی تلاوت در قالب الحان زیبا با توجه به معانی و

مفاهیم دانست و تصریح کرد: گاهی دیده می‌شود که توجه قراء فقط به

جنبه‌های زیبایی تلاوت است اما مصطفی اسماعیل القای معنا را با

توجه به زیبایی الحان و نعمات هم‌زمان ارائه می‌دهد.

این کارشناس قرآن کریم در ادامه افزود: در عین حال که سبک وی

دارای یک ستون فقرات اصلی است اما هر بار که تلاوتی از وی می‌شنویم

«سید حسین موسوی بلده» کارشناس قرآنی:

«مصطفی اسماعیل» از تمامی پرده‌های صوتی خود در تلاوت قرآن بهره می‌برد

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از کارشناسان قرآنی صوت استاد مصطفی اسماعیل را خدادادی عنوان و اظهار کرد: این ستاره درخشان قرائت جهان اسلام از تمامی پرده‌های صوتی خود در تلاوت قرآن بهره می‌برد.

«سید حسین موسوی بلده» کارشناس قرآنی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب و در پاسخ به این پرسش که چه عواملی موجب تمایز شخصیت مصطفی اسماعیل از دیگر قراء مطرح در جهان اسلام شده است، گفت: ویژگی خاص مصطفی اسماعیل که موجب تمایز اساسی وی از دیگر قراء شده است بهره جویی وی از تمامی پرده‌های صوتی و درخشش جریان جواب جواب در تمامی تلاوت‌های او مشهود است.

وی عبدالباسط را قاری شهره خاص و عام و مصطفی اسماعیل را قاری مطرح در میان خواص و ستاره درخشان جهان اسلام عنوان و تصریح کرد: صوت و لحن مصطفی اسماعیل، نحوه اجرای آهنگ‌ها و موقعیت خاص وی در کشور مصر چهره‌ای ماندگار از وی بر جای گذاشت.

موسوی با اشاره به نصیحت‌پذیری استاد غلوش از مصطفی اسماعیل بر جایگاه رفیع این قاری بی‌بدیل صحه گذاشت و اظهار کرد: استاد غلوش که در میان ایرانیان از محبوبیت برخوردار است در

ابتدای تلاوت‌هایش از مصطفی اسماعیل تقلید می‌کرده و این قاری بزرگ به غلوش نصیحت می‌کند که تلاوتی ویژه خود داشته باشد تا سبکی به نام غلوش شناخته شود.

این کارشناس قرآنی تأکید کرد: یکی از استادان برجسته و مسلم موسیقی ایران در

مقایسه عبدالباسط و مصطفی اسماعیل می‌گفت: عبدالباسط با نفس خود به تلاوتش زیبایی

می‌بخشید و مصطفی اسماعیل تمام کلماتش آهنگین بود و سعی می‌کرد زیبایی را در هر کلمه‌ای به مختصات معانی متجلی کند.

وی در ادامه افزود: طی سال‌ها فعالیت در حوزه آموزش قرآن کریم به این نتیجه رسیده‌ایم که افراد در ابتدا باید از استادانی چون منشای و عبدالباسط تقلید کنند اما در مراحل بعدی و به منظور تقویت صوت و اصول فنی دوره‌های تکمیلی باید از نکات آموزشی و شاه‌کارهای تلاوت‌های مصطفی اسماعیل بهره‌مند شوند.

تلاوت مصطفی اسماعیل پلی میان تلاوت‌های عبدالباسط و منشای موسوی تلاوت مصطفی اسماعیل را پلی میان تلاوت‌های عبدالباسط و منشای مطرح و عنوان کرد: مصطفی اسماعیل توانایی تلاوت با هر دو ویژگی صوتی زیر و بم را دارا بود و در حقیقت همین ویژگی سبب جذب طیف بیشتری از شنوندگان به تلاوت‌های این قاری برجسته شده است. این کارشناس قرآنی درباره ویژگی‌های صوتی و لحنی مصطفی اسماعیل گفت: اسماعیل در مقام مقایسه با دیگر قراء برجسته جهان اسلام از بیشترین نغمات با قابلیت تفکیک استفاده می‌کرد و در اکثر مقامات تسلط ویژه‌ای داشت.

وی وسعت صدای مصطفی اسماعیل را از دیگر

ویژگی‌های وی دانست و اذعان کرد: مصطفی

اسماعیل مخاطبان را در یک نغمه خاص در

طولانی‌ترین زمان نسبت به دیگر قراء به دور از

خستگی و ملالت به دنبال خود می‌کشد و این

مهم در هیچ یک از تلاوت‌های قاریان برجسته

مشاهده نمی‌شود.

موسوی اظهار کرد: از استادان برجسته قرآن

کریم شنیده‌ام که از عبدالباسط سؤال می‌شود

پس از تلاوت‌های خود تلاوت کدام قاری را به عنوان

تلاوت برتر می‌شناسی و ایشان اذعان داشته است که بدیهی است

مصطفی اسماعیل مورد قبول استادان برجسته قرائت قرآن کریم است.

این کارشناس قرآنی در پایان در پاسخ به این پرسش که دلیل کمی

حجم تلاوت‌های موجود از مصطفی اسماعیل چیست، یادآور شد:

محدودیت ارتباط ایران و مصر به دلیل شرایط امنیتی کشور مصر و نقش

آمریکا و اسرائیل در این محدودیت از دلایل اصلی در دسترس نبودن

آرشیو کاملی از تلاوت‌های مصطفی اسماعیل در ایران است.

حسین موسوی، کارشناس قرآنی:

مصطفی اسماعیل توانایی تلاوت با هر دو ویژگی

صوتی زیر و بم را دارا بود و در حقیقت همین

ویژگی سبب جذب طیف بیشتری از شنوندگان

به تلاوت‌های این قاری برجسته شده است

برگ برنده «مصطفی اسماعیل» تسلط بر لحن و تطابق آیات با معانی است

گروه فعالیت‌های قرآنی: یک استاد قرآنی با اشاره به ویژگی‌های لحنی استاد «مصطفی اسماعیل»، تسلط کامل بر لحن و تطابق به معانی آیات قرآن کریم را برگ برنده این استاد بزرگ قرآنی نسبت به دیگر قراء دانست.

بیان کرد: کسی که به این حد می‌رسد در درجه اول عاشق قرآن است و قطعاً از دوران کودکی به قرآن علاقه خاص داشته است و حضور استادان خوبی را داشته است و استعداد نیز حرف دوم را می‌زند.

این معلم قرآنی سومین عامل موفقیت استاد مصطفی اسماعیل را قدرت لحنی و استفاده از موسیقی، نغمه و مقامات قرآن عنوان و تصریح کرد: اگر از دید تخصصی پیش رویم، تلاوت‌های مصطفی اسماعیل بیشتر مورد توجه قاریان قرار می‌گیرد.

یاریگل در پاسخ به این سؤال که چرا استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند، افزود: به نظر من شروع یادگیری قرآن با تلاوت‌های این استاد مناسب نیست، باید در ابتدا از قاری‌های دیگر مانند عبدالباسط و منشاوی استفاده شود.

وی در پایان به در دسترس نبودن بسیاری از تلاوت‌های این استاد بزرگ اشاره و بیان کرد: بعد از انقلاب اسلامی با اوج‌گیری تخصصی قاریان در امر تلاوت، افرادی مانند استاد «محمد تقی مروت» نوارهایی را به ایران آوردند، البته بسیاری از تلاوت‌های استاد نیز به دست مانرسیده است که این طبیعی به نظر می‌رسد چراکه بسیاری از محافل تلاوتی وی عمومی نبوده، همچنین ضبط بسیاری از آثار وی به صورت عمومی صورت نگرفته است.

«بهر روز یاریگل» استاد و کارشناس قرآنی، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب اظهار کرد: لحن استاد مصطفی اسماعیل که با تکیه بر معانی آیات قرآن تلاوت می‌شود، بی‌نظیر است و شاخصه مهم تلاوت‌های وی محسوب می‌شود.

وی در ادامه قدرت صوتی، غنای لحنی و استعداد مصطفی اسماعیل را از شاخص‌های تلاوت او برشمرد و افزود: وی با نغمات و ذوقی که داشته آیات قرآن را با حالت‌ها مختلف شامل؛ خبری، تعجبی، حزن و می‌خواند، او بین قاریان حرف اول را می‌زند و به حق او را اکبرالقرءاء می‌خوانند.

این استاد قرآنی عامل موثر در تأثیرگذاری

تلاوت‌های مصطفی اسماعیل بر مخاطبان را لحن او عنوان کرد و گفت: ۷۰ تا ۸۰ درصد این جذابیت را لحن

استاد تشکیل می‌دهد، اگرچه او از صدای خوبی برخوردار نبود، اما قدرت و حجم صدای او به ارائه الحان زیبا کمک می‌کرد.

یاریگل در پاسخ به این پرسش که فنی‌ترین تلاوت استاد از نظر شما کدام است، تأکید کرد: مصطفی اسماعیل تلاوت‌های مجلسی و استودیویی زیبایی داشت که به نظر شخص من تلاوت سوره‌های بقره، حجرات، قصص، حج و نازعات ایشان بسیار ماندگار است.

وی با اشاره به عواملی که مصطفی اسماعیل را در این راه قرار داد،

یاریگل:

مصطفی اسماعیل تلاوت‌های مجلسی و

استودیویی زیبایی داشت که به نظر

شخص من تلاوت سوره‌های بقره،

حجرات، قصص، حج و نازعات ایشان

بسیار ماندگار است

قصری زاده، قاری بین‌المللی:

لحن «مصطفی اسماعیل» در تلاوت قرآن کامل و کلاسیک است

تلاوت‌های این استاد دارند، به عبارتی دیگر می‌توان گفت که هرکس تبحر بیشتری به ظرایف لحنی در تلاوت قرآن کریم داشته باشد بیشتر جذب مصطفی اسماعیل می‌شود.

وی در پاسخ به این پرسش که به چه علل پس از فراگیری مراحل ابتدایی قرائت قرآن، استادان فن تلاوت قاری را به سمت شنیدن صدای مصطفی اسماعیل سوق می‌دهند، گفت: لحن مصطفی اسماعیل کامل و کلاسیک است و از تمام نغماتی که در قرائت قرآن مجاز به استفاده از آن‌ها هستیم به صورت احسن و کامل استفاده می‌کند و با شنیدن صوت او خواندن فرد شکل کامل و خوبی پیدا می‌کند.

قصری زاده تأکید کرد: بعضی از قاریان هستند که ما صدای آن‌ها را ضعیف می‌دانیم اما همین قاریان به گونه‌ای در تلاوت‌های خود مقدمه‌چینی زیبایی دارند که وقتی اوج می‌خوانند مخاطب را به طور کامل اشباع می‌کنند، چون از صدای خود به خوبی استفاده می‌کنند و با مقدمه‌ای که در ابتدای تلاوت خود فراهم می‌کنند مخاطب را به همراه خود می‌کشاند.

این کارشناس قرآنی با اشاره به لحن بیانی در تلاوت‌های مصطفی اسماعیل و تأثیر تلاوت‌های این استاد بر مخاطب که با استفاده از همین لحن بیانی محقق می‌شود تصریح کرد: انعطاف‌های تلاوت و وقف و ابتداهای مناسب مصطفی اسماعیل نیز تأثیر زیادی بر مخاطب می‌گذارد و خواص از قرائت‌های او بیشترین لذت را می‌برند.

قصری زاده با اشاره به این که مصطفی اسماعیل از نغمات «بیات» و «رست» بهره بیشتری در تلاوت‌های خود می‌برد، ادامه داد: عوام بیشتر به دنبال صدا و نفس هستند و به آن توجه دارند اما خواص حتی اگر صدا دچار حالت گرفتگی شود آن را جزء ملاحظاتی در تلاوت می‌دانند، عوام به دنبال اوج هستند، همانند صدایی چون عبدالباسط که کاملاً شفاف و آینه‌ای است.

وی علت بی‌توجهی به حجم وسیعی از قرائت‌های مصطفی اسماعیل را نداشتن شهرت و معروفیت در بین عوام دانست و ادامه داد: کسی که معروف می‌شود و عوام خواهان او شوند، همین عاملی در توجه به آثار وی می‌شود.

قصری زاده اظهار کرد: بیشتر تلاوت‌های مصطفی اسماعیل فنی است و فنی‌ترین تلاوت این استاد را تلاوت بسیار زیبای سوره‌های «قمر و نجم» این استاد که از شهرت فراوانی نیز برخوردار است باید دانست.

وی در پایان علل مطرح بودن مصطفی اسماعیل به عنوان یکی از بزرگ‌ترین قاریان جهان اسلام را در ابتدا لطف و عنایت پرورگار عنوان کرد و افزود: استفاده از الحان پیچیده و زیبا، همچنین تلاش برای این که مخاطب معنی را به خوبی درک کند، فردی مثل مصطفی اسماعیل را ایجاد کرد که دیگر همانند او ظهور نخواهد کرد.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان با اشاره به چگونگی تلاوت «مصطفی اسماعیل» گفت: این استاد قرآنی از تمام نغماتی که در قرائت قرآن مجاز به استفاده هستیم، به صورت احسن و کامل ارائه می‌کند.

«منصور قصری زاده» قاری بین‌المللی قرآن کریم در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: ویژگی بارز «مصطفی اسماعیل» اجرای الحان است و سبک وی را می‌توان تلفیقی بین تلاوت‌های قاریان ماقبل خود و نوآوری‌های هنری ویژه خودش دانست، این استاد در واقع همه کارهای قاریان ماقبل خود را به خوبی اجرا می‌کند، اما کار قبلی‌ها را به معنی خاص خودش انجام می‌دهد به گونه‌ای که نمی‌توان نام آن را تقلید گذاشت.

وی ادامه داد: به طور مثال در اکتاخوانی قرائت‌های عبدالفتاح فراز و نشیب خیلی بالایی می‌بینیم و شاید این گونه تلاوت‌ها جذابیتی برای مخاطب عام نداشته باشد، اما مصطفی اسماعیل حالتی بین اکتاخوانی و شاخصه‌های مختلف فنی و هنری دیگر در تلاوت قرآن کریم را مصطفی اسماعیل ارائه اجرا می‌کند، وجود فراز و نشیب و حالتی انعطافی در تلاوت‌های این استاد باعث شده که این تلفیق جذابیت دیگری پیدا کند.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم تصریح کرد: قرائت عبدالفتاح سبک خشکی دارد و کاملاً فنی است و مصطفی اسماعیل آن را تعدیل کرده است، همچنین باید پذیرفت مصطفی اسماعیل مانند عبدالباسط قرائت عام پسندی ندارد و تلاوت‌هایش ویژه افراد خاص است.

قصری زاده با اشاره به این که مصطفی اسماعیل در اختلاف قرائت نسبت به قاریان دیگر تأکید به نسبت بیشتری داشته است اظهار کرد: تلاوت‌های مصطفی اسماعیل نسبت به عبدالباسط کمتر مخاطبان عام را به دنبال خود می‌کشد، ولی خواص و اهل فن از شوق خاصی در شنیدن

پورزرگری، قاری بین‌المللی:

«مصطفی اسماعیل» نابغه عصر خود بود

ترسیم و به تصویر در آوردن آیات قرآن کریم در ذهن مخاطب معانی آیات را به‌گونه‌ای به مخاطب خود القا می‌کرد که گویی آیات به سخن در آمده و معنای خود را بازگو می‌کنند.

این قاری بین‌المللی با اشاره به تکنیک خاص مصطفی اسماعیل در تلاوت قرآن تأکید کرد: تحریرهای مورد استفاده این استاد در هنگام قرائت به‌گونه‌ای است که با معنای آیه مطابقت داشته و باعث هر چه بهتر منتقل شدن مفاهیم مورد نظر آیه در ذهن مخاطب می‌شود. پورزرگری یادآور شد: استفاده از تمام گوشه‌های یک مقام و عدم یکنواختی آهنگ از مهم‌ترین خصیصه‌های تلاوت مصطفی اسماعیل است که او را نسبت به دیگر قراء متمایز می‌کند.

وی در پایان با اشاره به تقلید قاریان بعد از عصر مصطفی اسماعیل از مکتب تلاوت این استاد تأکید کرد: به جرات می‌توان گفت که تلاوت‌های اکثر قراء بعد از مصطفی متأثر از تلاوت‌های وی بوده و این امر به‌وضوح در تلاوت‌هایشان مشهود است. یادآوری می‌شود، ۲۸ خرداد ماه (۱۷ ژوئن) سالروز تولد مصطفی اسماعیل، استاد بی‌بدیل قرائت و تلاوت جهان اسلام است.

گروه فعالیت‌های قرآنی: به جرئت می‌توان گفت که تلاوت‌های اکثر قراء بعد از مصطفی متأثر از تلاوت‌های وی بوده و ایشان نابغه بی‌نظیر عصر خود بود.

«محمدرضا پورزرگری»:
مصطفی اسماعیل با بهره‌گیری درست و دقیق از علم موسیقی با ترسیم و به تصویر در آوردن آیات قرآن کریم در ذهن مخاطب معانی آیات را به‌گونه‌ای به مخاطب خود القا می‌کرد که گویی آیات به سخن در آمده و معنای خود را بازگو می‌کنند

«محمدرضا پورزرگری»، از قاریان بین‌المللی در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: استاد مصطفی اسماعیل نابغه‌ای بی‌نظیر در عصر خود بود که مصر دیگر هرگز شاهد ظهور امثال او نخواهد بود. وی افزود: در حال حاضر نیز این که سال‌ها از فوت ایشان می‌گذرد به‌عنوان نابغه مطرح هستند و تلاوت‌های او در معرض دید کارشناسان تحلیل و بررسی می‌شود و این خود نشان از عظمت این استاد متبحر و ممتاز فن تلاوت قرآن کریم است. پورزرگری تصریح کرد: استفاده از طبقات بالای صوتی از ویژگی‌های تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل است که جز او هیچ‌کس قدرت چنین کاری را ندارد که تا ارتفاع بالای یک مقام را به‌صورت کامل و به زیبایی هر چه تمامتر اجرا کند و فقط مصطفی اسماعیل توانایی انجام دادن چنین کاری را دارد. وی با اشاره به تسلط استاد مصطفی اسماعیل بر علم موسیقی ادامه داد: مصطفی اسماعیل با بهره‌گیری درست و دقیق از علم موسیقی با

شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل در لحن وی است

گروه فعالیت قرآنی: یک از مودنان و پیشکسوتان قرآنی کشورمان با اشاره به ویژگی‌های فنی تلاوت قرآن مصطفی اسماعیل، گفت: هم‌عصر بودن با عبدالباسط و منشاوی شخصیتی همانند مصطفی اسماعیل می‌سازد.

دانست و ادامه داد: مصطفی اسماعیل هیچ لحنی را ناقص رها نکرده است و سپس به دنبال لحن بعدی می‌رود و بسیار کلاسیک و زیبا و پسندیده تلاوت می‌کند.

وی عنوان کرد: صدا اثر هر شخص است و قابل تغییر نیست، ما نمی‌توانیم صدای خود را شبیه مصطفی کنیم و سعی در تقلید صدا نداشته باشیم بلکه باید لحن را از استادان بیاموزیم و با صدای خودمان بخوانیم.

وی در پاسخ به این پرسش که چرا استادان قرآنی به منظور آموزش قرآن آموزان از تلاوت‌های مصطفی اسماعیل استفاده می‌کنند، افزود: ایشان لحن را در هر دستگاهی کامل می‌خوانند و ناقص رها نمی‌کند و مهم‌تر این که لحن را با توجه به معنا تلاوت می‌کند و لحن و صوت بسیار

معنا تلاوت می‌کند و مهم‌تر این که لحن را با توجه به معنا تلاوت می‌کند و لحن و صوت بسیار با معنا سازگار است. شریف با تاکید بر موثر بودن لحن و کامل و زیبا ساختن قرائت در ادامه یادآور شد: همه تلاوت‌های مصطفی اسماعیل زیباست اما سوره مبارکه «بقره و طارق» را خیلی بیشتر از دیگر تلاوت‌هایش می‌پسندم. وی در پایان تصریح کرد: هم‌عصر بودن با عبدالباسط و منشاوی از عوامل موثر در ایجاد چنین قاری است و به طور معمول خواص نوع صدای وی و کارشان را از دیگر استادان تفکیک می‌کنند.

«حسینعلی شریف» مودن و پیشکسوت قرآنی کشورمان، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب افزود: مصطفی اسماعیل از نوادر استادانی است که تلاوت کامل و کلاسیک دارد و از ابتدا تا انتهای هر دستگاه را کامل می‌خواند و ریتمی‌ترین لحن را ایجاد می‌کند.

وی افزود: به طور حتم کسانی که از ایشان پیروی می‌کنند در کار قرائت‌شان تلاوت دقیق و حساب شده‌ای خواهند داشت، اما کسانی که هنوز لحن و اصوات را خوب نشناخته باشند اگر از مصطفی اسماعیل تقلید کنند تلاوتی پخته و زیبا نخواهند داشت.

وی در ادامه با پیشنهاد به کسانی که قصد تقلید از استاد مصطفی اسماعیل را دارند، گفت: ابتدا از استادانی چون منشاوی و عبدالباسط تمرین‌های مستمری داشته باشند و در صورت به حد مطلوب رسیدن و زمانی که با لحن آشنایی پیدا کردند سپس به تقلید از این استاد بزرگ بپردازند.

شریف شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل را کامل بودن لحن

حسین‌علی شریف:

مصطفی اسماعیل لحن را در هر

دستگاهی کامل می‌خواند و ناقص رها

نمی‌کند و مهم‌تر این که لحن را با توجه به

معنا تلاوت می‌کند و لحن و صوت بسیار

با معنا سازگار است

معنویت درونی «مصطفی اسماعیل» غالب بر تکنیک‌های لحنی او است

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان با موثر ارائه دهد.

شمردن لحن «مصطفی اسماعیل» در جذب مخاطب، گفت: تلاش در خودسازی و معنویت درونی غالب بر موسیقی و تکنیک‌های لحنی او است.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل را داستان سرایی و القاء معنا دانست و تصریح کرد: مهم سبک مصطفی اسماعیل نیست بلکه اهمیت و توجه وی به معنا قابل تقدیر است، در واقع با خودنگری و درون‌نگری، یک قرائت خوب و ماندگار با هر صدا و لحنی از قاری به جا می‌ماند.

وی با تأکید اشراف مصطفی اسماعیل به لحن، افزود: جنس صدای وی چپ‌کوک است و از پایین‌ترین پرده‌های صوتی خود استفاده می‌کند تا به آن درجه و حد مطلوب از اوج برسد و شنونده را اغناء کند.

طوسی شرایط زمان و مکان را در شناخته شدن مصطفی اسماعیل به عنوان یکی از بزرگترین قاریان جهان موثر دانست و تأکید کرد: باید زمینه مناسب جهت شکوفایی استعدادها خوب فراهم شود تا چنین پدیده‌هایی در تاریخ جامعه قرآنی تکرار شوند.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در پایان خواص مردم را علاقه‌مندتر به لحن مصطفی اسماعیل برشمرد و گفت: یکی از فنی‌ترین تلاوت‌های وی قرائت زیبای سوره مبارکه «یوسف» است.

سعید طوسی :

بزرگترین شاخصه «مصطفی

اسماعیل» به استخدام در آوردن

موسیقی و همه ارکان آن هنر اصیل برای

معرفی مفاهیم عالی قرآن کریم است و

این باد در جامعه کنونی درست تعریف

شود

«سعید طوسی» قاری بین‌المللی قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: مصطفی اسماعیل موهبت الهی جامعه قرآن جهان اسلام در قرن حاضر است و تا سال‌های سال تکرارشدنی نیست.

وی اظهار کرد: بزرگترین شاخصه و امتیاز وی به استخدام در آوردن موسیقی و همه ارکان آن هنر اصیل برای معرفی مفاهیم عالی قرآن کریم است و این موضوع باید در جامعه کنونی درست تعریف شود.

طوسی در پاسخ به این سؤال که چرا استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید، فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند، عنوان کرد: صرف صدای خوب نمی‌تواند شنونده را تحت تأثیر قرار دهد، مجاهدت قاری در حین خواندن و سعی آن‌ها بر انتقال حزن و تأثیر درونی باعث شده است که کاری عمقی و روحی روانی

علی فربین:

«مصطفی اسماعیل» به تلاوت قرآن همراه با تدبر در آیات توجه ویژه‌ای دارد

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از کارشناسان قرآنی کشورمان با اشاره به چگونگی تلاوت قرآن توسط استاد مصطفی اسماعیل، گفت: مصطفی اسماعیل به مفاهیم و تطبیق نغمه و مقام با معنای آیات تلاوت شده بسیار توجه دارد.

«علی فربین» قاری ممتاز و کارشناس قرآنی، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با اشاره به شاخصه‌های اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل عنوان کرد: مصطفی اسماعیل به مفاهیم و تطبیق نغمه و مقام با معنای آیات تلاوت شده بسیار توجه داشت که می‌توان روی این ویژگی استاد ساعت‌ها صحبت کرد و توجه به معنای واژه‌ها و معانی جملات از جهت ادبی، پرسشی، تعجبی، امری و نهی و غیره در لحن کلام استاد به وضوح روشن است.

وی در ادامه با اشاره به این که بیشتر استادان قرائت از این منظر که تلاوت‌های مصطفی اسماعیل همانند عبدالباسط شاخص است آن را به قرآن‌آموزان خود توصیه می‌کنند، گفت: تلاوت‌های اسماعیل یکنواختی لحنی ندارد و تلاوت‌های درسی‌اش همانند تلاوت‌های مجلسی وی از کیفیت بالایی برخوردار است.

وی ادامه داد: تلاوت‌های او شروع و اوج و فرود کاملی دارد و شنونده را از تلاوت خود راضی می‌کند و مناسب آموزش قرائت قرآن است.

فربین با اشاره به علت توجه زیاد مصطفی اسماعیل به لحن تصریح کرد: او نیز مانند بقیه قراء در کار ابتهال خوانی و آموزش نغمات و آرایه معنا بسیار کار کرده و با تثبیت خود در بحث ابتهال خوانی و آشنایی با نغمات و گوشه‌های متفاوت وارد کار قرائت شده است.

وی ویژگی‌های صوتی مصطفی اسماعیل را در ۱۴ درجه صوتی برشمرد و اضافه کرد: در بخش‌های فوق‌بم وقف‌های کوچکی دارد که با

تکنیک لحنی موفق به این کار شده است و بخش‌هایی که مادر طبقات مختلف صوتی از یک صدا انتظار داریم، صدای وی به خوبی این ویژگی را دارا است.

این قاری قرآن ادامه داد: می‌توان گفت مصطفی اسماعیل صدای کاملی دارد، اما به‌هایی که در صدای قاری مانند «عبدالفتاح شعشعی» می‌بینیم در صدای او شنیده نمی‌شود و این شاید نقطه ضعفی برای صدای این استاد به شمار آید.

فربین خواص را علاقه‌مندتر به صدای مصطفی اسماعیل دانست و اظهار کرد: به خاطر فراز و نشیب‌ها و استفاده از گوشه‌های مختلف نغمات و ترکیب‌خوانی‌های متعدد و ترکیب نغمه با معنا تلاوت او برای خواص قابل درک است.

وی در پایان مصطفی اسماعیل را بزرگترین قاری جهان اسلام دانست و یادآور شد: توانایی‌های استاد از جهت صوت و لحن هر دو به حدی است که شنونده را راضی می‌کند و توجه به معنای آیات و اجرای بیشتر گوشه‌های نغمات عرب، همچنین اجرای تلاوت‌های مجلسی فراوان نشان‌دهنده قدرت بالای تلاوت او بوده است.

فربین:

به خاطر فراز و نشیب‌ها و استفاده از گوشه‌های مختلف نغمات و

ترکیب‌خوانی‌های متعدد و ترکیب نغمه با معنا تلاوت مصطفی اسماعیل برای خواص قابل درک‌تر است

«مصطفی اسماعیل» در تعیین آیات تلاوت‌های خود، مخاطب را مدنظر داشت

احمد لیائی:

«مصطفی اسماعیل» نابغه عصر طلائی قرائت قرآن در مصر است

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از داوران و کارشناسان قرآنی کشورمان گفت: مصطفی اسماعیل لحن بیانی را به گونه‌ای که مفاهیم آیات بر قلب و روح شنونده متجلی شود به‌کار می‌گیرد، وی نابغه عصر طلائی قرائت قرآن در مصر است.

«احمد لیائی» داور و کارشناس قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) ضمن بیان این مطلب و با اشاره به یک ضرب‌المثل مصری گفت: مصطفی اسماعیل قرآن را به مصر شناساند و عبدالباسط قرآن مصر را به جهان. وی در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را مناسب خواند و اظهار کرد: وی نغمات را کامل پیاده و اتیان مقامات را رعایت می‌کند و این نشان‌دهنده تسلط کامل وی است که می‌توان در بحث آموزشی به‌کار گرفت. وی لحن مصطفی اسماعیل را در تاثیر گذاری تلاوت بر مستمع موثرتر دانست و تصریح کرد: بسیاری از آهنگ‌سازان بزرگ مصری در هنگام تلاوت قرآن او حاضر شده و برای ساخت آهنگ از تلاوت‌های او نت‌برداری می‌کردند.

این کارشناس قرآن کریم ویژگی‌های صدای استاد را چنین برشمرد: مصطفی اسماعیل صدای بسیار خوبی ندارد و بم در صدای او یافت نمی‌شود ولی با استفاده از نبوغ ذاتی توانست با بکارگیری همان صدای متوسط در چنین لحن جذاب و زیبایی را به نمایش بگذارد. وی تفاوتی چندانی میان توجه خواص و عوام به تلاوت‌های استاد قائل نشد و افزود: در مصر مردم عادی استاد را بسیار تشویق به تلاوت قرآن می‌کردند اما در کشورهای غیر عربی نتوانست به اندازه عبدالباسط در میان مردم شناخته شود. لیلی در پایان یادآور شد: شرایط خاص در دوران طلایی قرائت مصر، نبوغ ذاتی او و هم دوره بودن با قاریان بزرگ سبب شد تا مصطفی اسماعیل به عنوان یکی از بزرگترین قاریان جهان اسلام شناخته شود.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از استادان قرآنی کشورمان «مصطفی اسماعیل» را مخاطب‌شناس ماهری دانست و گفت: این استاد قرآنی در تلاوت‌های خود به مخاطب و مکان اجرا توجه خاصی داشت.

«مجید زکی‌لو» از پیشکسوتان قرآنی کشورمان، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب و در پاسخ به این پرسش که چه ویژگی «مصطفی اسماعیل» باعث جذب مخاطب در زمان‌های طولانی تلاوت او می‌شود، تأکید کرد: او مخاطب‌شناس ماهری بود و می‌دانست در کجا باید چه آیاتی را تلاوت کند، به عنوان مثال در کنار بیت‌المقدس آیات آغازین سوره اسراء را که می‌فرماید «سبحان الّٰدی أُسری بعبده لیلاً من المسجد الحرام الّٰی المسجد الاقصی الّٰدی بارکناً حوله لمریه من آیاتنا انه هو السّمیع البصیر» تلاوت می‌کند.

وی تأکید این استاد قرآنی در مفهوم و معنی آیات قرآن را از دیگر عوامل اشتیاق مستمع برای تلاوت‌های مصطفی اسماعیل عنوان کرد و گفت: او همواره سعی می‌کرد با لحن خود معانی آیات را برای مستمع مجسم کند.

وی در ادامه بیان کرد: مصطفی اسماعیل در جهان اسلام به عنوان یکی از خوش‌لحن‌ترین اساتید شناخته شده است و تحت عنوان اکبر القرا معروف است البته قاریان خوش‌لحن دیگری هم مانند «محمد سلامه» و «علی محمود» قبل از ایشان بوده‌اند که سمت استادی مصطفی اسماعیل را داشته‌اند و کمتر از آن‌ها نامی به جا مانده است.

زکی‌لو افزود: چون در زمان آن‌ها ابزار ضبط صدا وجود

نداشت بنابراین تلاوت‌های ارزنده آن‌ها ضبط و منتشر نشده است و نام «مصطفی اسماعیل» می‌درخشد چون زمانی که او تلاوت می‌کرد وسایل ضبط امروزی وجود داشت.

این استاد قرآنی تصریح کرد: مصطفی اسماعیل با تلاوت‌های متنوع و جذاب خود واقعاً تحولی در عرصه تلاوت‌های قرآن به وجود آورد که خیلی از قاریان مشهور کشورهای مصر، مالزی و ایران از الحان او استفاده می‌کنند که رگه‌هایی از تلاوت‌های این استاد قرآنی در تلاوت‌های قاریان بعد از او به چشم می‌خورد.

وی با اشاره به فراگیری مصطفی اسماعیل از استادان خود، عنوان کرد: وی نیز بسیاری از قطعات اجرایی را از قاریان سلف خود مانند «سلامه» فرا گرفت بود در واقع تلاوت‌هایش را وامدار استادان خود است.

لحنی مصطفی اسماعیل به قدری چشم‌گیر است که کمتر به صدای او توجه می‌شود، در واقع احساس قاری است که در لحن تجلی می‌کند و مخاطب را جذب می‌کند، لحن ترجمان روح قاری است و بر روی مرکبی به نام صدا سوار می‌شود و لحن مصطفی اسماعیل بر روی صدای او سوار است.

زکی‌لو ادامه داد: مصطفی اسماعیل در خاطرات

خود می‌گوید «در جلسه‌ای من و استاد محمد سلامه برای تلاوت قرآن حضور داشتیم، در زمان تلاوت چون ایشان پیشکسوت بودند آغاز کردند که قرائت ایشان از ساعت ۲۰ تا ۲۴ ادامه داشت و من دیگر در آن جلسه نخواندم، این اتفاق شب بعد نیز تکرار شد و شب سوم چون ایشان بنا به پیش آمدن کاری حاضر نشدند من به تلاوت پرداختم» البته واضح است مصطفی اسماعیل مشتاق نگاه داشتن مستمع را از استاد خود آموخته بود و این حسن است و قاریان ما هم باید این نکته را بیاموزند.

زکی‌لو:

مصطفی اسماعیل با تلاوت‌های متنوع و جذاب خود واقعاً تحولی در عرصه تلاوت‌های قرآن به وجود آورد که خیلی از قاریان مشهور کشورهای مصر، مالزی و ایران از الحان او استفاده می‌کنند

زکی‌لو خواص مردم را بیشتر علاقه‌مند به تلاوت‌های مصطفی اسماعیل دانست و افزود: افرادی که ذوق تلاوت دارند و آن‌هایی که مفاهیم قرآن را نیز مورد توجه قرار می‌دهند، بیشتر جذب تلاوت‌های این استاد قرآنی می‌شوند.

این کارشناس قرآنی در پاسخ به این پرسش که کدام یک از تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را شاخص‌تر می‌دانید، بیان کرد: خود استاد بهترین تلاوتش را از سوره بقره می‌داند که از فنی‌ترین، ماهرانه‌ترین و یکی از جاودانه‌های این عرصه است، البته همه تلاوت‌های ایشان زیبا است ولی این مورد از بقیه یک پله بالاتر است. زکی‌لو در پاسخ به این پرسش که چرا حجم وسیعی از تلاوت‌های این استاد مفقود شده است، تصریح کرد: برخی از آن‌ها ضبط نشده است و بعضی را نیز خود استاد توصیه کرده‌اند، پخش نشود و به نظر من این تلاوت‌ها گنجینه عظیمی است که برای جمع‌آوری آن‌ها باید یک فراخوان عمومی داده شود.

وی در پایان عوامل مختلفی را برای پیدایش شخصیتی مانند «مصطفی اسماعیل» عنوان و تأکید کرد: در مرحله اول تا خدا نخواهد کسی در بین مردم مطرح نمی‌شود، عزت و ذلت دست خداوند است، در مرحله بعد جدیت و استعداد ذاتی او در پیاده کردن الحان پیچیده، همچنین تقوای الهی باعث رشد قاری می‌شود.

وی در پاسخ به این سؤال که چرا استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند، بیان کرد: مکاتب مختلف تلاوت قرآن وجود دارد، همچنین استعداد قرآنی افراد با یکدیگر تفاوت دارد، برای فردی که از انعطاف صدا برخوردار است این توصیه خوب است ولی برای افرادی که از چنین ویژگی برخوردار نیستند ممکن است باعث دل‌زدگی شود.

این پیشکسوت قرآنی در ادامه اظهار کرد: این‌که همه افراد را به سوی مصطفی اسماعیل گسیل کنیم کار اشتباهی است و باید استاد سطح و توانمندی‌های شاگرد را بسنجد و به آن نسبت به او قاری مناسب را معرفی کند.

وی با اشاره به تاثیرگذاری لحن مصطفی اسماعیل یادآور شد: غنای

«محمد رضا پورمعین»، کارشناس قرآنی: هوشمندی و خلاقیت در تلاوت رمز موفقیت «مصطفی اسماعیل» است

می‌دارند که انتخاب الحان موزون، هماهنگ و بدون خطای وی در تمامی نغمات این قاری بی‌بدیل قرآن کریم موج می‌زند. وی در ادامه با اشاره به ماندگاری تلاوت‌های مصطفی اسماعیل و رشد و بالندگی شاگردان این استاد مسلم قرائت قرآن کریم، افزود: مصطفی اسماعیل از استادان خود نیز پیشی گرفت و سکوی ترقی و رسیدن به شهرت را به سرعت طی کرد. پورمعین اذعان کرد: مصطفی اسماعیل در تلاوت از خلاقیت، نوآوری، شکوفایی و قدرت بسیاری بهره‌مند است و هر کدام از داستان‌ها، احکام، گفت‌وگوها و آیات قرآن کریم را با خصیصه‌ای متعلق به خود تلاوت می‌کند.

این خادم قرآن کریم رمز پیروزی مصطفی اسماعیل را خلق و شکوفایی در تلاوت دانست و تأکید کرد: تمامی دستگاه‌هایی که این قاری برجسته قرآن کریم به استخدام تلاوت می‌گیرد قابل تحسین است اما در نغمات رست و حجاز تبحر فوق‌العاده‌ای دارد.

وی در پاسخ به این پرسش که تلاوت‌های مصطفی اسماعیل مورد توجه خواص است یا عوام، عنوان کرد: ابتدا تلاوت‌های این قاری برجسته مورد توجه خواص بود اما با پیروزی انقلاب شکوهمند ایران و ترویج تلاوت‌های قاریان برجسته مصری در کشور، عوام هم به تلاوت‌های مصطفی اسماعیل علاقه‌مند شدند.

پورمعین تلاوت سوره بقره مصطفی اسماعیل را از فنی‌ترین و زیباترین تلاوت‌های این ستاره درخشان و استاد مسلم قرائت قرآن جهان اسلام عنوان و تصریح کرد: با وجود این‌که جنس صدای مصطفی اسماعیل بسیار زیبا و صاف نیست اما شیوه و هنر تلاوت وی گرفتگی صدایش را پوشش می‌دهد و مستمعان را به خود مجذوب می‌کند. این کارشناس قرآنی در پایان یادآور شد: تلاوت‌های مصطفی اسماعیل مجموعه بسیار زیبایی از قرائت‌های قرآن کریم را در خود جای داده است و با عنایت پروردگار متعال این قاری برجسته جهان اسلام به عنوان استاد مسلم فن قرائت شناخته شده است.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یک کارشناس قرآنی اخلاص در عمل و لطف خداوند را از دلایل ماندگاری تلاوت‌های مصطفی اسماعیل دانست و گفت: هوشمندی و خلاقیت در تلاوت قرآن رمز موفقیت این قاری برجسته جهان اسلام است.

پورمعین، کارشناس قرآنی:
مصطفی اسماعیل در تلاوت از خلاقیت،
نوآوری، شکوفایی و قدرت بسیاری بهره‌مند
است و هر کدام از داستان‌ها، احکام،
گفت‌وگوها و آیات قرآن کریم را با خصیصه‌ای
متعلق به خود تلاوت می‌کند

«محمد رضا پورمعین» کارشناس قرآنی، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب و در پاسخ به این پرسش که چه عواملی موجبات ماندگاری تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را فراهم آورده است، گفت: در درجه نخست اخلاص مصطفی اسماعیل لطف خداوند را فراخوانده است و در درجه دوم ثمره تلاش وی در جامعه هنرمندان مصری ماندگاری تلاوت‌های این قاری برجسته را به ارمغان آورده است.

وی تصریح کرد: مصطفی اسماعیل از نظر جامعه قرآنی جهان یکی از برجسته‌ترین و هنرمندترین استادان فن قرائت است به گونه‌ای که قراء متأخر و معاصر به استادی کامل ایشان اعتراف دارند. پورمعین عنوان کرد: از ویژگی‌های این قاری برجسته جهان اسلام می‌توان انتخاب هنرمندانه و سلیقه بالای وی در لحن زیبا و صوت دلنشین قرآن کریم را نام برد.

این کارشناس قرآنی اظهار کرد: شاید جهان قرائت شخصیت‌هایی نظیر مصطفی اسماعیل را کمتر به خود دیده باشد و همه شاگردان و قاریانی که به سبک وی تلاوت می‌کنند مستمعان خود را بر این باور باقی

مهدی عادل، قاری بین‌المللی قرآن:

بهره‌مندی از الحان زیبا نشان از هوش سرشار «مصطفی اسماعیل» دارد

اما بهره‌مندی از الحان به نحو احسن و به طور کامل در تلاوت‌های این استاد به چشم می‌خورد.

وی در ادامه موفقیت و ماندگاری تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را مربوط به سعی و تلاش وی دانست و افزود: در تمامی تلاوت‌های برجسته مانده از مصطفی اسماعیل صوت و لحن وی مکمل یکدیگر است اما به نظر من لحن این قاری برجسته مصری بر صوت وی ارجحیت دارد.

عادل در پاسخ به این پرسش که از دیدگاه شما کدام تلاوت مصطفی اسماعیل فنی‌ترین و زیباترین تلاوت این قاری برجسته جهان اسلام است، عنوان کرد: تلاوت‌های بسیار زیبایی از این استاد قرائت قرآن به یادگار مانده است که از آن میان تلاوت سوره‌های «نجم»، «قمر»، «رحمن»، «ق»، «حجرات» و «مریم» از درخشش خاصی برخوردار است.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم درباره ویژگی‌های شخصیتی مصطفی اسماعیل عنوان کرد: من به طور دقیق اطلاعاتی در زمینه ویژگی‌های شخصیتی این قاری برجسته مصری ندارم اما به طور قطع انسان موفق و ماندگاری چون مصطفی اسماعیل از شخصیت خوبی نیز برخوردار بوده است.

وی در پاسخ به این پرسش که راز ماندگاری تلاوت‌های مصطفی اسماعیل و عواملی که سبب شده است از این استاد به عنوان استاد فن قرائت یاد شود در چیست، گفت: سعی، تمرین اصولی، بهره‌مندی از استادان مجرب و هوش بالا از عوامل درخشش و ماندگاری مصطفی اسماعیل است.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یک قاری بین‌المللی قرآن کریم در راستای تحلیل شاخصه‌های لحنی «مصطفی اسماعیل» گفت: بهره‌مندی از الحان زیبا نشان از هوش سرشار این قاری برجسته جهان اسلام دارد.

«مهدی عادل» قاری بین‌المللی قرآن کریم در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: از دلایلی که باعث ماندگاری تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» و جذب مخاطبان به آثار وی شده، استفاده هوشمندانه این استاد از الحان بسیار زیبا، پخته و به جا است.

وی با اشاره به توانایی بالای مصطفی اسماعیل در فنون مختلف قرائت قرآن کریم افزود: هوش سرشار این قاری بی‌بدیل جهان اسلام سبب شده است که آیات را با توجه به معنا، مفاهیم و بیان قرآن کریم با الحان فنی و بسیار زیبا ادا کند.

عادل در پاسخ به این پرسش که مصطفی اسماعیل از چه مقام‌هایی در تلاوت بیشتر بهره می‌جسته است، تصریح کرد: مصطفی اسماعیل از جمله قاریانی است که تمامی الحان، مقام‌ها و گوشه‌های آن‌ها را به طور کامل تلاوت کرده است و این نشان از قدرت بالا و خلاقیت او دارد.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این پرسش که صدای مصطفی اسماعیل از چه ویژگی‌هایی برخوردار است، تأکید کرد: مصطفی اسماعیل در مقایسه با «عبدالواسط محمد عبدالصمد» و «کامل یوسف البهتیمی» از صدای بسیار زیبایی برخوردار نبوده است

جعفرزاده، قاری بین‌المللی: تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» تفسیر قرآن را در خود نهفته دارد

در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند؟ عنوان کرد: هر شخصی که به علم قرائت روی می‌آورد پس از گذراندن مراحل اولیه و کسب مهارت و تجربه در قرائت لازم است که دوره مصطفی اسماعیل را بگذراند به این علت که قرائت وی قرائتی اصیل و بی‌نظیر است و هر کسی از لحن مصطفی اسماعیل بهره‌مند شود در قرائت از اعتلای بهتری برخوردار می‌شود.

وی با اشاره به تاثیرگذاری لحن مصطفی اسماعیل یادآور شد: فقط مسئله لحن برتر مطرح نیست بلکه تقوا و معنویت خاص ایشان در این قضیه بسیار موثر بوده است.

جعفرزاده خواص مردم را علاقه‌مندتر به لحن مصطفی اسماعیل دانست و گفت: شاید قاریان در مرحله اول تلاوت استاد مصطفی اسماعیل را نپسندند زیرا هنوز در عالم قرائت مهارت پیدا نکرده‌اند و پس از طی مراحل بیشتر و کسب مهارت متوجه تلاوت بی‌نظیر وی می‌شوند.

قاری بین‌المللی قرآن کریم در پایان تلاوت سوره مبارکه «بقره» و «آل عمران» مصطفی اسماعیل را بسیار ماندگار و زیبا خواند و تاکید کرد: خواست خدا، همت در عالم قرائت، پرهیزکاری، معنویت استاد و زندگی در سایه دستورات قرآن سبب شد تا مصطفی اسماعیل یکی از بزرگترین قاریان جهان شناخته شود.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان اشاره به چگونگی تلاوت «مصطفی اسماعیل» گفت: این استاد قرآنی به گونه‌ای تلاوت می‌کند که در تلاوت‌هایش تفسیر قرآن نهفته است و این برای تمام قاریان قرآن دل‌نشین و زیباست.

«عبدالوحدید جعفرزاده»، قاری بین‌المللی قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب گفت: نقش مصطفی اسماعیل در جهان اسلام به ویژه در مصر از آن جهت حائز اهمیت است که با هنرنمایی خاصی فن قرائت را به نمایش گذاشتند. وی در ادامه بیان کرد: زمانی ایشان قرائت را در مصر به نمایش گذاشتند که فن خواندن عربی در اوج خود بود به همین دلیل مصطفی اسماعیل از اساتید و قرای برجسته جهان اسلام شمرده می‌شود.

جعفرزاده شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی اسماعیل را لحن قوی او دانست و تصریح کرد: در مورد تجوید و وقف و ابتدا کسی در مورد استاد مصطفی اسماعیل صحبت نمی‌کند ولی وقتی پای لحن به میان می‌آید اولین کسی که مطرح می‌شود استاد مصطفی اسماعیل است.

قاری بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این سؤال که چرا استادان

عبدالوحدید جعفرزاده:

خواست خدا، همت در عالم قرائت،
پرهیزکاری، معنویت استاد و زندگی در سایه
دستورات قرآن سبب شد تا مصطفی
اسماعیل یکی از بزرگترین قاریان جهان
شناخته شود

امین پویا:

لحن بیانی و سلیقه بی بدیل «مصطفی اسماعیل» وی را در جهان اسلام معروف کرد

وقف و ابتدا و معانی وجود دارد.

این قاری برجسته قرآن کریم با اشاره به تلاوت‌های کلاسیک مصطفی اسماعیل تصریح کرد: او از فضا سازی‌های صوتی به گونه‌ای استفاده می‌کند که کسی متوجه محدودیت صدای وی نشود، کارهای صوتی وی قابل یادگیری است و الحان فنی وی را باید همه قاریان قرآن کریم بیاموزند.

وی مصطفی اسماعیل را قاری جهانی و مردمی دانست که تمام مردم قرآن پژوه، فنی و غیر فنی او را دوست دارند و تاکید کرد: دلیل این‌که وی به اندازه عبدالباسط در میان عموم مردم پرطرفدار نیست و بیشتر خواص تلاوت‌های او را می‌پسندند به این علت است که در کشورهای غیر عرب زبان به دلیل آشنایی کمتر با معنی قرآن متوجه به تصویر کشیدن قرآن توسط مصطفی اسماعیل نمی‌شوند.

پویا در ادامه اظهار کرد: چیزی که سبب جذب مردم به تلاوت می‌شود اول صدا، دوم لحن و در مرحله آخر تجوید است، در تلاوت‌های مصطفی اسماعیل اول باید معنی را درک کرد و بعد از آن از لحن لذت برد.

قاری ممتاز قرآن کریم در پایان در پاسخ به این پرسش که چه امری باعث شد تا مصطفی اسماعیل یکی از بزرگترین قاریان جهان شناخته شود، عنوان کرد: لطف ویژه و عنایت خداوند، تربیت قرآنی خانواده و اطرافیان و پشتکار وی سبب شد در عالم تلاوت قرآن بی نظیر باشد.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان برجسته کشورمان درباره «مصطفی اسماعیل» گفت: وی نه تنها از باب تلاوت بلکه معنا را هم در نظر می‌گیرد و لحن بیانی و سلیقه‌های بی بدیل مصطفی اسماعیل است که وی را در جهان اسلام معروف کرد.

«امین پویا» قاری ممتاز قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب اظهار کرد: مصطفی اسماعیل از قرآن مجید یک تصویر زیبا ایجاد می‌کند که نه تنها از باب تلاوت بلکه معنا را هم در نظر می‌گیرد، این‌ها لحن بیانی و سلیقه‌های بی بدیل او است که وی را در جهان اسلام معروف کرد.

وی در ادامه افزود: کسانی که به معنی آیات قرآن تسلط دارند و یا هنگام قرائت به معنای آیات هم توجه می‌کنند، هنگام گوش دادن به تلاوت‌های مصطفی اسماعیل حس می‌کنند که این آیات را به هیچ شکلی زیباتر از چیزی که پیش روی آن‌ها است و می‌شنوند نمی‌توان خواند.

پویا مصطفی اسماعیل را یکی از استادانی دانست که قرآن را استاندارد می‌خوانند و گفت: یکی از دلایلی که استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند این است که وی الفاظ را صریح و بدون تکلف می‌خواند، همچنین در تلاوت‌های او همه چیز از جمله صوت و لحن،

موسوی، نفر اول ابتهاج کشور در سال ۸۲:

تلاوت‌های مصطفی اسماعیل تجلی‌گاه موسیقی اصیل مصر است

در اجرای روایت‌های مختلف به صورت همزمان در تلاوت‌هایش داشت و این خود نکته ظریفی است که قرائت او را از دیگر قراء متمایز می‌کند. این قاری ممتاز اهل خوزستان یادآور شد: استاد مصطفی اسماعیل وقتی آیه‌ای را تلاوت می‌کند سه فاکتور معنای آیه، لحن مورد استفاده و صوت متناسب برای آیه را به‌گونه‌ای انتخاب می‌کند که سه فاکتور یاد شده از هر حیث با یکدیگر در کمال توازن و هماهنگی بودند و این نکته‌ای است که باعث می‌شود معنای آیه تا عمق روح مستمعان رسوخ کرده و باعث نشاط و وجد آن‌ها شود.

وی با اشاره به استفاده مصطفی اسماعیل از موسیقی اصیل مصر در تلاوت‌هایش تصریح کرد: تلاوت‌های این استاد کلیت یک موسیقی عربی اسلامی و دینی را در ذهن مستمع حک می‌کند.

موسوی ادامه داد: تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل اکثراً به‌گونه‌ای است که مستمع به راحتی می‌تواند با آن ارتباط برقرار کند، در صورتی که این نکته در تلاوت‌های دیگر قراء کمتر مشهود است و این خود رمز ماندگاری تلاوت‌های این استاد است.

وی درباره ماندگارترین و زیباترین تلاوت استاد مصطفی اسماعیل تأکید کرد: همه تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل جزء گنجینه‌های گران‌بهایی است که از وی به یادگار مانده اما خودم شخصاً تلاوت سوره قصص استاد را بیشتر دوست دارم.

سیدکریم موسوی در پایان با اشاره به لزوم برگزاری کنگره و همایشی برای تکریم شخصیت‌هایی چون مصطفی اسماعیل گفت: بنده در مراسم تکریم استاد شحات انور که در اردیبهشت ماه امسال و در سنجندج و با حضور «انور شحات محمد انور»، پسر شحات انور برگزار شد حضور داشتم و از نزدیک شاهد بودم که پسر شحات انور در تماس‌های تلفنی خود به مصر از این حرکت جمهوری اسلامی ایران در برگزاری مراسم بزرگداشت مرحوم پدرش اظهار خرسندی کرده و آن را نشانه اهتمام مردم و دولت ایران به قرآن و خادمان قرآن دانست.

گروه فعالیت‌های قرآنی: تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را می‌توان تجلی‌گاه موسیقی اصیل مصر دانست و به‌وسیله همین تلاوت‌ها بود که دیگر کشورها با موسیقی مصر آشنا شدند.

«سیدکریم موسوی» قاری ممتاز و نفر اول ابتهاج کشور در سال ۸۲ در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: هر چند که مصطفی اسماعیل را جزء قاریان نسل دوم به حساب می‌آورند ولی از نظر تأثیرگذاری قرائت‌های این استاد بر دل‌های مستمعان و این‌که مکتب منحصر به فردی در تلاوت قرآن را داراست باید از وی همانند اساتیدی مانند «محمد رفعت» و «عبدالفتاح شعشعی» به‌عنوان قاری نسل اول تعبیر کرد.

وی افزود: اگر همه قاریان و همه انواع و سبک‌های تلاوت قرآن کریم را در یک مکان جمع کنیم، مغز و مرکز اصلی تلاوت، استاد مصطفی اسماعیل است، زیرا همه نغمه‌ها و الحان در صدا و تلاوت‌های وی وجود دارد.

موسوی تصریح کرد: تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را می‌توان تجلی‌گاه موسیقی اصیل مصر دانست و به‌وسیله همین تلاوت‌ها بود که دیگر کشورها با موسیقی مصر آشنا شدند.

وی ادامه داد: در همه تلاوت‌های قاریان بعد از مصطفی اسماعیل تأثیر تلاوت‌های وی در قرائت‌های آنان را به‌وضوح می‌توان مشاهده کرد و در واقع همه آن‌ها راه و روش این استاد برجسته فن تلاوت را ادامه دادند و می‌توان گفت تلاوت‌های مصطفی اسماعیل در تلاوت‌های دیگر قراء نقش کلیدی و مادر را ایفا می‌کند.

نفر نخست مسابقات ابتهاج کشور در سال ۸۲ تأکید کرد: از ویژگی‌های استاد مصطفی اسماعیل که او را از دیگر قراء ممتاز مصر متمایز می‌کند، ادامه تلاوت تا سن کهنسالی و حتی تا یک روز قبل از وفات است.

موسوی پرداختن به اختلاف قرائت در تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل را از دیگر ویژگی‌های ممتاز قرائت این استاد متبحر فن تلاوت قرآن کریم دانست و خاطرنشان کرد: مصطفی اسماعیل تسلط خاصی

«سید کریم موسوی»:

اگر همه قاریان و همه انواع و سبک‌های
تلاوت قرآن کریم را در یک مکان جمع
کنیم، مغز و مرکز اصلی تلاوت، استاد
مصطفی اسماعیل است، زیرا همه
نغمه‌ها و الحان در صدا و تلاوت‌های وی
وجود دارد

«مصطفی اسماعیل» یک استثنا در جهان اسلام است

گروه فعالیت‌های قرآنی: یک از قاریان ممتاز کشورمان گفت: مصطفی اسماعیل از استثناهای جهان اسلام است که تمام جوانب و ابعاد فنی و هنری در تلاوت وی دیده می‌شود و موجب افتخار جامعه قرآنی قرن حاضر است.

قرائت کامل را که به طور دقیق مفهوم آیات را نیز می‌رساند، داراست.

این قاری ممتاز قرآن کریم تاکید کرد: استاد یک صدای پخته دارد که آمادگی اجرای همه الحان و نغمات را دارد، وقتی به لحن وی توجه می‌کنیم دیگر متوجه صدا نمی‌شویم و تنها نغمات و لحن زیبایی او به گوش می‌رسد.

وی تلاوت مصطفی اسماعیل را قرائت

عشق نامید و افزود: استاد از صدای خود جهت لحن‌ها و آهنگ‌هایی که در ذهن داشت به نحو مطلوبی استفاده می‌کرد.

هاشمی با اشاره به سیر تکاملی انسان اظهار کرد: قاریان و جامعه قرآنی چون با اصول قرائت آشنایی بیشتری نسبت به عموم مردم دارند قدر نغمات استاد را بهتر

متوجه می‌شوند و هر روز اشتیاقشان نسبت به تلاوت‌های وی بیشتر می‌شود و این امری طبیعی است.

وی در پایان یادآور شد: نیت، ایمان، یقین، پشتکار و پیگیری‌های مصطفی اسماعیل و داشتن ذهنی منظم سبب شد که وی به این درجه و مقام برسد و به عنوان یکی از بزرگترین قاریان مطرح شود.

«سید رضا هاشمی» قاری ممتاز قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان نحوه آشنایی خود با «مصطفی اسماعیل» گفت: یکی از زیباترین تلاوت‌هایی که از دوران کودکی که قرائت قرآن را آموزش می‌دیدم شنیده‌ام،

تلاوت لذت بخش و جالب سوره مبارکه «حجرات» توسط استاد مصطفی اسماعیل است.

وی در پاسخ به این سؤال که چرا استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید، فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند، تصریح کرد: قاری قرآن کریم پس از طی مراحل اولیه و دستیابی به بلوغ تلاوت می‌تواند از نواهای استاد استفاده کند ولی اگر در شروع

کار به دنبال تقلید از وی برود امری بی‌نتیجه خواهد بود زیرا صدا باید در ابتدا پخته و آماده شود تا ذهن، آهنگ و لحن را طلب کند.

هاشمی با اشاره به شاخصه اصلی تلاوت مصطفی اسماعیل عنوان کرد: تلاوت این استاد زیبا و منطقی است و هر بار که به گوش می‌رسد نکات بیشتری را درمی‌یابیم، همچنین وی یک

رضا هاشمی:

تلاوت مصطفی اسماعیل قرائت عشق است، وی از صدای خود جهت لحن‌ها و آهنگ‌هایی که در ذهن داشت به نحو مطلوبی استفاده می‌کرد

بهترین مقلدان «مصطفی اسماعیل» بارها از وی عقب‌تر هستند

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این سؤال که چرا استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند، عنوان کرد: مصطفی اسماعیل از حداکثر پرده‌های صوتی در تلاوت خود استفاده می‌کند، به همین منظور برای شروع به تقلید از سبک مصطفی اسماعیل نیاز است که بررسی کنیم که قاری در چه حدی است و آیا توان تقلید در محدوده صوتی و ارتفاع صدایی در سبک مصطفی اسماعیل را دارد یا نه.

وی اظهار کرد: اگر کسی قصد تقلید از مصطفی اسماعیل را دارد باید از یک ارتفاع صوتی فوق‌العاده برخوردار و تجوید را نیز آموخته و به صورت عملی نزد استادان بزرگ آموزش دیده باشد،

در این صورت هیچ تلاوتی مانند سبک مصطفی اسماعیل نمی‌تواند در آموزش لحن بیانی و مقامی به قاری کمک کند.

اطهری فرد تأکید کرد: از لحاظ لحن بیانی وی خیلی از اوقات با در نظر گرفتن معنای جمله‌ای که تلاوت می‌کند تأکیدات را خیلی دقیق اجرا می‌کرد و با حالات مختلفی که به صدا می‌بخشید کاملاً آیات را دکلمه‌وار می‌خواند.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در ادامه عنوان کرد: از لحاظ لحن مقامی نیز وی نغمات را به صورت کاملاً مجزا از ابتدا خوانده و انتها را هم با فرود تمام کرده و وارد نغمه بعدی می‌شود، وی حتی ریز نغمه‌ها را هم در تلاوت خود در نظر می‌گیرد.

وی در پایان با اشاره به ویژگی‌های صوتی استاد مصطفی اسماعیل یادآور شد: صوت ایشان بسیار معنادار است و مفهوم را به خوبی بیان می‌کند، حتی گرفتگی‌هایی که در فرودهای بهم استاد وجود دارد، گاهی آنقدر زیبا به نظر می‌رسد که مقلد آن را جزء اصول تلاوت تلقی می‌کند.

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان با اشاره به تلاوت «مصطفی اسماعیل» گفت: حجم صدای وی در اوج‌ها فوق‌العاده است و بهترین مقلدان «مصطفی اسماعیل» نیز بارها از استاد عقب‌تر هستند.

«صالح اطهری فرد» قاری بین‌المللی قرآن

کریم، در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: به جرأت می‌توان گفت همه استادانی که بعد از مصطفی اسماعیل پا به عرصه گذاشتند در تلاوتشان از وی بهره گرفته‌اند، حتی عبدالباسط که به نظر می‌رسد به طور خاص از محمد رفعت بهره گرفته است نیز گاهی قطعات لحنی استاد را اجرا می‌کند.

وی شاخصه اصلی تلاوت استاد مصطفی

اسماعیل را تفهیم معنا برای مستمع دانست و تصریح کرد: وی در زمینه ارتباط برقرار کردن با معنا بسیار هوشمندانه عمل کرده و این چیزی است که در دهه‌های اخیر به قاریان ثابت شده است که قرائت قرآن فقط به صدای خوب و معلومات نیاز ندارد بلکه یک هوشمندی برای به تصویر کشیدن آیات را می‌طلبد.

اطهری فرد در ادامه افزود: اکثر قاریان مصری از تمام توان خود در راستای قرائت کلام وحی مدد می‌گیرند ولی متأسفانه در میان قاریان کشورمان درگیر شدن با نوع تحریر و الحان سبب می‌شود تا تلاوت از عمق جان نباشد.

حسین فردی، قاری بین‌المللی: تلاوت‌های «مصطفی اسماعیل» با ذهن و دل مردم عجین شده است

گروه فعالیت‌های قرآنی: یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان با اشاره به سبک خاص و ویژه استاد «مصطفی اسماعیل» گفت: این قاری ممتاز جهان اسلام سبک خاصی را ارائه داد که با ذهن و دل مردم عجین شده است.

تکنیک قرآن را تلاوت می‌کند.

فردی در ادامه توصیه استماع تلاوت‌های «مصطفی

«حسین فردی» قاری بین‌المللی قرآن کریم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب اظهار کرد: زمانی که استاد «مصطفی اسماعیل» با چنین الحانی تلاوت‌های خود را ارائه داد شور و هیجانی زیادی را بین مردم ایجاد کرد. وی در ادامه تأکید کرد: یک قاری برای دست یافتن به مراحل بالاتر باید چند سالی از این استاد تقلید کند تا لحن خود را تکمیل کند.

فردی:

شود و این شیوه بسیار خوبی است. وی با اشاره به ویژگی‌های صدایی این استاد، تأثیر لحن وی را بر مخاطب مهم قلمداد کرد و گفت: نکته بارز تلاوت مصطفی اسماعیل لحن او است، وی دارای صدایی منعطف بود و حالت‌های مختلف را در صدای خود

تلاوت استاد مصطفی اسماعیل
آن قدر از لحاظ لحنی غنی است که تا
ساعت‌ها شنونده را همچنان مشتاق نگاه
می‌دارد

پیاده می‌کرد.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این پرسش که کدام تلاوت این استاد قرآنی را فنی‌تر می‌دانید، یادآور شد: همه تلاوت‌های استاد مصطفی اسماعیل شاخص است ولی من تلاوت سوره «هور» وی را دوست دارم.

فردی در پایان کمک خداوند را عامل مهم در درخشیدن استاد مصطفی اسماعیل و محبوبیت وی در میان مردم عنوان کرد.

فردی در پاسخ به این پرسش که کدام ویژگی سبک استاد مصطفی اسماعیل است که تا ساعت‌ها مستمع را مشتاق نگاه می‌دارد؟، بیان کرد: تلاوت مصطفی اسماعیل آن قدر از لحاظ لحنی غنی است که تا ساعت‌ها شنونده را همچنان مشتاق برای شنیدن نگاه می‌دارد.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم تنوع، پیاده کردن گوشه‌های زیاد و ترکیب‌های جالب را از ویژگی‌های شاخص این استاد قرآنی عنوان کرد و افزود: استاد مصطفی اسماعیل کاملاً فنی و با

مروری گذرا بر

«دیدگاه جامعه قرآنی ایران درباره استاد مصطفی اسماعیل»

استاد مصطفی اسماعیل به‌گونه‌ای قرآن را تلاوت می‌کند که مستمع را غافلگیر و مسحور تلاوت خود می‌سازد، زیرا مخاطب توقع دارد که در فرازی که مصطفی اسماعیل در حال تلاوت آن است لحن خاص آن فراز اجرا شود، ولی مصطفی به لحنی دیگر گریز می‌زند و آن فراز را با زیبایی هرچه تمام‌تر اجرا می‌کند و باعث شگفتی مخاطب می‌شود و این از ویژگی‌های خاص تلاوت‌های مصطفی اسماعیل است.

از القابی که به مصطفی اسماعیل داده می‌شود «صاحب الصوت الذهبی» یعنی صاحب صدای طلائی و «قاری المصر الاول» یعنی اولین قاری مصر است که این امر نشان‌دهنده عظمت و شهرت این قاری برجسته است.

مصطفی اسماعیل بدون این‌که به‌صورت آکادمیک علوم موسیقی را بیاموزد باعث شده است که بسیاری از موسیقیدانان در برابر تسلط وی در اجرای دقیق و موزون نت‌های موسیقی در تلاوت خود سر تعظیم فرود آورند، همچنین باید به این نکته توجه کرد که صدای معمولی را همه دارند، اما فرد موفق در استفاده از صدایش کسی است که با ویژگی‌های صدای خود آشنا باشد و بتواند از بم و زیر صدای خود به‌خوبی استفاده کند که مصطفی اسماعیل به‌خوبی از عهده این کار برآمد.

چیزی که تلاوت‌های مصطفی اسماعیل را نسبت به قاریان دیگر ممتاز می‌کند برداشت‌های به‌جا و دقیقی است که از معنا گرفته و در وجود خود ساخته و پرداخته می‌کند و در قالب آهنگ‌ها به حالت دکلمه‌وار معنا را تا مغز استخوان به طرف مقابل القاء می‌کند.

یکی از دلایلی که استادان در مراحل فراگیری قرائت بعد از تجوید برای فراگیری لحن مصطفی اسماعیل را به شاگردان توصیه می‌کنند این است که وی الفاظ را صریح و بدون تکلف می‌خواند، همچنین در تلاوت‌های او همه چیز از جمله صوت و لحن، وقف و ابتدا و معانی وجود دارد.

مصطفی اسماعیل یک قاری جهانی و مردمی است و تمام مردم قرآن‌پژوه فنی و غیر فنی، او را دوست دارند و دلیل این‌که وی به اندازه عبدالباسط در میان عموم مردم پرطرفدار نیست و بیشتر خواص تلاوت‌های او را می‌پسندند به این علت است که در کشورهای غیر عرب زبان، به دلیل آشنایی کمتر با معنی قرآن متوجه به تصویر کشیدن قرآن توسط مصطفی اسماعیل نمی‌شوند.

ویژگی بارز «مصطفی اسماعیل» اجرای الحان است و سبک وی را می‌توان تلفیقی بین تلاوت‌های قاریان ماقبل خود و نوآوری‌های هنری ویژه خودش دانست، این استاد در واقع همه کارهای قاریان ماقبل خود را به‌خوبی اجرا می‌کند، اما کار قبلی‌ها را به معنی خاص خودش انجام می‌دهد به‌گونه‌ای که نمی‌توان نام آن را تقلید گذاشت.

تلاوت‌های مصطفی اسماعیل نسبت به عبدالباسط کمتر مخاطبان عام را به دنبال خود می‌کشد، ولی خواص و اهل فن از شوق خاصی در شنیدن تلاوت‌های این استاد دارند، به عبارتی دیگر می‌توان گفت که هرکس تبحر بیشتری به ظرایف لحنی در تلاوت قرآن کریم داشته باشد بیشتر جذب مصطفی اسماعیل می‌شود.

مصطفی اسماعیل در مقایسه با «عبدالباسط محمد عبدالصمد» و «کامل یوسف البهتیمی» از صدای بسیار زیبایی برخوردار نبوده است اما بهره‌مندی از الحان به نحو احسن و به‌طور کامل در تلاوت‌های این استاد به چشم می‌خورد، همچنین در تمامی تلاوت‌های برجای مانده از مصطفی اسماعیل صوت و لحن وی مکمل یکدیگر است اما به نظر می‌رسد لحن این قاری برجسته مصری بر صوت وی ارجحیت دارد.

استفاده از الحان پیچیده و زیبا، همچنین تلاش برای این‌که مخاطب معنی را به‌خوبی درک کند، فردی مثل مصطفی اسماعیل را ایجاد کرد که دیگر همانند او ظهور نخواهد کرد.

الاستاذ مصطفى اسماة عسل جمال الصوت وروعة الاداء

الشيخ مصطفى إسماعيل جمال الصوت وروعة الأداء

طهران - وكالة الأنباء القرآنية العالمية: تستشعر وأنت تستمع إلى الشيخ مصطفى إسماعيل أن الرجل لا يقرأ الآيات بل يمضغ الكلمات ويفسر المعاني ويتدبر دلالاتها الشرعية والإيمانية. فيه قدر واسع من جمال الصوت، وحسن الوقف وروعة الأداء وجودة مخارج الحروف.

نشأ شيخنا محبا للقراءة، رغم ثراء والده، وتعلق بالكتاب وجو الريف المصري المحب لدينه.. والتحق بالإذاعة مبكرا، فبلغت شهرته الآفاق. وسافر إلى معظم دول العالم يجالس الملوك ببركة القرآن ويجتذب قلوب العامة بحسن الترتيل. ومع الشيخ مصطفى إسماعيل نتعرف إلى بعض جوانب حياته المديدة مع القراءة والتلاوة.

المولد والنشأة

في "ميت غزال" بمحافظة الغربية، ولد الشيخ مصطفى إسماعيل يوم "١٧ يونيو/ حزيران سنة ١٩٠٥" في أسرة كان حظها جيدا من الثراء، حيث كان جده لوالده يمتلك مئات الأفدنة، وقد اشتهر بالسخاء والكرم فلما جاء الحفيد كان الذي تبقى من الثروة القديمة قد صار شيئا قليلا.. ومع ذلك بقيت هذه الأسرة كريمة. تميزت قرية ميت غزال بكثرة الكتاتيب التي يحتشد فيها الراغبون في حفظ القرآن الكريم وتجويده، وكان يتخرج في تلك الكتاتيب كل عام حوالي ١٠٠ طالب يحفظون القرآن الكريم منهم من يتجه إلى الأزهر للعلم.

قضى الشيخ مصطفى طفولته بين والديه وكان أهل القرية وأسرته يمتنون الزراعة، غير أن جده وجهه إلى الكتاب ليحفظ القرآن ويتعلم القراءة والكتابة وفن ترتيل القرآن الكريم. وأول شيء لفت الطفل الشيخ "مصطفى" جمال أصوات الباعة في الموالد، حيث كان يتحسسهم ويمشى وراءهم يستمع إلى نبرات أصواتهم الندية حتى كان في أحيان يفضل طريق العودة إلى منزل أسرته.

يقول الشيخ عن نفسه

"أنا بكر والدي، لى أخوة إناث وذكور، فضيت طفولة سعيدة بين أهلى وعشيرتى، كان يضمنا منزل كبير يتسع للعائلة كلها". ألحقه والده وهو فى السادسة من عمره بكتاب القرية الذى يديره "الشيخ عبد الرحمن أبو العينين"، فمكث فيه عامين وتعلم القراءة والكتابة وحفظ ريع القرآن الكريم.. وبعد ذلك انتقل إلى كتاب "الشيخ عبد الله شحاتة"، وفيه أتم حفظ القرآن كاملا وقد تعلم نوعا من فنون التلاوة والترتيل. أقبل الشيخ مصطفى على تلاوة القرآن الكريم وهو طفل لم يبلغ بعد العاشرة، حتى صار له شهرة فى قريته، وحدث أن سمعته جدته وهو يرتل ففرحت به وأخبرت والده وقد استحلفته بالله أن يبذل ما فى وسعه لبتم الطفل دراسة علوم القرآن وبالفعل تعهد "الشيخ محمد أبو حيش" الطفل الصغير.

وقد سئل الشيخ مصطفى إسماعيل: "هل يلحن القرآن الكريم موسيقياً؟" فقال: "فى رأى ألى يلحن القرآن، فقراءته تكفى طربا، وحرام أن تصاحبه موسيقا، لأن القرآن ملحن

جاهز، ولكن بلا موسيقاً”

طفل موهوب

غير أنه لم يبأس وظل صابراً حتى جاءت الليلة الثانية، فصعد إلى المنصة وبدأ يقرأ فجذبت الآيات الأولى التي قرأها أسمع الحاضرين، وكلما توغل الشيخ مصطفى ورفع صوته توافد إلى السرادق جمهور جديد حتى قال أحد الشيوخ الأزهريين وقد سمعه يومئذ: ”هذا صوت جديد وأداء جديد ومقرئ جديد لا يقلد أحداً من سابقه“. سئل الشيخ عن علمه المقامات: ”لقد التقطت اذناً كل ما سمعته طوال حياتي واستنبتت منه طريقتي في الأداء بالفطرة“، حتى قال ”الشيخ الحريري“ عن هذه الفطرة إنها أقوى وأصح من كل الدراسات

وقد كان يحضر تلاوة الشيخ مصطفى إسماعيل ”الشيخ درويش الحريري“ عالم المقامات الملحن المعروف آنذاك، والذي تتلمذ على يديه كبار مقرئي هذا العصر، ويقول الشيخ مصطفى عندما سئل عن علمه المقامات: لقد التقطت اذناً كل ما سمعته طوال حياتي واستنبتت منه طريقتي في الأداء بالفطرة، حتى قال ”الشيخ الحريري“ عن هذه الفطرة إنها أقوى وأصح من كل الدراسات، ولا يمكن لأى معهد فني بأكمله أن يصل إلى ما وصلت إليه فطرتك التي وهبها الله لك.

حفاوة ودموع

بدأت الدعوات تنهال على الشيخ مصطفى بدءاً من وزارة الأوقاف المصرية ليتلو في الاحتفالات التي تقيمها الوزارة، ثم من البلاد العربية والأجنبية. وقد سافر الشيخ مصطفى إلى لبنان لإحياء ليالي رمضان في عام ١٩٦٥ بناء على دعوة من رئيس وزرائه، ويومها منح وسام ”الأرز“، الذي يعد أرفع وسام تمنحه دولة ”لبنان“ للشخصيات البارزة، وفي العام ذاته منح أول وسام يناله قارئ في مصر في ”عيد المعلم“ وتسلمه معه في ذلك الوقت الدكتور ”طه حسين“، ثم سافر إلى تركيا عام ١٩٧٣ وهناك استقبله الشعب التركي بحفاوة كبيرة، ودعاه الرئيس التركي لمقابلته في القصر الجمهوري بأنقرة وجلس إليه ومعه وزير الثقافة التركي وفي نهاية الزيارة أهداه الرئيس التركي مصحفاً مكتوباً بماء الذهب.

وفي عام ١٩٧٧ استدعاه الرئيس ”أنور السادات“ ليصحبه معه في الزيارة التي قام بها إلى ”القدس“. ولم يكن الشيخ قد زار القدس من قبل. فزار ”المسجد الأقصى“ وقرأ به القرآن الكريم. حتى إنه لما شاهد منظر المسجد الأقصى فاضت عيناه بالدموع.. وبكى معه المشايخ الفلسطينيون، وقرأ الشيخ في المسجد الأقصى عبر الأقماع الصناعية وصوته يصدح بكتاب الله في الأقصى أولى القبلتين ثالث الحرمين. كما سافر الشيخ مصطفى إسماعيل إلى ”سوريا“ لتلاوة القرآن الكريم، وكانت الدعوة من أحد الأغنياء السوريين، فأحيا الليالي هناك ومن شدة إعجاب السوريين به كانوا يطلبون منه الرقية تبركاً بالقرآن الكريم. ومع هذا الصوت الملائكي الذي له القدرة الفائقة على الإبحار في أنغام القرآن الكريم وموسيقاه، لم يسع إلى الشهرة، بل إنها سعت إليه. فقد طاف بلدان العالم لينفخ الله بصوته قلوباً صدت عن ذكر الله فقرأ القرآن في ”كوالالمبور“ و”كراتشي“ ودول آسيا والدول العربية والأفريقية والتي بها جاليات إسلامية.

وقد سئل ذات يوم: ”هل يلحن القرآن الكريم موسيقياً؟“ فقال: ”في رأيي ألا يلحن القرآن، فقراءته تكفي طرباً، وحرام أن تصاحبه موسيقياً، لأن القرآن ملحن جاهز، ولكن بلا موسيقاً“. قال هذا الكلام استناداً لعلمه وبحوثه في مجال القراءات. رحل الشيخ مصطفى إسماعيل وعمره ٧٣ سنة بعد جهد طويل في خدمة القرآن الكريم، رحل الصوت الذي عانق عنان السماء. باستخدامه مقامات الموسيقى العربية وبراعة إعجازه، وسكت صوته في ”ديسمبر/ كانون الأول ١٩٧٨“. رحمة الله عليه.

عاش الشيخ مصطفى إسماعيل حياته الأولى وفق الظروف التي كانت سائدة آنذاك في بلده، فكان يحفظ القرآن الكريم على ضوء لمبة جاز نمرة خمسة لا يكاد يرى بضوئها حروف المصحف الشريف. كان يستيقظ في الصباح الباكر ليراجع ما حفظه ثم يذهب إلى ”سيدنا“ ويتلقى جزءاً آخر ليتم حفظه، كما انتقل الشيخ مصطفى إلى دراسة علم القرآن على يد الشيخ إدريس فاخر حيث كان هذا الشيخ موضع احترام القرية كلها، وكان مفتشاً على كتاتيب القرية. فلما سمع صوت الشيخ مصطفى قال: ”هذا طفل موهوب يستحق الرعاية“، وقرر أن يعلمه التجويد والقراءات.

أتم الشيخ مصطفى إسماعيل تلاوة وتجويد القرآن وقد حل على الأسرة شهر رمضان عام، ١٩١٧ فطلب مكافأة من جده عبارة عن ”طربوش وزعبوط ومركوب“ والتحق الشيخ مصطفى بالمعهد الأزهرى ”بطنطا“ وارتدى الزى الأزهرى وأتم دراسته على إجازة شيخه قارنا وعالماً. لمع نجم الشيخ مصطفى إسماعيل وعلا صوته قبل أن يذهب إلى القاهرة، وقد سمع نصيحة ”الشيخ محمد رفعت“ الذي سمعه في سرادق عضو بمجلس الشيوخ يومها حيث قال له: ستكون لك يوماً ما مكانة كبيرة في دولة التلاوة، لكن عليك أن تعيد القراءة مرة ثانية في الجامع الأحمدي لتتمكن من التجويد وتتقن أحكام التلاوة.

استجاب الشيخ مصطفى لهذه النصيحة الغالية من الشيخ محمد رفعت فزاد إتقانه وتجويده وإمامه بفنون القراءة ولمع نجمه ليصل معظم محافظات مصر. وفي سنة ١٩٢٧ التي توفى فيها الزعيم سعد زغلول أقيمت الاحتفالات لتأبينه في جميع المحافظات ودعى الشيخ لإحياء التأبين بمدينة ”دمياط“، وفيها تعرف إلى زوجته التي كانت له نعم المعين وقد أنجبت له الذرية الصالحة.

في القصر الملكي

ارتحل الشيخ مصطفى إسماعيل في بداية الأربعينات إلى القاهرة ليطلق باب الشهرة وفي طريقه لمح لافتة كتب عليها ”رابطة تضامن القراء“ فدخلها لينضم إليها، وعندما هم بدفع رسم الاشتراك توقف أحد الشيوخ وسأله: ”أنت مصطفى إسماعيل اللي بيحكوا عنك؟ اقرأ لي“ فقرأ وأجاد، ومن حسن الصدق أن يصطحبه الشيخ إلى القراءة في ”مسجد الحسين“ وبشاء القدر أن تنقل هذه القراءة على الهواء في الإذاعة المصرية مباشرة، وكان من المفترض أن يحيى تلك الليلة ”الشيخ عبدالفتاح الشعشاعي“ الذي اعتذر لمرضه.

جاءت الفرصة مواتية للشيخ مصطفى إسماعيل فسمعه الملك فاروق الذي طلب من سكرتيره الخاص ”محمد بك سالم“ أن يدعو الشيخ مصطفى لإحياء ليالي رمضان في القصر الملكي. وبدأت نجاحات الشيخ مصطفى تعلق وتزداد في سماء المقرئين فأصبح له مكانة وشعبية كبرى بين المصريين، بل امتد هذا النجاح إلى جماهير الأمة الإسلامية والعربية، حيث ارتفع صوته عبر الإذاعة المصرية يترق أسماع المسلمين في كل أرجاء المعمورة.

ولكن طريق الشيخ مصطفى إسماعيل إلى القاهرة لم يكن مفروشاً بالورد، فقد صادفته أيام عصيبة كادت ترجعه إلى قريته مرة ثانية كما أتى، فيها هو يخطئ في أول تلاوة في إحدى ليالي القاهرة مع ”الشيخ محمد سلامة“ الذي كان يقرأ الليلة الكاملة،

نعين يحاور "ايكنا" أفتخر بأننى من أتباع مدرسة الأستاذ مصطفى إسماعيل

أكد القارئ المصرى البارز "الدكتور أحمد أحمد نعين" أنه من أتباع مدرسة الأستاذ الشيخ مصطفى إسماعيل، معرباً عن إفتخاره بهذا الأمر.

برأيك ايهما اهم، الصوت ام اللحن، فى تأثير تلاوة الاستاذ مصطفى

اسماعيل على المستمعين؟

نعين: تأثير تلاوة الاستاذ تنجسد فى كل من هذين البعدين، فقد كان يؤثر على المستمعين من خلال اللحن، وكان يجسد الايات القرآنية فى وجدان المستمع من خلال اتقانه للالحن، وكان يصور معانى الايات القرآنية فى ذهن المستمع من خلال صوته الجميل والحانه المختلفة، وكان يحسن استخدام المقامات بحسب معانى الايات، فقد كان يستخدم على سبيل المثال مقام «صبا» الحزين وتشعر وكأنه يبكي عندما يتلو ايات الوعيد، وكان يستخدم مقام «نهاوند» الذى ينقل احساسا بالسعادة والحياة عندما كان يتلو ايات الترغيب والجنة. كان يتمتع بمهارة ممتازة فى هذا الامر. وكل من يرغب بالاستفادة من عنصرى اللحن والصوت فى تلاوة القران الكريم يمكنه رؤية ذلك بوضوح فى تلاوة الشيخ مصطفى اسماعيل.

نعين:

كان الاستاذ يتمتع بصوت خارق ومختلف وجميل، وكان يركب النغمات والمقامات فى تلاوته بشكل يفاجئ المستمع ويثير اعجابه، وكان ينتقل بسلاسة من نغمة الى اخرى، وكان يعرف قدراته الصوتية بشكل جيد، ويستخدمها فى الوقت المناسب وبشكل مناسب

برأيك، هل كان لدى الشيخ اسلوبه الخاص فى تلاوة القران، ام انه تأثر بالشيخ محمد رفعت، والمقرئين الذين سبقوه؟

نعين: بلا شك ان الشيخ مصطفى اسماعيل تأثر بالمقرئين الذين سبقوه، فمثلا الطفل الذى يولد اصم لا يمكنه تعلم الكلام، ولولا استماع الشيخ مصطفى اسماعيل للمقرئين الذين سبقوه لما تمكن من تلاوة القران، وبالطبع فان تلاوة الشيخ مصطفى اسماعيل هى نتيجة لاستماعه وتأثره بعشرات المقرئين الذين سبقوه مثل «الشيخ محمد رفعت»، «الشيخ على محمود»، «الشيخ عبدالفتاح الشعشاعي» و «الشيخ احمد ندى»، .. كما ان الشيخ مصطفى اسماعيل كان معجبا بموسيقى «طارق عبدالحى» وكان يقتبس منها فى الحانه.

كلام الدكتور «احمد نعين» جاء خلال حوار خاص مع وكالة الانباء القرآنية العالمية (ايكنا)، بمناسبة الذكرى السنوية لرحيل القارئ المصرى الراحل الشيخ مصطفى اسماعيل والذى كان من القابه: «أفصح القراء»، «أمير القراء»، «قارئ مصر الأول»، «صاحب الحنجرة الذهبية»، «القارئ الموسيقار» و «قارئ القصر الملكى».

وقال الدكتور «احمد النعين»: بلا شك فان اكثرية المقرئين فى العالم الاسلامى تأثروا بمدرسة الاستاذ مصطفى اسماعيل، وانا شخصيا افتخر باننى من اتباع مدرسة هذا الاستاذ الكبير. وفيما يلى نصل الحوار الذى اجرته وكالة "ايكنا" مع الدكتور نعين:

ماهى المميزات الاساسية لتلاوة الاستاذ مصطفى اسماعيل؟

نعين: ان الشيخ مصطفى اسماعيل كان يعيش مع القران، وكان يتلو الايات القرآنية باحساس رفيع وتدبر، وكان يستخدم الالحن والنغمات فى تلاوته بشكل لا يمحو الاحساس، بل كان يقوم من خلال صوته الجميل بابداع وخلق الالحن.

ماهى مميزات صوت الاستاذ مصطفى اسماعيل؟

نعين: كان الاستاذ يتمتع بصوت خارق ومختلف وجميل، وكان يركب النغمات والمقامات فى تلاوته بشكل يفاجئ المستمع ويثير اعجابه، وكان ينتقل بسلاسة من نغمة الى اخرى، وكان يعرف قدراته الصوتية بشكل جيد، ويستخدمها فى الوقت المناسب وبشكل مناسب، وكان مصداقا للحديث الشريف: «قفوا عند عجايبه وحرکوا به القلوب»، حيث كان يقف عند عجايب القران ويهز قلوب المستمعين

القرآنية في المجتمع.

هل المقرئون اليوم يقلدون اسلوب صوت والحن الشيخ مصطفى اسماعيل؟
نعين: بلا شك فان اكثرية المقرئين في العالم الاسلامي تاتروا بمدرسة الاستاذ مصطفى اسماعيل، وانا شخصا افتخر باننى من اتباع مدرسة هذا الاستاذ الكبير، فتلاوته اثرت كثيرا على تلاوتى، لذلك فان مقلدى صوت والحن او بالاحرى اتباع وتلامذة مدرسة تلاوة الشيخ مصطفى اسماعيل كثيرون جدا فى مصر، ومن بينهم عدد من القراء المعروفين.

من هم تلامذة مدرسة مصطفى اسماعيل البارزون؟

نعين: من تلامذة مدرسة مصطفى اسماعيل: «الشيخ راغب مصطفى غلوش»، «الاستاذ فتحى البليجى» وغيرهم من القراء من مصر والعالم الاسلامى الذين لا اعرف اسماءهم.

هل تكريم وتقدير المقرئين يؤدي الى انتشار التعاليم القرآنية فى المجتمع؟
النعين: نحن ننظم سنويا مراسم تكريم للقراء المصريين البارزين كالشيخ مصطفى اسماعيل، وتتضمن هذه المراسم تلاوة القران وبث والاستماع الى تلاوته، وبالتأكيد فت هذا النوع من المراسم والتكريم يلعب دورا مؤثرا فى انتشار التعاليم

كما تعلمون فان الشيخ مصطفى اسماعيل كان يمنح بعض تلامذته اجازة فى التلاوة، فهل هذا الاسلوب ما زال متبعا لدى القراء الكبار؟
النعين: من الجدير بالذكر ان هذا الامر ليس مقتصرا على القراء، بل ان معلمى القران يمكنهم منح اجازات فى التلاوة، وانا شخصا حصلت على هذه الاجازة من اساتذتى فى القران «الشيخة ام اسعد» وزوجها «الشيخ فريد نعمان»، وهذا الاسلوب ما زال متبعا حتى اليوم فى مصر.

برأيك، هل يوجد شبه من ناحية الصوت بين تلاوة الشيخ الشعيشع والاستاذ مصطفى اسماعيل؟

النعين: الشيخ الشعيشع من اتباع مدرسة الشيخ محمد رفعت، ثم بعد ذلك اصبح لديه اسلوب مدرسة خاصة به فى التلاوة، ولديه قواسم مشتركة كثيرة من ناحية القراءة مع الاستاذ مصطفى اسماعيل، فالمستمعون لهما يشبهان صوت الشيخ مصطفى اسماعيل بالذهب وصوت الشيخ الشعيشع بالالمامس، كما ان الشيخ الشعيشع كانت يستفيد من النغمات والالحن الجميلة للشيخ مصطفى اسماعيل، والعكس صحيح.

مقرئ إماراتي: أهم مميزات "مصطفى إسماعيل" الإهتمام بالمعنى خلال التلاوة

إعتبر القارئ القرآني الإماراتي الدولي "عبدالعزیز حسین علی الحوسنی" ان من أهم مميزات "الشيخ مصطفى إسماعيل" إهتمامه بمعاني ومضامين الآيات خلال تلاوة القرآن الكريم.

وقال «عبدالعزیز حسین علی الحوسنی» خلال حوار خاص مع وكالة الانباء القرآنية العالمية (ايكنا)، ان الاستاذ «مصطفى اسماعيل» كان يستفيد من المقامات السبع للايات القرآنية بحسب معاني الايات خلال تلاوته للقران الكريم. واذاف القارئ القرآني الاماراتي الدولي: ان اي قارئ للقران يستخدم هذا الاسلوب خلال تلاوة القران يمكنه بسهولة تفسير ايات الوحي المباركة اثناء التلاوة. واذاف «عبدالعزیز حسین علی الحوسنی» ان الاستاذ مصطفى اسماعيل من ابرز واكبر القراء في العالم الاسلامي، مشيرا الى انه يتمتع بمكانة مميزة الى جانب كبار القراء والاساتذة مثل «المنشاوي» و «عبدالباسط».

وقال القارئ القرآني الاماراتي الدولي: كان يتلو كلام الوحي بجذابيته وصوته الجميل، وكان يفسر القران ومعاني هذا الكتاب المقدس بصوته اثناء التلاوة من خلال الروحانية التي كان يملكها.

واضاف «عبدالعزیز حسین علی الحوسنی»: ان الشيخ مصطفى اسماعيل استفاد في البداية من اساتذة مثل «الشعشاعي» و «محمد رفعت»، لكنه اختار اسلوبا خاصا به لتلاوة القران الكريم.

واعتبر القارئ القرآني الاماراتي الدولي ان اهتمام الشيخ مصطفى اسماعيل بالموسيقى القرآنية والمقامات الصوتية ادت الى خلود اسمه على مدى الزمان، وهي من اهم عوامل شهرته على المستوى الدولي.

الطاروتي لـ"ايكنا": «مصطفى اسماعيل» مدرسة إستفاد منها قراء مصر والعالم الإسلامي

إعتبر القارئ المصري البارز الأستاذ الشيخ عبد الفتاح علي الطاروتي، ان الأستاذ مصطفى اسماعيل كان مدرسة إستفاد منها قراء مصر والعالم الإسلامي، وقد أهدى بصوته الجذاب والجميل إلى العالم تلاوة لا تقتصر على زمانه.

وقال الشيخ «عبد الفتاح علي الطاروتي»، خلال حوار خاص مع وكالة الانباء العالمية (ايكنا): ان الاستاذ كان يستفيد في الموسيقى القرآنية الخاصة به من الالحن الشرقية.

واضاف القارئ المصري البارز: ان الشيخ مصطفى اسماعيل كان يطبق الالحن من خلال الاستفادة من افضل واجمل الموسيقى القرآنية بشكل يجعل المستمع راغبا بالاستماع اليه لساعات دون ملل، وكان يستفيد من صوته الجميل وتناسقه مع علم المقامات ويقوم بالتواصل مع المستمع.

واعتبر الشيخ «عبد الفتاح علي الطاروتي» ان كل قارئ للقران يجب ان يهتم وينتبه لمعاني الايات خلال تلاوة القران، لانه بدون فهم معاني الايات لا يمكن التواصل مع ذهن المستمع، فعلى القارئ في البداية ادراك وفهم معاني كلام الوحي ثم نقله الى المستمع من خلال اللحن. وقال القارئ المصري البارز: على سبيل المثال فان الشيخ مصطفى اسماعيل يتلو الايات الاوائل من سورة «الحاقة» «الْحَاقَّةُ * مَا الْحَاقَّةُ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ» بأسلوب ولحن يجسد للمستمع عظمة يوم القيامة، وهذا يدل على نبوغ هذا الاستاذ العظيم مقارنة مع باقي القراء. واذاف الشيخ «عبد الفتاح علي الطاروتي» ان الحان الاستاذ تحل في المرتبة الثانية من حيث الاهمية بعد صوته، لانه لولا الصوت الجميل لما كان ممكنا ان يتشكل اللحن، ولما كانت التلاوة لها هذا التأثير في المستمع.

واكد القارئ المصري البارز على اهمية تأثير اسلوب الشيخ مصطفى اسماعيل في الماضي والحاضر، مشيرا الى ان عددا كبيرا من القراء المعاصرين مثل «احمد نعينع» تأثروا بشدة بأسلوب الاستاذ.

الشيخ النعيمي في حوار خاص مع "ايكنا" المرحوم مصطفى إسماعيل قد أوتي بسطة في العلم والجسم والإقراء

قال "الشيخ محمد سعيد النعيمي": كان المرحوم مصطفى إسماعيل المقرئ المجيد قد أوتي بسطة في العلم والجسم والإقراء وأنه دولة لوحدها في مجال التلاوات القرآنية المباركة وفنون التجويد وعلم تفسير كتاب الله سبحانه وتعالى.

الا هو الان طريح الفراش ودار الحديث معه وكانت قراءته في المحفل لا تقل عن ساعة واحدة.

واضاف النعيمي: شيخنا الفقيه درس طلاب في مصر ولما جاء إلى العراق أعطى إجازات للقراء مثل القارئ الحافظ "خليل إسماعيل" رحمه الله وكذلك إجازة للمرحوم "محي الدين ابن الشيخ عبدالقادر الخطيب" امام وخطيب جامع الإمام الأعظم في بغداد مشيراً الى ان من يتعاطى منهجية الشيخ مصطفى إسماعيل في العراق هو القارئ الأوحـد "ناظم كامل الموصلي".

وتابع في نفس الإطار: كان يحي ليالي رمضان بتلاوة القرآن في مصر وماليزيا وباكستان وكثير من الدول العربية وكذلك في الدول الأوربية التي تحتوي على المراكز الإسلامية آنذاك. وكان يرأس شيخ قراء الموصل المرحوم "محمد صالح الجوادى" رحمه الله.

الشيخ محمد سعيد النعيمي بما يتعلق بتلاواته قال: واما اذا ذكرنا تلاواته فقد اربت وزادت على مئتين جوهرة قرآنية هذه بالإضافة إلى أنها إحتوت على الروايات التي تسمى "بالقراءات السبعة" وكان فناً ومبتلاً بهذا الفن وله قصب السبق في تعليم فصول التلاوة

واخيرا اعرب عن سروره بما قامت به وكالة الانباء القرآنية بجهود جبارة لتكريس المفاهيم القرآنية قانالا: لاشك ان تكريم واحياء ذكرى عباقرة التلاوة سيعزز المسئلة القرآنية في المجتمع الاسلامى.

النعيمي: القارئ "عبد الرحمن توفيق البغدادي" و"ناظم كامل الموصلي" خير من يقلدان مصطفى إسماعيل في العراق

وقال النعيمي مقرئ القرآن في الإذاعة والتلفزيون العراقي والإمام والخطيب الأقدم في حديث مع وكالة "ايكنا" بان الشيخ مصطفى إسماعيل من

القراء المصريين المشهورين وهو علم من أعلام الإقراء وقدوة للقراء المعاصرين مضيفاً انه ولد وتوفي في مصر وهو من القراء الذين لهم باع طويل في الميدان الإقراي كما يمتاز بحنجره ذهبية؛ هذه الحنجره خدمت القراءة والإقراء وعلم التجويد.

واضاف سماحته: يعتبر القارئ المصري الأول من القراء الذين تتلمذوا بمدرسة "الشيخ طه الفشنى" المعروف في مصر وكان اماماً وخطيباً لجامع سيدى النبى يونس (عليه وعلى رسولنا أفضل الصلاة والسلام).

وفى مستمر حديثه تابع هذا الخبير والباحث القرآنى: كذلك الشيخ جاء الى العراق عام ١٩٦٧ ميلادى وانا قد صافحته وقبلته يده

الشريفة فهو كان طويل القامة وكان عندما يرتدى الجبة والعمامة التي تعلق جسمه (رحمه الله) كانت حقيقة تناسب تلك الشخصية الإقرائية وكان بمعيتى "الحاج علاء الدين القيسى" وكذلك القارئ "عبد الرحمن توفيق البغدادي" خير من يقلده في صوته

النعيمي:

لما جاء الشيخ مصطفى إلى العراق أعطى إجازات

للمد من القراء مثل القارئ الحافظ "خليل

إسماعيل" رحمه الله وكذلك إجازة للمرحوم

"محي الدين ابن الشيخ عبدالقادر الخطيب" امام

وخطيب جامع الإمام الأعظم في بغداد

وفن التجويد.

حسين حمدان: الجادية الكامنة في صوت مصطفى اسماعيل هي هبة الله سبحانه وتعالى

رئيس اللجنة المنظمة لمسابقات القرآن الأردنية لـ"ايكنا":

الشيخ مصطفى إسماعيل كان يتبع "درويش الحريري" في علم المقامات

يعتبر رئيس اللجنة المنظمة لمسابقات القرآن الكريم الدولية في الأردن "سميح أحمد عثمانة"، ان المرحوم الشيخ مصطفى إسماعيل تأثر بقراءة عدد من القراء مثل "عبدالفتاح شعشاعي"، "محمد رفعت" و"عبدالفتاح القاضي"، وأتبع "الشيخ درويش الحريري" في علم المقامات.

كلام «سميح أحمد عثمانة» وهو ايضا المدير المسؤول في مجلة «هدى الاسلام» التابعة لوزارة الاوقاف الاردنية، جاء خلال حوار خاص مع وكالة الانباء العالمية (ايكنا)، حول مميزات تلاوة المرحوم الشيخ «مصطفى اسماعيل». وقال «سميح أحمد عثمانة»: ان الشيخ مصطفى اسماعيل سئل يوما كيف ابدعت اسلوبا جديدا في التلاوة، فاجاب، تمام عمري اعتادت اذناي على الاستماع الى اصوات متنوعة ثم تمكنت من استنباط صوت جديد خاص بي واستخدمته. واذاف سماحته: ان الشيخ مصطفى اسماعيل كان لديه اذن موسيقية ممتازة، وكان يستطيع بسهولة ان يقلد اي صوت يسمعه، وكان يتمتع بمهارة كبيرة في علم المقالات، ويترك اثرا كبيرا على المستمع، كما كان قادرا على تلاوة القرآن لمدة طويلة بدون توقف، وتابع رئيس اللجنة المنظمة لمسابقات القرآن الكريم الدولية في الاردن: ان الاستاذ كان قارئ مسجد الاحمدية في مصر، كما كان القارئ المقرب لملك مصر فاروق الاول، ثم اصبح من قراء الازهر حيث لفت انتباه الكثير من المحافل، والاساتذة ورؤساء الدول.

واعتبر المدير المسؤول في مجلة «هدى الاسلام» ان المعنى القرآني هو في المرتبة الاولى ثم ياتي بعد ذلك علم المقامات والموسيقى، وقال: ان من اهم مميزات تلاوة الشيخ مصطفى اسماعيل هي قدرته على جر المستمع الى التدبر في الايات القرآنية، وحول تأثير تلاوة الاستاذ الشيخ مصطفى اسماعيل على الجيل الجديد من القراء، قال: ان الكثير من القراء المبتدئين والمشهورين تأثروا بطرق مختلفة بتلاوة الاستاذ، والقراء المصريون وغير المصريين يقلدون الاستاذ في صوته الجميل والحانه. وختم رئيس اللجنة المنظمة لمسابقات القرآن الكريم الدولية في الاردن، الحوار بتقديم نصيحة للراغبين بتقليد واتباع هذا المقرئ المصري المعروف، وقال: يجب على كل قارئ في البداية ان يتعلم احكام التجويد ومخارج الحروف، ثم يقوم بتقليد الاساتذة البارزين مثل «عبدالباسط»، «المنشاوي» و «مصطفى اسماعيل»..

تكريما لما قام به شيخنا الأكبر المقرئ العملاق "الشيخ مصطفى إسماعيل" بجهود جبارة وخدمة باقية صالحة في مجال التلاوة، قمنا بإجراء حوار مع "حسين حمدان" عضو لجنة التحكيم الدولية في المسابقات القرآنية لطلاب الجامعات (قسم حسن الحفظ) والتي أقيمت في إيران وعضو لجنة التحكيم الدولية في المسابقات القرآنية لقناة الكوثر الفضائية في شهر رمضان المنصرم في قسم التجويد .. اليكم التفاصيل:

من هو اهم الاستاذ الذي تأثر الشيخ مصطفى

اسماعيل به؟

من اشهر الأساتذة وأهمهم تأثيراً على المرحوم الشيخ مصطفى اسماعيل هو المرحوم الشيخ محمد رفعت (رحمه الله) .

كيفية تأثير الشيخ مصطفى اسماعيل على

الأجيال التي جاءت بعده من جهة غناء الألحان؟

كان تأثير الشيخ مصطفى اسماعيل على الاجيال التي عاصرها والتي جاءت من بعده كحرارة الشمس التي لا يمكن ان يحجبها احد والجدير بالذكر ان الشيخ مصطفى اسماعيل طاف على العديد من

فالشكر والتعظيم والتقدير لله سبحانه وتعالى وعليه يعتبر الشيخ مصطفى اسماعيل ثاني اكبر قارئ في العالم لآيات الذكر الحكيم انجته الارض العربية والاسلامية بعد الشيخ المرحوم محمد رفعت، ولعل مريدى وعشاق تلاوته كانوا اسعد الناس حظاً بتلك اللحظات الفريدة التي كانوا يتمتعون خلالها بسحر القرآن الكريم عبر صوت الشيخ مصطفى اسماعيل .

في قرائته الفنية ممكن يدخل في غير الحان طبق المعاني؟

في قرائته الفنية كان يصور الآيات تصويراً حقيقياً بحيث يشعر المستمع انه يعيش جمال الصوت والاداء القرآنى والتدبر فيه لما يتناسب مع الايات المباركة من ترغيب وترهيب وما شابه ذلك .

ميزة الحان الشيخ مصطفى اسماعيل؟ والميزة

الرئيسية لقراءة الأستاذ؟

إن ميزة الحان الشيخ مصطفى اسماعيل كانت غنية تميزه عن باقي القراء بحيث انك عندما تسمع الشيخ مصطفى اسماعيل كأنك تعيش في بستان كبير مليئ بالورود المتنوعة والتي تنتقل بك من وردة إلى وردة، ومن منظر جميل إلى منظر جميل آخر هكذا كانت ميزة الحان

ومقامات الشيخ مصطفى اسماعيل.

الدول الاوروبية والعربية والافريقية التي تضم الملايين من الجاليات الاسلامية التي زارها وكانوا يستمعون اليه بالساعات وتحت وابل المطر المنهمر من اجل الاستمتاع بآيات من الذكر الحكيم، وكان منهم من يصيح فرحاً ومنهم من يذرف الدموع ويبكى تأثراً بكلام الله المجيد، وعليه لقد ترك الشيخ مصطفى اسماعيل تراثاً عظيماً تتأثر به الاجيال حتى آخر يوم من عمر الدنيا من خلال ما حياه الله من جمال وعضوبة وقوة في الصوت والمقامات بقواعد علم التجويد وعلم المقامات والقراءات .

تعامله مع قرائته كيف كانت؟ كان يذوب في القراءة هل قرائته كانت مجرد الحان أو في قرائته كان شيء غير الأحنان؟

لقد منحه الله سبحانه وتعالى جمال الصوت وعضوبته وصفائه فكانت الملكات الصوتية قد نشأت منذ نعومة أظفاره، لذلك عندما قرأ اول مرة وكان قبله الشيخ سلامة قارئ الصورة يقرأ في الاحتفالات والمناسبات فكان عمر الشيخ مصطفى اسماعيل ثمانية عشر سنة فصعد في اعقاب نزول الشيخ سلامة في منتصف الليل، وما ان بدأ في القراءة حتى امتلئ السرادق بالحضور وانهر الجمهور بجمال صوته وروعة آدائه، فطالبوه بالاستمرار في القراءة حتى الرابعة صباحاً وسمعه في تلك الليلة الملحن الكبير وعالم المقامات الشهير الشيخ درويش الحريري وبعد تهنئته والثناء عليه سأله الشيخ الحريري من علمك كل هذه المقامات؟ اجاب مصطفى اسماعيل: لقد التقطت اذناى كل ما سمعته طوال حياتي وتمثلته واستنبطت منه طريقتي في الاداء، فقال له الشيخ الحريري: ان فطرتك اقوى واصح من كل الدراسات ولا يمكن لمعهد فني بأكمله ان يصل الى ما وصلت اليه فطرتك وهذه هبة من الله تعالى بها عليه .

وصيتكم للأشخاص الذين يريدون ينتهجون مناهج قرائته؟ كيف يحذون حذو مصطفى اسماعيل؟

وصيتنا للأشخاص أصحاب الكفاءة الذين يريدون السير على مناهج قرائته ان يقرأوا القرآن بصوت ينساب منه الخشوع والجمال والتدبر والارتباط بالله سبحانه وتعالى وبآياته وقد جاء في الحديث " ان القارئ المتدبر الذى يقرأ القرآن بتدبر حسبته يخشى الله "

الجاذبة التي موجودة في صوت مصطفى اسماعيل هل مجرد جاذبة موسيقية لحنية ام كانت لقرائته تأثير معنوى؟

الجاذبية الكامنة في صوت مصطفى اسماعيل هي هبة الله سبحانه وتعالى

نعم قراءات الشيخ مصطفى اسماعيل لاقت استحسانا عند الخاصة والعامة وعند الملوك ايضا لذلك لقب بقارئ الملوك .

وفي الختام أسأل الله أن يوفقنا للسبيل على خطى القرآن الكريم وان ينصر دولة القرآن الجمهورية الإسلامية الإيرانية ويحفظ قائدها المفدى السيد الخامننى (دام ظله).

سيرة مختصرة عن خادم القرآن الكريم الحاج حسين حمدان / لبنان

— أستاذ وقارئ للقرآن الكريم منذ أكثر من عشرين سنة

— قارئ في المناسبات والاحتفالات الدينية

— مشارك في عدة مسابقات محلية ودولية

— نال المرتبة الثالثة في المسابقات القرآنية الدولية في إيران سنة ١٩٨٩

— نال الدرجة الثانية في المسابقات القرآنية الدولية في لبنان سنة ١٩٩٦ والتي

أقامتها المستشارية الثقافية الإيرانية في لبنان بالتعاون مع جمعية القرآن الكريم.

— سجل المصحف المرتل كاملاً ثلاث مرات

— عضو لجنة التحكيم الدولية في المسابقات القرآنية لطلاب الجامعات

(قسم حسن الحفظ) والتي أقيمت في إيران.

— عضو لجنة التحكيم الدولية في المسابقات القرآنية لقناة الكوثر الفضائية

في شهر رمضان المنصرم في قسم التجويد.

خصوصية / خصوصيات صوت الأستاذ مصطفى إسماعيل؟

من خصوصيات صوت الشيخ مصطفى اسماعيل انه كان

يحمل لقب امير القراء بلا منازع ولعله القارئ الوحيد الذى لا يختلف عليه اثنان فى دولة التلاوة فإذا كان السميعة اذواقا ومشارب بالنسبة لكل الذين حملوا آيات الذكر الحكيم عبر حناجرهم الى العالم الاسلامى، فإن الشيخ مصطفى اسماعيل استطاع بما وهبه الله من قدرات فوق العادة ان يتسلل الى قلوب الجميع ويترعب على عرش التلاوة عن جدارة واستحقاق، وقالت عميدة المعهد العالى للموسيقى وقت ذاك " رتبية الحفنى " عند سماعها صوته: ما هذا الجمال ياشيخ ! والله انت وحدك معهد كامل للموسيقى .

كيف أصبح الأستاذ من اكبر قراء العالم؟

اصبح الشيخ مصطفى اسماعيل ثانى اكبر قراء العالم للموهبة التى حباه الله بها ولتربعه على عرش التلاوة فى سن مبكر وقرائته امام الخاصة والعامة ولقد لقب بقارئ الملوك ولذا ذاع صيته ليس فى العالمين العربى والاسلامى فحسب وانما فى كل انحاء العالم حتى اذهل العقول وخطف بصوته القلوب.

هل قرائات مصطفى لاقت استحسانا عند الخاصة أم العامة؟

مدير دار السيدة رقية (س) للقرآن الكريم: من مميزات الصوت لدى "مصطفى إسماعيل" أداءه لمختلف المقامات القرآنية

أبرز مدير دار السيدة رقية (س) للقرآن الكريم لجلالية السعودية في قم المقدسة، "الشيخ عبدالجليل المكراني" أن الأستاذ "مصطفى إسماعيل" يتميز بمهارة وبراعة عالية في أداء المقامات والألحان القرآنية وكذلك رسم الصورة عن معاني الآيات للمستمعين إلى تلاوته الجميلة التي لا يستوعبها إلا عدد قليل منهم.

إسماعيل واللحن الجميل والأذان الموسيقيتان التي يتمتع بهما الأستاذ والتي قل ما توجد لدى القراء الآخرين.

س. لماذا يرغب الخواص بتلاوة الشيخ مصطفى إسماعيل أكثر مقارنة بعامه الناس؟
ج. أن الأشخاص الذين يمتلكون القدرة لإستيعاب صوت الأستاذ هم من القلائل لذلك بإمكاننا القول أن القراء الذين يحاكون ألحان الأستاذ مصطفى إسماعيل هم أتباع القراءة الصحيحة الذين يستمتعون بأسلوب الشيخ مصطفى إسماعيل للقراءة لكن عامة الناس يرغبون في قراءة الأستاذ "عبدالباسط" لأنهم لا يمتلكون القدرة على فهم الميزات والقراءة الدقيقة للأستاذ مصطفى إسماعيل.

س. ما هي الميزات الرئيسية لتلاوة الأستاذ مصطفى إسماعيل؟

ج. كان الأستاذ مصطفى إسماعيل أفضل قارئ مصري على مدى ٥٠ عام ومن أبرز الميزات لتلاوة الأستاذ يمكننا الإشارة إلى كفاءته في أداء الألحان والصوت وتركيب المقامات وخلق صورة للمعاني القرآنية في القراءة وكان الشيخ مصطفى إسماعيل يستخدم الأطوار الموسيقية في تلاوته للقرآن الكريم وتعد هذه موهبة لا يتمتع بها إلا القليل من الأفراد وبالإمكان رؤية هذه الميزات بشكل جيد في قراءته لسور "هود" و"البقرة" و"داوود".

س. لماذا ينصح الأساتذة خلال مرحلة تعليم القراءة، الطلاب بعد تلقيهم

دروس التجويد بتعلم الحان الشيخ مصطفى إسماعيل؟

ج. السبب الرئيس في نصيحة الأساتذة هو عدم محاكاة الشيخ مصطفى إسماعيل للقراء الآخرين في قراءته للقرآن الكريم وفي الواقع أنه لم يتعلم الألحان من خلال الإستماع إليها بل أنه تلقى ذاتها المبادئ الموسيقية وإستخدامها في المقامات القرآنية وأن إتقانه وبراعته في المبادئ الموسيقية سبب في تعزيز مهاراته في تركيب المقامات والألحان. كما يتميز الشيخ بقدرة وبراعة عالية في تحديد المكان المناسب للوقف والبدء في قراءة القرآن الكريم.

س. أذكر لنا أسماء الأساتذة الذين تأثر بهم الشيخ الأستاذ مصطفى إسماعيل؟

ج. أنه تأثر في مجال القراءة بالأستاذ "الشيخ محمود حشيش" من أساتذة دار "الأحمدي" للقرآن الكريم.

وكان الأستاذ الكبير "مصطفى إسماعيل" يتقن المقامات القرآنية حيث كان ذلك (كفائه العالية وأدائه الرفيع في تركيب المقامات) مشهودا في دراسة ألحانه وبشكل جيد في الفواصل بين الآيات.

وفي إطار تكريم أفضل الشخصيات القرآنية إرتأت وكالة "إيكنة" للأنباء القرآنية إجراء سلسلة مقابلات مع قراء القرآن الكريم في داخل البلاد وخارجها والطلبة والناشطين في الحقل القرآني للتعريف بوجهة الأستاذ "مصطفى إسماعيل" للمتعتشين والمحبين للقرآن الكريم ولذلك فأنها أجرت مقابلة مع مدير دار السيدة رقية (س) للقرآن الكريم، "الشيخ عبدالجليل المكراني" جاء فيها كمايلي:

س. ما هي المواصفات الصوتية التي يتميز بها الأستاذ مصطفى إسماعيل؟

ج. من مواصفات تلاوة الشيخ مصطفى إسماعيل حضوره اللامع والبارز بوقت التلاوة حيث تلاوته تستغرق عدة ساعات وأن الأستاذ كان يعتبر القرآن أعمق من المحيطات وبالإمكان إحساس هذا العمق في قراءة الأستاذ.

س. ما هي مواصفات الحن في قراءة الأستاذ مصطفى إسماعيل؟

ج. صوته الحسن والجميل وإتقانه للمقامات كان من الأسباب التي أدت إلى ذلك وبحسب شهادات القراء فأن الأستاذ مصطفى إسماعيل كان يعد ضمن الأشخاص المعدودين حيث كان يتمتع بالموهبة الموسيقية ولديه "أذان موسيقيتان" وكان بإمكانه بشكل جيد أن يقوم خلال تلاوته بالتنسيق بين صوته ولحنه الجميل والمقامات. والنقطة الأخرى في مقارنة الشيخ مع القراء الآخرين أنه كان يتقن التجويد بشكل جيد. وعلى سبيل المثال أن الأستاذ الحصري بارز في مجال التجويد إلا ان مصطفى إسماعيل إضافة على مجال التجويد كان بارعا ومتميزا وموهوبا في مجال الصوت واللحن.

س. هل ترى صوت الأستاذ مصطفى إسماعيل أكثر تأثيرا من حيث تأثير

التلاوة على المستمع أم لحنه الجميل؟

ج. أنه من الصعب الإختيار بين الصوت الحسن والقوى للأستاذ مصطفى

مسؤول جمعية القرآن الكريم في لبنان: "مصطفى إسماعيل" خلافاً للقرء الآخرين ما كان يشترط أجراً مقابل تلاوته

والألحان قائلاً: أن تلاوة هذا القارئ تشعر المستمع وتحسسه بوجود القارئ وتحول له الكلام إلى تصوير. وقال "فولادي" أن السبب في إختيار "أحمد نعينغ" بصفته قارئ رسمي للحكومة المصرية، هو إتباعه طريقة ونهج القارئ "مصطفى اسماعيل" في القراءة وأداء الأصوت والألحان.

وكان القارئ مصطفى إسماعيل يستخدم مختلف الأطوار والمقامات الموسيقية في تلاوته للقرآن الكريم وكأنه يروي قصصاً وروايات عن ذكريات الماضي.

وأشار "حميد فولادي" إلى سبب تقدم وشهرة الشيخ "مصطفى اسماعيل" وقال: أن الشيخ وبعد تلقيه لمختلف مستويات التجويد كان يتلو القرآن في عدة جوامع كجامع "الحسين" البارز وعندما أعجب "الملك فاروق" بصوته الجميل، دعاه إلى قصره وبعد ذلك بدء مصطفى إسماعيل في العمل على تلاوة القرآن في الإذاعة المصرية آنذاك.

وأضاف: أن جميع زعماء مصر آنذاك كانوا معجبين بقراءة "مصطفى إسماعيل" حيث أنه سافر مع الرئيس المصري الراحل "أنور السادات" إلى "القدس" وقام بتلاوته الشهيرة في مسجد تلك المدينة.

وأعرب فولادي عن إعترافه بأن مصطفى إسماعيل كان يختار التلاوات والصور القرآنية بدقة عالية نظراً للمكان والمخاطبين وأضاف بأن ذلك يعد من أسرار بقاء وإستمرارية تلاوته وأشار الى أن السبب الرئيس في إختيار القارئ "أحمد نعينغ" بصفة القارئ الرسمي للحكومة المصرية هو إتباعه ومحاكاته لأسلوب مصطفى اسماعيل وصوته وألحانه في تلاوة القرآن الكريم.

ومن الميزات الأخرى لتلاوة "مصطفى اسماعيل" على حد قول "فولادي" أنه وبالترزامن مع تلاوته للآيات كان يفسرها بصوته وألحانه، والسبب في

تلك الميزة هو إدراك وفهم الشيخ مصطفى إسماعيل الكامل لآيات القرآن التي كان يحث المستمعين إثناء التلاوة على التفكير والتمعن في معانيها. ومن الميزات الأخرى لتلاوة مصطفى إسماعيل البارزة أنه كان يرسم معاني الآيات على شكل فيلم وثائقي بصوته الجميل وإتقانه للألحان والمقامات الموسيقية وكان يرسم صوراً في الخيال بغاية الروعة والجمال.

وأيضاً من الميزات الأخرى لتلاوته البارزة كذلك

تتبعه لهدف خاص في إختياره لمكان الوقف والبدء في التلاوة ويدل ذلك على براعته وفهمه لآيات القرآن الكريم.

وفي ختام حديثه أعتبر "فولادي" التجويد الكامل والأداء البارز والصوت الحنون والجميل وإستخدام التحرير الصحيح في المكان المناسب من ميزات تلاوة الشيخ "مصطفى اسماعيل".

صرح مسؤول جمعية القرآن الكريم في لبنان "حميد فولادي" بمناسبة ذكرى تكريم القارئ الكبير "مصطفى اسماعيل" أن الشيخ كان شخصاً ذو أخلاق حميدة وخلافاً للقرء الآخرين ما كان يشترط أجراً مقابل تلاوته وكان ينهى عن ذلك خشية من تداعياته وكان يصف إشتراط الأجر إزاء تلاوة القرآن الكريم بالمصيبة الكبرى.

وأضاف "فولادي" قائلاً: لا شك أن "مصطفى إسماعيل" أحد كبار القراء المصريين خاصة من حيث الفن ويعود الى العصر الذهبي للتلاوة في مصر وقد أبدع وإستلهم أسلوبه الخاص في تلاوة القرآن الكريم من الوحي الإلهي دون الإعتماد على أساليب القراء السابقين وأن الكثير من القراء في العالم الإسلامي يعتمدون حالياً على أسلوبه في تلاوته للقرآن الكريم.

وفي حوار له مع وكالة "إيكننا" للأنباء القرآنية بمناسبة تكريم القارئ الكبير "مصطفى إسماعيل" قدم حجة الإسلام والمسلمين "حميد فولادي"

نبذة عن السيرة الذاتية للقارئ المصري "مصطفى اسماعيل" وقال: ولد مصطفى إسماعيل في عام ١٩٠٥ بقرية "ميت الغزال" التابعة لقضاء مدينة "طنطا" وأتم حفظ القرآن الكريم في الثانية عشرة من عمره. وتأثر بشكل كبير بنصائح الشيخ "محمد رفعت" له عند ما حثه على إتخاذ قراراً مصيرياً للتميز وعدم إتباع أساليب الآخرين في التلاوة ودفعه لإتخاذ أسلوباً فريداً وخاص به في تلاوة القرآن الكريم.

وإستطرد حجة الإسلام والمسلمين فولادي قائلاً بأن لـ "مصطفى اسماعيل" مدرسة وطريقة خاصة في التلاوة بالإمكان إعتبارها أساساً لقراءة القرآن الكريم.

وقام مسؤول جمعية القرآن الكريم في لبنان بتحليل تلاوة مصطفى إسماعيل لسورة "القصص" وميزاته وأسلوبه الخاص في رسم وتصوير معاني الآيات بالصوت

حكم دولى: عظمة الشيخ مصطفى إسماعيل نابغة من صوته الجميل

اعتبر المقرئ والحكم القرآنى الإيراني الدولى «احمد ابو القاسمى»
ان عظمة الشيخ مصطفى إسماعيل نابغة من صوته الجميل .

وقال «احمد ابو القاسمى»، خلال حوار خاص مع وكالة الانباء
القرانية العالمية (ايكنا)، ان النقطة التى يغفل عنها اكثرية المقرئين
ومحبي تلاوة الشيخ مصطفى اسماعيل، هو الصوت الجميل الذى كان
يملكه هذا الاستاذ الراحل.

واضاف المقرئ والحكم القرانى الايرانى الدولى: ان اكثرية
المقرئين يحبون الشيخ مصطفى اسماعيل بسبب اللحن الجميل فى
تلاوته، لكن عظمة هذا الاستاذ نابغة من الصوت الجميل الذى كان
يملكه.

وتابع «احمد ابو القاسمى»: ان الشيخ مصطفى اسماعيل كان من
خلال استخدام طبقاته الصوتية بشكل مناسب فى تلاوته يستطيع نقل
المعاني والمفاهيم القرانية الى ذهن المستمع، وهذه احدى ميزاته
الاستثنائية.

واشار المقرئ والحكم القرانى الايرانى الدولى الى اتقان الشيخ
مصطفى اسماعيل لعلم وفنون الموسيقى، وقال: كان يتمتع بدوق فنى
رفيع اضافى الى اتقانه واحاطته بعلم الموسيقى.

مقرئ إيرانى: الشيخ مصطفى إسماعيل كان نابغة عصره

إعتبر المقرئ الدولى الإيراني «محمد رضا بور زركرى»، ان تلاوات أكثرية مقرئى القرآن
الكريم الذين جاءوا بعد الشيخ مصطفى إسماعيل تأثروا بتلاوته، فهو كان نابغة عصره.

وقال «محمد رضا بور زركرى»، خلال حوار خاص مع وكالة الانباء القرانية
العالمية (ايكنا)، ان الاستاذ الشيخ مصطفى اسماعيل كان نابغة استثنائية فى عصره،
ومصر لى تشهد ظهور مثيل له اطلاقا.

واضاف: رغم مرور سنوات على رحيل الشيخ مصطفى اسماعيل، فان تلاواته ما
زالت تناقش وتحلل من قبل الخبراء والباحثين، وهذا يدل على عظمة هذا الاستاذ
الكبير والممتاز والمتبحر فى فنو تلاوة القرآن الكريم.

واكد ان قدرة الشيخ مصطفى اسماعيل على استخدام الطبقات الصوتية العليا
خلال تلاوته للقران الكريم هى من اهم المميزات الاستثنائية التى كان يتمتع بها.

واشار الى اتقان الشيخ مصطفى اسماعيل لعلم الموسيقى، وقال: ان الاستخدام
الصحيح والدقيق لعلم الموسيقى كان يساعده على تصوير الايات القرانية والقاء
المعاني القرانية فى ذهن المستمع.

إقتراح بتأسيس متحف لآثار

الشيخ مصطفى إسماعيل في مصر

أقترح الحكم القرآني الإيراني الدولي ورئيس فرقة «الثقلين» للتواشيع في الأهواز «مهدي دغاغله»، تأسيس متحف وطني في مصر يحتوي آثار الشيخ مصطفى إسماعيل.

وقال «مهدي دغاغله»، خلال حوار خاص مع وكالة الأنباء القرآنية العالمية (ايكنا)، خلال زيارتي لمصر ولقائي مع نجل الشيخ مصطفى اسماعيل، أكدت على ضرورة تأسيس متحف وطني في مصر يحتوي الآثار الشخصية لاشخاص كالشيخ مصطفى اسماعيل.

واضاف رئيس فرقة «الثقلين» للتواشيع: ان الشيخ مصطفى اسماعيل من المقرئين الايرانيين البارزين في مصر، وقد ولد في قرية ميت غزال المصرية عام ١٩٠٥ ميلادي.

واشار «مهدي دغاغله»، الى انه كان يتلو القران الكريم بطريقة تسحر المستمعين، وينتقل من لحن الى لحن بطريقة تجذب المستمع وتثير اعجاباه، وهذا ما كان يميز تلاوت الشيخ مصطفى اسماعيل.

واضاف رئيس فرقة «الثقلين» للتواشيع: ان الشيخ مصطفى اسماعيل كان يلقب بـ «صاحب الصوت الذهبي» و «قارئ مصر الاول»، وهو ما يدل على عظمة وشهرة هذا المقرئ البارز.

الحكم القرآني الإيراني الدولي: تلاوة الشيخ مصطفى إسماعيل تلبى جميع الأذواق

إعتبر الحكم القرآني الإيراني الدولي «محمد رضا ابو القاسمي»، ان الشيخ مصطفى إسماعيل من كبار أساتذة تلاوة القرآن الكريم في مصر، وان المقرئين الإيرانيين والمصريين مدينون لتلاوته.

وقال «محمد رضا ابو القاسمي»، خلال حوار خاص مع وكالة الأنباء القرآنية العالمية (ايكنا)، ان الشيخ مصطفى اسماعيل كان معروفا اكثر لدى الخواص وليس لدى العام، مع ان تلاوته كانت تلبى جميع الاذواق.

واضاف الحكم القرآني الايراني الدولي: ان اي شخص مهما كانت ذوقه، اذا استمع الى صوت وتلاوة الشيخ مصطفى اسماعيل، فانه حتما سينجذب اليه.

واشار الى مميزات صوت الشيخ مصطفى اسماعيل، وقال: كان يستفيد في تلاوته من جميع الطبقات الصوتية، وكان قادرا على استخدام الطبقات الصوتية العليا وهو امر لا تقدر عليه الا قلة من المقرئين.

واعتبر ان المقرئين الايرانيين والمصريين مدينون لتلاوات الشيخ مصطفى اسماعيل، وقال: ان تلاوات اكثرية المقرئين الايرانيين والمصريين متأثرة بتلاوة هذا الاستاذ الكبير.

واشار الى انتقان الشيخ مصطفى اسماعيل لعلم الموسيقى، وقال: ان اتقانه للموسيقى كان قويا لدرجة انه كان يختار اللحن المناسب لكل اية بشكل يتيح تصوير معناها في ذهن المستمع.

مهکام: مصطفی إسماعیل کان یتقن تطبیق المقامات والنغمات القرآنیة

أكد الحكم القرآنی الإيراني الأستاذ «حبيب مهکام»، ان الشيخ مصطفی إسماعیل، کان یتقن بشكل كامل تطبيق المقامات والنغمات خلال تلاوة القرآن الکریم.

وقال «حبيب مهکام»، خلال حوار خاص مع وكالة الانباء القرآنیة العالمیة (ایکنا)، ان تلاوة الشيخ مصطفی إسماعیل تتمتع بمميزات وامتیازات خاصة. واطاف الحكم القرآنی الایرانی: ان الشيخ مصطفی إسماعیل کان یتلو القرآن الکریم بطريقة واسلوب یجذب کل المستمعین، كما ان ادائه وتلفظه للکلمات کان بافضل صورة ممکنة.

واشار «حبيب مهکام» الی ان الشيخ مصطفی إسماعیل کان یتلو الايات القرآنیة بطريقة تنقل مفاهیم ومعانی الايات الی المستمع خلال استماعه لتلاوته. واکد الحكم القرآنی الایرانی ان تقليد اکثریة القراء لتلاوة الشيخ مصطفی إسماعیل یعود الی جمال وکمال الاسلوب الخاص به.

وقال «حبيب مهکام»: کان یتقن بشكل كامل تطبيق المقامات والنغمات خلال تلاوة القرآن الکریم.

واضاف الحكم القرآنی الایرانی: ان اللحن هو اهم ما یميز تلاوة الشيخ مصطفی إسماعیل، فالحانه الجمیلة والجذابة كانت اجمل من تغريد البلابل فی حدائق الورد، واعذب من ابتسامة الورد.

واوضح «حبيب مهکام» ان اللحن فی التلاوة القرآنیة یعنی تطابق معانی الفاظ القرآن الکریم مع الصوت واللحن والنغمة، وکل جهود الشيخ مصطفی إسماعیل خلال التلاوة كانت منصبة علی نقل مفهوم ومعانی الايات القرآنیة من خلال صوته الی المستمع.

مقرئ دولی: تلاوة مصطفی إسماعیل تتضمن فی داخلها تفسیر القرآن الکریم

إعتبر المقرئ الإيراني الدولي «عبد الوحید جعفر زادة» ان تلاوة الأستاذ الشيخ مصطفی إسماعیل تتضمن فی داخلها تفسیر القرآن الکریم.

واكد «عبد الوحید جعفر زادة»، خلال حوار خاص مع وكالة الانباء القرآنیة العالمیة (ایکنا)، علی اهمیة الدور الی قام به الشيخ «مصطفی إسماعیل» فی العالم الاسلامی وخصوصا فی مصر.

وقال المقرئ الایرانی الدولي: ان اهمیة هذا الاستاذ الکریم نابعة من تلاوته القرآن الکریم بطريقة فنیة خاصة فی زمن کان فیہ هذا الفن فی اوجه، لذلك فان الشیخ مصطفی إسماعیل یعتبر من الاساتذة والقراء البارزین فی العالم الاسلامی.

واشار الی ان اهم ما یميز تلاوة الاستاذ مصطفی إسماعیل هو اللحن القوی، وقال: عندما نتحدث عن اللحن القرآنی فان اول اسم یطرح هو اسم الشيخ مصطفی إسماعیل.

واضاف: ان کل شخص یرید تعلم تلاوة القرآن الکریم، یجب بعد دراسة المراحل الابتدائیة وكسب الخبرة والمهارة اللازمة ان یدرس اسلوب الشيخ مصطفی إسماعیل لانه اسلوب اصیل واستثنائی.

واعتران تلاوة الشيخ مصطفی إسماعیل لسورتي «البقرة» و «آل عمران» من التلاوات الجمیلة والخالدة فی مجال تلاوة القرآن الکریم.

وقال: ان ارادة اله، وجهود الاستاذ فی عالم التلاوة، وتقواه وحياته فی ظل تعالیم القرآن ادت لکی یكون الشيخ مصطفی إسماعیل من اکبر واهم القراء فی العالم.

في حوار مع نجل القارى الشيخ مصطفى اسماعيل

المهندس وحيد يروي قصة قارىء القصر الملكى

فضل يقرأ مدة تزيد على الساعة ونصف الساعة وسط تجاوب الحاضرين وإعجابهم حتى أن الناس خرجوا عن شعورهم وبدأوا يحيونه بصوت مرتفع يطلبون منه الزيادة والإعادة إلى أن أذن له الشيخ رفعت بختم وصلته ففعل فقبله وهناك وقال له: "إسمع يا بنى أنا حاقولك على نصيحة إذا عملت بها فستكون أعظم من قرأ القرآن فى مصر فأنت صاحب مدرسة جديدة ولم تقلد أحدا وحباك الله بموهبة حلاوة الصوت والحنن التلقائى الموسيقى دون أن تدرس فى معهد موسيقى وأنت مازلت صغيرا فى السن ولكن ينقصك أن تثبت حفظك بأن تعيد قراءة القرآن على شيخ كبير من مشايخ "المسجد الأحمدي". فأخذ الشيخ مصطفى اسماعيل على نفسه عهدا بأن يذهب إلى المسجد الأحمدي بمدينة طنطا ليتعلم ويستزيد كما طلب منه الشيخ رفعت فالتحق بالمعهد الأحمدي وعمره لم يتجاوز الثامنة عشرة بعد.

ترك الشيخ مصطفى اسماعيل الدراسة بالمعهد الأحمدي قبل أن ينتهى من إكماله تعلمه وترك السكن الذى كان يعيش فيه مع بعض أقرانه من الدارسين معه بالمعهد دون علم جده الذى كان يتابعه من وقت لآخر... فلماذا ترك الدراسة بالمعهد؟ وماذا فعل جده عند علم بذلك؟

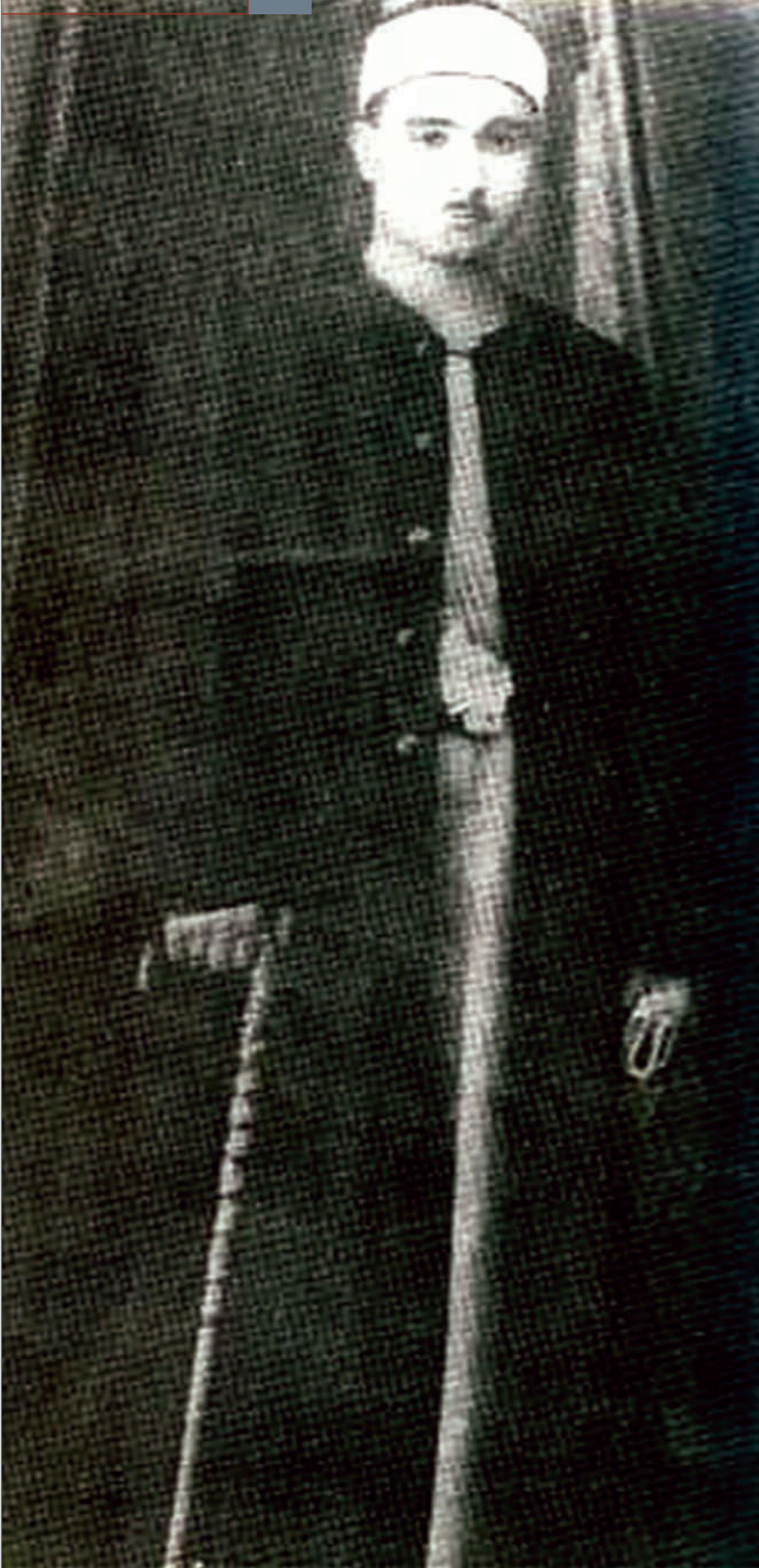
وحيد مصطفى اسماعيل: كان الشيخ مصطفى اسماعيل نزيها يحب النظافة فى المآكل والملبس والمكان الذى ينام فيه فلما إنتحق بالمعهد الأحمدي ليتعلم القراءات السبع وأحكام التلاوة إستأجر مسكنا مع بعض أقرانه الذين يدرسون معه ولما كان صوت الشيخ مصطفى اسماعيل متميزا عنهم فقد حظى بشهرة واسعة ودونهم حتى أن الناس كانوا يطلبونه كثيرا لإحياء حفلاتهم وسهراتهم ويغدقون عليه بالمال الوفير فترك المسكن الذى كان يقيم فيه واستأجر حجرة فى "بنسيون الخواجايا" بمدينة طنطا وترك الدراسة بالمعهد بعد أن تجاوز ثلثى مدة الدراسة ففتح ذلك باب الحقد عليه من زملائه وأقرانه الذين هبوا إلى جده وأخبروه بأن الشيخ مصطفى ترك الدراسة بالمعهد منصرفا إلى القراءة بالمتأم والسهرات والحفلات وترك مسكنهم ليستقل بذاته فى بنسيون الخواجايا وكانت تديره سيده أجنبيه فذهب إليه جده ووجده كذلك كما أخبره زملائه فضربه بعصا كانت معه معلنا غضبه وسخطه عليه إذا لم يرجع إلى ما كان عليه وخاصة دراسته بالمعهد وحاول الشيخ مصطفى اسماعيل أن يثنى جده عن رأيه فقال له: "هل تحب الشيخ محمد رفعت؟" فأجابته: "نعم". فقال: "وهل تحب أن أكون مثله؟" فرد: "نعم".. فقال: "دعنى فى طريقى الذى اخترته لنفسى وسوف أحقق لك هذا الأمل إن شاء الله" وبينما هما يتحدثان إذ بعض الرجال يدخلون عليهما الغرفة يطلبون مقابلة الشيخ مصطفى اسماعيل للإتفاق معه على إحياء سهرة لديهم فاشترط الشيخ مصطفى اسماعيل عليهم بأن يكون أجره فى تلك الليلة جنبها مصريا فوافقوا ففرح جده كثيرا به وتأكد له أن لصوت حفيده عشاقا فعانقه وقبله فما كان من الشيخ مصطفى اسماعيل إلا أن أعطى جده ثلاثين جنبها وطلب منه أن يشتري له أرضا زراعية "نصف فدان" بقرية ميت غزال فشرع "الشيخ مرسى" أن حفيده أصبح رجلا يعتمد عليه - إذ أن من عادة أهل القرى كما يقول المهندس وحيد مصطفى

الشيخ "مصطفى اسماعيل" نبوءة الشيخ محمد رفعت، بلغت شهرته وذبيوع صيته ما سبب له الكثير من المتابع فقد عين قارئاً للسورة بالجامع الأزهر قبل اعتماده بالأذاعة فكانت أول سابقة بل وآخرها فى تاريخ وزارة الأوقاف وذلك بأمر من القصر الملكى.

وهو من مواليد قرية "ميت غزال" مركز "طنطا" محافظة "الغربية" فى "١٧ / ٦ / ١٩٠٥ م". كان أبوه فلاحا وقد ألحقه بكتاب القرية عندما بلغ خمس سنوات وقد استرعى انتباه شيخه و محفظه "الشيخ عبدالرحمن النجار" بسرعة حفظه للقرآن مع حلاوة التلاوة فى هذه السن المبكرة إلا أن الطفل مصطفى اسماعيل كان كثير الهرب من الكتاب حيث يلتقى بالطفل "ابراهيم الشال" زميله بالكتاب أيضا ويهربا سويا ويهبا إلى قرية "دفرة" التى تبعد عن قرية ميت غزال بحوالى سبعة كيلومترات حتى لا يراهما أحد من أهل القرية إلا أن حظهما كان دائما عثرا وبخاصة أن الطفل مصطفى اسماعيل يعرفه كل ابناء القرية لما تتمتع به عائلته من أصالة و عراقية ولأن قرية دفرة كانت قريبة من قريتهما فقد كان أهل قرية ميت غزال يهبون لقضاء حاجياتهم وكان الناس يهبون بالطفل مصطفى اسماعيل إلى شيخه بالكتاب ويقصون عليه ما رأوه من لعبه مع زميله إبراهيم الشال فكان شيخهما يضر بهما ضربا مبرحا وبخاصة الطفل مصطفى اسماعيل و يأخذه ويذهب به إلى جده "الحاج اسماعيل" عميد العائلة وصاحب الكلمة الأولى والأخيرة فيها فيضربه هو الآخر إلى أن تاب عن الهروب من الكتاب مرة أخرى وبدأ يلتزم فى الحفظ خشية العقاب من جده حتى أتم حفظ القرآن قبل أن يتجاوز الثانية عشر من عمره وبينما كان الطفل مصطفى اسماعيل يقرأ القرآن بالكتاب إذ إستمع إليه مصادفة أحد المشايخ الكبار فى علوم القرآن وكان فى زيارة لقريب له بالقرية فانهبر بأدائه وعذوبه صوته وسأل شيخه ومحفظه عنه وعن عائلته فذهب إلى جده وأخبره بأن حفيده سيكون له شأن عظيم إذا نال قدرا كافيا من التعليم لأحكام القرآن ونصح به بأن يذهب به إلى المسجد الأحمدي بمدينة طنطا ليزداد علما بأحكام الترتيل والتجويد والقراءات.

كان لقاء الشيخ مصطفى اسماعيل بالشيخ محمد رفعت فاتحة خير عليه. كيف كان هذا اللقاء؟ ومتى؟

وحيد مصطفى اسماعيل: كان الشيخ مصطفى اسماعيل قد ذاع صيته فى محافظة الغربية وإشتهر بعذوبة الأداء وأنه صاحب مدرسة جديدة فى الأسلوب لم يسبقه إليها أحد وكان له صديق يكبره سنا يحب الاستماع إليه ويشجعه يسمى "القصبى بك" وفى عام ١٩٢٢ م علم الشيخ مصطفى اسماعيل بوفاة القصبى بك فقرر أن يشارك فى ماتمه فوجد أن أهله قد إستدعوا الشيخ محمد رفعت لإحياء تلك الليلة فجلس ضيفا على دكة الشيخ رفعت والذى لم يكن يعرفه من قبل فلما انتهى الشيخ رفعت من وصلته ترك مكانه لهذا القارىء الشاب ليقرأ فانبر الشيخ رفعت به وبقراءته وأعجب بأدائه وصوته فأرسل إليه يطلب منه أن يستمر فى التلاوة ولا يتوقف حتى يأذن له هو بذلك مما زاد من ثقة الشيخ مصطفى اسماعيل بنفسه

إسماعيل نجل الشيخ أن من يشتر أرضاً يعد من الرجال بحق - وبالفعل تركه جده وهو فخور به راض عنه .

لعبت الصدفة .. والصدفة وحدها دوراً كبيراً في ذبوع صيت الشيخ مصطفى إسماعيل في مدينة القاهرة .. ولولا تغيب "الشيخ عبد الفتاح الشعشاعي" عن القراءة بمسجد "الإمام الحسين" في حفل الإذاعة لتأخرت شهرته كثيراً .. أليس كذلك؟

وحيد مصطفى إسماعيل: قد تكون الصدفة دور في معرفة الناس من أهل القاهرة بصوت الشيخ مصطفى إسماعيل ولكنه كان سيفرض نفسه لا محالة في أقرب فرصة تتاح له فصوته كان يغزو أسماع الناس في كل المحافظات التي كان يقرأ فيها، أما عن معرفة الناس به في القاهرة فتلك مصادفة بالفعل.. فقد ذهب إلى القاهرة لشراء بعض الأقمشة ليقوم بتفصيلها عند أحد الخياطين المعروفين هناك وبينما هو بالقاهرة تذكر نصيحة "الشيخ محمود حشيش" الذي كان يتبعه بالمعهد الأحمدي بمدينة طنطا لما وجد فيه من صوت نقي صادق معبر بأن يذهب للقاهرة ليشارك "برابطة تضامن القراء" بحى "سيدنا الحسين" ... وهناك ألتقى بالشيخ "محمد الصيفي" وأخبره برغبته في الإنضمام للرابطة فطلب منه الشيخ الصيفي مبلغ عشرة قروش قيمة الإشتراك فقال له الشيخ مصطفى أنها لا تكفي سأرسل إليكم جنبها مع بداية كل شهر ولما سأله الشيخ الصيفي عن اسمه، فأخبره. فقال له: "أنت إذن من تتحدث عنه المشايخ والقراء هنا في مصر؟" فقال: "لا أدري" .. فطلب منه أن يقرأ عليه بعض آيات من القرآن فقرأ في سورة "الفجر" فاستعذب صوته وطلب منه أن يأتي إليه في اليوم التالي ليتيح له فرصة التعرف على كبار القراء. فذهب إليه وكان في ذلك اليوم ستنقل الإذاعة حفلاً على الهواء من مسجد الإمام الحسين رضى الله عنه وسيحى الحفل القارئ الشيخ عبد الفتاح الشعشاعي إلا أنه تخلف فما كان من الشيخ الصيفي إلا أن أجلس الشيخ مصطفى على دكة القراءة ليقراً فرغض المسؤولون لأنه غير معتمد في الإذاعة فقال لهم الشيخ الصيفي: دعوه يقرأ على مسؤوليتي الخاصة ولأن الشيخ الشعشاعي وضعهم في مأزق بتخلفه عن الحضور فقد استسلموا لطلب الشيخ الصيفي فقرأ الشيخ مصطفى في سورة "التحریم" لمدة نصف ساعة بدأت من الساعة الثامنة حتى الثامنة والنصف وسط إستجابة الجمهور وما أن أنهى من قراءته حتى أقبل عليه الجمهور يقبله ويعانقه وبينما هو يستعد لمغادرة المسجد إذ طلب منه الحاضرون بأن يستمر في القراءة فظل يقرأ بعد ذلك حتى أنصف الليل والناس يجلسون في خشوع وإجلال لآيات

التين والمنتزه بمدينة "الأسكندرية".

الله وكان ذلك بداية تعرف جمهور القاهرة على صوت الشيخ مصطفى إسماعيل مع بداية عام ١٩٤٣.

بالرغم من ذبوع صبت الشيخ مصطفى إسماعيل في أنحاء مصر وخارجها إلا أن الشيخ محمد رفعت كان يعترض أحياناً على قراءته لكثرة أخطائه ونصحته بضرورة القراءة مرة أخرى على "الشيخ عبد الفتاح القاضي" شيخ عموم المقارئ ومعلم القراءات .. فهل كان لك يغضب الشيخ مصطفى من الشيخ محمد رفعت؟

وحيد مصطفى إسماعيل: لقد حكى لي والدي بالفعل عن لقاءاته بالشيخ محمد رفعت وكما ذكرت لك من قبل أن الشيخ محمد رفعت عندما أتقى والدي أول مرة نصحه بأن يقرأ على أحد المشايخ الكبار "بالمسجد الأحمدي" بمدينة طنطا وبالفعل فقد تعهده "الشيخ محمود حشيش" شيخ المحفظين والمعلمين لأحكام القرآن في ذلك الوقت إلا أن الشيخ مصطفى لم يستمر في دراسته في المعهد بل تركه وتفرغ لإحياء السهرات والليال والمآتم وانصرف عن الدراسة وعندما كانا يلتقيان هو والشيخ رفعت كان يذكره دائماً بأنه أول من تنبأ له بمستقبل عظيم في خدمة القرآن بعدوية صوته قائلاً: "الحمد لله فقد أصبحت اليوم ذو شأن عظيم وأصبح صوتك هو الصوت المميز وصاحب المدرسة الجديدة والفريدة ولكني لازلت أنضحك بأن تراجع قراءتك على الشيخ عبد الفتاح القاضي". فكان الشيخ مصطفى يفرح كثيراً بل يسعد بتوجيهات الشيخ محمد رفعت ولا يعتبرها إنتقاصاً من قدره أو نقداً له، فهب إلى الشيخ القاضي والذي كان قد سمع عنه وأستمع إليه في الإذاعة فعشق صوته فأخذ يلازمه أينما ذهب ليبين له أوجه القصور في قراءته فبدأ يحسن من آدائه حتى أطمأن

عندما أراد "الملك فاروق" بأن يكون الشيخ مصطفى إسماعيل قارئاً للقصر الملكي أنكر بعض القراء معرفتهم بعنوانه وقالوا أنه مقريء مجهول .. من الذي أخبره بطلب الملك له؟ وكيف تم الوصول إليه وإلى عنوانه؟

وحيد مصطفى إسماعيل: عن طريق الشيخ محمد الصيفي رئيس رابطة القراء وقد بدأ هذا الأمر عندما أستمع الملك فاروق لصوت الشيخ مصطفى إسماعيل في الحفل الي نقلته الإذاعة من مسجد الإمام الحسين فأعجب به وأصدر أمراً ملكياً بتكليفه ليكون قارئاً للقصر الملكي فحاول "محمد باشا سالم" السكرتير الخاص للملك معرفة أية معلومات عن الشيخ مصطفى من الإذاعة فأخبره بعض القراء بأنه قارئ مجهول لا يعرفون عنه سوى اسمه فهب إلى الشيخ محمد صيفي الذي أخبره عن عنوانه وبينما كان الشيخ يجلس بين أهله وأولاده بقرية ميت غزال إذ به يفاجأ بعمدة القرية ومأمور المركز يقتحمان عليه بيته ويسأله مأمور المركز بأسلوب إستفزازي قائلاً: "أنت مصطفى إسماعيل؟" فقال: "نعم وقد ظن أنه أرتكب جرماً كبيراً دون أن يدري" فسأله: "ما الأمر؟" فقال: "عليك أن تذهب غداً إلى القصر الملكي لمقابلة "مراد باشا محسن" ناظر الخاصة الملكية بقصر عابدين" فسأله الشيخ: "ولماذا؟" قال: "لا أدري وعليك أن تنفذ الأوامر". فسافر إلى القاهرة في صبيحة اليوم التالي والتقى بناظر الخاصة الملكية الي هنا بتقدير الملك لصوته وموهبته وأخبره بالأمر الملكي بتكليفه قارئاً للقصر لإحياء ليلي رمضان بقصرى رأس

الشيخ القاضي على قراءته وطمانته عليها فشكر له وللشيخ محمد رفعت حبهما وتقديرهما وغيرتهما عليه فكان لك من قبيل الحب في الله بينهم جميعاً.

عينته وزارة الأوقاف قارئاً لسورة "الكهف" بالجامع الأزهر .. فأعرض القراء المقيدون بالإذاعة .. لماذا؟

وحيد مصطفى إسماعيل: كما ذكرت حضرتك فقد زادت غيرة القراء من شهرة الشيخ مصطفى وأسلوبه الجديد مقلد وحب الناس له وثقة الملك في موهبته وأخيراً تعيينه قارئاً للسورة يوم الجمعة بالجامع الأزهر لأن الأذاعة كانت تنقل الصلاة من الجامع الأزهر ولم يكن قد تم اعتماد الشيخ مصطفى بالإذاعة بعد فقالوا: كيف تنقل له الإذاعة وهو غير مقيد بها وكثرت الشكاوى ضده ووزارة الأوقاف والمستولين عنها وتحيزهم له فكان الشيخ يندھش من تلك الحرب ويقول: أليست قراءتي في قصر الملك والذي تنقله الأذاعة تكفي ليكون ذلك بمثابة شهادة موثقة من المستولين بالإذاعة بأهليتي للقراءة بها .. وكان حزينا لموقف القراء منه وخاصة القدامى منهم .. فما كان من الأذاعة إلا أن أرسلت إليه وتم تحديد ميعاد لامتحان .. فاستمع إليه أعضاء اللجنة وكان بينهم "الشيخ الضباغ" و"الشيخ عبدالفتاح الشعشاعي" وأجازته اللجنة قارئاً بالإذاعة .

بعد أن أصبح الشيخ مصطفى قارئاً للقصر الملكي أقام بفندق "شبرد" .. فهل كان للملك علاقة باختياره لهذا السكن ؟

وحيد مصطفى إسماعيل: كان الشيخ مصطفى نزيها منذ أن عرف الدنيا وقبل أن ينال شهرته وقد ذكرت لحضرتك أنه بمجرد أن انتقل إلى مدينة طنطا وأصبح معه بعض المال ترك المسكن الذي كان يعيش فيه مع بعض زملائه من أهل القرية وإستأجر حجرة بمفرده في بنسيون نظيف لأنه يعشق النظافة ولذا فبعد أن نال قدرا من الشهرة بمدينة طنطا كان يهب إلى القاهرة ليشتري أرقى الأقمشة ويذهب بها إلى أشهر الخياطين ليكون قارئاً نظيفاً وجيهاً لا يهجمه فقط جمع المال بل يسعد نفسه بهذا المال كذلك ولذا فعندما إستقر به المقام في القاهرة عام ١٩٤٤م نزل بفندق شبرد وكان الفندق في ذلك الوقت لا يقيم فيه هذه الإقامة شبه الدائمة إلا الأثرياء أو الأجانب ولم يكن الشيخ مصطفى إسماعيل من الأثرياء ولكنه كان يتمتع بماله وكان إيجار الغرفة في الليلة الواحدة أربعة جنيهات في ذلك الوقت وهذا المبلغ يكفي لإعاشة فردا واحدا لمدة شهر كامل ولم يكن للملك فاروق أى علاقة باختياره هذا السكن ولكن إستقرار الشيخ في القاهرة والرغبة في أن يحيا حياة رغدة هو الدافع وراء ذلك.

كيف بدأت علاقته بالرئيس "السادات"؟

وحيد مصطفى إسماعيل: الرئيس السادات كان يحبه كثيرا وكان يعشق صوته حتى أنه كان يقلده في أسلوب وآداء وطريقة قراءته عندما كان بالسجن وكان الرئيس السادات يتحدث عن ذلك مع والدي وقد صرح أخيراً أحد رفقاء الرئيس السادات في السجن في برنامج "على الناصية" للسيدة "أمال فهمي" بما ذكرت لحضرتك ولن أكون مغاليا إذا قلت أن الرئيس السادات وافق على تعيين القارئ الطيب أحمد نعينة برئاسة الجمهورية عندما استمع إليه عن طريق الصدفة فوجده يقلد الشيخ مصطفى إسماعيل فأحبه السادات وعينه قارئاً لرئاسة الجمهورية.

وماذا عن علاقته بالكاتب الصحفي "أنيس منصور"؟

وحيد مصطفى إسماعيل: في بداية الستينيات كان الكاتب الصحفي أنيس منصور يعد برنامجا للتلفزيون تقدمه المذبة "أماني ناشد" وقد طلب أن يعد حلقة خاصة عن حياة الشيخ مصطفى إسماعيل .. ولأن الشيوعية كانت في هذه الفترة في أوج أنتشارها بمصر فقد طلب أنيس منصور من الشيخ مصطفى أن يكذب على الناس ويقول لهم أنه تربي في بيئة فقيرة وأنه كافح في حياته كفاحا مريرا حتى يثبت وجوده وأن ما به من نعمة الآن إنما جاء بعد جوع وحرمان شديدين وعند بداية التسجيل سألته المذبة عن بداية مشوار حياته ففاجأها بقوله: الحمد لله فقد أنعم الله على بالخير الوفير منذ نعومة أظفاري وبداية حياتي مع القرآن ولم أتم يوما واحدا على الرصيف كما طلب مني أنيس منصور أن أقول فحياتي كلها رغدة والحمد لله ولم أشعر بالذل أو الهوان يوما واحدا فأغتاظ أنيس منصور من كلام الشيخ مصطفى إسماعيل، ولكنه وللأسف لم يتحدث معه في هذا الشأن طيلة حياته إلا أنه وبعد وفاته بسبع سنوات هاجمه في الصحف وفي جريدة "الأهرام" ووصفه بأنه كان يعيش عصر التسيد لأن زوجته وأولاده يقبلون يده إلا أنه أعترز بعد ذلك في مقال آخر .

قبل أن عمال شركة "غزل المحلة" قاموا بحمل سيارة الشيخ مصطفى

إسماعيل على أكتافهم وهو بداخل سيارته .. فهل هذا الكلام صحيحا ؟

وحيد مصطفى إسماعيل: كان ذلك عام ١٩٥٨م وكنت مصاحبا له في تلك الليلة حيث طلب منه شابان فقيران توفي والدهما الذي أوصاهما قبل وفاته أن يستدعيا الشيخ مصطفى إسماعيل ليقرا في ماتمه فاستجاب الشيخ لهما وبينما نحن على مشارف البلدة إذا بالآف العمال يقفون على الطريق وينتظرون وصول سيارة الشيخ ودخلنا البلدة في مظاهرة حب يفوق الوصف وأثناء خروجنا من البلدة بعد انتهاء السهرة إذ بعمال شركة غزل المحلة يرفعون السيارة التي كنا نستقلها فوق أكتافهم تكريما للشيخ مصطفى وتعبيرا منهم عن خالص حبهم له وقد تنازل الشيخ عن أجره في تلك الليلة .

كان الشيخ مصطفى إسماعيل يحرم الأجر الذي يتقاضاه من القراءة في السهرات والمآتم .. فلماذا كان يتقاضى مقابلا لقراءته إذن ؟

وحيد مصطفى إسماعيل: في الحقيقة لقد لمست حضرتك أمرا هاما وحصلت على إقرار لم يصرح به سوى لي عن عدم رضائه عن المال الذي يحصل عليه القارئ في نظير قراءته في الحفلات والسهرات فكان يقول: "إن قراءة القرآن بهذا الشكل وبهذا التغالي في الأجر يجعل الله غير راضى عن تلاوتنا للقرآن ولكن ولأن هذه المهنة دخل عليها من ليسوا لها فيجب فقط أن يحصلوا على المقابل الذي يضمن الانفاق عليكم بما يضمن لكم حياة كريمة ولذا فأنا مضطر لأن أطلب فقط هذه المبالغ حفاظا على كرامتي كقارئ له كيانه بالنسبة لباقي القراء الذين يطلبون أكثر وهم ليسوا أهلا لذلك، والناس لا يقدرون قيمة القارئ إلا إذا تغالي في رفع قيمة أجره وهذه مصيبة كبيرة نخشى عواقبها".

ماهو آخر أجر حصل عليه الشيخ مصطفى إسماعيل ؟ ١٣

وحيد مصطفى إسماعيل: أحب أن أوضح أن الشيخ مصطفى إسماعيل لم يتفق

ديسمبر سنة ١٩٧٨ م حيث سافر من عزبته في قرية ميت غزال الساعة التاسعة صباحا مودعا ابنته التي كانت تصطحبه هناك متجها إلى بلدة دمياط للقراءة في افتتاح "جامع البحر" هناك في ذلك اليوم وقبل أن يصل إلى دمياط كان يداعب سائقه كعادته وكان يقرأ بعض القرآن في السيارة ويقول السائق إن الشيخ كان حائرا لأنه كان ينسى بعض الآيات القرآنية التي كان يرددتها فبلتفت إلى السائق قائلا: "والنبي قل لي يا محرم إيه الآية اللي بعد الآية دي؟"

وقرأ الشيخ تلاوته الأخيرة وكأنه يودع مستمعيه للأبد وبعدها طلب من السائق الرجوع إلى قريته بجوار طنطا وعند مفترق الطريق بين طنطا والمحلة الكبرى طلب منه التوجه إلى الأسكندرية وكان مرحا جدا مع "محرم" السائق وعند دمنهور طلب من السائق التوقف لشراء بعض سندوتشات فول وأكلها مع سائقه وكانت آخر ما أكل الشيخ في حياته. توجهت السيارة إلى داره بحى رشدى في الأسكندرية وطلب من سائقه أن يضع المشمع فوق السيارة فتعجب السائق لهذا الطلب لأن الشيخ مصطفى كان يمنعه دائما من وضع هذا المشمع فوق السيارة خشية أن يتلف لونها ويلزق فيها ولما أبدى السائق دهشته قال له بالحرف الواحد "أنا مش طالع تانى يا سيدى"

دخل الشيخ منزله وطلب من خادمته وزوجها أن يجلسا معه في الصالون وطن زوج الخادمة أن الشيخ يريد طردهما من المنزل لأنها كانت أول مرة يدخل فيها زوج الخادمة المنزل وأبدى الشيخ حبه للمائتين وطلب منهما الحفاظ على المنزل وأن يشربا الشاي معه. قالت فراشة المنزل: "وفجأة أعرب الشيخ عن سعاده بالندى وكان يقول أنا جالس الآن على كرسى العرش والعالم كله يصفق لى. وبدت الدهشة على وجه الخادمة والشيخ بهم بالوقوف متجها إلى الدور الأول حيث توجد غرفة نومه وسألته إن كان يريد النوم الآن وقال لها "أنا ماشى في دفنة" فاطمة"

(اسم زوجة فضيلة الشيخ) لأنها ماتت "وتعجبت الخادمة (وكانت زوجته مازالت على قيد الحياة) وعندما وصل إلى حجرة نومه جلس على السرير ينادى ابنته التي كانت معه في طنطا، وقالت له الخادمة أنا اسمى "سرارى"، فقال لها "تعالى يا بنتى شوفى إيه اللي فى دماغى" وأخذ يدها بيده وحاول أن يصل بها إلى رأسه - ووقعت اليدان إلى أسفل . ظنت الخادمة أنه مرهق من السفر ويريد النوم وكان تنفسه طبيعيا ولم تعلم الخادمة بأنه أصيب بانفجار في المخ وأن الشلل قد تسلسل إلى جسده فتركته نائما في غيبوبة إلى اليوم التالى حتى الساعة الثانية والنصف ظهرا وكانت تدخل عليه بين الحين والآخر وتلاحظ أنه يتنفس عاديا فترتبه نائما. إتصل أحد أصدقاء الشيخ تليفونيا بالمنزل وسمع بالواقعة وأحضر معه الأطباء . ونقل إلى المستشفى بالإسكندرية في غيبوبة تامة وفشل الطب فى إنقاذه. عليه رحمة الله .

أبدا أو يشترط مبلغا معيناً إلا إذا طلب منه من يدعو له أن يوضح له ذلك أما بخلاف هذا فكان يقبل أى مبلغ دون مناقشة وكان آخر أجر حصل عليه هو مبلغ ألف وخمسمائة جنيه في الليلة.

كان الشيخ مصطفى إسماعيل كثير السفر إلى "الأسكندرية" ويقضى فيها معظم وقته .. فما سبب ذلك؟

وحيد مصطفى إسماعيل: كان يحب مدينة الأسكندرية ودائم التردد عليها ويذهب إليها كل أسبوع ليقضى بها يومين أو ثلاثة وكان ينزل بشقة العائلة مالم يكن هناك أى ارتباط آخر أما غير ذلك فيذهب إليها حتى في فصل الشتاء .

ماهى البلاد التي زارها وقرأ القرآن فيها؟

وحيد مصطفى إسماعيل: لقد دعى فى "سوريا والسعودية ولبنان والعراق وأندونيسيا وباكستان" ورافق الرئيس السادات فى زيارته التاريخية لمدينة "القدس كما قرأ فى مساجد "ميونخ وباريس ولندن".

ماهى الأمانة التي توفى قبل تحقيقها؟

وحيد مصطفى إسماعيل: كان أغلى أمانيه ألا يلقي الله إلا وهو يقرأ القرآن وكان آخر ما دعى به ربه قبل وفاته بثلاث شهور اللهم لاتحرمنى من التلاوة حتى ألتفاك وقد تحقق له ما أراد فكان آخر شىء فعله قبل وفاته هو تلاوة القرآن الكريم فى إحدى السهرات الخارجية بمدينة "دمياط". وكان يومه الأخير فى الحياة هو يوم الجمعة ٢٣

واخيرا... القارئ الموسيقار مصطفى إسماعيل

الشيخ "مصطفى إسماعيل" ثروة موسيقية عظيمة وفنان غنى لا يقدر ومعرفة بعلم الأنغام والمقامات والتنقل عبرها بطريقة غير اعتيادية هذا بالإضافة إلى قفله المميزة التي لا تشبه أي مقارئ غيره. لم يدهشني أحد من قراء القرآن العظام بقدر ما أدهشني هذا العملاق. فأول مرة يدهشني قارئ للقرآن الكريم من الناحية الموسيقية فهذا الرجل كان بالإضافة لكونه مقرئاً مجيداً كان موسيقياً محترفاً يعرف النغم وموسيقا الكلمة معرفة تامة ويدهشك باختباره لجملة لم تكن لتخطر لك على بال.

هذا الرجل الذي طبقت شهرته الأفاق بعكس كل المقرئين الآخرين هو المقرئ الوحيد الذي عين قارئاً في الأزهر الشريف ودون أن يكون مجازاً من الإذاعة. هذا الرجل الذي تنبأ له شيخ القراء محمد رفعت بأن يبلغ أقصى درجات الشهرة. هذا الرجل الذي أصبح بلا منازع أشهر قارئ للقصر الملكي في مصر. ولد الشيخ مصطفى في قرية صغيرة بمحافظة الغربية مركز طنطا اسمها قرية ميت غزال بتاريخ ۱۷-۶-۱۹۰۵ الأب فلاح من عائلة ثرية معروفة.

كان جده لا يريد أن يعمل حفيده بالزراعة فألحقه بكتّاب القرية حيث استرعى ومن اللحظة الأولى انتباه شيخه لسرعة حفظه وحلاوة تلاوته للقرآن الكريم. بدأ الطفل يلتمز الكتاب والحفظ حتى أتم حفظ القرآن كاملاً ولم يتجاوز الثانية عشر من عمره. وفي يوم استمع إليه صدف أحد المشايخ الكبار في علوم القرآن وكان في زيارة للقرية فانبهر بأداءه وحسن صوته فسأل شيخه عنه وعن عائلته وعن عنوانهم وذهب إلى جده وتنبأ له بأن حفيده سيكون له شأن عظيم إذا نال قدراً كافياً من التعليم لأحكام القرآن ونصحه بأن يذهب به إلى المسجد الأحمدى بمدينة طنطا ليزداد علماً بأحكام الترتيل والتجويد والقراءات. بدأ مصطفى يقرأ أمام الناس ومع مرور الأيام ذاع صيته في محافظة الغربية واشتهر بأنه صاحب مدرسة جديدة مختلفة في القراءة وبأسلوب مميز مختلف لم يسبقه إليه أحد من قبل.

في حفلة عزاء لأحد أصدقاءه ذهب الشيخ وهناك التقى "الشيخ محمد رفعت" فجلس ضيفاً بجانب الشيخ رفعت والذي لم يكن يعرفه من قبل فلما انتهى الشيخ رفعت من وصلته ترك مكانه لهذا الشاب ليقراً، وعندما سمعه الشيخ محمد رفعت انههر به وبقرائه وبأسلوبه الفريد فطلب منه الاستمرار بالتلاوة وأن

لا يتوقف حتى يأذن له هو بذلك مما زاد من ثقة الشيخ مصطفى إسماعيل بنفسه فظل يقرأ مدة تزيد على الساعة ونصف الساعة وسط تجاوب الحاضرين وإعجابهم فصاروا يحيونه بصوت عالٍ ويطلبون المزيد والإعادة إلى أن أذن له الشيخ رفعت بختم وصلته ففعل فقبله وهنأه، ونصحه قائلاً: سأعطيك نصيحة إن عملت بها فستكون أعظم من قرأ القرآن في مصر لأنك صاحب مدرسة جديدة ولم تقلد أحداً والله أعطاك موهبة لم يعطها لغيرك هذا بالإضافة إلى حلاوة صوت وتلقائية وعلم موسيقى دون أن تدرس في معهد موسيقى وأنت مازلت صغيراً في السن ولكن ينقصك أن تثبت حفظك بأن تعيد قراءة القرآن على شيخ كبير من مشايخ المسجد الأحمدى وهنا أخذ الشيخ مصطفى إسماعيل على نفسه عهداً بأن

يذهب إلى المسجد الأحمدى. ذهب مصطفى للدراسة في المسجد الأحمدى ولكنه ترك الدراسة فيه قبل أن يتم تعليمه وترك السكن الذي كان يعيش فيه مع بعض أقرانه من الدارسين معه بالمعهد دون علم جده الذي كان يتتبعه من وقت لآخر.

ولعل سبب تركه للدراسة والمسكن أنه وعند انتشار اسمه كالنار وتكاثر معجبيه بدأ الناس يطلبونه لإحياء الحفلات والليالي وأغدقوا عليه المال الوفير ولأنه محب للنظافة ويحب الاستقلالية فقد استأجر حجرة في بنسيون محترم ونظيف ليقم فيه وترك الدراسة بعد أن تعلم ما كان كافياً بنظره.

عندما سمعه الشيخ محمد رفعت انههر به وبقرائه وبأسلوبه الفريد فطلب منه الاستمرار بالتلاوة وأن لا يتوقف حتى يأذن له هو بذلك، فظل يقرأ مدة تزيد على الساعة ونصف الساعة وسط تجاوب الحاضرين وإعجابهم فصاروا يحيونه بصوت عالٍ ويطلبون المزيد والإعادة فحقد عليه زملاءه لما أنعم عليه من مال وشهرة وحسده وهب بعضهم إلى جده ليخبروه أن حفيده ترك الدراسة بالمعهد منصراً إلى القراءة بالمآتم والسهرات والحفلات وترك مسكنهم ليسكن باستقلالية في بنسيون تديره سيدة أجنبية، فذهب إليه الجد وضر به بعضاً كانت معه معلنا غضبه وسخطه عليه إذا لم يرجع إلى دراسته بالمعهد حاول الشيخ مصطفى

كان جده لا يريد أن يعمل حفيده بالزراعة فألحقه بكتّاب القرية حيث استرعى ومن اللحظة الأولى انتباه شيخه لسرعة حفظه وحلاوة تلاوته للقرآن الكريم

مع بداية عام ١٩٤٣. الشيخ مصطفى اسماعيل قارئ طبقت شهرته الأفاق بعكس كل المقرئين الآخرين وهو المقرئ الوحيد الذي عين قارئاً في الأزهر الشريف ودون أن يكون مجازاً من الإذاعة استمع الملك فاروق لصوت الشيخ مصطفى اسماعيل في الحفل الذي نقلته الإذاعة فأعجب به وأصدر أمراً ملكياً بتكليفه ليكون قارئاً للقصر الملكي .

و بالرغم من ذبوع صيت الشيخ مصطفى اسماعيل في أنحاء مصر وخارجها إلا أن الشيخ محمد رفعت كان يعترض أحياناً على قراءته لكثرة أخطائه ونصحته بضرورة القراءة مرة أخرى على "الشيخ عبد الفتاح القاضي" شيخ عموم المقاريء ومعلم القراءات. فذهب إلى الشيخ القاضي والذي كان قد سمع عنه وأستمع إليه في الإذاعة وعشق صوته فأخذ يلازمه أينما ذهب ليبين له أوجه القصور في قراءته فبدأت قراءته تتحسن حتى أطمأن الشيخ القاضي على قراءته وطمأنه عليها .

كان يحضر تلاوة الشيخ مصطفى اسماعيل "الشيخ درويش الحريري" عالم المقامات الملحن المعروف آنذاك، والذي تتلمذ على يديه كبار مقرئي هذا العصر، ويقول الشيخ مصطفى عندما سئل عن علمه المقامات: لقد التقطت اذناي كل ما سمعته طوال حياتي واستنبطت منه طريقتي في الأداء بالفطرة، حتى قال الشيخ الحريري عن هذه الفطرة إنها أقوى وأصح من كل الدراسات، ولا يمكن لأى معهد فني بأكمله أن يصل إلى ما وصلت إليه فطرتك التي وهبها الله لك. زادت غيرة القراء من شهرة الشيخ مصطفى وأسلوبه الجديد البعيد عن التقليد وحب الناس له وثقة الملك في موهبته وأخيراً تعيينه قارئاً لسورة الكهف يوم الجمعة بالجامع الأزهر لأن الإذاعة كانت تنقل الصلاة من الجامع الأزهر ولم يكن قد تم اعتماد الشيخ مصطفى بالإذاعة.

فاعترضوا على هذا الأمر وكثرت الشكاوى ضده وخذ وزارة الأوقاف والمسئولين عنها فما كان من الإذاعة إلا أن أرسلت إليه وتم تحديد موعد لامتحانه وكان أن أجازته اللجنة قارئاً بالإذاعة . زار مصطفى اسماعيل الكثير من البلاد العربية والإسلامية والأجنبية وقرأ في مساجدها ومنها سوريا والسعودية ولبنان والعراق واندونيسيا وباكستان وتركيا وألمانيا وفرنسا وبريطانيا. الشيء الوحيد الذي يؤخذ على الشيخ هو مرافقة "الرئيس السادات" في زيارته لمدينة "القدس". توفي الشيخ مصطفى اسماعيل عن عمر يناهز ٧٣ سنة في ٢٣ كانون الأول ١٩٧٨. رحمة الله عليه.

إسماعيل أن يثنى جده عن رأيه وطلب منه أن يتركه يسير في الطريقة التي اختارها لعيشه محاولاً إقناعه أنه سيصبح قارئاً كبيراً مثل محمد رفعت ولكن أنى للجد أن يقتنع، وبينما هما يتحدثان إذ ببعض الرجال يدخلون الغرفة و يطلبون مقابلة الشيخ مصطفى اسماعيل للاتفاق معه على إحياء سهرة لديهم فاشترط الشيخ أن يكون أجره جنيتها مصريا كاملاً فوافق الرجال فوراً وسط دهشة و ذهول الجد الذي فرح كثيراً به وتأكد له أن لصوت حفيده عشاقاً فعانقه وقبله وخاصة بعد أن الشيخ أعطاه ثلاثين جنيتها وطلب منه أن يشتري له أرضاً في القرية وهنا شعر الجد أن حفيده أصبح رجلاً يعتمد عليه ويدرك قيمة الأرض وينظر نحو المستقبل وتركه جده وعاد و هو فخور بحفيده راض عنه. وثابر الشيخ على حفلاته وازدادت شهرته حتى وصلت إلى عدة محافظات في القطر المصري إلا أن شهرته لم تصل بعد للعاصمة القاهرة وللمرة الثانية تلعب الصدفة دوراً كبيراً في تنامي شهرة مصطفى اسماعيل فقد ذهب إلى القاهرة ليشتري أقمشة ويفصلها ألبسة مناسبة لحفلاته التي كانت زادت كثيراً وتوجه ليشارك "برابطة تضامن القراء" بناء على نصيحة أحد المعجبين به .

وهناك التقى بالشيخ "محمد الصيفي" رئيس الرابطة وأخبره عن رغبته في الانضمام للرابطة فأبدى استعداداه ولما عرف اسمه قال له: أنت إذن من تتحدث عنه المشايخ والقراء هنا في مصر، طلب منه أن يقرأ عليه بعض آيات من القرآن فقرأ في سورة الفجر فاستعذب صوته وطلب منه أن يأتي إليه في اليوم التالي لتكون له فرصة التعرف على كبار القراء.

من خلال حفلة إذاعية يحييها "الشيخ عبد الفتاح الشعشاعي" ولحظ الشيخ مصطفى أن الشيخ الشعشاعي تخلف عن الحضور فما كان من الشيخ الصيفي إلا أن أجلسه على دكة القراءة وسط رفض المسؤولين بحجة أن الشيخ مصطفى غير معتمد في الإذاعة. ولكن الشيخ الصيفي أصر وأخذ الأمر على مسؤوليته فقرأ الشيخ مصطفى لمدة نصف ساعة وسط استجابة الجمهور وما أن انتهى من قراءته حتى أقبل عليه الجمهور يقبله ويعانقه وبينما هو يستعد لمغادرة المسجد إذ طلب منه الحاضرون بأن يستمر في القراءة فظل يقرأ بعد ذلك حتى أُنصف الليل والناس يجلسون في خشوع وإجلال لآيات الله وكان ذلك بداية تعرف جمهور القاهرة على صوت الشيخ مصطفى اسماعيل

